

1/6/2/2

מליאת הועד הלאומי

ב' שבט תרצ"ד – 18.1.1934

י. בן-צבי – במשך התקופה הזו היו דברים שנעשו, והננו רוצים לפרסם לפלנום. הועדה הפוליטית – המטרה היתה לצרף להנהלה מספר חברים שיהוו ועדה לשם דיון והחלטה בענינים הפוליטיים של הישוב בקואורדינציה עם הסוכנות. לועדה זו נכנסו נוסף להנ"ל, אוסישקין, ב. כצנלסון, דיזנגוף, שנקר, שבתאי לוי ומוסינזון. השתתפו הרב ברלין וה' פרבשטין. התקיימו שתי ישיבות. בראשונה מסר דו"ח מר שרתוק על פעולות האקסקוטיבה בלונדון ובירושלים על עניני העליה וכו', בשניה מר בן גוריון על עניני עליה. מלבד זה עומדת על הפרק תכנית פעולה ערבית שלא באה עדיין לדיון. אנו מקוים שתתקימנה עוד שתי ישיבות עד אספת הנבחרים.

במשך הזמן טפלה ההנהלה בעניני בטחון. נמצאנו בין הפגנה להפגנה. היו לנו ראיונות עם השלטונות, עם המזכירות הראשית ועם מושל ירושלים. השתדלנו לגולל את הנקודות העיקריות של הבטחון. כשקבל הנציב החלטה להתיר את ההפגנה עמדנו בפני עובדא קימת, הממשלה מעונינת בשמירת הבטחון. היא מוצאת דרך להיתר ולקונטרולה. לשאלתנו לבטחון היהודים אמרה שהסיטואציה בידה, נשאר לדון על הפרטים, לדון על המצב המיוחד של חברון וצפת, ודי חוארת והמושבות.

מלבד זה נסע חברנו מר אלמאליח לצפת ולטבריה להתראות עם הקהלות, המושלים ראשים בקשר עם המצב המיוחד. אפשר היה לחשוש שהפגנה זו תהיה חזקה מהקודמת, אבל למעשה היתה חלשה בהרבה דרגות מהקודמת.

מקום מיוחד תפסו אצלנו עניני העליה המעשיים, זה נתבטא ביצירת הלשכה המרכזית המשפטית, ומלבד זה לשכות מקומיות בת"א, ירושלים וחיפה ע"י הקהלות. אתמול היתה ישיבה שניה של הועדה המרכזית, הענינים נידונים באפן אחראי מאד, ויש מו"מ עם הממשלה בנוגע לשאלות פרינציפיוניות הקשורות עם ענינים הללו.

לא אעמוד על חק העיריות, שלהנו חוזר. אחריו ה מתענג כי החוק החדש לא הכניס בחשבון את דרישות היהודים, נשארנו במעט באותו מצב שלפני החוקה. שם ראינו שדרישותינו העיקריות לא נתמלאו, ואנו נסוגים אחורנית אחרי מו"מ של שנתים. אפילו בנוגע לתל אביב היה קפוח גדול בנוגע לזכות הבחירה לגבי מה שהיה עד כה. המצב חמור יותר במקומות המעורבים. בירושלים נשארה הפריבילגיה לעיר העתיקה, בירושלים קוצצה הזכות של הבחירה למגישי בקשה להתאזרחות שלא הרגשו

אחרי ספטמבר. יש בזה צעד כי הממשלה אמרה כי בנקודה זו לא יהיה המצב גרוע מזה שהיה בבחירות הקודמות. הועד הלאומי רואה את שאלת הבחירות בירושלים לרצינית, ולכן מוצא שזה צריך להיות תחת קונטרולה של הועד הלאומי. הנהלת הועד הלאומי סנתה את ה' אלמאליה ואותי ויש לנו מו"מ עם יתר הגורמים לבקמת חזית מאוחדת. ירושלים תחולק לאזורים, ויש יכלת להדרים לבחור ששה חברים. בירושלים יש לנו הרבה נתיני חוץ ובכ"ז חלקנו בין הבוחרים 50%, קהלת ירושלים נאבקת על זכויותיה ואנו מחויבים לתת לה את כל זכויותיה.

עוד עלי להזכיר שבתקופה זו היתה נקודה קריטית בענין תקציב החנוך. היה מו"מ עם הממשלה בדבר אישור תקציב החנוך, ואחרי מו"מ קשה השגנו את אשור התקציב, היה קשה לא רק מצד הממשלה אלא גם מצד גורמים אחרים. הקצבת הסוכנות קטנה, הילדים, כן ירבו - רבו היה צורך להגדיל את הקצבת הישוב. בזה לא נגמר הענין, עוד היתה תרעומת המורים בענין החוב המגיע למורים לשנת תרצ"ג. מקור החוב שלא הוכנס חלק הסוכנות במלואו. נמצא מוצא - הלואה, הגענו להסכם עם המוסד המלוה. וברגע האחרון נתעורר ספקות על זכותו של הועה"ל לסדר הלואות והנקודה הזו הביאה לעכוב הוצאת ההלואה, הענין עבר לדיון בממשלה. דרשנו שהממשלה תתן באור מתאים, הממשלה הודיעה שזה דורש שנוי בתקנות כנ"ל שיקנה לועד הלאומי הכח הזה. מובן שהדבר הלך ללונדון באופן מיוחד, ונעשו צעדים ע"י הועד הלאומי והסוכנות להחיש את הענין. זה ענין של 2-3 שבועות (מבקש את העתונאים לא להשתמש בזה).

היה מו"מ עם הממשלה בדבר הגדלת תמיכתה בתקציב החנוך והבריאות, בירן שהמו"מ נמשך, נמסור פרטים בישיבה הבאה.

יש להזכיר את כנוס העובדות הסוציאליות בארץ, בראשות הגברת סאלד, נשמע דו"ח מהפעולות, הורגשה התפתחות ואמוץ הקשרים, בוליטין מיוחד ישולח לחברי הועד הלאומי. עוד פעולה נעשתה בנוגע לתקציב הועה"ל. נכנסנו במו"מ עם המקומות, הגענו לידי הסכם משביע רצון עם קהלת תל אביב, אשרנו את הדבר הזה, יש לציין השתתפותה של קהלת חיפה, בירושלים המו"מ עדיין נמשך.

רבו עוד הדברים, מו"מ עם אגו"י בנוגע לאחוד ברבנות ובתיה"ד הדתיים. המו"מ הוא הכרח השעה, וע"ז נשלח בוליטין מיוחד.

ישללהזכ"ר עוד את ענ"ן השוטרים והורגשה כבר בקשה לאשור הממשלה, אשר מטיתה תה"ה להתענ"ן במצבם הצבורי והחמרי של השוטר"ם ה"הוד"ם, ב"חס הצבור אל"הם וכמו"כ להצ"ע לעבד הכב"רת על הבטחת מצבם של השוטר"ם אחרי גמר עבודתם במשטרה.

בקשר עם ענ"ן סכסוך ח"פה. עמדנו בקשר אמ"ץ עם הקהלה, בהסכם אתנו עשתה מה שעשתה והצל"חה להב"א ל"ד" ס"ום. לא בכל ענ"ן מוכרח הועה"ל לעשות בעצמו, הוא "כל לעשות באמצעות האורגן שלו.

- - - - - - - - - - - - - -

אע"ר על נקודות אחדות, המפל"א ב"ותר הוא שלפנ" הרכבת הועדה הפול' התעוררה סערה בעתונות שא"ש לא דבר על תפק"ד"ה כ"א על הרכבה, וזה קרה אחרי החלטת הפלנום, ולפ"כך "דענו ע"" מ" נעשתה ההתקפה. הכונה ה"תה להכש"ל את הועד הלאומ", החלו בדותות, הע"קר לא ה"ה תכן הפעולה של הועדה.

ו"נשט"ן אומר שהועדה ה"תה צר"כה לקבל הוראות מהפלנום. הועדה צר"כה לדון להצ"ע הצעות. אוס"שק"ן ד"ז"נגוף ואחר"ם א"נם אנש"ם שחוג"ם מקש"ב"ם לדבר"הם ולדעות"הם, אז כמובן א"ן לזה ערך. הנהלת הועד הלאומ" נסתה למשוך לא רק את סמ"לנסק", אפ"לו את "אגו"" לא"זה פעולה, הפלנום לא הט"ל על ההנהלה להזמ"ן ב"כ מפלגות.

הערה לדר' סהון. אעפ"" שאנ" מער"ך מאד את קלור"סק" א"ן ז"א שכל המומח"ם צר"כ"ם להכנס לועדה הפול'. אנ" מער"ך מאד את דעת קלור"סק" שהוא הא"ש שהקר"ב את הקר"רה שלו ורצה להרכ"ח ש"ש חז"ת ערב"ת, שאנו צר"כ"ם לשמוע את הדעות"ו של קלור"סק" בודא", הזמנת" את קלור"סק" ל"ש"בת ההנהלה, אבל הועדה הפול"ט"ת מורכבת על "סודות אחר"ם.

ה"תה האשמה על גלו" הדעת של הנהלת הועד הלאומ" בקשר עם המגבת תל-אב"ב, הנהלת הועה"ל בהודעתה הדג"שה "פה ב"ן הרד"פות מצד הממשלה על הת"ד"ם וב"ן פעולה בלת" אחרא"ת. בנוגע לועדה המשפט"ת, " להצטער שבח"פה ה"א חלשה, בתל-אב"ב ה"א "ותר פע"לה.

עכש"ו אנו באמצע המו"מ בענ"נ"ם תקצ"ב"ים, אל בנ"לזל. ה"ה זמן שדברנו על 2000 לא"" לחנוך, א"ן זאת אומרת שהוענו כבר למצב א"ד"אל".

- - - - - - - - - - -

<u>מליאת הועד הלאומי</u>

1.2.1934

<u>י. בן-צבי -</u> מוסר את תכן השיחה האחרונה עם הנציב העליון.

עוד אמסור שהועד הלאומי דן על העליה לתל חי וקבל עליו את קביעת הימים לעליה זו, ואחריות על הסדר בזמן העליה.

עוד אני רוצה להודיע שהחלטת הממשלה בענין מתן הלואה מברקליס הלואות תפורסם בעתון הרשמי, מחר, הוסר המכשול לקבלת ההלואה מבנק לסלוק החוב המגיע למורים.

- - - - - - - - - - -

יש הצעות שאציע לקבלן: 1) הסברה להרשמה לכנ"י בחדש ניסן, 2) הנהלת הועד הלאומי תברר את האפשרות להרצאה על השפה והתרבות, 3) בודאי ששאלת העליה זהו העיקר בהרצאה הפול', 4) בענין הקוריפירנסים אין מקום להצבעה כי זה נגד הרגלמנט שנתקבל באסה"נ.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
1.2.1934

י. בן-צבי - מוסר את תכן השיחה האחרונה עם הנציב העליון.

עוד אמסור שהועד הלאומי דן על העליה לתל חי וקבל עליו את קביעת הימים לעליה זו, ואחריות על הסדר בזמן העליה.

עוד אני רוצה להודיע שהחלטת הממשלה בענין מתן זכות לועה"ל לקבל הלואות תפורסם בעתון הרשמי, מחר, הוסר המכשול לקבלת ההלואה מברקליס בנק לסלוק החוב המגיע למורים.

- - - - - - - - - - -

יש הצעות שאציע לקבלן: 1) הסברה להרשמה לכנ"י בחדש ניסן, 2) הנהלת הועד הלאומי תברר את האפשרות להרצאה על השכה והתרבות, 3) בודאי ששאלת העליה זהו העיקר בהרצאה הפול', 4) בענין הקורי-פירנסים אין מקום להצבעה כי זה נגד הרגלמנט שנתקבל באספה"נ.

- - - - - - - - - - -

י. בן-צבי – אספה זו נקראה לקביעת יום כנוס אספת הנבחרים ולסכום עבודת ההכנה לפני אספה"נ. באספתנו הקודמת נקבעו שתי ועדות: 1)על יחסי עבודה; 2) תקונים בחקת הבחירות לאספה"נ. נשמע עוד מעט מסקנות הועדות. נעשתה גם הכנה במשרד, הדו"ח נמסר לדפוס ובקרוב יופיע. נתעוררה בהנהלה שאלה בדבר קביעת יום אספת הנבחרים, הועדות לא גמרו עדיין את עבודתן, ב-25 לח"ז הועה"פ הציוני, אם נצמצם את סדר היום תוכל האספה לצאת לפועל ב-19 לח.ז., ישנה הצעה לכנסה מיד אחרי הפסח ב-10 לאפריל.

במשך הזמן הזה ישבנו סכסוך בין העובדים והקבלנים בירושלים, התערבנו בסכסוך האחרון ברחובות. טפלנו בענין עירית ירושלים והקמת ועדת הבחירות.

- - - - - - - - - - -

הנהלתנו התערבה בסכסוך רחובות. היינו שם 9 שעות, טפלנו עם כל הצדדים, עם מ.פ.ר. הצוה"ר ובית"ר,הקבלנים ומועצת המושבה. באנו שם לידי החלטות. ראינו שלמרות מצב הרוחות יש יכלת להביא את הצדדים לידי סו"ם, החלטנו לצמצם את הוכוח ולהשכין את השלום. החלטנו שעל יסוד הידיעות שקבלנו מיו"ר מועצת המושבה, שעבודת הבנין במקום הסכסוך לא התחילה, דרשנו שהמשמרות ממקום זה יוסרו, ובקשנו שבמשך שבועים לא יותן רשיון עבודה. ובזמן זה יבואו מ.פ.ר. וארגון עובדי הצה"ר ובית"ר על חלוקת העבודה בבנין. אם לא יהיה הסכם על הצדדים למסור להנהלת הועד הלאומי להכרעה. פנינו למ.פ.ר. שיוציאו קו"ק, שירגיעו את הרוחות ושיביעו את דעתם המתנגדת למעשי אלמות במקרי של סכסוכי עבודה. באותו הזמן שאנו החלטנו ישבה המועצה המקומית ברחובות ודנה בשאלה, ומבלי להודיע לנו מראש את החלטתם הכריזו על השבתה לשלשה ימים, זה לא הועיל לסדור הסכסוך, וזה גרם בלי"ס להרחבתו. מה שנוגע להצעתו של ד"ר ואשיץ בוכל להעמידה לסדר היום, והצעתו של ד"ר ואשיץ תבוא אחרי סעיפי סה"י.

- - - - - - - - - - -

בנוגע למכתב ששאל ואשיץ.קבלנו מכתב ע"ש הנהלת הועד הלאומי, יש בו גם אולטימטום, אבל ההנהלה תשב ותדון (קורא את המכתב). ההנהלה תענה על המכתב.

אם יש איזו הצדקה שפעם בחדש מתאסף הועד הלאומי, השאלה היא אם יש רצון בפעילות הועד הלאומי למצוא דרך. אנו נמצאים בתוך אוירה של פרובוקציה והתנגשויות, בתוך מצב של התנגשויות המקבלות צורה מאימת. פה שמענו האשמות, הרזולוציה של הרויזיוניסטים מכוונת נגד מפלגת מפא"י, אבל כאן נשמעו דברים שלא הוכחשו שמתקנים את התמונה. בכנסנו לתוך פס של מלחמת אזרחים שמסכן את פעולות הישוב, עברה עלינו שנה שלמרות כל ההגבלות בתנהלנו מסקנות חיוביות. הגענו לאפשרות לדבר על ישוב של רבע מיליון, והתפתחותו בעתיד הקרוב, כל זה הועמד בסכנה. הדרך הכי טובה היתה לו יכלנו לרפא את הרעה בשרשה. קודם כל קביעת יחסי עבודה. עלינו להוציא את הדרישה בנוגע לועדה זו שתביא פעולתה לידי גמר. מלבד זה יש שאלת היחסים וצורתם. יש צורך להוציא החלטה נגד פרובוקציות ואלמות. הייתי תומך בהחלטה נגד המקרים המרחיבים את הפר . אבל נגד פרובוקציות. יש כאן שתי הצעות: א)ואשיץ:הועד הלאומי מגנה את מעשי האלמות שמשתמשת בה הסתדרות העובדים העברים כלפי חברי ארגון הצה"ר ובית"ר, ב) אוסטרובסקי: הועד הלאומי מגנה בצורה חריפה את כל מעשי פרובוקציה ואלמות מכל צד שהן באות כי הוא רואה בהופעות האלו סכנה וחורבן לכל מפעלנו.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

ל' ניסן תרצ"ד – 15.4.1934

י. בן-צבי – בשנה שעברה הגשנו תזכיר לחבר הלאומים להגנת אחודה של כנ"י ובתוכה הרבנות. חבר העמים דחה את העיון, וספרו לנו שהממשלה מצאה למועיל לדחות, כי רצתה להתכונן. מצד שני הממשלה אמרה לנו שהכירה אותנו בקהלה אחת, כי רצתה להתכונן. מצד שני הממשלה אמרה לנו שהכירה אותנו הקהלה אחת, אבל בחבר העמים אינם מבינים את זאת, הם חושבים שיש הבדל כמו בין קתולים ואורטודוקסים, הסברתי שאין הבדל בין בני אגו"י ובני כנ"י. הוא ענה שבחבר העמים אינם מבינים את זאת והם סוברים שישנה כת נבדלת, ויש לעשות אקט אנושי לטובתה. בכל אופן גם ידידינו התעיפו בבראה להגן עלינו והזהירו אותנו. הרב עוזיאל שהיה בחו"ל נסה לבוא בדברים עם שליחי אגו"י, וגם הוא יעץ שיש לנסות להתאחד, והנה לפני חדש ימים הציע המזכיר הראשי לתווך בינינו ובין אגו"י והציעו שימנו פקיד יהודי מיוחד ה' נודרק והוא יהיה ממונה למו"מ זה. כתוצאה של שיחות מיוחדות עם הממשלה שלחו לנו הצעה שמיסודה אחדותה ושלמותה של הרבנות הראשית ונותנים ויתורים ידועים לאגו"י.

קבלנו מהממשלה הצעה ראשונה, קראנו את הרבנות לדיון, הי"ו הערות חשובות, אבל הסכמנו לה ביסודה. אח"כ היתה פגישה משותפת עם אגו"י וב"כ הממשלה במשרדי הממשלה. אחרי שני ימי עבודה עובדה הצעה שהסכמנו להביאה לעיון ואשור לפני הועה"ל, הצעה זו הובאה לפני ישיבה משותפת של הרבנות והנהלתנו, ונדחתה ברוב דעות. בינתים הוזמנו לשיחה עם הנצ"ב. אמרנו לו שבזמן שקבלנו את הצעת ההסכם הראשונה, היינו מוכנים לקבלה עם תקונים קלים, אבל לא את ההצעה האחרונה.

יש בהצעה החדשה שני דברים שיש לעמוד עליהם, הדבר הראשון הוא שאלת אשור אאא בתי"ד ביתר המקומות חוץ מירושלים וטבריה. דבר כזה לא רק אינו מוצדק אלא עלול ליצור גרעיני פרוד ולחזק את ההתנגדות לכנ"י. ההצעה קובעת ש-50 בוגרים בישוב קטן או 400 בוגרים בישוב גדול יכולים לתבוע רב או בי"ד מיוחד. גם שאלת ארך הזמן דורש תקון שיהיה למחות 2–3 שנים.

בנוגע ליחס האגודה, הוא אינו ידוע לנו. מספרים על הוראות מפרנקפורט, בפרינציפ עלינו להחליט אם הועה"ל מסכים לעמוד על סעיף זה בכל סעיף אולטימטי. בנוגע לשאר הסעיפים נדון ונחליט.

– – – – – – – – – – –

מ ל י א ת ה ו ע ד ה ל א ו מ י

26.4.1934

<u>י. בן-צבי</u> - הישיבה הזו נקראה בתכיפות, כי השאלה לא סבלה דחוי, זהו ענין שאין לדחותו. המצב בשרון ידוע. ידוע כי הסכסוך הזה עמד להפתר ולא נפתר. ישנם מקומות שהעבודה הערבית נמשכת, ובמשכת המלחמה בעד העבודה העברית, נמשכת גם עבודת המשטרה. הועדה שנבחרה לישוב הסכסוך התאספה והחליטה לטפל בענין התוצרת, אבל לא הצליחה לפתור את שאלת הבטחת העבודה העברית בשרון. ב´כ האכרים הודיעו לנו שאותם האכרים שבהם נמשכת העבודה הערבית אינם נתונים להשפעתם. השתדלו להשפיע עליהם ולא הצליחו. הסכימו שתמשך עבודת ועדת התוצרת וההחלטה תהיה על כל האכרים. אחרי הדברים האלה דנה ההנהלה ע´ד קריאת ישיבה שתדון ותחליט בשאלה זו, כי הסכסוך נמשך והמאסרים נמשכים. הועה´פ הציוני שלח משלחת לכפר סבא והביאה מסקנא לאמוץ העבודה העברית, והוטל על הנה´ס להרכיב ועדה יחד עם הועה´ל שתטפל באופן קבוע בהבטחת העבודה העברית בשרון. הענין סתם זז, אולי אספה זו תקבל החלטה דרישה מהסתדרות ותזיז את הדבר.

לפני הישיבה פנה אלי ב´כ פועלי כפר סבא ובקש רשות להסביר את המצב.

- - - - - - - - - - -

הנהלת הועה´ל התערבה, כנסה את הועדה המשותפת, והשתתפו בה 3 חברי ההנהלה. כסיבנו ולצערנו נתברר שענין הפתרון הרדיקלי.... האכרים נסו להשפיע על אפשטין ואידלמן, והודיעו שאין להם שליטה על שני אנשים אלה.

- - - - - - - - - - -

בן גוריון הוא גם חבר להנה´ס. בקשנו לפני ישיבה זו התיעצות עם הנה´ס, את ההצעה שקראנו פה הוצעה ע´י ב´כ הועה´פ של ההס´. חשבנו להתחיל בזה, והישוב צריך לקבל עמדה ברורה ולהוציא מסקנות. אין לנו רשות להמנע מהצעות אחרות, ולהצעות אלה עלינו להקדיש תשומת לב. אנו איננו יחידים, יש עוד מוסדות, אם נקבל החלטה זו תתקבל ע´י כל המוסדות יחד. עלינו לקבל החלטות שתטלנה על הועה´ל להתיעץ עם המוסדות.

- - - - - - - - - - -

המושב השלישי של אספת הנבחרים השלישית
א׳ - ג׳ סיון תרצ״ד 15-17.5.1934

במשך התקופה שעברה למן המושב השני של אספת הנבחרים ועד מושב זה הראה הישוב סמני צמיחה וגידול עצום גם בכמות וגם באיכות. בפעם הקודמת ייצגנו כאן ישוב של 180 אלף והפעם - רבע מיליון נפש מישראל. זהו גידול ב א ר ב ע י ם אחוז. ביחס לאוכלוסין הכלליים עלינו בארבעה אחוזים: לפני שנתים היינו 18,5 ועכשיו 22,5 מהאוכלוסים הקבועים בארץ. אם נחלק את הישוב בין העיר ובין הכפר נמצא שבערים היה גידול יהודי של 36% לגבי הישוב העירוני היהודי, ובכפרים של חמשים אחוז - לגבי הישוב היהודי הכפרי שמלפני שנתים. לגבי הישוב הכללי ישנו רבוי של 5,5 אחוזים בעיר ו-2½ בכפר. עכשיו אנו מהוים בערים 41,4 אחוז (במקום 35,6) ובכפרים קרוב ל-9,5% (במקום 7%) של כל הישוב החקלאי בארץ, ואם נשוה את הישוב העירוני היהודי עם הישובים העירוניים של כל עדה ועדה לחוד, נמצא שהישוב הראשון כבר השיג בכמותו את הישוב העירוני המוסלמי.

אם נשוה את מספר הנקודות החקלאיות שלנו במשך השנתים האחרונות נוכח, שכנ״י אשר מנהה בימי המושב הקודם כ116 נקודות - מכילה בקרבה כיום כ 140 נקודות חקלאיות, שכל אחת מהן משמשת חוליה טריטוריאלית בבנין הלאומי שלנו. כבר כיום הזה אין כנסת ישראל מורכבת מאבק אדם, אלא מגופים מאורגנים, המשמשים עוברים אורגניים של הבית הלאומי עם סמכות לאומית-ממלכתית חשובה.

לשם שלמות התמונה עלי להוסיף על התפתחות המשקים, התעשיה, הבנין והתוצרת שלנו. המפעלים התעשיתיים עלו במשך 4 שנים ב-36% (מ-2475 עד 3386 מפעלים), ושטח משעי ההדר במשך השנתים האחרונות ב-82% (מ-72 אלף ל-130 אלף דונם בערך)

אם נשוה את מספר הפועלים היהודים המאורגנים במשך 4 השנים נוכח שמספרם כמעט הוכפל (מ-27 עד 50,000), ואז לא נתפלא שבמשך התקופה הנידונה הוכפלה גם התוצרת שבסוף שנת 1929 נערכה ב-2,235 ועכשיו בסוף 1933 - ב-5,266,000.

אולם לעומת נקודות האורה רבו גם הצללים, המאפילים על האורות. במשך השנתים לא נתוסף לישוב יותר מ35,000 דונם - כלומר תוספת של ½ דונם על כל עו[לה] חדש, בשעה שלפי המספרים הכלליים עולה 27 דונם לראש של תושב בארץ - אגב, יבואו מספרים אלה ויטפחו על ראשם של מפיצי העלילה על נשול הערבים מאדמתם

ע״י היהודים.

צמצום העליה לארץ הוא נעיצת חרב חדה בלב המונים היהודים הנרדפים על צוארם ע״י משטר-היטלר האנטישמי שבגרמניה, הנמקים מהעוני האיום השורר בפולין וברומניה, מהמשטר השוביניסטי שביון, ומארצות המזרח מהדיקטטורה הקומוניסטית שברוסיה וכו׳, היהודים שכל תקותם היחידה היא – למצוא מקלט לנפשם ונוחם לעתידם בארץ שאיפתם היחידה. אולם לא רק ליהדות אירופה וארצות המזרח, אלא שצמצום זה זהוא בראש ובראשונה חבל מחנק על צוארו של הישוב הקים כלו. גזרת הצמצום מגבירה חוסר ידים עובדות, שמסכנה סובל הישוב, וגורמת לשתי תוצאות שליליות: חניקת המפעלים התעשיתיים באבם, העלולה לעורר משבר מלאכותי, שישים קץ לכל הפריחה הטבעית ויסכן את קיומו של הישוב. הסכנה השניה היא. – הצפת המשק היהודי בידים זולות, הזורמות מקרב הסביבה הקרובה והרחוקה. מקצה הנגב, מעבר הירדן ומחורן באים או גם מובאים עובדים זולים לאלפים ואלה חודרים לאזור החקלאי והעירוני למשקים שנשענו עד כה על עבודה עברית. חוסר ידים עובדות בעיר והעלאת שער צרכי אוכל ודירה מצד אחד ושכר העבודה מצד שני – למעלה ראש – כל אלה גרמו לבריחה מן הכפר העירה, להזנחת המשק החקלאי, שעליו כל עתידנו, ומצד אחר – לנטישת עמדות חשובות במשק הממשלתי, העבודות הצבוריות המוצאות לפועל ע״י הממשלה בתקופה האחרונה – אין בהן דריסת רגל לפועל היהודי; מספר היהודים העובדים ברכבת ובדואר וטלגרף, שהגיעו לפנים ל 500 – נתמעט עד החצי, למרות זאת שהישוב היהודי גדל מאז כפלים ויותר. כן גם מצבם של היהודים במשטרה שהתמעט בשנה האחרונה. כל העמדות הללו שהם המכריעות לעתידנו בארץ נשמטות מתחת רגלי היהודי, וכל זה הודות לחוסר ידים עובדות וקודות ל"קוניונקטורה" שבאה בעקב זה בעבודות הבנין והתעשיה שבשוק העירוני.

קשה לשער מה איומות הן התוצאות בעקב מצב מסוכן זה. העובד היהודי החקלאי נאבק על קיומו במשך שני דורות למיום חלוצי ביל״ו ועד היום הזה בעד זכותה של האומה לקרקע, ובעד זכותו של העובד העברי והאכר העברי לעבדה ולשמרה, בידיו ובכוחו, בלי תיווכו של מי שהוא, בעד הזכות לבנות את קיומו בעצמו, בלי נצול עבודת עם אחר. נסיונות קשים עברו עלינו: נסיונות יק״א, חו״צ, הבארון, נסיונות בעלי רכוש פרטיים וחברות פילנתרופיות שונות, אולם כל הנסיונות הללו שהקדישו הון לעבודה לא נתנו תוצאות בטוחות עד אשר קמו

כלפי החלוצים אשר הקדימו עבודה להון, ובגופם ובעצמותיהם, בקרבנות יקרים, קרבנות חיים אדם סללו דרך לחקלאות יהודית. המשקים החדשים על אדמת הקהק"ל התבססו ע"י חלוצי האומה המלאים רצון ואמונה בהגשמת חזון הגאולה. הם הוסיפו חוליה בריאה לשדה הנסיונות החקלאיים שלנו והזקוהו בדוגמתם. יחד עם זה הדש גם ההון הפרטי את מאמציו ויצר טריטוריה חקלאית חדשה עם משק חקלאי הדס. אולם טריטוריה זו עומדת למבחן: אם בנינה עולה בד בבד עם עניני הישוב ועתידותיו ועם עניני האומה כולה – ימלא תפקיד חיובי, ויחיש קץ הגאולה, אולם אם בנינו של המשק הפרטי הזה יתכחש לצור מחצבתו – ויבסס את עתידו על עבודה זרה – הרי כזה לא רק שלא יועיל לגאולה הלאומית אלא להיפך, יסתום את הגולל על כל תקותינו. גלגל הזמן אינו עומד, ובחברה ובהתפתחות העמים כמו גם בטבע אין מקום לחלל ריק. המקומות המתרוקנים מעבודה עברית מתמלאים מאליהם בעבודה לא יהודית, שהיא עתידה לקבוע את כל אופיו של המשק, אם גם הוא מצויד בהון יהודי במאה אחוז. בסנסו של המשק היהודי זולת העבודה העברית היא הפרדה מלאכותית של הגוף הלאומי, המתחיל להבריא בארץ מולדתו, והעמדתו על יסודות גלותיים זרים. הפרדה זו עלולה לגדל בבית הלאומי בארץ אבות כל אותן בצילות החרבן והכליון, שגרמו באופן פטאלי לכליוננו ולחורבננו בארצות הגולה.

כיום הזה אנו עומדים בפני פריחה כלכלית עצומה מצד אחד ומפני סכנות קשות מצד שני, ואת זה אני רוצה להבליט בפני באי כח הישוב העברי, באספת הנבחרים הזו המשמשת ביאת כחו של הישוב כלפי פנים וכלפי חוץ. ברור שהמוסד הזה, המתאסף בתקופה זו לדון בשאלות העומדות על סדר יומו לא יוכל להסתפק בדיון בשאלותיו הרגילות מבלי להקדיש תשומת לב מיוחדת לשתי השאלות העומדות במרכז חיינו, כשהן קלובות וקשורות זו בזו – שאלת העליה ושאלת העבודה.

שני אויבים לעליה היהודית: חיצוני ופנימי. מבחוץ – שטנה והעכבות איבה מצד אלמנטים ערבים ידועים וקצוץ אכזרי של העליה מצד הממשלה הממונה. ממשלה זו לא התחשבה עם צרכיו החיוניים של העם העברי, אשר לשם בנין ביתו הלאומי קבלה המנדאט, לא עם הישוב היהודי וסבלו, ואף לא עם צרכי הפתוח ועם כשרון הקליטה של הארץ הזאת. אין ספק שאספת הנבחרים תדע להעריך את הצעד הזה של הממשלה ותמצא דרך מתאימה להביע את מחאתו ואת התמרמרותו של הישוב כולו נגד

ההתעללות בעניני הישוב, הצמא לעליה, נגד הקצוצים והצמצומים של העליה המסכנים את קיומנו ואת כל סכויינו לעתיד. אולם ישנו עוד כח מסוג אחר - כח פנימי, המרחיב פרצה בחומותינו לקראת אויבי העליה שמבחוץ, אלה הם המצמצמים בפועל את שטח העבודה העברית במשק העברי, ובזה פותחים פתח לכל המיצרים את גבולותינו מבחוץ.

יד ביד עם הפוליטיקה המחניקה של הממשלה בשטח העליה הלכה במשך כל הזמן הזה פוליטיקה כספית בנויה על נצול ההכנסות העצומות הנובעות מתוך העליה והיצירה היהודית בארץ - לטובת החלק הלא יהודי של תושבי הארץ, ולהזנחתם ולקופחם של הצרכים החיוניים ביותר של הישוב העברי. מלחמתו העקשנית של הועד הלאומי על הבטחת חלקו הצודק של הישוב העברי בתקציב הממשלה לספוק צרכיו בשדה החנוך, הבריאות והמוסדות הדתיים נתקלה באי הבנה ובאי רצון מצד השלטונות האחראים בעד עניני הארץ.

את הבטוי הבולט ביותר של הפוליטיקה הזאת אנו רואים בתכנית המלוה החדשה, שסודרה מתוך אי התחשבות גמורה עם צרכיו החיוניים של הישוב ושל המשק העברי, וזה - בשעה שברור למפרע שסלוק המלוה הזה יפול בחלקו המכריע על משלם המסים העברי.

אספת הנבחרים תרים את קולה יחד עם כל הישוב נגד הקפוח המחפיר וההתנקשות החדשה נגד האינטרסים החשובים ביותר שלהישוב.

אולם נשוב אל ענין העבודה העברית. כסבורני שלא נצא ידי חובה אם נסתפק בקבלת החלטות מחאה גרידא נגד קו מדיניותה של הממשלה ונגד מחרימי העבודה העברית, המסיעים בידי מדיניות זו. לא נצא ידי חובה אם לא נאמץ את כל כחותינו בכדי לסתום את הפרצה מבפנים. הגנת העבודה העברית במשק העברי צריכה להיות לא ענינה של מפלגה אחת, לא ענינו של מעמד אחד אלא ענינו של הישוב כלו. על כל הישוב לעשות את המאמץ ולמצא דרך להבטיח בכחותיו עבודה עברית, לעשות זאת בדרך של התיסות עצמית והתנדבות, בדרך של סגול עב דות הבנין והתעשיה, צמצומן והרחבתן של העבודות הללו כהתאם לצרכי החקלאות שלנו ולא להיפך. המשק העירוני צריך לשמש אצלנו ברכת מלואים למשק החקלאי ולא להיפך. מאמצים מיוחדים בכוון זה צריכים להעשות ע"י הישוב כולו. אולם בכדי שתכנית כזו תצליח, דרושה

עונה של שקט, עונה של שביתת נשק בין שני הצדדים – בין העובדים ונותני העבודה כו"ס עלינו להבין שתנאי זה הכרחי בכדי שנוכל להגיע לעליה גדולה ולהתישבות רחבה, ובכדי שנוכל להכפיל במשך חמשת השנים הבאות את מספרנו בארץ. xxxxxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx עלינו לקבוע את הצורה המסוימת של לשכות העבודה בארץ, ולהבטיח את התגשמותה המידית; עלינו להכין את הקרקע ליחסים יותר נורמליים בין העובדים ובין המעבידים הקשורים כלם במסגרת נעלה אחת ומאוחדה – ב ב נ י ן   ה מ ש ק   ה ע ב ר י   ו ה ע ב ו ד ה   ה ע ב ר י ת.

ידעתי שקריאה זו ברגע זה אין לה סכויים טובים להתקבל על נקלה. מלחמת המפלגות שהתלקחה בקרבנו הדביקה לכת, יותר משהיא נובעה מתוך הניגודים המשקים שבין העובד והמעביד – מתפרנסת ביותר ע"י ניגודים אחרים, אישיים ופוליטיים, ניגודים הבאים מתוך אנטרסי הפרט או הקבוץ הפרטי, הרוצה להתפשט מתוך סמכותו של הכלל. את הניגודים האלה שבין כחות היצירה ובין כחות ההרס אין לפתור, אלא ע"י התגברות הראשונים על האחרונים, אנטרסי הכלל על אנטרסי הפרט, הציוניות על האנטי ציוניות, אולם חובתנו היא להכריז על הדבר הזה, שאין לנו דרך אחרת להתגבר על הסכנה – אלא זו. מאמינים אנחנו שרוב הישוב מבלי הבדל מעמד ומפלגה מרגיש בלבו את האחריות העצומה כלפי העתיד, כלפי עתידו שהוא גם עתידה של האומה כולה. ורוב זה בלי הבדל זרם ומפלגה ידע להתגבר על הניגודים הפנימיים ולהתור לקראת המטרה הגדולה המאחדת את כל הישוב.

תשמש אספת הנבחרים הזאת נקודת מפנה להגברת כחותינו הפנימיים, אשר בהם נוכל לעמוד בפני הסכנה החיצונית.

נזכור נא שבזה תלוי לא רק גורלנו אנו, אלא גם גורלה של האומה כלה, אשר עיניה נשואות כיום לארצנו כאשר לא היה מעולם, מיום חרבן ממלכתנו ומיום שגלינו מארצנו. נאמץ במעשינו את רוח אחינו הנרדפים בגרמניה והנענים ברוסיה, ביון, בפולין, במדינות המזרח ובשאר ארצות ונעודדם לעבודה נמרצת לטובת הציונות, לבנינה של ארץ ישראל ולכבושה בתוכה בעליה ובהתישבות.

טרם נשתנו לסדר היום הרגיל רואה אני חובה קדושה וצורך פנימי להזכיר את שמו של חברנו המנוח, חבר אספת הנבחרים והנהלת הסו נות חיים ארלוזורוב, אשר

נפל על משמרתו מכדור מרצחים לפני י"א חדשים (כ"ב סיון תרצ"ג). מותו השאיר פצע עמוק בלב האומה, פצע אשר לא נרפא ולא העלה ארוכה במרוץ הזמן, ואשר לא על נקלה ירפא, כי חץ המות אשר שולח בלבו פגע בלב כולנו – בלב הישוב כלו. הפעם במושב זה לא נשמע עוד את דברי האיש, אשר כולנו הרגלנו לראותו בשני המושבים הקודמים כראש המדברים על השאלות המדיניות שלנו, לא נשמע את דבריותיו הבטוחות, את הסברותיו הברורות והמעשיקות, לא נאזין לאפן מחשבתו הנמרצה, הנדודה רוח אחריות עמוקה, אחריות ממלכתית לגורל הציונות ולגורלו של הישוב כלו. אולם רוחו תרחף על פני המושב הזה, והיא תלונו בדרך הפעולה והמו"מ שלנו באספת הנבחרים המושב שליחי כנסת ישראל בארצנו.

- - - - - - - - - -

שמענו את הפניה ואת האינפורמציה על המשפט האכזרי האדמיניסטרטיבי נגד אלה שלחמו את מלחמת העבודה העברית. היחס שלנו למצוה הזאת – מצות העבודה העברית – הוא ברור וידוע מראש. אני חושב, שאספת הנבחרים משתתפת באותן ההרגשות שהביע כאן ברל כצנלסון והיא סולידרית עם כל אלה הנלחמים באמונה ובנאמנות על העבודה העברית וגם משתתפת אתו בדעה ע"ד הצורך וע"ד רצון אספת הנבחרים להביא את מחאתה לממשלה נגד הרדיפות הללו, הרדיפות נגד אלה הלוחמים על קיומנו, על זכותה של העבודה העברית ושל האופי היהודי של המשק היהודי בארץ ישראל.

אני מציע למסור את זה להנהלת הועד הלאומי, שהיא תדון באופן דחוף על הצעדים והדרכים, איך להביע את כל זה לממשלה, איך להביא לפני הממשלה את דעת אספת הנבחרים בענין זה עוד מחר.

- - - - - - - -

מכיון שלא הספקנו ואתמול לרגלי הזמן המאוחר לענות על איזו נקודות שרצינו לענות עליהן, ולכן כעת מפאת הזמן המצומצם אין הכרח לדעתנו להכנס לויכוחים ולהשובות. אולם אני רוצה לתת הודעות אחדות. אני חפץ להעיר שבקשר עם הרזולוציות יהיה מקום לענות על השאלות ועל ההערות אשר תתעוררנה. יש דברים

אחרים אשר עלינו להשלים אותם כאן. ראשית, בנוגע לענין המקבס האדמיניסטרטיבי. ההחלטה שנתקבלה שלשם בערב בדבר פניה לממשלה, ועל ידי הראיון הזה להביע בצורה זו או אחרת את הרגשות והחלטות אספת הנבחרים ביום שלשם. ראיון כזה יתקים מחר, תהיה לנו הזדמנות להפגש עם הממשלה המרכזית שנוכל למסור שם את החלטותיה ותביעותיה של אספת הנבחרים.

יש לפנינו מכתב הריביזיוניסטים שפנו אלינו והודיעו לנו על אי השתתפותם באספת הנבחרים, היות ומכתב זה נתפרסם בעתונות ראינו את עצמנו פטורים מלהקריא אותו כאן לפניכם. ואין אני מתכון לעשות וכוח או לענות על כמה דברים ועובדות בלתי נכונות ומסולפות והאשמות שאינן מיוסדות נגד הועד הלאומי ונגד החלטותיו ופעולותיו. אני רק מודיע על מכתב זה.

היתה עוד החלטה בנוגע לטבריה אשר הוטל על הועד הלאומי להכנס באפן תכוף לברור המצב בטבריה ולאחוז בצעדים תכופים בנוגע לענין זה. מיד אח"ז התקשרנו עם טבריה.

אתמול ביום הרביעי בקרה בירושלים משלחת מטעם הקהלה העברית בטבריה ה"ה ש. לונץ, הרב ויינברג, ונחמני, ונפגשה עם הנהלת הועד הלאומי, בנוכחו: גם כ"כ ענת.א. והקהלות בירושלים, תל אביב וחיפה, ב"כ הסוכנות היהודית וב"כ אגו"י, אנשי טבריה תארו את המצב הנוכחי במקום והביעו את דרישתם הנמרצת של יהודי טבריה, כי יבואו לעזרתם בהקמת ההריסות ויחדשו את חיי הקהלה שנחרבה. בוכוחים הממושכים שבהם השתתף כמעט כל הנוכחים, הוצעו הצעות רבות על דרכי הפעולה בעתיד, על אחריותה ותפקידה של הממשלה להקים את ההריסות ע"י הרשת הסכומים הדרושים וע"י מתן הלואות מתאימות וכו' ולבסוף נתקבלו ההחלטות הבאות:

1) משלחת מטעם עירית טבריה תתיצב לפני הנציב העליון ותדרוש את עזרתה המלאה והמקיפה של הממשלה לחדוש חייה הנורמליים של העיר והקמת הריסותיה.

דרך אגב, הנזקים עוד לא נערכו באפן מדויק, אבל בשים לב לזה שנחרבו מאות דירות וחנויות ובשים לב לזה שהמים שטפו והציפו והשמידו כל מה שבתוך הבתים, וחוץ מזה הבתים בעצמם מלבד שנחרבו עמדו במצב רעוע והמים לא ירדו משם, אחזה הממשלה בהריסת הבתים. חושבים שהנזקים בקרב העדה היהודית יעלו עד כדי 90 אלף

לא״י, מזה חושבים שהבנינים בעצמם המעונות xxxxxxxxxxxxx והחנויות צריכים להעריך ב-50 אלף לא״י, ושלשים אלף או יותר מזה הרהיטים והסחורות. ובכן אמרתי הדבר הראשון צריכה להיות מלחמת משותפת מכל התושבים היהודים והלא יהודים. את זה יכולה לעשות העיריה, והיא צריכה לדרוש הקמת הבנינים והמצרכים. אין זה מן הנמנע שנצטרך נוסף על עזרת הממשלה לאחוז בפעולה של עזרה עצמית, ואני מקריא את סעיף 2:

2) המחלקה הסוציאלית של הועד הלאומי תטפל בעניני העזרה המהירה הנדרשת לישוב בטבריה.

3) לשלוח לטבריה ועד מומחים שתבקר במקום, תחקור ותעריך את מדת הנזקים ותגיש דו״ח והצעות.

4) להודיע לקהלות ולכל הישוב העברי בארץ על הצורך בהושטת עזרה מהירה ליהודי טבריה באמצעות ועד הקהלה שבמקום.

אני חפץ עוד להודיע שבקשר עם סדור עניני העזרה במקום יצאה לשם הגב. סאלד מנהלת המחלקה לעבודה סוציאלית בועד הלאומי, כן נשלחה לשם על ידה עובדת סוציאלית מקצועית שתטפל בעבודה המעשית של הושטת עזרה. הגב. סאלד בקשה למסור שלא תוכל להשתתף לצערה הרב בנעילת המושב.

- - - - - - - -

אני חפץ לעמוד על שתי הערות, הנני חושב את הערות של הח״כ מהמשקים לצודקות, הם הראו כאן שהחלוקה לפי המושבות והמקומות אינם עומדים בהתאם לשויון וצדק. אבל יחד עם זה יש דבר אחר, כל היסוד של התקציב שאושר על ידי המסקנה בשום אפן אינו מתאים לצדק ולשויון. כל התקציב נשען על זה שאנחנו יכולים לקבל אחוז משכר הדירה, וזה מביא לידי אבסורד בתיאוריה ובפרקטיקה, יכול להיות אדם שהוא מעסיק 300 פועלים והוא יושב בחדר או בשלשה חדרים ואז הוא מחויב לשלם אחוז משכר הדירה, והפועל שלו בעל המשפחה משלם יותר ממנו, אני מביא דבר זה להראות שאין שום צדק בזה. קבלנו על זה החלטה באספת הנבחרים אבל לא הצלחנו לשנות את יסוד התקציב. מה שנוגע לענין החלוקה בין המשקים ובין הערים, אין לנו שום יכולת להגדיל את הקצבות המסים, למשל, מן הדין הוא להטיל

תל-אביב יותר, ראשית היא גדלה במשך הזמן הזה ושנית רמת החיים היא יותר גדולה, והיה מן הצדק להגדיל אבל עברו חדשים שלשום ולא ניתנה כל יכולת של הגדלה. אם גם נבחר ועדה לשם כך אני מסופק מאד אם הועדה הזאת תוכל להגדיל מה שצריך להגדיל על תל-אביב. יתכן שהחלוקה בין המקומות היא יכולה להיות יותר צודקת, אבל מה נעשה אם נטיל על טבריה יותר מ10 לא"י, ואם נטיל על צפת יותר מ10 לא"י הדבר הזה יהיה בלתי ריאלי. ולכן אין לחשוב שאנחנו נוכל להשיג מקורות לתשלום את הדברים האלה, אני אינני יודע איך מצד החוק, אם מותר לקבל תקציב מבלי לפרט את המקורות, אבל אולי אפשר לתקן באופן כזה שאנחנו נקבל את הדבר הזה ונמנה ועדה, שנתן לה יפוי כח. אני שואל את זה אין אני מציע את הדבר בשם הועד הלאומי, אולי אפשר לתקן באופן זה את החוקה?

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
8.7.1934

י. בן-צבי - ישיבה זו הראשונה אחרי אסה"נ, ע"א לפתחה מבלי להזכיר את גדל האסון בהלקח מאתנו בח"ר עמנו ח.נ. ביאליק, גדל בתוך העם. לפני פלינום זה נתח אסון גרמני"ה. לא תשכחהו האומה, לא ישכחהו הישוב, לא ישכחוהו בני דורו, לא ישכחוהו הדורות הבאים, שאת דבריו יקראו בהגשמת חזון גבואתו, אשר יזכרוהו לנצח. אין מלים להביע הכאב (דומי"ה של רגע).

- - - - - - - - - -

ה' ברלין פתח בשתי שאלות: התקציב והדצנטרליזצי"ה. עומדת השאלה אם תהיינה 20 אלף לא"י, יש עובדא שהסרכבנות לפי שעה קצצה, החלטתה עומדת לפני הועדה התקציבית. ב"כ המפלגות כאן יהיו ויש הזדמנות לשמוע את דעת הועה"ל ולתמוך בעמדתו, ולעמוד בשעה זו על 20 אלף לא"י, בלי זה לא נוכל לזוז, ולא נוכל לעמוד במלחמת הדצנטרליזצי"ה. אם לאו - יהיה הכרח לסגור כמה כתות.

ענין הדצנטרליזצי"ה. באנו עם ע.ת.א. להסכמה בכל דבר, רק בשאלת מנוי מורים ופטוריהם לא באנו להסכמה. אנו מסכימים להתיעצות והתחשבות, אינגו מסכימים להמסור כח זה לא לע.ת.א. ולא מוסד אחר, כי זה שולל את הרכוז. אומרים שיש זה אצל הפועלים, ואני חושב שגם זה זקוק לתקון. ויש צורך להתגבר עליהם. את רשת החנוך של העובדים מצאנו מוכן, ע.ת.א. לא ככה, חייגו אתם עכשיו רוצים לעשות את השנוי, יכולים לקבל את דעת הר' ספירא, כלומר לא נקח לדוגמא את רשת העובדים, נראה את הדרכים לתקן ולהתגבר. איננו צריכים לקבל היום החלטות, נאשר את העמדה של ההנהלה, נגד הדצנטרליזצי"ה ולנהל מו"מ נפרד גם עם ע.ת.א. וגם עם ההסתדרות. מה שנוגע לענין התקציב חשוב שדעתנו תשמע והועדה התקציבית תדע ממנה.

- - - - - - - - - -

מאז הבחירות הישוב גדל, הזמן עבר, צריך להוציא לפועל הבחירות, אנו מקוים שנוכל להוציאן לפועל בחנוכה, אנו רוצים לערוך באותו היום בחירות בערים, דבר זה איננו מן הקלים. יש עבודה טכנית רבה. אנו רק מציעים שנקבל החלטה שהבחירות תהיינה לא יאוחר מחנוכה. יחד עם זה קבלנו החלטה באספת הנבחרים ע"ד צירוף של 30 ב"כ הקהלות, ועלינו למנות ועדה שיחד עם הנהלת הועד הלאומי יבואו בדברים עם כל הגורמים להגשמת ההחלטה.

<u>מליאת הועד הלאומי</u>

ט"ו אלול תרצ"ד 26.8.34

<u>י. בן-צבי</u> – נדהמים אנו כולנו על מות יעקבסון, אחד מעמודי התוך של הציונות, האיש שהקדיש חייו על משמר הציונות והיהדות. במשך עבודתו הקים שלשה דורות שלש סטדיה, מלחמתו בראשית הופעתו, נהל המרד נגד ההתבוללות. הופעתו בתוך המרד הזה והופעתו בתור ציוני, והתקופה ב' שהתיצב על משמר הציונות הפול' במזרח, בסוריה, קושטא, עמד בעבודתו עם השער העליון, ותקופה ג' באירופה. ובתפקידו עמד לפני שער העמים, לא רק ציר נאמן, ציר חביב, ידיד אמתי לישוב בכל דבר שהיה לישוב לחבר העמים. ידענו אותו האיש שעמד על המשמר כל חייו. הוע"ל מרכין ראשו לפני המנהיג המת, ישאר זכרו לנצח בתולדות האומה הנלחמת לקיומה.

\- - - - - - - - - - - -

הנהלת הועד הלאומי החליטה להתראות עם הנצ"ב לפני נסיעתו לא מפני שחשבה להכניס דעה טובה מזו של הסוכנות, אלא לחוות ברגע האחרון דעה שלא בא שנוי לגבי החלטות אספה"נ. לא נתנה אפשרות לזמן ארך, הבעתי את עמדת אספה"נ והישוב שלא נשתנתה מאז. לא אחזור על הדברים, אוסיף רק דבר שנגעתי בו. אמרתי שלא דנים על עצם המועצה, השאלה אם כעת הוא הזמן. לדעתנו הזמן לא הגיע עדיין. הוספתי על הצד המעשי, לנו יש חששות שמא המועצה תעכב מכשול על דרך התפתחות הבית הלאומי. לנו יש נסיון במספר יותר קטן בתוך העיריות. הנסיון הזה אינו מאמץ אותנו למסור החלטה בשאלות יותר חשובות לידי פלנום שיהיה יותר קשה מהפלנום בעיריה, הבאתי לדוגמא את ירושלים. היהודים לא רק שלא יכלו להעביר את הענינים שהם מוצאים לצודקים, אף הממשלה לא העבירה דברים שהיא חשבה לצודקים. כל הנסיון עד כה מלמדנו שא"א לקבל כל זמן האין בטחונות. הבטחון הראשון צריך להיות הסכם עם הערבים. ובטחון שני כחנו המספרי. ההסכם איננו ולא היה, מה שנוגע למספר, לא סדרה שוויון, אמר שיתקן xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx אבל אין לדבר על שוויון, לכן אמרתי שבמצב כזה אין לחשוב שהיהודים ילכו למועצה כזו. הוא אמר שהוא מצטער, הוא דואג שלא יגעו בעניני העליה, אבל דעתה של הממשלה שהמוסד יקום אם גם צד זה או אחר לא ירצה. לאחר שישוב מלונדון בעמוד אחרי עובדא, בנוגע לערבים הרשם היה שהוא מחזיקם בכיס.

\- - - - - - - - - - - -

יש 4 גורמים שבהם תלויה הגשמת או אי הגשמת המועצה: 1) חבר העמים, גורם פחות מעוניין, כיון שאיננו לוחץ על אנגליה. הממשלה עצמה היא היוצרת את הרעיון 2) ממשלת אנגליה, ע"ז דברנו מה שעשינו ומה שעומדים עוד לעשות. 3) הערבים, זהו גורם שבאפן פסיבי עזר לנו בהית המועצה ל 12 שנה ושאין לנו כל בטחון שיתמידו בהתנגדותם למועצה. שמענו כאילו לממשלה יש הוכחות מספיקות שהערבים ילכו. גם אז הלכו, אלא התחרטו; 4) הגורם האחרון - היהודים. אינני סבור כי היהודים ירוצו יש להבין כי הממשלה סומכת על נבחרי העיריות הערבים והיהודים, וכי הנציב ימנה מקרבם את חברי המועצה. ברשימה המאוחדה לעירית ירושלים כל הנבחרים הצהירו שלא יעשו כל פעולה צבורית בלי הסכמת מוסדותינו העליונים. כשהענין יכנס לסטדיום האחרון נצטרך אולי לכנס את אספת הנבחרים וזה ישפיע, כמובן, גם על הצבור הרחב. יש מקום שהאורגן העליון של הישוב ידון על הצעת ברל על שויון, פריטטיות ועוד. גם ההתנגדות צריכה להיות מבוארת ומנוסחת, אי הפרעה בבנין הארץ. 2) פריטטיות, כתם להתנגד, יש לנו כבר הכרזות מקודם.

- - - - - - - - - -

<u>מליאת הועד הלאומי</u>

י"ס חשון תרצ"ה 28.10.34

<u>י. בן-צבי</u> – צריך להזכיר את מותו של יוהן קרמינצקי, ממיסדי הציונות, חבר הרצל, אחד אחד הולכים מאתנו מניחי יסודות הציונות המדינית, אחד מהציונים המעשיים, יהי זכרו ברוך.

אספה זו נועדה בעקר לסדור עניני החנוך, לפני שנגש לאותו סעיף אני רוצה למסור לכם סימים מאלה שהנהלה טפלה בזמן האחרון: ענין הסכסוך בחיפה בקשר עם אספת הרביזיוניסטים. העתונות הקדימו להאשים את הנהלתנו. בשעה שהיא היתה הגוף הראשון שיצאה בהכרזת. הגנוי נעשה לפני שידענו את הפרטים, לא חפצנו לקבוע מי אשם כי לא ידענו פרטים. וגינינו כל מעשה אלמות בצורה שהיא את זה הודיעה הנהלתנו ולא הסכה שבזה גמרה, לכן השתתפנו עם הסוכנות במשלחת לחיפה. הנהלתנו לא רצתה לערבב עם השאלה החילונית של עבודה עברית ודנה על המקרה. אבל שאלת העבודה העברית היתה אחת השאלות שלשמה נסעה המשלחת לחיפה. הודענו בעתונות שהמשלחת באה במו"מ עם הקהלה, הדר' הכרמל וחברי הועדה למען עבודה עברית, היו פגישות עם ה.פ.ח. ורא"ס העוברים הלאומית. הרביזיוניסטים לא הופיעו אבל עובדי הצה"ר הסכימו להצעה למנות ועדה ניטרלית בהסכמת הצדדים. הציעו את הדבר. והיתה הסכמה כללית. נעשו צעדים ראשוניים ומסרנו למר סולביצ'יק להרכיב את הועדה עפ"י הוראות המוסדות.

לעצם המאורע יש הסכמה למנות חבר נוסף לבהל' הקירה יסודית בנוגע לפרטי הדברים. התרצ' הדו"ח שלו יתכנסו המוסדות ויוציאו את ההחלטות.

לשאלת ה' רמז עונה בן צבי שאמנם המר והיו ישיבות אבל טרם הוציאו מסקנות.

אני חפץ למסור עוד המאורע של צפת בקשר עם ענין הר כנען. היתה אטמוספרה פוגרומית איש אחד מהיהודים הורחק משם. הסוכנות שלחה שליח מיוחד שהביא רפורט. היתה לכל ישבה עם משלחת מצפת. יש חששות בראש פנה. כרגע הוכרז 22 אלף דונם. כאדמת מריבה. וזה אדמה שפיק"א כבשה לפני 40 שנה. השופט צריך לקבוע מי התובע ומי הנתבע. ובינתים הפסיקה הממשלה את החרישה והבנין. עוד מוקדם לדון כי אין פס"ד. יש הצעה לפנות לנציב ולעורר את דעת הצבור. הענין

הענין כידי הסוסדות. המספס יקבע ל-12 לנובמבר.

- - - - - - - - - -

נתקבל הרושם כאלו היה איזה הסכם, ובא חבר והפך ההסכם. היתה ישיבה, כאשר להסכם בנוגע לסעיף ב. לא גמרנו בענין ההרכב. אני עמדתי על סגורי כ"כ מורים. היה דיון על סעיפים שונים, הוסכם אחד, ואחרים היו באמצע הדיון.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

18.11.34

י. בן-צבי - פותח בהספד לברון רוטשילד, מאז מותו של ביאליק לא היתה לנו אבדה כזו. זכרונו ישאר במפעל שהוא אחד ממיסדיו (שח״ב את המיליונרים) יהי זכרו ברוך.

אמנם זו היא המשך לקודמת האספה האחרונה שטילה על הוה״ל לקבוע ועדה מצומצמת שתפקידה לעבד את התנאים המקדמים, ואת יסודות עבודתה של הועדה המתמדת. הועדה התחילה העבודתה ובמסקנותיה עזרה לנו לפתור כמה שאלות היא לא פתרה שאלה אחת הקשורה עם תביעת המושבות על סדור ידוע של תשלומי המשכרת כא צעות המושבות בסדור שנקבע לת״א. דרישה זו שונה של ת״א. כי לת״א יש הסטוריה. ארגון בתי״ס במושבות דורש בשביל 5 המושבות הגדולות אותה הפריוילגיה שנתנה לת״א. בועדה המצומצמת נתחלק הדעות בר׳ לא הסכים לזה והביאו לפני הנהלת הועה״ל ההנהלה לא היתה נוטה להסכים ולכן הבאנו את השאלה להכרעת הפלינום של הועה״ל.

וכינתים יש לנו קשיים עם אשור התקציב, עלינו להגיש לממ׳ את ההתחייבויות הכספיות והן אינן וכינתים לא עלה בידנו לשלם משכרת אוקטובר. אנו נמצאים במצב שאין עצה איך לשלם את המשכרת בזמן שהממ׳ אינה מאשרת את התקציב. המושבות אינן נותנות את ההתחייבות, ואיום מעת״א שהיא לא תשתתף בועדה אם לא יבוא הסכם עם ארגון ביתה״ס במושבות פה אחד.

בהנהלת הועה״ל לא יכלנו להכריע ברב דעות בשאלה זו, ולכן הבאנו אותה לפני הפלנום.

נצטרך לדון על קביעת מושב מיוחד של אספה״ל בעבור שבועים שיהיה מוקדש לאשור תקציב, וצוהמסים, יש דעה שנעורר את שאלת השתתפות הממשלה בתקציב השכלתה הצבורית של היהודים. וכמו כן נדון על סדור הכתובת לאספה״נ.

- - - - - - - - - - -

מכיון שהיתה הוראה מפורשת על שמירת הסטטוס 1 ואו לא יכלנו להחליט על דעת עצמנו, ולכן הבאנו כאן, עלינו להחליט בדבר הזה אם נחליט לדחות את הדרישה עלינו להתכונן למלחמה, ואני לא בטוח אתכם לעתים קרובות, כי המלחמה

תתנהל אתכם, אנו הזהרנו את המוסבות, אחרי הזהרה צריכה לבוא פעולה.

- - - - - - - - - - -

אנו מציעים לסדר הבחירות לאספה'נ, יש הצעות להדר בפרץ יש צרך במפקד כללי, לקשר עם חדוש הקהלות, לפי הערכה יש צרך להבחירות תקציב של 3000לא"י. קראנו לבאי המפלגות, באו ב'כ המפלגות חוץ מב'כ מפאי, בתוך הפורום הזה היה וכוח אם יש לאחד את הבחירות לקהלות ולאספה'נ ביום אחד. היתה שאלה כנוגע לתשלום מס בחירות, אשר יכסה את ההוצאות בסכום של 25מא"י. כל המפלגות התנגדו, שאנו רמה נלך, ראינו התנגדות מקהלות אחדות לכסות את ההוצאות, אבל בכ'ז יש ירושלים טבריה וצפת ועוד כמה מוסבות שאיננו בטוחים שימלאו את דרישתנו, באה הצעה פשרה, אם גם ה'א והיפה הכסינה את ההוצאות נצטרך עוד לכסר ולכן יש הצעה להטיל מס של 10מא"י. אפשר להגיד שזה לא רצוי, אבל תנו הצעה אחרת, אנו אומרים בגלוי, אנו לא מצאנו הצעה אחרת, אם יש לכם דרך אנו מוכנים לשמוע.

המושב הרביעי של אספת הנבחרים השלישית

ו' שבת תרצ"ה   דצמבר 1934

בראשית דברי עלי להזכיר את הנפטרים הגדולים, אשר נעדרו מאתנו בשנה שעברה מיום כנוסנו האחרון: את גאון שירת ישראל, אביר התרבות העברית חיים נחמן ביאליק. את אבי הישוב ומיסדו, הברון בנימין אדמונד רוטשילד; את יו"ר הועה"פ הציוני, ליאו מוצקין; את האמבסדור הציוני בחסד עליון, ותיק התנועה ואחד ממנהיגיה, ויקטור יעקבסון, ואת שני ותיקי התנועה הציונית ונאמניה מימי היסוד ועד מותם יוחנן קרמנצקי ושמשון רוזנבוים. תהא נשמתם צרורה בצרור החיים, וזכרם ישאר לנצח בבנין הישוב בארץ מולדתנו.

המושב הזה הוא רביעי ואחרון לאספת הנבחרים השלישית. הוא נקרא על ידנו באפן תכוף לשם דיון והחלטה בשאלות תכופות - צו המסים של אספת הנבחרים לשנת תרצ"ה ואשור תקציב הועד הלאומי לאותה שנה. רק שבעה חדשים עברו מהמושב האחרון שנתקיים בימים א' - ג' סיון תרצ"ד; ולכן אינני מתכון לתת בזה דו"ח לפעולת הועד הלאומי, ואסתפק בדיון בפעולות העיקריות שטפלנו בהן בתקופה קצרה זו:

<u>א) עניני העליה</u>

המושב הקודם קבל החלטת-מחאה נגד הממשלה על הקצוץ האכזרי של מכסת העליה העובדת, מחאתה זו של אספה"נ נתמכה ע"י השביתה הכללית של הישוב ביום ד' ס' סיון 25.3.34, ביום השביתה בקרה משלחת הישוב את הנציב העליון ומסרה לו את רגשי התמרמרותו של הישוב ביחס למצב שנוצר לרגל צמצום העליה העובדת ואת דרישותיה של אספת הנבחרים לקיים בקביעת מכסת העליה את התחיבותה של ממשלת המנדט לסייע להקמת הבית הלאומי היהודי בא"י.

למן המושב האחרון של אספת הנבחרים ועד היום לא נשתנה המצב האוביקטיבי לטובה: המצוקה הלוחצת על היהדות בארצות הגולה הולכת וגוברת ואתה יחד - הדרישה המתמדת מצד המוני בית ישראל הנרדפים בארצות אירופה והמזרח הקרוב ומצד הרזרבואר החלוצי - להרחבת השער לעליה לארץ, לא נשתנה גם המצב של מחסור בידים עובדות: המחסור הזה הולך ומתמיד והוא משמש גורם ואמתלא להתירה תחת עמדתה של העבודה העברית בארץ.

<u>תוצאות המחסור בידים עובדות</u>

מכסת הסרטיפיקטים שנתנה על ידי הממשלה למחצית השנה הזאת מראה, אמנם, על התנגדות ידועה מצד הממשלה, שהתחילה להתחשב יותר עם המציאות של חוסר ידים עובדות, ועם כשרון הקליטה של הארץ והמשק היהודי, אולם אין בזה עוד משום תקון למצב. הממשלה בעצמה מודה שבהתאם למצב ראוי היה לתת מספר יותר גדול של סרטיפיקטים, אולם היא הפחיתה מהמספר שהחליטה עליו 2200 מתוך כונה ברורה להעניש את הכלל בעד "חטאי" הפרט. ואמנם, העונש הזה המכוון ליהודים פוגע בכלל כולו. התפתחות הישוב נעכבת ללא כל הצדקה. חוסר ידים עובדות המתמיד והולך, גורם נזק רב הן לחקלאות והן לתעשיה ובנין, ובעקבות המחסור בידים עובדות באה העלאת שער צרכי אוכל, יוקר העבודה ומחירי הבנין והדירות, מה שחמור מכל זה - הזנחת החקלאות מצד רבים הנוהרים העירה להינות מהקוניוקטורה והפריחה הכללית שבעיר (פרוספריטי).

יחד עם אבדן העמדות העבודה במשק היהודי יש לציין עוד הופעה שלילית והיא - אבדן העמדות במשק הממשלתי - עזיבת סוטרים, עובדי הרכבת הדאר והטלגרף והפועלים שהיו עסוקים בעבודות הצבוריות של הממשלה - את עבודתם ואת מקצועם. ככה אנו הולכים ומפסידים במהירות, אחת אחת, עמדות אחראיות שכבשנו אותן במשך שנים בהתאמצות יוצאת מן הכלל.

<u>ב) למצב בעבודה העברית ויחסי העבודה</u>

אספת הנבחרים האחרונה עמדה על הסכנה הגדולה הצפויה לעבודה העברית במשק היהודי וקבלה החלטות נמרצות נגד הפגיעה בעבודה העברית ועדוד לכל בוני המשק העברי על יסוד עבודה עברית ולכל אלה המתאמצים להצלת עמדת העבודה העברית במשק היהודי. אולם לצערנו לא נוכל לציין התקדמות בנוגע לעמדת העבודה העברית במושבות. אחת הסיבות העיקריות שגרמו לכשלון זה היא צמצום העליה למטה מתחומי הקליטה הכללית של הארץ. מספר הפועלים הנוספים על ידי העליה איננו מספיק לספק את צרכיהם המתקדמים של הבנין, התעשיה, ההובלה והחקלאות גם יחד וסובלת מזה החקלאות באשר תנאי העבודה והחיים בה יותר ירודים ובאשר שם קימת התחרות יותר קשה מצד הפועל המקומי והפועל החורני הזול, כלפי הפועל העברי. מבחינת אנטרס הישוב יש לעמוד בכל תוקף נגד הסכנה הזאת - סכנת התרוקנות החקלאות העברית מעובדיה.

לצערנו עלינו לציין שגם כל שאר ההחלטות החשובות בדבר הקמת משטר של הסכמי עבודה בארץ, בדבר הבטחת תנאי עבודה הוגנים, בדבר קביעת בוררויות וכד', נשארו רק על הניר. הנסיונות שנעשו מטעם המוסדות להבטחת העבודה העברית בכפר סבא לא נתנו כל תוצאות. אם גם להבא לא יתגלה הרצון הדרוש מכל הצדדים המעונינים יש לחוש שכל ההחלטות החשובות שקבלנו באספה"נ לא תהגשמנה למעשה.

ג) המועצה המחוקקת

לפני נסיעת הנציב העליון לחופשתו השנתית ללונדון, הובהר כי שאלת המועצה המחוקקת עומדת על הפרק. הנהלת הועד הלאומי החליטה להביא לתשומת לבו של הנציב את עמדתו של הישוב לגבי שאלה זו כפי שהתבטאה בהחלטות אספת הנבחרים. ב"כ הועד הלאומי התראה עם הנציב ימים אחדים לפני צאתו את הארץ ובשיחה עמו הסביר לו את עמדת ההתנגדות המאוחדת של הישוב לגבי הקמת המועצה. בפעולתה בשאלה זו באה הנהלת הועד הלאומי להסכם פנימי גם עם חלקי הישוב הנמצאים מחוץ לכנסת ישראל.

ד) התאזרחות

בהתאם להחלטת אספה"נ פתחה הנהלת הועד הלאומי פעולה נמרצת להגברת ההתאזרחות בארץ. במשך ששה חדשים נעשתה מטעם הנהלת הועד הלאומי פעולה ישרה בחלק גדול של נקודות הישוב. וכמו"כ אורגנה פעולה מצד הקהלות הגדולות בערים ירושלים, תל אביב, וחיפה. אם נסכם את הפעולה במשך ששת החדשים נמצא, שבמשך הזמן הקצר הזה הוגשו לממשלה יותר מ2400 בקשות, כלומר יותר מ3/4 ממספר הבקשות שהוגשו בשלש השנים הקודמות לתקופת פעולתנו. הפעולה נמשכת ואנו מקוים לתוצאות משביעות רצון.

ה) בחירות לעירית ירושלים ועירית טבריה

הנהלת הועד הלאומי לקחה חלק פעיל בארגון הצבור היהודי בירושלים לקראת הבחירות לעיריה. הודות למאמצנו ולמאמצי קהלת ירושלים, אגודת ישראל ורוב המפלגות האחראיות ועסקנים חשובים עלה בידינו להשיג 6 מקומות בעיריה מתוך 12 המקומות, כלומר עליה מעלים לחצי – הסיבות מיוחדת נודעה לחזית הישובית המאוחדת שכללה את כל המפלגות והזרמים של הצבור הירושלמי, בכלל זה אגודת ישראל. אמנם נעשה נסיון מצד הרביזיוניסטים ועסקנים בודדים לשבור את החזית הישובית המאוחדת וזה אלץ אותנו למלחמת בחירות, אולם יש לציין בקורת רוח

שהנצחון בבחירות, הראה את כח וערכה של החזית המאוחדת בישוב.

בקשר עם הבחירות לעיריה בטבריה נתגלו פרצים מצד עסקנים בודדים. משלחת מיוחדת של הועד הלאומי ואגודת ישראל בקרה במקום ואחרי מו"מ עם החוגים השונים הושג הסכם לרשימה מאוחדת שעברה בלי מלחמת בחירות.

ו) חנוך

בין השאלות שהעסיקו את הועד הלאומי במחצית השנה האחרונה תפסו מקום מרכזי ענייני סדור החנוך לשנה תרצ"ה. צריכים היינו להתגבר על קושיים עצומים בכדי למנוע בעד הפחתה נוספת בהשתתפותה של הסוכנות היהודית מצד אחד, ובכדי להגדיל את השתתפות של הקופות המאורגנים, מצד שני. ואמנם הקהלות המאורגנים הגדילו במדה גדולה כאן את השתתפותם בהוצאות רשת בתי הספר של כנסת ישראל. המקום המפגר ביותר היא קהלת ירושלים ומצבם של בתי הספר בעיר, זו קשה מאד.

וכוח עם הצבור עורר שאלת האלמרכזיות (הדצנטרליזציה) בחנוך, בקשר עם הדרישות לאוטונומיה כספית ואדמיניסטרטיבית שבאו מצד עירית תל-אביב, ומחלק מהמושבות. ואחרי מו"מ ממושך עם הגופים האלה הושג הסכם אתם בדבר מסירת השאלה לעיון בועדה משותפת, המורכבת מחברי הועד המנהל למערכת החנוך, וב"כ הסתדרות המורים מר ש. אנסיסקין הוזמן לשבת ראש בועדה.

הועד הלאומי מציין בצער רב את התפטרותו של הד"ר ברקסון מהנהלת החנוך. הועד הלאומי ידע להעריך את שרותו הנאמנה של הד"ר ברקסון למערכת החנוך העברי בתקופה הקשה ביותר, ומקוה שימשיך להתענין בגורל מפעלנו החנוכי ויעסוד לצדנו, בשעת הצורך.

ז) בריאות

עם גדול הצרכים הרפואיים של הישוב ועם רבוי הגורמים השונים הפעילים בשדה הבריאות והעזרה הרפואית גדל גם, הצורך בהגברת סמכותו של הועד הלאומי בשטח זה ובחיזוק מחלקת הבריאות שעל ידו. ע"י ההנהלה נעשו צעדים להרחבת השרות הרפואי - האדמיניסטרטיבי של הועה"ל ולהבטחת שתוף פעולה מתמיד עם ה.מ. הדסה וגורמים אחרים המיוצגים בועד הבריאות לכנסת ישראל.

ההקצבה הממשלתית הניתנת לועד הלאומי לשירותים ידועים מטילה עליו אחריות ישרה בעד השרותים האלה. בקשר עם זה מתנהל בזמן האחרון מו"מ עם הדסה על פקוח

משותף מצד בני הגרפים על המפעלים הרפואיים - הנתמכים מכספי הממשלה,(כגו
ביה"ח לחולי ריאות ומח' היגיינה בבתי ספר, תחנות לטפול באם ובילד) הדסה
הסכימה להצעתו של הועד הלאומי בדבר מתן תמיכה שנתית לביה"ח של הקהלה
העברית בחיפה באמצעותו של הועה"ל ועל אחריותו, כמו כן הוסכם שב"כ הועד הלאומי
ישתתף בועד המשותף של הדסה והאוניברסיטה אשר יוקם ע"י ביה"ח החדש העומד
להבנות על הר הצופים.

תשומת לב מיוחדת ניתנה במשך התקופה הנסקרת לשאלות המלחמה במגפות הקיץ,
וביחוד למגפה המלריה אשר עשתה שמות באיזורי ההתישבות החדשה (השרון הצפוני
ועמק חפר) וגם במקומות אחרים (סביבות חדרה, סביבות נס ציונה). הממשלה
נדרשה למלחמה נמרצת במגפות האלה. היה מו"מ ממושך עם מח' הבריאות הממשלתית
ועם המזכירות הראשית על האמצעים לתקון המצב ולמניעת המגפות בעתיד.

נתקיים גם ראיון מיוחד עם הנציב העליון מוקדש לשאלות היבוש באיזורים
הנגועים במלריה, הגברת הפקוח האנטי מלרי והסניטרי במושבות וגם לשאלת מצוקת
ההוספיטליזציה בתל אביב.

בראיון זה שבו משתתפו גם יו"ר ועד הבריאות וב"כ עירית ת"א, נמסר לנו
על ידי ה.מ. על דבר הכנית פעולה רחבה לשפור המצב במקומות הנגועים. אי אלה
דברים כבר הוצאו לפועל, אולם דרושה עמידה על המשמר בכדי שהתכנית תתגשם
במלואה ובמהירות הדרושה.

<u>ח) עבודה סוציאלית</u>

על אף הפריחה גדלו ורבו הצרכים הסוציאליים בארץ. מספר הפונים ללשכות
הסוציאליות שעל יד הקהלות המטפלות בעיקר במשפחות, עולה בכל מקום ל 500-600
לחדש. מאז המושב הקודם ועד עתה הוקמו בעזרתנו ובהדרכתנו לשכות סוציאליות
על יד המועצה המקומית בפתח תקוה וע"י ועד הקהלה בטבריה. ~~xxxxxxxxxxxxxx~~
~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ בתקציב הלשכות לא חל
בדרך כלל כל שנוי. יוצאת מן הכלל הלשכה בחיפה ההולכת ומתפתחת, ואתה גדל גם
הקציבה. מאמצים רבים הקדישה המחלקה הסוציאלית שלנו לפתרון שאלת העזרה לבני
העליה האחרונה, המורכבת בחלקה הגדול מבעלי משפחות מטופלות בילדים. טפול מיוחד
ורחב היה לגבי העולים בעלי משפחות מגרמניה. לשם פעולה זו העמידה לרשותנו
המחלקה הגרמנית תקציב של -.250 לא"י לחדש. בעזרת התקציב הזה ארגנו את הטפול

הסוציאלי בעולים אלה על ידי הקהלות הגדולות, מחוץ לתל אביב שסם הוכרחנו ליצור ועדה סוציאלית מיוחדת. בעזרת עובדת סוציאלית נודדת ארגנו את עבודת העזרה, גם במושבות יהודה, השרון והדרום. אולם התקציב אינו מספק את הדרישות והצרכים המרובים, ואנו משתדלים להגדילו.

המחלקה מרכזת בידיה גם את הפעולה בסדור ילדים במוסדות ובבתים פרטיים, ארגנה קורס להדרכת עובדות סוציאליות, ויסדה ספריה סוציאלית מקצועית העומדת לרשות המעוניינים. יצרה קשרים קבועים ומתמידים עם מוסדות סוציאליים בחו"ל, והיא משמשת באת כח רשמית למוסדות ארציים ובין לאומיים כבג'נבה, וושינגטון ניו יורק, פריז, לונדון, ורשה, וכו'. הודות לקשרים אלה מסיעת המחלקה להיפגש קרובים נעלמים, לחדוש חיי משפחה, ולסדור עזרת קרובים. תועלת מרובה הופקה מיסוד הקרן להחזרת חולים חשוכי מרפא לחו"ל, וההודות לה משוחררים מוסדות הארץ לכלכל חולים כרוניים במשך שנים רבות.

פרק מיוחד לפני עצמו הוא הטפול בילדים העבריינים שמספרם הולך ורב, ועל זה תעמוד הגב' סאלד לחוד.

המחלקה מסייעת למושבות ולמושבים לארגון עניני העזרה במקומותיהם היא נענית לכל דורש, יחיד או מוסד, המבקש חומר וידיעות על מוסדות סוציאליים שונים. קשרי המחלקה עם הלשכות הסוציאליות ועם מוסדות העזרה בארץ הם אמיצים ומתמידים, אפשר לומר בבטחה, כי מחלקתנו משמשת כבר כיום כמדריכה ברוב ענפי העבודה הסוציאלית, ולאט-לאט היא מתקרבת לגישום שאיפותיה לשמש מרכז לכל הפעולות הסוציאליות בארץ.

<u>ט) בחירות לאספת הנבחרים החדשה</u>

מושב זה האחרון לאספת הנבחרים השלישית, ועכשיו אנו עומדים לפני בחירות חדשות שאנו רוצים להוציא אותן לפועל בעוד חדשים אחדים. סדור הבחירות דורש מפקד הבוגרים, מזמן הבחירות החדשות עברו כבר 4 שנים, הישוב גדל כפלים והקשיים להוציא לפועל את הבחירות ואת המפקד בקרב 200.000 בוגרים גדלו גם הם פי כמה. יש צורך בתקציב מיוחד, ולשם כך עלינו לעבד הצעה מיוחדת, בלי הבטחת התקציב הנוסף הזה או בלי הבטחת כל ההוצאות מצד המקומות, לא נוכל להתגבר על הקושיים ולמלא את התפקיד החשוב הזה-חידוש באית כח הישוב ע"י בחירות.

בקשר עם הבחירות אנו מתכוננים להוציא לפועל את החלטת אספת הנבחרים בדבר צירוף 30 ב"כ הסקופות ולשם כך אנו עומדים במו"מ עם הגורמים השונים.

- - - - - - - -

הועה"ל בשעתו שלח משלחת לממשלה והגיש דרישות שמכוונות להבטיח את השבת בתוך יום מנוחה, לתת תוקף חוקי ידוע למנוחה בשבת, וגם להגבלת שעות העבודה לימי החול. והדבר הזה הוגש לממשלה. אמת, שהענין הזה עוד לא התקדם, מפני סבות פורמליות. הסבות הפורמליות היו בקשר עם עניני העיריות, לא היה ידוע לאיזה מקום להכניס את זה. אינני אומר שבזה אנו מסתפקים, אני רק מסביר למה עד כה הענין לא התקדם. אנו עומדים על המשמר. בנוגע לענין התקציב הפוליטי, את זה שאל ד"ר ווסיץ, אני מסכים לגמרי בנקודה זאת שהיה ראוי ורצוי שהתקציב הפוליטי יופיע במלואו. כמובן שהדברים אינם נעשים בלי אמצעים. לא התזכיר לחבר הלאומים, ולא שאר הדברים הפוליטיים. אולם יש פה קושי פורמלי. כשאנו מציאים את התקציב אנו מחויבים בצורה פורמלית להגיש אותו, ומוכרחים היינו להכניס את התקציב הזה בפוספה אחרת. הייתי יכול הרבה יותר לבקר את הדבר הזה. ברור שמפני חוסר תקציב, לא מחמת צד פורמלי, אנו במובן הפוליטי מקוצצים בפעולה. ברור שיש מה להגיד לועה"ל בעניני הפוליטיקה הערבית משא ומתן, הסברה כל הפעולה של אותה המחלקה שלפעמים השתתפה ביחד עם הסוכנות ובזמן האחרון הדבר הזה איננו נעשה ע"י הועה"ל, וזה לא רק מצד פורמלי אלא מצד המעשי. אני חפץ כאן להגיד אני בטוח אם כי לא הבאתי את זה בתורת תקציב, שמוכרחים לעשות מאמצים כדי להעמיד על הגובה את השתתפותו של הועה"ל בכל הדברים האלה. הדבר הזה יש לו שייכות לעניני העיריות, וגם לשאלות יותר חשובות, כמו למשל, להשתתפותו של הועה"ל בכל הפעולה הערבית. לתקציב לא נוכל להכניס את זה, אני בטוח שיהיה צורך להבא במאמצים מיוחדים, ובמקורות מיוחדים שלא בצורך להגיש אותם לממשלה. יש רשות לועה"ל לפעול בכספי תרומות מיוחדות שאינם נכנסות לתקציב, זה איננו זקוק לאשור הממשלה.

מלי אחדות על דבר הבקורת של הרבנות הראשית להשתתפותנו בתקציב. אני חושב שהדברים שאגיד כבר נשמעו בועה"ל, וכנראה שיש צורך להשמיע אותם עוד פעם. זה לא נכון שבדבר הזה עקבנו וגרמנו לכך שלא להוציא את התקציב אשר הורשנו,

יש פה צד עניני. הרבנות זקוקה להכניס סדר בפרוצדורה. את השנויים האלה דרשנו לא רק דרישה כללית בנוגע לבחירת רבנות כזאת, שתהיה זקוקה לכנסת ישראל ו,כנסת ישראל תהיה זקוקה לאותם הרבנים שעומדים במחיצתה, ולא שיכניסו בין הרבנים סוג כזה של רק עומד מחוץ לכנסת ישראל אלא שחותר נגדה. אבל לא רק את זה דרשנו, דרשנו פעולות ממשיות. תעבוד הרבנות ותמלא תפקידה בירושלים. נתן לה אבנס, כמו שאומרים, הוצאנו הוצאות, שכרנו דירה והרבנות לא נכנסה לתוכה מפני שדירה הזאת היתה שייכת לועה"ל. יש לנו הרבה האשמות לא רק אלה שרמז עליהם יערי, בנוגע לרב אחד, יש לנו כמה דברים ישר נגד הרבנות. אני לא אעמוד על הפרטים אלא אני אומר: הרבנות צריכה היתה לקחת את היכולת שנתנה לה ולגשת לפעולה הרבנות לא עשתה זאת. דרשנו שתמסור לנו דין וחשבון מהכספים שלה, כדי שנוכל לדעת את הדברים האלה ועל יסוד זה נוכל להשלים מה שאנו מחויבים לפי התקנות ולפי התקציב אבל גם את זה לא קבלנו. יש פה גם ענין פורמלי שגם הוא חשוב. אספה"נ, לא קבלה מעולם החלטה לכסות את תקציב הרבנות אלא קבלה החלטה להשלים הגרעון. כדי להשלים את הגרעון צריך לדעת מה הם ההכנסות ומה הם ההוצאות ואם הדברים בסדר נוכל להשלים אותם. אבן לא קבלנו לא זה ולא זה ולכן יצא מצב בלתי נורמלי. יש להם טענות שלא נותנים להם את מה שהובטח, יש לנו כנגד זה טענה אחרת שלא ממלאים את ההפקידים שצריכים היו למלא, וזה זקוק לרצון טוב. אנו הגענו סוף סוף אחרי אספה"נ האחרונה שתהיינה בחירות, שהובטח הדבר מצד הפורמלי. במשך כל הזמן נהלנו משא ומתן עם הממשלה עם דבר הנוסח האחרון של החוקה שנתקבלה ע"י אספה"נ האחרונה, שזה יפתח דרך לבחירות החדשות של משרד הרבנות. אל תדרשו מאספה"נ יותר מזה גם להבא השארנו ריזרבה זו שתהיה לתקציב באלי אם התנאי יתקיים יען כי, לא רק הרבנות סובלת, אלא סובלים האינטרסים הממשיים של הישוב, מתוך אי סדור זה. וגם בענין זה קדמוני. עוד מלה לד"ר ווסיץ. נכון הדבר שאנו באנו לידי דעה ברורה על דבר הצורך לדרוש מאת הממשלה את הגדלת השתתפותה בצרכי הצבור היהודי, לתקן את המעוות, ולתקן באיזה מדה שהוא את הקפוח, שאנו מקופחים הן בחנוך והן בבריאות, והן בעזרה סוציאלית ובתי הדין הדתיים. אם דבר מה השגנו זה לא בתקף אותה השטה שאנו רק נדרוש ונהיה שקטים, אינה בכח המאמצים שלנו ובכח הדוגמא שהראנו, זה נתן לנו

תקף לדרוש יותר ולא בדרך אחרת. מלה אחת בנוגע לחבר יערי, שדבר כאן על כשלונו של הוועה"ל, למרות ז' שפועלים היו בראשו והראה בהור דוגמה הפנוד, בקרב החנוך. אני יודע שלא היתה התקיפות הדרושה בנוגע לשאלת הצנטרליזציה, אבל היו סבות לזה, סבות אלה מונחות קודם כל בזה שיש כחות ידועים היטב ו ם, התארגנו בשנים האחרונות יותר מאשר בשנים הקודמות, שיש להם תקיפות חוקית, תקציב, והם מנהלים מלחמה! זאת היא הסבה העקרית. אבל יש עוד סבה, ואני חושב שחבר יערי לא יוכל להגיד שאין לו יד בזה, באותו זמן ששאלה שהוטלה לפני שתי שנים בהסתדרות אלו היתה מתגשמת אז לפני שנתים, אולי לא היתה מתרכזת עכשיו אותה ההתנגדות לאנו רנאים. אני חושב שאחת הסבות היא שהמשיכו בתוך ההסתדרות בשטח החנוך נפרדת. (צ'זלינג: רק אספה"נ היא שהמשיכה). אני אומר, לא מעט אשר החבר יערי ואותם החברים למפלגה שלי, שבמקום להוציא את הדבר לפועל כזמן שהסתדרות החליטה, נתנו מקום להמשך הדברים, ובמשך זמן רב ידעו רבים להשתמש נגדנו, ואמרו: אתם מתנגדים לאוטונומיה פה! מדוע אתם לא מתנגדים אצלכם? החבר יערי הכריז כאן, ואני שמחתי לשמוע שאין לכם מטרה ומגמה לנהל קולטורקאמפף נגד הדת. אבל למה אין למטרה הזאת וכונה הזאת? בודאי שכנראה ישנם דברים כעת יותר חיוניים בישוב, ושיותר עומדים על הפרק, ויותר חשובים מאשר קולטור קאמפף זה. ובודאי שיש לנו צורך באחוד הכחות לשם עליה, לשם חלוציות, לשם כבוש. אנו יודעים, אמת שאנשים המחולקים בדעותיהם ביחס לדת ושאר השאלות. אם גוברת אצלנו ההכרה על דבר אחוד הכחות, הוועה"ל צריך להוציא את המסקנות ולחזק את הכח המאחד נגד הדעות הפרטיות של כל אחד, כח מאחד שהוא יצור את אחדות הישוב ויאפשר את המלחמה בעד העליה ושאר כל הדברים שלא יפלו מן השמים אלא על ידי אותה המלחמה המתמדת שהטלתם על הוועה"ל.

- - - - - - - - - -

<u>מליאת הועד הלאומי</u>
9.1.36

<u>י. בן-צבי</u> - פותח ומס״ג את ד״ר גולדמאן העומד בראש ועד שליחי הקהלות. תפקיד מיוחד בפינו - ביאת כח היהדות בכל הענינים של הגולה כלפי חבר הלאומים שאלת הרדיפות נגד היהודים. טנעסר לאפדימיה כללית, כל ארצות מזרח ומערב מאוחדות ברציגות נגד היהודים התפקיד קשה עתה.

- - - - - - - - - - -

ברור הדבר שהישוב אינגו ממלא את חובתו כלפי העולים והמצב בזה לא יכל להמשך ושלא יצאנו ידי חובתנו שנבחר ועדת עליה ובמשך שנים לא נפגש עמה. ובכ״ז כדאי לבחור ועדה אם גם נצטרך לחדש אותה אחרי אספה״נ. יש כאן ענין ההנגה, אם נטיל תפקיד על ועדת העליה ולא נדאג להגשמה ההוצאה לפועל צריכה להיות ע״י התאים של כנ״י. אני לא הזכרתי״ש מחלקה סוציאלית המסולבת עם גל קהלה וקהלה המחלקה הזאה כבר נכנסה בספול ידוע בעניני עליה צריך לקדם את הענינים. אולי היא תהיה המרכזת את הענינים האלה. אם חסר כאן, חסרים אמצעימאולי נצטרך לכנס כנוס גדול, ושאנו נבוא ונעבד הצעות שיאפשרו להקים את הענינים עלינו לחשוב את הדרך שפעולת העזרה לעולים.

ואשר לועדת העליה צריך להיות קשר בין ועדת העליה והטפול בעולים, אם נטיל חובות על ועדת העליה יהיה מצדם טפול ידוע ויהיו מחויבים לתת חשבון. הנהלת הועה״ל תצטרך לדון ולעבד תכנית.

- - - - - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
3.7.1935 (בלי תאריך עברי)

<u>י. בן-צבי</u> - בפתיחה הוא מזכיר את האבדה ליהדות במותו של שמריהו לוין, אחד מותיקיה של הציונות, אחד האנשים שהבינו את רוח העם מקצה הגולה עד קצה, אשר הלהיב את העם לציונות, משליחיה הנאמנים, המטיף והמוכיח המטיף לגאולת ציון והמוכיח מאהבה את העם שמסם יהיה קשור לעולם עם התנועה הציונית והגשמתה.

אני רוצה להזכיר עוד שני משות שנעדרו בזמן האחרון ואשר הישוב משתתף בצער משפחותיהם. אחת מהן אלמנתו של הברון רוטשילד. ואבדה שניה בעלת אחד מותיקי העליה השניה העובדים הנאמנים, ח"ל נאמן של יחשלים העובדת גרשון לוסק יהיה זכרם ברוך.

--- -------

על הפרק שאלת הכללת בתיה"ס של הה"ס ברשת לפ"ז אומרים דו"ח קצר מפעולות הוה"ל..

רפסית בנורנע להסכם עם ההס' נעמוד לחוד, אולם בהיות ודברים אלה עוררו סערה בעתונות אני חפץ להגיד מלים אחדות על הידיעות הבלתי נכונות שהופיעו בענין זה. היו כאן שני מומנטים יש מי שאינו מסכים לתכן ההסכם ויש המתנגד להסכם, המומנט השני באיזו רשות עשתה ההנהלה מה שעשתה.

לפני הנהלת הועה"ל היתה החלטת הועה"ל ועליה היה להגשימה החלטה זו היתה עוד מאדר תרצ"ג זוהי התורה שנתנה לנו בכתב והתורה שבע"פ היתה שעלינו להכין את ההסכם בצורה הנונה דהיינו בתוך מסגרת החנוך הקימת ללכד את החנוך. כי למעשה הרשת של העובדים היתה גם קודם ברשת הכללית. זרם הפועלים לא נוצר כעת, היה קיים מוכר בחוקת החנוך, את זאת עשינו, ערכנו הסכם אא והוא זקוק לדיון. עיון ההחלטה היה צריך לבוא כאן בדבר מוכן ואת זאת עשינו.

יש מומנט על נוסח הסכם, הדבר עומד לעיון וחברי הועה"ל יכלו להעיר על סעיף זה או אחר.

<u>המו"מ עם הממשלה בהקמת הבנינים</u> - גם בנוגע לזה יש אגדות, כידוע לכם הממשלה דאגה לבתי"ס ממשלתיים מתוך כספי המלוה לא דאגה לבתי"ס. אנו מחינו על הדבר והיו לנו שיחות בע"פ. ראינו בזה הפליה, אבל לסגות אותה לא יכלנו כי אוסר הדבר פה ובלונדון, אבל הממשלה כריה שיש צרך לפצות אותנו הממשלה התחילה להציע ע"י מתן עזרה לסדור הלואה לועה"ל לבניני בתי"ס בערים. מנינו ועדה

מיוחדת ועובדה הצעה. הגענו לסכום של למעלה ממאה אלף ובשים לב למחירי הקרקעות
עלינו ל-130 אלף. מנהל האוצר של הממשלה נכנס כמתוך, והציע הלואה ל-25
שנים, כנוגע לרבית יש לחשוב שלא יהיה יותר מ-1/4 כסוי ההלואה יהיה בהוצאות
שכר הדירה, וחלקנו בהוצאות הממשלה. מנהל פרודבטל היה כאן בכנס למו"ס. מצד
הממשלה יש עזרה להגשמת ההלואה, היא נכונה לתת ערבותה, ותפקח על הגשמת התכנית.
אנו דברנו על בתי"ס חקלאיים הממשלה דחתה, כי טענותינו על ההפליה היה בגדר
הנדון.

מו"מ עם הממשלה בענין תקציב לשרותי כנ"י חנוך ובריאות הוא קורא את
מכתבו של הנציב העליון בענין זה. זו היתה תשובה של הממשלה במרץ 1933.

בימים האחרונים קבלנו תשובה של ועדת המנשטים על מסקנות הועדה בענין
תביעותנו להשתתף בתקציב הרבנות.

כהזדמנות זו אני רוצה למסור על המו"מ עם אגו"י בתרוכה והשתתפותה של
הממשלה. היו מומנסים שהיה נדמה לנו שמו"מ זה התקדם יותר מהקודם, לפני שנה
דברנו על רבנות, הפעם על אחוד הקהלות בסדריה ידועה, הציעה הנהלת הועה"ל
הצעה קונקרטית על אחוד כל הישוב, בהבטחה ידועה באפן ליברלי של זכויות המיעוט.
התשלום היה יכול להיות שירות חובה לכנ"י. ב"כ הממשלה הודיעה שהצעתנו רחבת
לב ויכולה לשמש בסיס, אגו"י דחתה את הצעתנו והציעה הצעה המיוסדת על פדרציה
של שני מוסדות קיימים ונפרדים מהיסוד על הגג. אנו דחינו הצעה זו ועמדנו על
זכותנו שהצעתנו תהיה בסיס ולפיכך המו"מ איננו נמשך.

היה המו"מ עם הממשלה בנוגע לתקון בתקנות כנ"י בקשר עם סעיפי הפנקס.
אנו בסדריה שנים ממושלי המחוז הביעו את דעתם החיובית. מאחר לא באה עדין
תשובה, הענין מתעכב ואנו מקוים לא לזמן רב. ואנו מקוים שהשאלה תקבל את
פתרונה, ויאפשר ויקל עלינו ענין סדור הבחירות לאספה"נ.

יש עוד להזכיר את הטפול המיוחד שהיה לנו בזמן הזה בטפול בענין
מונוציפליים ביחוד בכ"ס המושבה נמצאת זה שנים אחדות במצב דיזאורגניזציה.
סובלים עניני כחנוך, הבריאות וכל העינים המוניציפליים. כל אחד מהזרמים
מודה על המצב הבלתי נורמלי, שם יש 3 מוכתרים הבענו את דרישתנו מהממשלה
לשים קץ למצב הזה, ובקשנו שתוקם מועצה מקומית היה מו"מ בינינו וביניהם

בדבר יצירת קהלה, אולם עד כמה שקהלה חשובה, היה ברור שבאותם התנאים א"א היה לסדר קהלה, היא לא היתה פותרת כל השאלות המוניציפליות. העגנו לצדדים לקבוע ועדה זמנית, היתה התנגדות בינתים סופל המחוז התערב לפני דריסתנו, הממשלה מסכימה ויש כאן חלוקי דעות בנוגע לצדדים הועה"ל טפל בסכסוכים ברמת יצחק, שערים פרדס חנה ועוד.

הועה"ל טפל בזמן האחרון בענין ההתאזרחות הגענו למספר 10 אלפים. יחד ע"ז אני רוצה להזכיר שההתאזרחות אינה נמצאת במצב משביע רצון, אם יש 350 אלף יהודים בארץ, אבל כרבע מליון רשאים להתאזרח, ואזרחים יש כ-120 אלף נפש, יש להזהיר את היהודים מכל הארצות, שיחדלו להיות זרים.

בנוגע לעניני המשטרה יש התקדמות ידועה בזמן האחרון, נעשתה פעולה מיוחדת ובחדשים האחרונים יש פעולה נכרת להתגיסות בממשלה. יש לציין שעשרות אחדים יהודים נכנסו למשטרה, ואנו מקוים שזה לא יפסק.

דרישה ערות מצד הצבור לבוא לעזרת השוטר בזמן שרותו במשטרה, ע"י סדור שכון, והתישבות אחרי גמר השרות, לדאוג להקנית שפות.

בתקופה זו נעשתה פעולה מצד המחלקה הסוציאלית היו שני כנוסים מחוזיים וכנוס מרכזי בירושלים, ספלו בילד העברי, והטפול בילד. טפלו הכנוסים בשאלת העולה והטפול הזה גוזל חלק הארי מתקציבי הקהלות. נבחרו ועדות משנה לדאוג לצד הכספי והיוני, בהיות וקרוב יגמר התקציב הגרמני, הנהיגו בולים ל טובת העולים.

ולבסוף כדאי לציין את הפעולה המוניציפלית בעיריות המעורבות, ביחוד בעירית ירושלים, שהיתה אבן נגף לכל העיריות המעורבות.

אחרי חדוש פני העיריה, התעוררו שאלות ממשיות אעפ"י שהשאלות קחוקות מפתרון, בכ"ז נמצאה דרך לפעולה משותפת, בנין הברכה ברוממה נמסרה למסרד הקבלני, מענין כאן לציין את העובדא שעבודה זו לא היתה הכי זולה ושהיתה הבנה מניחים שגם בעבודה זו שנמסרה ליהודים. יעסקו חלק מהיהודים. היינו מסכימים שיבוא הסכם כללי על חלוקת העובדות. אין הסכם יש עובדות שעבודות נמסרו ליהודים, עם הבטחה להעסיק חלק ערבים, וכשיהיה להפך יש לחשוב שחלק העבודה ינתן ליהודים יש עוד דיון בועדות משנה בנוגע להבטחת חלק היהודים.

יש עוד ענין כבוש כבישים בתוך השכונות היהודיות העזובות, יש לקוות שעיריה זו תתקן במדת מה גם בענין זה.

מליאת הועד הלאומי
כ"ח אלול תרצ"ה   26.10.1935

י. בן-צבי - פותח באזכרה להרב קוק וי.ל. גולדברג, שימנו את השנה באבדן שני אנשים לעמדו כל אחד במוגו בראש התנועה הלאומית הציונית יהיו זכרם ברוך.

הטרחנו אתכם בלילה האחרון של השנה מפני שנאלצנו לכך, מפני שהרגשנו שאם נדחה את הישיבה הזאת, הסכנו שזה יהיה קצת מאוחר, כי לא אנחנו קבענו את הזמן לסכסוך. זה אלא הצד השני, כי הוכרזה מלחמה על הוה"ל שתפגע בחנוך. הנה לפנינו הודעותיו האולטימטיביות של מרכז המורים מח' וכה' אלול. מרכז המורים הודיע על הפסקת הלמודים בארץ ביום ה-1 באוקטובר. שביתה של 700 מורים שישביתו 33 אלף ילדים. מה קרה? האם היה קפוח נורא של המורים, הוה"ל לא קפח את המורים, לא עכב את משכורתם. הועה"ל הנהיג לשלם את המשכורת בשעתה, הועה"ל לא נשאר חיב למורים, אלא עזר לסלק את החובות, דאג שדרגת המורים לא הופחת. היתה מלחמה קשה עם הממ' שרצתה להנמיך את הדרגא, והועה"ל דאג ליוקר החיים, הוה"ל שמר על תוספת המורים בשנה ולא נגע בו. אולם המורים טוענים שהדרגא לא מספיקה, יש פריחה זה נכון פועלים מרויחים טוב, אולם אם תהיה ירידה הם יסבלו, פקידים מפסידים בשעת הצרך לא כן המורים שהם בטוחים, ולכן טבעי שיהנו פחות מההרוחה, מכיון שיש להם בטחון אחר שאין לפועלים ואין לפקידים.

דרגת המשכורת היא לשנים בתקונן, והוספת היוקר זה דבר נוסף. המורים היו צריכים להזדין בסבלנות ולהמנע. מנשק זה של שביתה כללית כזו, ואם למדו המורים את השביתה מהפועלים היו צריכים ללמוד גם את מדת הזהירות. למורים אין ענין עם להקת רכושנים מנצלים, אלא ישוב וצבור שיודע את נפש המורה, האמנם לא נוכחו המורים עד כה מאין היתה להם הרשות להתיחס לעיני הצבור כמו אל נותני עבודה. בשביתה כללית יכולים לאחוז כשרואים שאין תקוה להשיג שום דרישה מהדרישות, היא לא הוכרזה כנגד סכנה של קפוח. אלא מפני שחושבים שלא קבלו ספוק לדרישותיהם שביתה זו נדונה מתחלה לכשלון מפני שאין יכלת אוביקטבית למלא את הדרישות. הרבה דרכים נסינו וראינו שאין בהן ממש, נוכחנו שאין תקוה להשיג את הסכום הדרוש מהקהלות עת"א והמושבות, וגם לא מירושלים צפת וטבריה. קרן שהקונגרס הציוני יוסיף גם היסוד הזה בטל. מהממ' הצאנו גרנט נוסף אבל זה על יסוד תלמידים ובכ"ז נשארו 1000 תלמידים מחוץ. ולו מלאנו את דרישות המורים היינו צריכים לסגור שליש בתי"ס. ואם לאסוננו שביתה זו תוקים אין לה סכויים גם

אם תמשך חדשים, ואם בתנאים כאלה מכריזים שביתה, אנו רואים בזה פעולה מחוסרת אחריות כלפי הישוב. הנהלת הועה"ל הודיעה למורים לבטל את השביתה, ועתה תבאנו את הענין לועה"ל.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

א' כסלו תרצ"ו 27.11.1935

י. בן-צבי ישיבה זו נועדה לשתי שאלות: השתתפות הממשלה בתקציב החנוך ושאלת המאורעות בצפון.

לפני שנגש לסדה"י אני רוצה להזכיר את שמו של משה רוזנפלד שנפל חלל על משמרתו אולי ע"י מותו נתגלתה קבוצה שאיימה על ישובים עבריים.

הועה"ל נגש בימים אלה למפעל סאלד, ליום מלאת לה 75 שנה. להערכת אישיותה ומפעלה יסד הועה"ל ועדה מיוחדת לשם סדור קרן להקמת מפעל סוציאלי שיקבע אפיו על ידה.

ההכנות התחילו והננו מביעים בטחוננו שכל הישוב יענה עין יפה.

ועתה לשאלת תמיכת הממשלה לחנוך, ואנו מבקשים את ב"כ המקומות לתת סקירה על המצב במקומותיכם ולהציע הצעותיהם.

- - - - - - - - - - - -

אין ספק שהשאלה שעורר ת' רוקח היא אחת המרכזיות בישוב ובאופן מיוחד לפני הועה"ל והמקומות. לא רק החנוך כ"א שרותי הבריאות והעזרה הסוציאלית. אנו חשבנו שלא נוכל להקיף את כל הענינים בשאלה אחת, אנו נקרא ישיבה מיוחדת עם ב"כ המקומות לדון על כל השאלה. אני מעורר תשומת לב הנואמים שיצטמצמו בשאלת השתתפות הממ' בענין החנוך.

- - - - - - - - - - - -

אני רוצה לתקן כמוי של ד"ר מוסנזון, אני מצטער על האינצידנט שהיה כאן, לא היתה כונת ההנהלה לגולל את השאלות הפנימיות, הכונה היתה לרכז את הטענות שיש לנו כלפי הממשלה ולהמנע מכל תביעות פנימיות, אני מצטער שכאן סטיות שגרמו למקרה הבלתי נעים, אני מצטער שב"כ רחובות ורמת גן עזבו את האולם.

כנ"י כלה לרבות המקומות שהם לפעמים פוגמים באחוד מועמדים על בסיס של פעולה מרוכזת, בקראנו ישיבה זו רצינו שהדברים ישמעו ויהיה להם הד יותר גדול, אנו לא מציעים מסות חדשות לסו"מ אבל יש קפוח צודק, אנו עוד לא קבלנו תשובה לדרישתנו, פה אנו מדברים על ענין אחד ולא גוללנו את כל הפרשה על הקפוח, אנו בסו"מ אנו רוצים לפחות ברגע זה לצרף אל דעת הועה"ל גם את דעת המקומות ולכן אנו מציעים הצעת החלטה זו.

- - - - - - - - - - - -

המאורעות בצפון הם ממין חדש. גלוי חדש של הדי שאינו חדש. לאחר שהממשלה
הרימה כמות של נשק התחיל קמפניה גדולה מצד העתונות והמפלגות העבריות נגד
הכנסת נשק על ידי יהודים. איש לא ידע לקבוע לפי ברעד הנשק. זה כאילו שמש
מנוף לאחוד של מפלגות שונות בהתקפה על הישוב. והנה באמצע התקופה זה קרה אסון,
שוטר יהודי שעמד על משמרתו להגנת נקודה ישובית נלכד בסחיתותיה של להקת
מרצחים ונרצח. הממשלה עקבה אחרי הקבוצה, ובשעה שעקבה אותה חלה המערכה בין
המשטרה וכנופית המרצחים. החקירה סביב זה גלתה, שקבוצה זו התארגנה כדי להתקיף
את הישובים העברים ולעורר ע"י מלחמת גזעים בארץ. מתברר שישנם שרשים
לקבוצה זו, לא נפלנו מחשמים יש לה צנורות הפוליטים לחיפה ולאישים שונים.
אחרי המקרה החלה בלוריפיקצית של הרוצחים, ואותה קבוצה שחטה אב ובנו בנהלל,
שפכו דם נקי ביגור. כל הדברים האלה הוסרו הצדה ע"י העתונות הערבית, ועושים
מהרוצחים וחבריהם א ידיאליסטים בעוד צביונם הוא אחר לגמרי. עוד לא יבשו
דמי החללים בעמק וכבר קושרים כתרים לחבר פרחחים אלה ומטשטשים את הסכנה
שבו נמצא הישוב ואפילו עתונינו אינם בוררים את הבטויים, ולפעמים הם נותנים
תהלה בבטוייהם, נדמה לי שמכל מה שיש לנו להביע, אנו צריכים לכון את פעולת
העתונות. אנו מציעים כעת להביע את השתתפותנו העמוקה במשטרת א"י על מותו
של סוד. עלינו לתת הוראה לעתונות על הערכת הדברים ולא להגרר אחרי הסון
כאלו יש עסק עם קבוצת מורדים אידיאליסטים.

-- ---------

__מליאת הועד הלאומי__
ט"ו כסלו תרצ"ו 11.12.1935

__י. בן-צבי__ – כבר אמר ה' ברלין שלהנהלה היתה עמדה קבועה, בועידת החרם בלונדון הופיע חבר הועה"ל וקבל הוראות ועמדתו נתפרסמה בכל העולם, העמדה היתה בעד חרם ובהחלט בעד העברה. הועה"ל לא שנה עמדתו, יש לנו מלחמה קשה להסביר את עמדתנו, רוצים לראות סתירה, אנו לא רואים סתירה, לא היתה העברה בלי חרם היתה חלשה, העברה במדה שמצילה את יהודי גרמניה והונם, במדה שלא מזיקה לעניני הארץ, שהיא בונה את א"י, וכן גם חרם בלי העברה זהו אבוד עצמנו לדעת, הוכוח שהיה כאן היה וכוח בין ב"ג ובין גרינבוים אלו היה הוכוח הזה ביניכם אתמול הייתי מקבל באופן טרגי.

טעות להגיד שאנשי העליה השניה בא"י מתוך אכזבה למהפכה אבל היתה אכזבה שתנועת ישראל תבוא דרך המהפכה, ומתוך אכזבה, בתנועת ישראל בא הזרם הקטן לא"י. קשה להבחין בין בריחה ויציאה, איני יודע מה היתה יציאת מצרים, ואני אומר שבמובן יש הבדל בין א"י ותנאים, אבל שהיציאה אינה בריחה, הנה 40% של כל המתישבים בעולם עלו לא"י, מובן שאם יהיה גרוש כללי יהיה אסון, אבל יש הבדל עצום למש', של 1904-5 בזמן שא"י לא היתה קימת והאכזבה וההתיאשות לא היתה מביאה כלום, כהמצב כיום שא"י יכולה לקלוט 60 אלף איש. ההתיאשות אינה בכחות אלא בסיטואציה ידועה, גרמניה כתימן לנו.

נראה לנו שברגע אין תכלית להשתתפות הנהלת הועה"ל בהנהלת הטרנספר אחרי החלטת הקונגרס, והסדורים שנעשו ע"י הנה"ס אין תועלת בצירוף בא כחנו.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי (המשך)
2.2.1936

<u>י. בן-צבי</u> - לפני שנגש לסדר היום של הישיבה המיוחדת הזאת של חברי הועד הלאומי וראשי הקהלות ואורחים מוזמנים שקראנו באופן מיוחד לשם בירור המצב הפנימי ולשמוע את דבריו והרצאתו של נשיא ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית ד"ר וייצמן, לפני שנגש לסדר היום אני רוצה להזכיר כאן את האבדה הגדולה שאבדה לכל ממשלת בריטניה ולכל עמי אנגליה במותו של המלך ג'ורג' (הקהל מכבד את זכרו בקימה) אשר הודענו את השתתפותנו בצער בשם כל הישוב, שהשתתפותנו בצער לא היתה השתתפות פורמלית, אלא יש לה ענין מיוחד, בצער מותו של אותו מלך, אשר תחת חסותו ומלכותו הוקם היסוד של הבית הלאומי.

ועוד אני חפץ להזכיר כאן אבדה קשה שהיתה לישוב עם מותו של ד"ר הלל יפה אחד מותיקי העליה הראשונה, אחד מהציונים הנאמנים שעמדו על משמרתם מראשית העליה ועד היום הזה. יהי זכרו ברוך.

רבותי! הננו כאן לא לשם קבלת פנים, אלא לשם ענין דחוף. אולם אנחנו מקדמים כאן בברכה את נשיא ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית שבא אלינו כאן לישיבה הזאת של הועה"ל, בפעם הראשונה לאחר שובו לעמוד בראש ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית. במומנטים הכי חשובים והכי קשים של הישוב ושל העם היהודי עמד הד"ר וייצמן בראש התנועה. והנה אחרי שנים אחדות שעמד מן הצד חזר לאחריותו ולנשיאותו. ודוקא עכשיו, ברגע של משבר ורגע של סכנה, שמזכירים לנו את הרגעים הקשים ביותר שהיו לתנועה הציונית, באותו הרגע אנחנו מאמינים, שיד הגורל בזה, שבקרבנו נמצא כאן האיש האחראי, נשיא התנועה, הד"ר וייצמן. ד"ר וייצמן איננו אורח אצלנו. הוא אזרח לא רק ברחובות, ששם הוא מקים את ביתו ואת חדר עבודתו, אזרח לא רק בארץ ישראל, אבל הוא אזרח מכנסת ישראל, שעמד על יד ערשה של כנסת ישראל בארץ ישראל, בזמן שהיא נוצרה ונולדה, בימי אותן האספות המכוננות, שחלק מאתנו השתתף בהן עוד כמדי צבא, באותו הזמן עד ד"ר וייצמן כראש ועד הצירים, כראש הרפרזנטציה של האומה היהודית והיה על יד ערש אספת הנבחרים וליד ערש כנסת ישראל. מן הזמן ההוא נשתנו הרבה דברים. קום קטן, אוד מוצל מאש שניצל מאישה של המלחמה, 60.000 יהודים היינו. גדלנו במספר גדלנו במנין ובבנין. וגם צרכינו גדלנו, וגם הפרובלימות והסכנות גדלו יחד עם זה. מזמן שד"ר וייצמן עזב את הנשיאות בפעם האחרונה וחזר אליה, הוא

נמצא כעת בקרבנו, בקרב הועד הלאומי, שאיננו רק מין מסגרת פורמלית לשם רפרזנטציה ולשם אורגניזציה. מהז ן ההוא ועד כה העמסנו עלינו תפקידים חשובים הרבה מהתפקידים שהיו ניתנים על שכם ההנהלה הציונית והסוכנות היהודית. במשך יותר מעשר שנים טפלה ההנהלה הציונית והסוכנות היהודית בכל עניני החנוך, עניני הבריאות והעזרה הסוציאלית. אנחנו עומדים כעת בתקופה, שכל הצרכים הללו מוטלים על שכם כנסת ישראל. כנסת ישראל עומדת במערכה. היא עומדת בחזית הראשונה כלפי פנים וכלפי חוץ בנוגע לכל התפקידים הללו. והתפקידיה הולכים וגדלים, וצרכיה הולכים וגדלים. והנה כעת אנחנו עומדים במצב מיוחד, שאותו הנחשול, אותה הסכנה שפרצה עלינו מבחוץ ומבפנים, היא עלולה לפגוע ברגע לא בכנסת ישראל קטנה ודלה, אלא בכנסת ישראל שמונה כ-400.000 יהודים. הישוב העברי בארץ ישראל זהו לא רק ענין של מספר. אבל אינני יכול לבלי להדגיש שהישוב היהודי בארץ ישראל מונה כרגע יותר אוכלוסין מאשר הממלכה הסמוכה לנו, עבר הירדן. ממלכה זו מונה רק שני שלישים ממספר הישוב העברי בא"י.

ולמרות זאת שאנחנו גדלנו במספר אנחנו עומדים כעת לפי מצב קשה ואנחנו זקוקים לעזרתו ולהדרכתו של הד"ר וייצמן. על הנחשול החיצוני הזה ועל הגזירות החדשות בקשר עם המועצה המחוקקת וחוקי הגבלת קנית הקרקע נשמע מפי הד"ר וייצמן, שהוא יגיד לנו את אשר יש לו להגיד ויודיע לנו את אשר יש בדעת המוסד האחראי, הסוכנות היהודית, לעשות בנידון זה. אולם מה שנוגע לאותו הנחשול הפנימי, לאותו המצב הכלכלי המסכן אותנו, חוסר העבודה, הקושי בהקלטת העבודה העברית במקום שיש מקום לעבודה, הסכנה הכרוכה בזה, אני חושב שנשמע על זאת מפי באי כח הישוב ואנחנו נבקש גם את עצתו של הד"ר וייצמן בנוגע לסכנה הפנימית הזאת.

בזה אני פותח את הישיבה ונותן את רשות הדבור לד"ר וייצמן.

- - - - - - - - - - -

מ ל י א ת ה ו ע ד ה ל א ו מ י

(בלי תאריך) ? 2.2.1936

י. בן-צבי: אינני רוצה לחזור על הדברים שכבר נאמרו כאן. ברל אמר "אם לצרה ילדה". ואני אומר שיש לנו כרגע שלש צרות וכנגדם – שלשה אחים. יש צרת המועצה המחוקקת, ויש צרת העליה וגזלת הקרקעות. וכנגד שלש הצרות המנויות יש לנו שלשה אחים. לא אדבר כרגע על שאלת המועצה המחוקקת, אני חושב שהעמדה שתפסה הסוכנות היא הנכונה ועלינו לתמוך בה, על הישוב ועל העם היהודי כולו. צריך שתהיה משמעת בתוכנו. אני אין לי ספקות בנידון לעמדה זו. אבל אם גם יש מישהו שיש לו ספקות עליו לדעת שיש חזית אחת מאוחדת והיא הקובעת את המשמעת בשאלה זו, אבל רוצה אני לדבר על אותם האחים לצרות שיש לנו בשאר הענינים. קודם זה שבא בענין החוקה הנגטיבית של הקרקעות שאינה כוללת אפשרות של התפתחות, היא נשענת על צרה פנימית, אותה האנרכיה ואותו חוסר השיטה בנוגע לקנית קרקעות, שהביאו לספקולציה וכדומה. כבר כמה פעמים נעשו נסיונות שונים ע"י הקהק"ל וגם ע"י הסוכנות וע"י המוסדות הישוביים ולא הצליחו. בוכח המצב המיוחד שבו אנו נמצאים כרגע עלינו למצוא את המסגרת של משמעת ושל פעולה משותפת בשטח זה של הקרקעות. זה יהיה אסון אם הדרך הזו לא תמצא. הלא תשאר לנו יכולת של פעולה גם לאחר שיצא חוק הקרקעות וזה מחייב אותנו באופן מיוחד לרכז את הכוחות לאחד אותם בנוגע לפעולה הקרקעית באותם השטחים שנשארו עדיין פתוחים לפנינו ובנוגע למניעת פעולה באותם השטחים שלמחצה ולשליש נשארו בסגרו בפנינו. זה דבר אחד. הדבר השני זה בנוגע לעליה. לא רק שיש סמנים של נעילת שער גמורה או נעילת שער למחצה אלא יש נעילת שערים בתוך הישוב. שלשה משקים יש בתוך הישוב: משק יהודי, משק ערבי ומשק ממשלתי. על המשק הערבי אינני בא בטענות. אבל במשק הממשלתי יש לנו זכות של תביעה ויש לנו הבטחה מפורשת ואנו חייבים לעמוד בכל תוקף ולתבוע פתיחת המשק הזה לפנינו. גם במשק היהודי יש נעילת שערים אמנם לא לגמרי אלא למחצה וגם השער הזה צריך להפתח. צריכים לפתוח את השער למשק הממשלתי ולמשק היהודי. אני מסתפק רק בראשי פרקים. ואם יש ערך לאפיל, לאותה הקריאה שבה פנה אלינו הנשיא של ההסתדרות הציונית, הרי זה כדי לפתוח את שער המשק היהודי וכדי שלא למנוע את נעילת שערי הפרנסה בפני יהודים בארץ.

ועוד הערה אחת: אני מסכים עם מוסינזון, בזה שרמז בנוגע לסיעוט הדברים שנעשו מהצד הרוחני. 400 אלף היהודים שבארץ אינם בבחינת 300 אנשי גדעון,

ואנו מצווים כעת להרים את גובה המצב הרוחני, את ידעת השפה והתרבות העברית שלא הלכו בד בכד עם קצב העליה. משום שכאן נקודת התורפה שלנו. לו היו 400 אלף היהודים שבארץ כיום עומדים על אותה מדרגה שעמד עליה הישוב היהודי בארץ לפני המלחמה, לו היו מאוחדים בלשונם ובתרבותם, היה זה מהווה כוח הטוב. ועוד דבר אחד קטן שאי אפשר לי לעבור עליו בשתיקה: 400 אלף היהודים שבארץ יש רק 130 אלף אזרחי א"י. יש בארץ 150 אלף יהודים שמסוגלים לקבל אזרחות מזמנ זמן המצאם בארץ ועדיין לא קבלוה. זה אחד המקורות לחולשתנו. אמנם הועד הלאומי התחיל לטפל בזה, יש גם עזרה ידועה מצד הממשלה, אף על פי כן אין הדברים מספיקים ועלינו עוד לפעול בזה.

נלחם כולנו יחד בצרות ובאחים שלהם. אולי נחלים שיש צרך באספות מחאה, אבל בכל אופן לא באותה הצורה שלפני חמש שנים. מה שהתאים לנו אז אין מתאים כיום למשקלנו הצבורי. יש לנו כיום 400 אלף יהודים. ואנו מעונינים בהיזוק החוכות נגד הנצ"ב ונגד אנגליה יכולים אנו לטעון, אבל לא באותה הצורה של מלחמה שנהלנו לפני חמש שנים. כעת יש לנו יותר דרישות, יותר כוח ויותר הכרת הצדק שלנו, והפעולות צריכות להיות בהתאם לכוח זה ובהתאם לדרישות אלה.

מליאת הועד הלאומי

כ"ג שבט תרצ"ו 16.2.1936

י. בן-צבי – שתי הישיבות האחרונות הוקדשו לישיבות פוליטיות והיו מלאות, אולם מלבד השאלות הפוליטיות יש שאלות המכריעות בעולם הישוב ואת השאלות המעשיות הללו העמדנו על הפרק היום. דוקא מצבנו הפוליטי החמור מחייב את הישוב לשים לב לבדק הבית. לשים לב לשאלות שהוזנחו ודוקא בעת הזמן לחזק את הצד הפנימי. כונתי לפעולה התרבותית שלא היה לה עד כה רכוז, ועתה השאלה היא הקנית השפה. תשמעו הרצאה על שאלה זו, תשמעו שרק 6–7 אלפים מבקרים בשעורי ערב, בזמן שנכנסים עשרות אלפים. השאלה השניה היא שאלה השמוש בתוצרת הארץ. ויש עוד כמה שאלות שאינן עומדות היום על הפרק כלן ההתאזרחות אנו מצווים לדון עליהן ולגשת לפעולה.

אנו במו"מ עם הממשלה בקשר עם תקון החק לאפשר פרסום הפנקס, לא מרע לב דחינו את הבחירות אלא, רצוננו לזכות את כל הישוב בזכות הבחירה.

מה שנוגע לתמיכות הממשלה לחנוך ולבריאות, התשובה טרם נתקבלה, זה ענין של ימים ואם יהיה צרך נקרא אספה מיוחדת של הועה"ל.

\- - - - - - - - - - -

לו באנו כאן להצביע על התכנית הזאת, בודאי שכל אחד היה בא להוכיח שלא מספיק. אני מסכים לדברי הרב שפירא בנוגע לבוררות הזא , אבל אם אנו רוצים להתחיל בדבר שיהיה לו מוצא מסוי, ושיתן יכלת לכחות התרבותיים בישוב להעסיק ולהרחיב, בלי הצעד הזה אין הדבר אפשרי בלי צעד פעולה מרוכזת להקנית השפה. המצב בעליה מחייב מטבעי הדבר שהי' רב בא לידי דעה שהלואה לא יוכל להיות כך, יש עוד דברים לעשות, אבל כל כחותינו צריכים להיות מרוכזים להשיג את הבסיס הרחב הקנית השפה העברית – ושיש עוד פעולות לעשות אין ספק. אחד הדברים הוא השמות הלועזיים. קודם היו שמות משפחה, עתה יש אלפי שמות פרטיים. אם הדור הזה לא יעשה אמץ ישאר לו לדורות. לכן אני מציע לקבל את ההצעה הזאת של ההנהלה פה אחד.

\- - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

ל' שבט תרצ"ו 23.2.36

י. בן-צבי – פותח את האספה, סדה"י הוא אותו סדר יום שלא סיימנו בת"א, מוסר את המקרה על יד כנסית הלדה בבית לחם והפס"ד של השופט הבריטי. זה מראה כמה חשוב שבקורים אלה יסודרו ע"י אנשים בעלי אחריות. דרושה זהירות כשבאים לבקר מקומות קדושים וחובת העתונות והמחנכים להזהיר על הצרך בזהירות מיוחדת והתחשבות עם תנאי המקום.

הזמן החקי לאספה"נ עבר מזמן זה יותר משנה שאנו מטפלים בהכנת רשימת הבוחרים לפי החוקה הקימת אנו חיבים לנהל פנקס. ולפי שמתברר אין לנו יכלת לנהל פנקס כזה מלא ושלם. גם הממשלה לא נותנת אותו הסעד הנחוץ, לא את רשימת הנכנסים והיוצאים מן הארץ ולא רשימת המתים והנולדים. אין גם יכלת לנהל פנקס של יוצאים ונכנסים לכל מקום. אין גם צרך לכך. אנו עומדים בפרשה זו זה כמה חדשים והיודע את דרך פעולת הממשלה יבין את המצב, ולא ידוע מתי יותן התקון המבוקש על ידנו. לו ~~xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx~~ קבלנו את התקון בזמן יכלנו עוד החרף להוציא את הבחירות לפועל. אם לא נעשה לפי החוקה הקודמת דהיינו לא נחכה לתקון, ונוציא את הבחירות לפועל אחרי זה.

אני חפץ לאשר את דברי ה' כהן שהיתה לי ההזדמנות לבקר כמה מקומות בפרס. יש שני סוגי היהודים שאין להם פתרון אלא עליה לארץ. הם הפליטים הבוכרים והאנוסים ויש עוד 150 פליטי רוסיה אשכנזים שהסוכנות לא שמה לב הם זכאים שיקציבו להם מינימום של מינימום ושיראו שאנו מתחשבים ויש בהם אנשים שיוכלו בעבודות המלעסוק כאן יש פרובלימה של יהודי המזרח של א"י אני מפחד מדרך זו, אם נחליט לתת לעדה הפרסית מדוע לא נתן לעדה הבגדדית, אני פונה לחברי בהס' שבין ששה באי כחם יהיה אחד מיהודי המזרח.

זלזלנו בשנים האחרונות בועדת העליה היתה קימת אבל לא היה לנו מגע עמה, אנו רוצים עתה שתהפך למה שצריכים להיות, היה לנו מו"מ עם מחלקת העליה של

המורכבת והיא רוצה לתת לה תכן חיוני ולאפשר את עבודתה המתמדת. תפקיד הועדה לייעץ למחלקת העליה, באנו להסכם עם מחלקת העליה שהועדה תהיה מורכבת מ-16 חברים, ותכלול בתוכה את הארגונים הבאים:

- - - - - - - - - - -

איני מתנגד להצעות הללו, אין ספק שיש להוציא החלטה על אסור השחיטה ועל הרדיפות הדתיות, והצעה שניה של שפרינצק על ישיבה על מצב היהודים בפולין, נצטרך לדון שם על מצב היהודים ביתר הארצות. אני מסכים שנקדיש ישיבה מיוחדת למצב בפולין, וישיבה מיוחדת על מצב היהודים בארצות האיסלם. אני חושב שמזמן שקם הועה"ל לא מצאנו הזדמנות לדבר על מצב היהודים בארצות האיסלם.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
5.5.1936

י. בן-צבי - הננו מבכים היום את חללי עמנו, הנפשות הישרות והתמימות אשר נפלו בידי מרצחים ומסיתים, בעיר ובשדה, ביחוד בערים המעורבות ועל דרך המלך. דם הקרבנות צועק עד לב השמים, ודמעות היתומים והאלמנות, האבות והאמהות - נוקבות עד התהום, ואין להם נחמה, מלבד ההכרה שהנפשות היקרות נפלו על קדוש השם ועל מזבח המולדת. תהא נשמתם צרורה בצרור החיים.

ומן המתים אל החיים. לא לנקמות אנו שואפים גם כעת, אולם לא יתכן גם שנתן להתעלל בנו. הבלגת הישוב על רגשותיו היא למופת ולדוגמא, אולם מי יודע אם יספיקו הכחות להתגבר, ועלינו לשאול את הממשלה, את הנציב העליון: עד מתי?

עד מתי ימשיכו בני עולה להתעלל בנו? עד מתי תרשלו לאסור את הרוצחים והמסיתים ולהעניש אותם לדוגמה? עד מתי יוסיפו לאורהשמש להשתמש באלמות, להכות, לפצוע ולרצוח אנשים, לשוד ולגזול לעיני המשטרה? עד מתי ימשכו השרפות בשדות יזרעאל ובעמק השרון, הדלקת בתים ומפצות בערים ובמושבות והשביתה תחשב לחוקית? עד מתי יופיע ועד השביתה בגלוי, עד מתי ישמשו מדי צופים סתרה ומגן לבנדיטים, עד מתי ישתמשו השובתים בתלמידי בתי הספר הממשלתיים ככלי חמס למעשיהם?

הנציב העליון הכריז ביום בואו שבראש וראשונה ידאג לבטחון, ואת הבטחתו קים במשך חמש שנים, ואנחנו ידענו להעריך את זאת. ושאל נשאל את הממשלה מה יהיה עם הבטחון. הועה"ל החליט לשלוח משלחת יסובית רחבה לנציב אשר עליה להציג את השאלות והתביעות האלו. מונים בנו כמה חטאים, אנו לא מודים בהם, נניח שיש לנו חטאים, החוק נותן הגנה גם לרשעים, אנו דורשים הגנה שישים קץ למצב זה.

קראנו לישיבה נכבדה זו, חברי הועה"ל, הועה"פ הציוני, ב"כ קהלות והמוסדות בכדי לשמוע אינפורמציה מב"כ הסוכנות וליצור ע"כ מגע יותר ישר בין כל חלקי הישוב בנוגע לשאלות הבטחון ושאלות פרינציפיוניות העומדות כעת על הפרק.

לפני שנגש לסה"י אני רוצה למסור בשם הועה"ל דו"ח על עבודתנו במשך תקופת יסורים זו. מיד אחרי פרוץ המאורעות ביפו התיצבה הנהלתנו לפני הנציב, השתתפו גם ב"כ אגודת ישראל, ושם העמדנו לפניו שאלות הבטחון שאינם סובלים

דחוי. השאלה היתה, שאלת המשך ההסתה והענשת האשמים. הנצ"ב הוו"ע למהרת שהעדים יחקרו ויביא לידי הענשת האשמים. במשך כל הזמן עמד הועה"ל במגע ישר עם השלטונות המחוזיים והמזכירות הראשית, בעיקר בשאלת הבטחון. באופן טבעי הקדיש הועה"ל תשומת לב מיוחדה לירושלים, כי אחרי יפו היתה הסכנה בעיקר בערים וביחוד בירושלים. אח"כ נהל הועה"ל מו"מ בנוגע לפליטים. בנוגע למחנות הפליטים בת"א נמסר הדבר לפי רצון ע.ת.א. למו"מ ישר בין ע.ת.א. והממשלה. הטפול בית הפליטים, כגון פליטי חברון, בית שאן ושכונות ידועות בירושלים התנהל ע"י הועה"ל.

הועה"ל פרסם את הכרוז שלו אל הישוב שבו חוה את דעתו על המאורעות, הועה"ל עמד על הדברים החשובים שנגעו בישוב כמו הקומפלקס של תמואס אשר בו כידוע סולפה המציאות. במו"מ שלו עם הממשלה עמד הועה"ל במיוחד על שני אלמנטים שהלהיבו את המדורה ופגעו בבטחון: ארגון הצופים הנמצא תחת חסות הממשלה ופקידים ערביים. הועה"ל פנה לממשלה בדרישה, הן בכתב והן בע"פ, לשים קץ לתעלולי הארגון חצי הצבאי הזה ולהשתתפותו בפעולות החבלה בבלי שרת של בעלי הכנופיות האלמים או לפזרו. כמו כן הגיש הועה"ל מחאה בדבר שית קץ להשתתפותם של החורגים במאורעות, להרוג ולרצוח.

עוד צרה מיוחדת ישנה בירושלים, זהו ענין המצב בעיריה. ראש העיריה אשר נבחר לפני 1½ שנה במדה ידועה בעזרת היהודים, אותו ראש העיריה שבמשך הזמן הזה השתדלו החברים היהודים בעיריה לעבוד אתו בכפיפה אחת, והוא השתדל כל הזמן לשמור על השלום הזה, הוא הוא א ר מופיע כעת בתור חבר הועד העליון הערבי האחראי בעד השביתה והופעות הלואי שלה, והוא יכל להגיד שאיננו אחראי לשביתה אולם איננו יכל להכחיש שהוא חבר הועד העליון האחראי לשביתה, ואינו יכל גם להכחיש שהוא מזדהה עם שביתה זו. חברי העיריה והמוסדות המקומיים יחד עם אגו"י התיעצו בענין זה ונעשו צעדים נמרצים. הענין איננו לפרסום. נעשו צעדים נמרצים, מתנהל מו"מ חריף, דרי ות אולטימטיביותהוגשו מטעם חברי העיריה. אם הפעולות הללו לא תצלחנה באינסטנציה הראשונה, המוסדות העליונים יצטרכו לתת עזרתם, כל הקונפליקס הזה נוצר בעירית ירושלים בעקב המצב הכללי. מה שקרה בירושלים, יש ערך רב לכל הארץ.

מצד השאלות הישוביות יש שאלות הנוגעות לכל גורלנו אשר בהן מטפלת באחריות הסוכנות ואנו הזמנו את חברי הנה"ס כדי למסור אינפורמציה ולהביע את דבריהם

לפני ישיבה חשובה זו.

- - - - - - - - - - -

אנו בפני קשי להוצאת מסקנות. האספה הזו אינה רגילה, בהרכבה היא כאספה״נ, אבל אינה גוף קונסטיטוציוני, אני בכ״ז רוצה שכנוס זה ירוכז באיזה דברים. היתה כאן שורה של הצעות המאחדות אותנו, ויש כאלו הזקוקות לברור ומו״מ עם המוסדות, עם הארגונים בארץ וכי אז נוציא מסקנות.

אנו הודענו בראשית הישיבה שאנו רוצים לשלוח משלחת הישוב לנציב שתהיה מורכבת לא רק מהנהלת הועה״ל אלא גם מאנשים נוספים, יש קשי בזה שכרגע נבחר בה, אבל הדבר נתקבל, על מה תדבר המשלחת – נעבד.

היתה שורה של הצעות אצל מוסינזון: 1) הכרזה על אחוד הישוב ברגע זה, לכודו מאחורי המוסדות- המוכנות והועה״ל 2) קול קורא לישוב לעמוד מוצק על דרישותיו, לא לותר ולא לפרוץ גדר, 3) קריאה לגולה שבה יהיה תאור המצב, להכריז שהישוב נכון ודורשים אותה הנכונות מצד הגולה.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
16.3.1936

י. בן־צבי – ישיבה זו אינה ישיבת הועה"ל. הוזמנו חברי הועד הלאומי בת"א ואנשי המוסדות לשם מסירת אינפורמציה על המצב. הישיבה סגורה והדברים אינם ניתנים לפירסום בעתונות. התקיים כנוס אחד במקום זה, ולאחר"כ לא היתה יכולת לכנס ישיבה פלנרית של הועד הלאומי. ידועות המאורעות. הוחלט לכנס פגישה בת"א לשם הקונטקט, בישיבה הקודמת נתקבלו החלטות, והעיקרית ביניהן – המשלחת לנציב. המשלחת הוצבה והדברים נתפרסמו. 2 מטרות היו לפני המשלחת: לגולל את המצב כמו שהוא ע"י בעלי כח המקומות, ולהשפיע על הנציב ע"י מסירת מצב הדברים לאחוז בא צעדים בדוקים. ספק הוא אם המטרה השניה הושגה. הפעולה של הממשלה לא נשתנתה בהרבה אם כי נשמעו כמה הצהרות אמיצות. לא ראינו מצד הממשלה מלוין של ההכרזות הללו והן בבחינת יריות ריקות. מצב הבטחון נתערער בהרבה, הטירור האינדיבידואלי הולך ומתגבר. הועד הלאומי עמד בקונטקט עם הסוכנות ועם הממשלה באופן ישר. אחר חליפת המכתבים נתקיימה פגישה עם הנציב, היה מדובר באופן מיוחד על שאלת הטירור, והאמצעים שיש לאחוז נגדו. הועה"ל הציע קביעת משטר יותר חמור שיתן יכולת לממשלה להעניש את הפושעים עונשים חמורים יותר. שנית, הגנה עצמית תחת הקונטרולה של אאאאלא המשטרה; שוטרים נוספים או גפירים. בסוכנות נדונה שאלת המשטר (מצב צבאי) היה ברור שזהו נתוח חריף. הערבים השיגו במובן הפוליטי ע"כ שהושתקו החיים במלוא מובן המלה. וזהו הצד השלילי בדבר. היתה דעה שהמוסדות שלנו לא יעוררו את הדבר, אלא אם הממשלה תעשה זאת – מוטב. הדברים פורסמו בעתונות בצורה מסורסת. הנציב השיג רשות להשתמש באמצעים חמורים, כידוע, מבלי להכריז מצב צבאי. השאלה נשאלת אם הנציב עומד להגשים את האמצעים החמורים. השאלה השניה שעסקנו בדיון יחד עם הסוכנות – זוהי שאלת הזיון בצורה ליגלית. עמדנו על הערכת הממשלה את הבלגת היהודים ואמרנו שאם המצב ימשך הלאה באופן כזה, והממשלה לא תתן את האפשרות להגנה – אין בטחון שלא תבוא התפרצות ספונטנית. מצד הסוכנות הוצא – זיון צעירי המושבות תחת פקוח המשטרה. נכללו שני סוגים: סוג א' שוטרים נוספים, סוג ב' –גפירים, אנשים מזוינים הנחשבים בשרות המשטרה והמקבלים משכורת מקופת המושבות.

נתקלנו בקשיים בהשגת הרשיונות לגפירים והקשי מבחינה פיננסית. יש לשלם לגפירים עבור 3 חדשים למפרע ותשלום עבור הרובה והבגדים. הגשנו דרישה בצורה

רחבה בורח ארצית ולפי זה הגיע המספר ל 2500 גפירים בכל הארץ וכ-1500 שומרים נוספים. הממשלה נבהלה מהמספר הזה. לאחר שהמשטרה בדקה את כל המספרים האלה לא מצאה בהם כל פגם. הושגה התקדמות במו״מ 420 שוטרים נוספים בארץ (ע״ח הממשלה) וכפו״כ נתקבלה הסכמה על עוד 600 איש, חלק ע״ח הממשלה וחלק על חשבון הישובים. היה מו״מ על מתיחת הארגנים וזירון כחות מתנדבים בנקודות. מתקיים משא ומתן בלתי פוסק בשאלה זו, וקיימים הרבה גורמים המפריעים בעד ההוצאה לפועל. והעניינים אינם מתקדמים במספר הדרוש למצב המתוח בארץ. אינני מתעכב על המצב הפוליטי ע״ז יתעכב מר שרתוק, וגם אינני נוגע בשאלהבדבר היחסים עם הערבים שנתפרסם בעתונות. אם מר שרתוק ימצא לנחוץ יתעכב ע״כ. עומד על המצב בעיריות המעורבות. ירושלים: מצב הבחירות 1/2—1/2 ההכרעה היא בידי החלק הערבי. כששמענו ע״ד כנוס ב״כ העיריות בענייני השביתה הודענו לממשלה שלא נרשה כדבר הזה, והצלחנו בענין זה במובן ידוע. דרשנו את המשכת העבודה ובטול החוזים עם הקבלנים הערבים, והצלחנו להכריח את ראש העיריה לעשות זאת. ד״ר כלדי, כראש המפלגה שהכריזה על שביתה, לא שלח שום אולטימטום לממשלה כדרך שעשו כמה ראשי עיריות. החברים הערבים בעיריה עושים סבוטז׳ ואינם באים לישיבות. המצב הוא בלתי נעים, נגד כל דבר יש ללחם. היהודים החליטו לא להסתלק מן העיריה והם ימשיכו בעבודתם, אם יהיה צורך, גם לבדם. מזכיר את הדרישה של הסיעה היהודית בענין הקוורום. כרגע אנו סבורים שהגיע לנו רוב בירושלים, ואם המצב יהיה אחר, נצטרך אולי לחדש את ענין ההפרדה.

מזכיר את המו״מ שהתנהל עם הממשלה בענין התמיכה לפליטים, ועומד בעיקר על שאלת הפליטים בירושלים. המוסדות לא יזוזו מעמדם וידרשו בכל תוקף פעולה מצד הממשלה לטובת הפליטים. אולם גם מצדנו נצטרך לבוא לעזרת הפליטים בצורת הלואות קונסטרוקטיביות, יש ע״כ להוציא לפועל את המגבית שהוכרזה מטעם המוסדות. כן גם דרושה מגבית בענייני הבטחון, ישנם כמה וכמה מקומות שאינם יכולים לעזור לעצמם בכחותיהם הם. הועה״ל יחד עם הסוכנות, הקהק״ל וע.ה.א. החליט להתחיל מיד בפעולות המגבית – פעולת הצלה בכדי שנוכל לשאף רוח. עם הפעולה הזאת בא״י תהא דחיפה למגבית הכללית בעולם להקמת ההריסות.

- - - - - - - - - -/

מליאת הועד הלאומי
ז' אב תרצ"ו 26.7.1936

__י. בן-צבי__ - אני פותח את הישיבה שנקראה באופן יוצא מן הכלל, הזמן קצר לאלה א שצריכים לנסוע לקונגרס היהודי העולמי, א"א היה להקדים את הישיבה ולא לדחות אותו יש לפנינו סעיף אחד בחירת משלחת הועה"ל לקונגרס היהודי העולמי, עצם השאלה נדונה אצלנו לפני הפסח. והיה צריך להיות דיון יותר מפורט הוא לא יצא לפועל לרגלי המאורעות, עלינו לאשר את הרשימה המוצעה ע"י ההנהלה.

בזמן האחרון סודרו שני כנוסים, אחד בת"א ואחד בחיפה שבו השתתפו ב"כ הנקודות בצפון, בדעתנו לכנס כנוס בירושלים בהשתתפות הועה"ל וב"כ הנקודות בסביבה. שם נדון על המצב הפוליטי ומצב הבטחון.

ברצוני למסור דבר אקטואלי, בקשר עם מעשה התועבה שנעשה בת"א ע"י ערבים ע"י זריקת פצצה. על ילדי ביה"ס. המעשה זעזע את כל הישוב, וטלגרמות נשלחו לכל העולם על האמצעים שתנועה זו אחזה בזמן האחרון. כל העתונות הערבית עברה בשתיקה ולא מצאה אפשרות לגנות את זאת. אנו פנינו במכתב לנציב העליון שבו הבענו את מחאתנו ודרשנו שני דברים שהממשלה תמלא את דרישת הי"א להגברת כחות המשטרה ושתפתח באמצעי של ענש קבוצי כלפי העיר, תשובת הנציב.(קורא אותו).

באשר לקונגרס העולמי, הוא לא נועד בזמן הנכון, ולא טוב שב"כ הישוב לא יהיו נוכח, מטעם הועד המארגן את הקונגרס נתנו הוראות שיש בידנו לשלוח 10 צירים מזרמים שונים, הנהלתנו דנה והסכימה פה אחד למפתח ידוע ולרשימה הבאה: אוסישקין מוסנזון גרינבוים הר' ברלין מ. שפירא, שפרינצק לוקר, דובשוב אלמאליח הרב עזיאל.

היתה דרישה שאחד מחברי ההנהלה ישתתף וירכז את זה. יש בזה קשי רב. באופן מיוחד פנה ד"ר גולדמן אלי שאשתתף, נראה לי שזה בלתי אפשרי, האספה חלה בזמן כזה שנסיעה לאיזה שבועות בלתי אפשרי. xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxישנה שאלה תקציבית בענין החנוך והבריאות ואנו עומדים במלחמה בענין זה. וגם מטעמי הבטחון מיד אחרי הקונגרס יש הוה"פ הציוני, אם אנשינו יסעו לאיזה שבועות זה עלול להזיק. ויציאת ב"כ המוסדות מעורר היתר ליציאה מצד הצבור, וזה מעורר אי שביעת רצון, ולכן אנו דרשנו שישיבה הוה"פ הציוני תתקים בא"י, דרישה זו נדחתה. יחד עם זה אנו מוצאים לנחוץ שהיהדות הא"י תופיע בכל חלקיה.

- - - - - - - - - - -

מזכיר שיש ארגונים שבקשו לשלוח נ"כ משלהם, כגון התאחדות עולי גרמניה הציע מועמד, אין לנו כלום נגד המועמד, אבל עניני פולין מיוצגים ע"י נ"כ פולין ועוד גרינבוים יודע היטב את עניני פולין, אי"א לספק דרישה כזו כי יסכן הרכב התאחדויות עולים, יש הצעה למועמד ה' לצקי ברטולדי הוא ספיטרי הקונגרס. יש גם שאלה האם נכון שהסיעה שאנו באים לסדר את היצוג, נדון על צרוף ה' לצקי לא ממלא מקום, כי אם האחד עשר.

- - - - - - - - - - - -

שאלה חמורה שאל הר' ברלין אבל התשובה ידועה לו לו היו זמנים רת דגם היה הדבר מוצדק, בחדר הזה היו יכולים סוערים, אין לי הרבה מה להוסיף לא נכנסו החלטות. כ"כ מצבר שמ ית הלשון, יש לי הצעה שסם צריכים ללמוד של ארגון לחי בכל ארץ תחת פקודת המרכזית הליונים נגד הפסקת או צמצום העליה. להכשיר את הקרקע למפעל מיוחד לטובת הישוב. א"י מופיעה ב-2½% מהעם היהודי. יש סכנה ארגונית בכל פעם שליחי א"י מופיעים הם מתפרדים. אין אני קימת, פעם דרשתי שחברי הועה"ל בזה"פ יהיו מאוחדים לגבי דרישות ממצ"ב הועה"ל והסכמתי רק מעט. הייתי רוצה שהגוש הא"י יהיה מאוחד ויחיב את כל חבריו, ולכן אני מקוה שאין התנגדות לתכנית שהצעתי.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

כ"ד מנ"א תרצ"ו 12.8.36

י. בן־צבי – אנו מתכנסים בתנאים בלתי רגילים, זה מחייבנו לצמצם את הישיבה מחובתנו להזכיר את הקרבנות שהיו לנו בשבועות האחרונים בעיר ובשדה ואת השומר הנאמן גד ויגדורוב ישאר זכרם לנצח באומה לדורות בקשר חדש לארץ המולדת ועתידה.

קראנו ישיבה זו באפן תכוף לפני ישיבת הוה"פ המתכנסת בחו"ל, יש צרך לברר שאלות תכופות, חשבנו להעמיד על הפרק את שאלת המצב הפוליטי, אולם הנהלת הועה"ל התאספה היום ועפ"י הצעת ספא"י, ההצעה היא בשים לב להצב הפוליטי והסכנה הנשקפת לעליה, יש צרך תכוף שהישוב ירים קולו וישמיע את אזהרתו לעם ישראל על הסכנה. את אזהרתו לממ' ולאומות על זכויותינו, יש צרך שהישנה תצא מא"י לפני הוה"פ. ולכן החליטה לקרוא למושב יוצא מן הכלל של אספה"נ, שיתכנס ביום השני בשבוע הבא. ושישיבה זו תהיה מוקדשת לשאלות המצב והסכנה הנשקפת לעליה. מלב"ז נקדיש את שאר זמננו לשאלות העומדות כוה"פ הציוני דהיינו השאלות הנוגעות לנו. שאלת החנוך והבריאות, חברנו ה' שרתוק יפתח בשאלה פוליטית.

– – – – – – – – – – – – –

המושב החמישי של אספת הנבחרים השלישית

כ"ס מנ"א תרצ"ו 17.8.36

י. בן-צבי - בזה אני פותח את המושב היוצא מן הכלל הזה, שנקרא על ידי הועד הלאומי לרגלי המצב היוצא מן הכלל. יוצא מן הכלל הוא גם הרכב הישיבה והיא מעידה על המצב המיוחד, גם צורת קריאתה היא חרת מאשר כרגיל. לא יכולנו לדחות את הדבר ולעמוד על הצד הפורמלי ולהודיע שבועד זמן, כי מצאנו את הענין לדחוף, שאינו סובל שום דחוי. מלבד חברי אסיפת הנבחרים הוזמנו גם חברי הנהלת הסוכנות, הרבנות הראשית, באי כוח עירית תל-אביב, ראשי הקהלות הגדולות ראשי המועצות המקומיות, באי כוח הגושים החקלאיים וחברי העיריות המעורבות ואנשים יחידים במספר מצומצם. הרגע מחייב אותנו לפעולה נמרצת, ועלינו לא רק להסתפק בצעד הרשמי של הישיבה. הישיבה נקראה לזמן קצר, רק ליום אחד, והיא תמשך היום והערב לפי הצורך, ואין לנו היכולת מפאת המצב להמשיכה. מלבד סדר היום שהצענו מציעה הועדה המתמדת עוד 2 הצעות. סדר היום הוא מצומצם ומתאים אך ורק לרגע, לצורך המיוחד של הרגע המיוחד הזה.

ועכשיו אפתח בדברי לעניני המצב, לעניני מצב הבטחון והסכנות הפוליטיות האורבות לנו. בראשית היתה התקפת הדמים ואחריה באה השביתה. הטבח הראשון טבח הדמים שנערך באופן פתאומי ליהודים בעיר המעורבת יפו ביום כ"ז ניסן תרצ"ו (17.4.36), ורק לאחר 3 ימים התחילה השביתה. השביתה הזאת לא היתה שביתה כלכלית ואיננה שביתה כלכלית, לא שביתת מעמד אלא שביתה גזעית, שביתה של גזע אחד המכוונת נגד שני. השביתה הזאת היא יצרה את המסורה, את המכסה הליגלי לא רק לאירגון פעולות האיבה שלה, אלא גם לשם כסוי על מעשי הטבח והטירור. תחת המסווה של השביתה נוצרו הועדים המקומיים, נתארגנה עבודה גלויה, נתארגנו מסמרות שהשתמשו בכפיה, אלמות, גרעין הכנופיות.

והנה עוד ב-22 בחודש, 3 ימים אחרי יפו, הזכיר הועד הלאומי במשלחת המיוחדת ששלח אל הנציב העליון, בה השתתף גם בא כוח "אגודת ישראל", על עניני השביתה ודרש להכריז אותה לבלתי ליגלית. אולם, לצערנו, לא מצאה משלחת זאת הבנה, היא לא מצאה אוזן קשבת מצד הנציב. הראיון הזה הפיל חששות. ואז אמרנו שהשיסוי יתרחב, ימשך וזה יביא לידי תוצאות רעות. אנו גם הזהרנו שמעשי האלמות

שהתחילו בצורה קטנה, מצד המשטרות נגד הערבים, עלולים בעתיד לקבל צורה של מעשי סידור נגד כל התושבים. הועד הלאומי כינס אסיפת הישוב גדולה בתל אביב, שבה השתתפו לא רק חברי הועד הלאומי אלא גם באי כוח הקהילות. האסיפה הזאת שמעה אינפורמציה פוליטית, בא כוח הסוכנות מסר אינפורמציה מקיפה על המצב בכל ארץ והחליטו על אירגון משלחת. ב-14 התיצבה המשלחת בפני הנציב והשמיעה את זעקת הישוב באזני הנציב. באי כוח הישוב העבירו לפני הנציב את כל התמונה האיומה ואת הסכנות העצומות הנשקפות. והם דרשו פעולה נמרצת להבטחת הבטחון ושמירה על החיים. באופן מיוחד עמדו על דרישת זיון היהודים לשם הגנת עצמם, לשם הגנת הישוב תחת פיקוח הממשלה. אולם צעקתנו עשתה רק את המחצה. התוצאות היו אסונות המציינות את כל פעולות הממשלה. מני אז קיבל הנציב העליון בחשבון את הדרישה בדבר הצורך לאחוז באמצעים יותר נמרצים. דרישתנו על גיוס כוחות יהודיים להגנה על הישוב נדחתה באותה שעה. למרות זאת לא חדלו המוסדות מלעמוד על הדרישה הזאת, ואם לא נתקבלה הדרישה במילואה, הרי הצליחה צעד אחרי צעד, פסיעה אחרי פסיעה להשיג דבר מה. קודם גוייסו 100 שוטרים נוספים, אחר כך 200, ושוב הגיעו עד ל-500 וכן הלאה עד שהגיעו למספר המינימלי של 1800 איש, כשליש מהם על חשבון הממשלה ושני שלישים על חשבון הישוב. עכשיו יש תקוה שמספר זה יוגדל, ובא כוח הסוכנות, הח' שרתוק, יספר בודאי על זה יותר פרטים כשימסור לכם על המצב הפוליטי הכללי.

אם נסכם את ההישגים בשדה הבטחון, הוא ההישג הראשון משום ערכו המוסרי הפנימי בגיוס זה של 2000-3000 צעירים יהודים לשם הגנה עצמית, גלויה, ליגלית. ההישג הזה התווה את הדרך לנוער הרוצה להקריב את כוחותיו להגנת הישוב בצורה זו, ושנית התוו דרך של פעולת גומלים, קואופירציה עם המשטרה והצבא הבריטי, והעיקר הנסיון הזה הוכיח את הנכונות של הישוב לשאת בקרבנות בלי שכל הקושי יפול על שכמות אחרים.

הצד השני של הממשלה היה הגדלת כוחות הצבא בארץ. היא הביאה ממצרים עד 15 בטליונים והתחילה בפעולה נגד הכנופיות בדרכים ובהרים. אולם גם כאן יש לציין את התציאות המציינת את פעולת הממשלה, שאפילו באותו זמן שהיא התחילה את פעולתה היתה זאת אטית, חצאית.

הדבר השלישי שהושג, שעשתה הממשלה זו היא תכנית הדרכים בין המושבות, דרכי בטחון, שבזה השקיעה הסוכנות הרבה מאמצים. וזהו אחד ההישגים החשובים ביותר שיש לציין, ערכם של הדרכים הללו מבחינת הבטחון חשובה לא רק ברגע זה. אלא בשביל העתיד הקרוב, ביחוד בימות הגשמים ניתקים הקשרים בין הישובים המבודדים.

הדבר הרביעי - העברת מוסדות הממשלה לנקודות יהודיות, הגשר והנמל בתל-אביב העשויים לשחרר במדה גדולה את הישוב היהודי מתלות בנמל יפו הערבי. הצעקה הזאת ש רצה מלב הישוב, לשחרר את הישוב מהדרכים הקטלניות, מעיר הרצח, הפעולה מצד המוסדות בנידון זה, התעוררות הצבור הצעקה שהתחילה גם מעירית תל-אביב המוסכים והאירגונים השונים נשמעה והתחילה לתת תוצאות.

יחד עם זה עלינו לציין אולי בתור דבר במובן הפוליטי הכי חשוב שקיבלנו בימי הרעה את רשיונות העליה. דבר זה זכה להערכה כללית מצד כל הישוב, מצד כל העם היהודי וכל העולם.

אולם למרות המאמצים החיוביים עלינו להצביע על שגיאות שעשתה הממשלה בשדה הבטחון. מאשימים את הממשלה על ההפרדה שהפרידה בין השביתה ובין מעשי הטירור, המחוברים כשלהבת בגחלת לשביתה. והנה נמצא שבזה שהיא סרבה להכריז את השביתה לבלתי ליגלית גרמה להתפתחותה של השביתה ויחד אתה להתפתחות של הטירור, ולא רק להתפתחותו אלא להשתרשותו, הן בצורה של טירור על יחידים והם בצורה של טירור קולקטיבי.

האשמתנו השניה נגד הממשלה היא שבמשך שבועות שלמים היא נמנעה מלאחוז באמצעים חריפים וחמורים נגד מארגני השביתה והטירור, וזה הוא המצב עד היום.

האשמה השלישית, שאחרי פירסום התקנות לשעת חירום נמנעה הממשלה ובתי המשפט שלה מהשתמש בזה למעשה. באופן כזה קבלנו רק את הצד השלילי. כולם, בכל העולם נבהלו לשמוע על החוקים הדרקוניים השוררים בארץ ישראל. צד שלילי זה קיבלנו והן נזקפות על חשבוננו בשעה זו, אבל את הצעד החיובי, עצם ההגשמה של החוקים האלה - את זה לא ראינו. ובזה אנו מאשימים את הממשלה שהוציאה חוקים דרקוניים ולא הגשימה אותם בחיים, ובזה הלא גרמה לידי דעה צבורית, פה ושם הלא גרמה גם לאכזבות והתרה תחת האוטוריטטה שלה, דבריה נעשו פלסתר גם בעינינו, גם בעיני הערבים.

רביעית – בתי המשפט הכו את כל האירנים. מכל מרצחי 69 יהודים לא נענש אלא אחד. הממשלה הראתה אדישות וסכלנות לגבי אירגון הסבוטז' מצד ראשי העיריות, היא לא הגיבה על הצעד הבלתי ליגלי של 151 מפקידיה הערביים בעלי משרות אחראיות באדמיניסטרציה ובמשפט, שהביעו הגלוי התנגדות לכל השיטה של הממשלה, שבשירותה הם עומדים. אנחנו הודענו לממשלה שכל אלה שהתפו את התזכיר פסלו את עצמם מלהיות פקידים ניטרליים, הראויים למלא תפקיד אדמיניסטרטיבי או משפטי כלפי כל חלקי הישוב, ואנו פוסלים את סמכותם לאחר התהרה זו להיות שופטים ומושלים על החלק היהודי של הישוב בארץ.

המצב החמור שבו אנו נמצאים דורש מהממשלה פעולה נמרצת שתכניע את כולם, את היהודים ואת הערבים, שלא תרתע בפני מעשי טירור, לא תוותר מעמדתה וזכויותיה להשאר נאמנה להצהרתה הראשונה, שאין מקום לבוא הועדה המלכותית לארץ אם לא יפסקו מעשי הטירור ללא שום תנאי. עליה על הממשלה, להגביר את פעולות הכוחות הצבאיים שברשותה ולגייס כוחות נוספים מהישוב היהודי המוכנים לשם כך.

אולם לא רק לשם זה כינסנו את המושב, לדון רק על המצב האיום עד כמה שהוא חמור, הזמנו אתכם לא רק לעניני הבטחון. עיקר תפקידנו מלבד הבטחון הוא להתריע על הסכנה החמורה הנשקפת לנו, סכנה פוליטית הנשקפת לנו בעיקב המאורעות. סכנת הפסקה זמנית של עליה בקרוב וצימצומה בעתיד, בקשר או בלי קשר עם הועד המלכותית. עלינו להתריע על הסכנה הזאת ולדרוש מאת האומה העברית ומאת דעת הציבור העולמית עמדה לזאת. עלינו לפנות באופן מיוחד אל היהדות הבריטית ואל יהדות העולם בכדי להעמיד את הממשלה על חובותיה והתחייבויותיה. עם ישראל לא יתן להכזיב את התקוה היחידה ולסגור לפניו את הדרך לארץ החיים, את השער היחידי המוביל אותו לעתידו, לעליה לארץ ישראל. ולערבים נאמר : למרות כל התקפות הדמים וכוחות ההרס שהקיאמותם נגדנו לא נזוז ולא נרתע מאותה המטרה הקדושה ששמנו לנגד עינינו. אנו לא ניתן למרצחים להתעלל בנו. ושום כוח אלמות, שום טירוף לא יבהילו אותנו ולא יבהילו את עם ישראל ולא ישנו את החלטתו ואת מאמציו, אף רק יגבירו את הרצון ואין מי שישנה את ההחלטה המוחלטת לעלות ארצה ולבנותה ויהיה מה שיהיה. אולם כוחנו לא בכוחות ההרס והחורבן

ותקוותנו בכוחות הבנין והיצירה. בזה נתגבר ובזה נבנה, אנו נשאיר לכם את המגיע(?) לכם ולא על הריסותיכם אנו רוצים להקים לנו מולדת, אלא בדרך של הבנה ביחס שכנותי טוב. לא לקפח באנו אלא רק לבנות אותנו ואתכם, ולמרות הדם השפוך וההרס שגרמתם אנו רואים שעוד יותר הפסד עלולים אתם להפסיד אם לא יושם קץ למלחמת ההתקפה נגדנו. באותו הרגע שהערבים יתאספו ויווכחו מהכרחיות של הפרוצס יוכלו להפיק תועלת עצומה מעליה, לא רק לתועלת הישוב בארץ זו, אלא גם בארצות השכנות. ברצון טוב ובכוונה יכולים למצוא דרך הבנה.

בהתאם לזה יש לנו שתי החלטות, לאחר שהדברים יובאו לועדה המתמדת בישיבה שלאחר זה.

טרם שאתן את רשות הדיבור למר שרתוק להרצאתו על המצב המדיני, הנני בזה להודיע לכל הנמצאים באותם זה שהישיבה היא סגורה. הזמנו אנשים למען הרועץ אתם, לשמוע את הדברים העתונאים הנמצאים כאן, אבל לא על מנת לפרסם אותם בעתוניהם, אלא למען לדעת למה לכוון את מאמריהם לצורך המצב, אולם אין רשות למישהו מן הנוכחים בישיבה זו, אם הוא בא כוח העתונות או הוא אינו בא כוח העתונות, לפרסם שום דבר על דעת עצמו בלי שדבריו יעברו דרך ועדה, ועוד היום תעבוד הועדה. את ההחלטות נמסור לעתונות בעוד מועד. הדברים יעברו דרך ועדה, ורק אז יפורסמו. דבר זה יאפשר לנו ויכוח חפשי, מה שאי אפשר לעשות באסיפה פתוחה כשעה שהדברים יוצאים החוצה, ביחוד בשעה כזו.

- - - - - - - - - - - -

אנו נמצאים בשעה של מאוחרה. אנחנו כינסנו את המושב הזה ועשינו את כל המאמצים בשביל שתי מטרות: מטרה אחת פוליטית, להציע הצעה, החלטה מאוחדת כנגד הסכנה הפוליטית והשניה בעניני בטחון ולא כינסנו את המושב הזה לשם טיפול בענינים פנימיים של הישוב. גם הדין והחשבון היה מרוכז רק בענינים אלה ויש כמה וכמה שאלות, אבל מובן לא נמסר פה דו"ח לא מפני שאין מה למסור, אלא כי צריכים אנו להתרכז עכשיו בשאלות אלה. יכולתי להגיד פה דבר מה בעניני החינוך, ולא רק דבר מה, אלא לו היינו רוצים לגולל פה עכשיו לפניכם את כל פרשת מלחמתנו אם הממשלה בעניני החינוך או הקצבה לבריאות היינו יכולים, לא - לא יכולים אלא צריכים להקדיש לזה הרבה יותר זמן, יש פרצות גדולות, יש חטאים, חטאים

גם נגד החלטות, אבל אין רגים בכל הענינים האלה, ובודאי זה לא פלא אם בהחיל עכשיו לדון בשאלה מוצעת תתעוררנה בלי ספק עוד הרבה שאלות, שאלות על שאלות, אבל את שאלת הכשרות לא נפתור. זה ספק גדול אם בשאלה זו יכולים להכריע ברוב דעות, וגם ספק אם יכריעו לפי דעת המזרחי. אני בטוח שזה לא יביא לידי חיזוק האסיפה. ואם זה יתפרסם מחר בעתונות, הלא אז יאמרו הערבים: הנה היהודים מחולקים בענין זה וזה. בשהרב אוסטרובסקי דבר על ענין טריף, הלא ברגע זה אין לכסות על כך שיש עוד ענינים אחרים. אי אפשר להעלות על הדעת שאנחנו כאן נעורר את שאלת הכשרות. יש רשות לאסיפת הנבחרים לעורר שאלה זו, אבל לא בשלוש בלילה, ולא בלי ויכוח. לנו לא תהיה ברירה אחרת אם יעוררוה. אבל מוטב הזה להסירה מן הפרק עכשיו. אבל אני אומר אם יש דרישה והדרישה היא מוצדקת שיהיה ברור גם בנוגע לבשר כשר. אם יהי ברור שענין החובה הגדולה של תוצרת עברית חל גם על בשר כשר נוכל לקבל, אבל לא לשלוב בתור החלטה קצרה, כעין פירוש. אחת משתים אם אתם מתכוונים להפגנה, לא תצא מזה הפגנה טובה, אבל אם אתם חפצים לתת מוסר, אבל אם אתם חפצים לדרוש מכל חברי כנסת ישראל, שהרב אוסטרובסקי יוכל לבוא אל ועד הקהלה ולהשען על אסיפת הנבחרים שחובת תוצרת עברית חלה גם על בשר כשר, אז אחרת. הרב אסף אמר שזה לא חופף, אמנם זה לא חופף ב-100% אבל ב-75% זה כן חופף. אין לנו האפשרות והרשות לעורר עכשיו שאלה זו במלוא קומתה, אבל אני מציע שנחליט בתוספת להחלטתנו עוד החלטה קצרה, שחובת תוצרת עברית חלה במפורש גם על בשר. הפירוש הזה יהיה אוטומטי.

- - - - - - - - -

אני לא מתנגד לא רק למכתב, אלא לאיגרת ואפילו לספר. חטאתי כחטא, בחקירותי, בספרי אני מתענין בערבים וכותב עליהם. אין בזה משום סתירה אם מלבד האיגרת אשר יש החושבים, עליה תהיה גם פסקא בתוך גילוי דעת זה. גילוי דעת זה דן בענינים פוליטיים ויכולים וצריכים לנגוע פה בשאלת הערבים. האיגרת הלא לא תצא מחר, היא תצא לאחר אסיפת הועדים הלאומיים הערביים, לכן נחוצה פיסקא באותו גילוי דעת אשר יופיע עוד טרם יכנס הכינוס הערבי. את חטאי אני מזכיר, ולא את חטאי האישיים אלא של הועד הלאומי: הועד הלאומי הוציא שני מכתבים אל העם הערבי; המכתב הראשון התפרסם בהסכמת הסוכנות היהודית והשני לא כל כך. המכתב

השני התפרסם בכל ארצות ערב. מכתב זה ענין לחוד. אני אומר בין 14 סעיפים יכול להיות משולב סעיף ברוח ההחלטה, שיגיד מצד אחד עם ישראל לא יזוז מעמדתו, ידעו את זאת. מעדות המזרח אמרו שיש ספיקות אצל כמה אנשים, שהם אומרים: העתונים העבריים מטילים ספק והם אינם יודעים את האמת, כי הם קוראים רק את העתונים העבריים. יהיה כתוב שם שום איומים לא יזיזו אותנו, ויחד עם זה יהיה כתוב, שאנחנו איננו מתכוונים לקפח את זכויותיהם, להתנפל עליהם. בסוף אני שאם הם יבינו שאת הפרוצס הזה לא יוכלו למנוע יתיחסו אחרת.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

י"א אדר תרצ"ז 22.2.1937

<u>י. בן-צבי</u> - בפתיחת אספה זו שהוקדשה לבחירות אספה"נ הננו להזכיר את הנעדרים, בינתים באה ידיעה על רצח חיים ברוק, טער"ב [illegible] עסל לבית אלפא. זהו סמלי שלא נוכל להכנס לישיבה גורלית מבלי שיקרה אסון חדש המראה שלא יצאנו עדין מהתקופה של מאורעות, אני רוצה להזכיר את שמות הנעדרים מאתנו בש.ז. בראש שמו של ראש עת"א מאיר דיזנגוף שהיה זמן רב חבר ההנהלה, הקדשנו לו אספת אזכרה מיוחדת, ואנו מזכירים את שמו כאן, אנו מזכירים את חברנו הלוחם בשם של כל הישוב בימי המהומות חברנו משה ביילינסון. נזכיר עוד שם של xxx אלxxxxxxxxx מיטיטי הישוב שקפל שני דורות ירידה הנאמן של כנ"י ובארגון ר' מ.כ.ה. הכהן, יהיה זכרונם ברוך בקרב הישוב.

קראנו לישיבה זו אחרי זמן ממושך אנו נמצאים בשלהי אספה"נ, לפני שנה נגשנו לפעולה של בחירות, היה לנו קשי מצד הפורמלי, שלא נתנו אפשרות לפרסם פנקס, כשהלכנו בשנה העברה על בחירות, באו המאורעות שדחו אותן לשנה שלמה.

אני חפץ לתת דו"ח קצר מפעולות ההנהלה, ד"ר אחד רכז את פעולת ההנהלה, ההכנות לועדה המלכותית, הועדה דרשה הכנות לא רק מהסוכנות היהודית אלא גם מהועה"ל בעד הפוליטיקה הישובית, אמנם השאלות הגדולות השארנו בידי הנה"ס, אבל הוטל עלינו להופיע להביע דרישותינו על אותם התפקידים שהועה"ל אחראי עבורם. מקצוע החנוך בריאות, עבודה הסוציאלית, ארגון ביחוד בשאלת תביעותינו מהממשלה לתקציב הרבנות, חברי ההנהלה הופיעו לפני הועדה וארגנו את הרבנות להופיע תחת דגלה של כנ"י, ומכיון שדברים אלה נרשמו ע"י העתונות, אין צרך בדו"ח. יש לי אולי להדגיש מה תבע ומה עשה הועה"ל בהופעתו לפני הועדה, ב"כ הועה"ל הכחישו את הידיעות והכוזבות שהובאו לפני הועדה מטעם אגו"י כאלו יש ארגון של 80 אלף מתנגד לכנ"י, וקבעו את העובדא שמספר כל היוצאים אינו עולה ל9% ושמקצתם יצאו בלי שיכות לאגודת ישראל. בתוך הדברים בכתב ובע"פ עמד הועה"ל על כמה אשמות שהטילו על הישוב בנוגע לחנוך, והיאתה עדות בישיבה סגורה על סבות המהומות הרבות המרובות כעמדה של הממשלה ופקידיה אותם הדברים שדנו בכנוסי הועה"ל והסוכנות.

אצ"ן עוד פעולה חשובה לא סנסציונית, שאלת חדוש הרבנות הראשית, על מדוכה זו ישבנו שנים רבות, סוף סוף במאמצי המחלקה הארגונית בתאום ה אספת הנבחרים נעשו הבחירות ונתארגנה הרבנות הראשית, אין זה אקט פורמלי סתם. יש לזה ערך רב בכוון משיכת כחות היהדות החרדית לכנ"י, יש בזה ערך רב בהרחבת הרוג השפעתה של כנ"י שעסדו אם לא בהתנגדות פורמלית, כ"א גם בריחוק ובהתנגדות פסיבית לכנ"י. הקימונו את המוסד שיוכל לעזור בכח האוטוריטט שלו למלא את כל תפקידי כנ"י, לקרב אותם אל המסגרת הכללית של כנ"י, בבחירות לאספה"נ ולקהלות ובמלוי שאר התפקידים המוטלים על חברי הכנסת.

צריך לציין את הכנוס הסוציאלי שנתכנס ע"י המחלקה הסוציאלית של הועה"ל אשר קבלה סורה של החלטות לחזוק ובצור העבודה הסוציאלית.

ולבסוף מלים אחדות על מצב הבטחון בצפון, אשר שם בקרתי עם ה' אלמאליח, בבקורנו בצפת מצאנו שם שהמצב מעורר זועה, אנו יודעים על החרם שישנו נגד היהודים, אxxxxxxxxxx אבל יש פנה בא"י שהחרם כפול, מכוון לא רק נגד קניה אצל היהודים, אלא גם אסור מכירה ליהודים, אם זה היה נהוג בת"א ירושלים ל: היה פוגע ביהודים, אבל במקום xxxx מבודד כצפת, הבלוקדה הזו פוגעת. מצאנו שם מתוך בקור ברחובות ושיחות עם כל החוגים. היהודים בצפת מרגישים עצם כמו בצרפנד. יש להם שטח של 250 מטר להסתובב אם יצאו מתחום זה ירגמו באבנים. כל החנויות סגורות זה 10 חדשים שהסחורה נרקבת, העיר נשמרת ע"י משמרות ע"י זקיפים הבודקים כל יוצא מן העיר, אם אין לא פתקא הוא נבהינת בוגד, הערבים הסוחרים עומדים תחת בקרת של ארגון והם חיבים לשלם מס ומקבלים קבלות ויש משמרות הבודקים אם הקבלות בסדר. זה העלה את המחירים ב-30% זה עורר את הפלחים, אם יש צרך לערבי להכנס לרחוב היהודים הוא מקבל רשיון של הועד. כשיה ודי צריך לשלם מסים לממשלה, אינו יכל להגיע לבית הממשלה כי לאזור זה אסור ליהודי להכנס, וקצין המחוז מציע לשלוח ע"י הפוסטא. יש גונבים יהודים הגונבים גם אצל ערבים, רגסו אותם והממשלה צותה שערבים ילכו אל ערבים - המצב הזה הוא אופיני, ואין לנו בטחון שמצב זה יצטמצם בצפת, ויש חשש שזה יתפשט מצפת.

והנה מה שקרה כעת בטבריה, ידוע לנו שזה לא היה במקרה, ימים שלמים לפני זה היו משמרות, נגד כל ערבי שיכנס לרחוב היהודים, לפי עדי ראיה התחיל הענין

בזה הנכנס ערבי לחנות יהודית, עברו מאנשי בית"ר והיו הראשונים שהתקפו נרגמו יהודים ואוטובוסים ומובן שיהודים עמדו על נפשם, עכ"פ אין יסוד שהיתה איזו הפגנה ומובן שיהודים עמדו על נפשם, עכ"פ אין יסוד שהיתה איזו הפגנה אאאאא בטבריה לא סגר ביתרולא מאיזה צד שהוא באותו היום נהכנסו בטסגד ויצאו מוסתים. אלו לא היתה אוירה במשך שלשה שבועות בצפת לא היה הדבר קורה בטבריה. אנו יודעים להעריך שהממשלה אחזה את הענין בידה, אבל איננו יכולים לעבור בשתיקה על אותו הקומוניקט על הפיפטי ועל המשפטים של שנתים ליהודי שהגן על עצמו, ועל העצה של השופט ליהודים שצריכים להסתתר, זה עלול לגרות את אלה שרוצים להתנפל, והם יודעים שקרבנותיהם צריכים להסתתר.

בענין צפת שלחנו תזכיר לממשלה, ובענין טבריה בקשנו ראיון עם ס"ם הנציב.

לפני גמרי אני רוצה להזכיר את המו"מ שהיה לנו עם הממשלה בענין הקצבותיה לסדרותי כנ"י.

אני רוצה להזכיר על תקון אורגניזציוני הקשור עם פרסום הפנקס, המאפשר לנו לפרסם פנקס יסודי בכל 4 שנים. אחרי קבלת התקון החלטנו לגשת להכנות הבחירות לאספה"נ, אתמול פרסמנו את הפנקס, ולפי החק הרשימה צריכה להיות תלויה חדש ימים, ואח"כ צריך לתקן זה יתן לנו אפשרות להוציא הבחירות לפועל במשך 10-12 שבועות. באנו להודיע שנגשנו לפעולה זו, והחלטנו לעשות כל הכנות לאפשר את הבחירות לא יאוחר מחדש סיון, איננו מציעים היום לקבוע את ועדת הבחירות, היו לנו ישיבות מוקדמות, אנו החלטנו לקבוע היום תאריך שבה תתאסף אספת הועה"ל ותבחר ועדת הבחירות, חשוב שבבואנו לקבוע את הרכב ועדת הבחירות עלינו להביא בחשבון את הרכב אספה"נ, איננו מתכוננים לקבוע כעת את ועדת הבחירות אנו מציעים שבמשך שבועים נכנס שוב המלגום, המפלגות תכיננה את הצעות ואז נחליט על הרכב ועדת הבחירות.

- - - - - - - - - - -

יתכן שצדקו אלה שאמרו שנקריס שתי שעות ובטסם עצה להשבית את יום השבת, יש הצעה בנידון זה, יחד ע"ז יש להזהר, ביחוד בנוגע לעבודות הממשלה, אם נעשה צעד בלתי זהיר ונסתפק במחאה ובצעקה, הוא ישתמש בדבר הזה להקטין את מספר היהודים בעבודות הללו. בשבוע העבר קרה מקרה בירושלים שעבדו פועלי חברת

היהודים,התקשרתי עם חברת החשמל, נתנו לי באורים ידועים שבאותו הזמן לא יכלו לבדוק, ושעבודה תכופה ובתי"ח זקוקים לזה. אח"כ באה דרישה מהפרהמ"ז, בהכתי ודרשתי ברור, באותו זמן הסברתי היטב לא לתת פתחון פה, שיקבלו ארגומנט שלא יחזיקו יהודים בעבודה.

- - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

כ"ז אדר, תרצ"ז 10.3.1937

<u>י. בן-צבי</u> - זמן קצר מאד עבר מהישיבה הקודמת של הועד הלאומי שהתכנסה בהזכרת הקרבן החדש שנפל בעמק יזרעאל - חיים ברוק. ועכשיו אנחנו מזכירים עוד קרבן שנפל באותו העמק, בעיר בית שאן - הרופא היהודי ד"ר לרס ז"ל. אבל לא רק הקרבנות האלה נפלו. עדיין נמצאים בסכנה עוד שני אנשים שאחד מהם הוא יהודי שהלך להתפלל אל הכותל בשבת והשני איננו יהודי, אבל הוא נפצע פצעים אנושיים בחזקת יהודי מפני שחשבו שהוא יהודי, ועדיין הם מרפרפים בין החיים ובין המות. וכל יום מביא לנו הטלפון ומביאה לנו העתונות ידיעות על התנפלויות, יריות, על שוד של עדר של מאה ראשים, החותר תחת קיומה של מושבה שלמה. ומה שגרוע מזה, שהממשלה, המשטרה לא הראו שום כשרון ושום סימנים של רצון אמתי לתפוס את הפושעים. כמדומני שענין מצפה הוא אפייני בנידון זה, שמשעות שלמות עברו עד שזזה המשטרה לרדוף אחרי השודדים ששדדו את העדר באמצע היום לאור השמש. הלילה הפסיק את פעולות המשטרה, אבל לא הפסיק את פעולות השודדים. לאור הבוקר יצאו אוירונים וראו את העדר ועברו שעות אחדות עד אשר התחילה הפעולה - כמובן באחור זמן. הדבר הזה השפיע באופן איום על רגשותיהם של האכרים בגליל העליון. הדבר הזה השפיע גם על השודדים ועל הכנופיות גם בנקודות הרחוקים משם, כי זה אימץ אותם כי ראו שאפשר לעשות מעשה שוד נועז שכזה מבלי שום סכנה שהדבר יפסק או שהשודדים יבואו על ענשם. ואם לפני שבועיים דברנו על המצב האיום בצפת ובטבריה, בעמק, הרי הסימנים הולכים ומתפשטים גם בשאר חלקי הארץ. לכן כנסנו את הכנוס הזה של חברי הועד הלאומי ושל ב"כ הנקודות בכדי לשמוע ולהשמיע על המצב, בכדי שכל הישוב כולו ובאי כוחו ידעו את המצב, xxxxxx לאמתו בנקודות, למען חזק אולי בזה את אותן הדרישות שכבר עמדנו עליהן ושאנחנו עומדים עליהן. אם אני אומר "אנחנו" כוונתי גם לועה"ל וגם להנה"ס. עוד מעט נשמע את הדו"ח של יו"ר הנה"ס בן גוריון על מצב הבטחון ועל פעולת המוסדות. הדברים שיאמרו כאן אינם ניתנים לפרסום, אלא מיועדים לאינפורמציה פנימית.

אולם בטרם שאתן את רשות הדבור לבן גוריון אני חפץ לומר מלים אחדות על פעולות הועה"ל בנידון זה. מיד אחרי הישיבה הקודמת של הועה"ל שבה שמענו

על המצב בצפת, בטבריה ובעמק הלכו ב"כ הנהלת הועה"ל אל מ"מ הנצי"ב וגוללו לפניו את המצב והסבירו לו את כל ההתמרמרות השלטת בקרב הישוב והסברנו לו שאנחנו בעצמנו היינו במקומות האלה. ודרשנו פעולה נמרצת למען הבטחון. העמדנו את השאלה על המצב הפרוע שמקורו מהצפון ושהוא הולך ומתפשט בכל הארץ ודרשנו פעולת חקירה ואמצעים נמרצים בצפת ובטבריה. העמדנו את השאלה ע"ד הצורך לאחוז באמצעים מיוחדים ולהכריז בשטח שנחוץ מחוז זה או אחר תחת משטר מיוחד, משטר צבאי, מצב מלחמה. בקשר עם עניני הרצח בעמק ובבית שאן העמדנו דרישה על הטלת עונש קבוצי על בית שאן, מקום שם קרה הרצח האחרון שבו נרצח הרופא לרס, מקום שהתושבים לא עזרו שם לגלות והשלטונות לא גלו את הפושעים. ועל זה קבלנו תשובה, ששם יכנסו תקונים ושנויים. עוד העמדנו שורה של דרישות בנוגע לביצור הכות המשטרה, בנוגע לחלקם של היהודים בתוך כוחות המשטרה במקומות הללו. על השאלה האחרונה עוד לא קבלנו תשובה. כפי שידוע לי הסוכנות מטפלת בשאלה זו בכל ההיקף גם פה וגם בלונדון.

ועוד אני חפץ לציין - אני חושב שאני מדבר בזה בשם כולנו - את ההתמרמרות שלנו על סגירת עתון "הארץ" שבאחת ממאמריו הראשיים בשבוע זה ניסה לחשוף ולגלות את האמת ודיבר ע"ד שיטה נפסדת מצד הממשלה הרוצה להעמיד את הענינים בצורה של בלנס, כאילו עוד הפעם ישנה אשמה על צד היהודים ויש גם על צד הערבים ובהודעתיה הממשלה מעלימה את המציאות, והמציאות היא שהתקפה באה מצד כנופיות של ערבים ומצד מסיתים, ושההסתה הזאת קבלה לא רק צורה של חרם, אלא צורה של אלמות בלתי פוסקת. במשך שבועות אחדים לפני זה נגעה אלמות זו כאילו רק בערבים, באותם הערבים שהוחשדו בהם שהם נמצאים בידידות וביחסי עסקים עם היהודים. אבל השבועות האחרונים גילו שזה איננו מצב קבוע ושהאלמות הזאת, מעשי הרצח ושפיכות הדמים מכוונים יותר גם כנגד היהודים וכתוצאה מהדבר הזה פרצו המהומות בטבריה. ולכן אם יש אפילו מקרים שפה ושם היהודים ענו באבנים או באיזו צורה אחרת, הרי לא נכון ומסולף הוא ל שכאן היתה אשמה משני הצדדים. ואם בא עתון לגלות את הדברים האלה ולהאשים את הממשלה בזה וגם להאשים אותה בחולשתה וגם להתנגד לאותה השיטה הנפסדת הנוהגת אצלה ומתעלמת מכל מה שנעשה ונוהגת במדת הסלחנות כלפי כל אלה שהוכח

עוסקים בהסתה. ואם בא עתון לגלות את זה, הרי טוב דנה אותו הממשלה ראשית כל לעונש יוצא מן הכ ל, לסגירה לקבוע ימים ושנית, מה שמענ"ין אותנו לא פחות מזה, שגם בעונשזה חיזקה את הרושם, שיש כאן סטוי המשקל, כי באותו זמן ממש נידון העתון "אל ליווא" בעד הסתת דמים,ועתון שמתקף ומגלה ומבקר את הממשלה בעד מעשיה ושיטתה נידון כאילו הוא מנהל פעולת הסתה. אנחנו מוחים נגד הנסיון הזה להעמיד את העתונות שלנו במצב של מסיתים. הדבר הזה מתנגד למציאות. "הארץ" עמד תמיד על משמר המשמעת הלאומית והסדר, על שמירת הסדר והבלגה, על עמדה נאמנה. ואי צדק הוא ועוול גדול לדון אותו במדה שדנים עתונות מסיתה.

ובזה אני מסיים את דברי ההקדמה. הישיבה הזאת נידונה לאא רק לשם שמיעת אינפורמציה מאת הסוכנות ומהמקומות בנוגע למצב הבטחון ולשמוע הצעות. הישיבה השניה שתהיה אחה"צ תדון בשאלות הנוספות של הועה"ל לקראת אסה"נ.

- - - - - - - - - - - - - -

כשקראנו את הישיבה הזאת היתה כוונת ההנהלה לתחילת של שיחה פנימית גלויה בעניני הבטחון קודם כל לשם מטרה אינפורמטיבית . לכן בקשנו את היו"ר של הסוכנות היהודית שימסור כאן את האינפורמציה לידיעת פנימית.

לא היכוונו לחזור אחרי נסיונות של כמה כנוסים לשלוח משלחת. אנחנו חושבים לשלוח אחרי זה תזכיר לממשלה שיציין את המצב ושיהיה להעודה אצלנו ואצלם כעין אזהרה. הדרישה הזאת שדבר עליה בן גוריון כבר הוגשה מטעם הסוכנות ומטעם הועה"ל בצנורות הדרושים. יתכן שצריך יהיה לחזק את הדרישה הזאת. אבל עיקר הדבר היה לא לעשות הפגנה כלפי חוץ ולשלוח משלחת. כבר היו משלחות ושום דבר לא נשתנה אלא להסביר את הדברים בתזכיר ולבדר.

עכשיו רצוי היה לשמוע, באופן קצר מהמקומות, ביחוד מהצפון אם כי לא רק מהצפון, על מצב הבטחון במקומות. ראשונה אבקש את מר פודהוצר למסור לנו בקצרה על מצב הבטחון בצפת. ישיבה יותר מפורטת לעניני צפת - גם בירוס לענינים הכלכליים -בכנסנו למחר בבוקר.

- - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

כ"ז אדר תרצ"ז 10.3.1937

<u>י. בן-צבי</u> – זוהי עובדא שא"י קטנה, ואמצעי התחבורה מצוינים, והעוברים שבועות וחדשים וכלם יודעים את המצב ואינם יודעים. ידעתי על המצב בצפת, אבל ידיעתי אחרי שראיתי. בצפון יש צרה כפולה, יש מצב הבטחון, וענין העדר במצפה זה דבר איום. ההרגשה היא כאלו אותו מצב יכל להיות מחר בכל מקום אחר. יש ענין של חסר תשומת לב מצד פיק"א. בזמן האחרון בחלש הבטחון שפיק"א עומדת על המסמר יש תרעומות מצד מושבות שבאו אלינו וספרו על דלגציות שנשלחו לפיק"א ולא מצאו אזנים קשובות. זה לא יכל להיות, בזמן שהכנופיות מתרבות לא יתכן שלא יהיה אחוד בפעולה. בקשנו מהר ישיבה עם הנה"ס, בענין מצפה וצפת, וטוב שצימרמן ישאר כדי שמחר נעשה דיון על המצב שנוצר שם, אין שאננות בציון. השיחה עם בלקבורן חשובה, זה מצלם את המצב. גם לי היה הרשם בהיותי בגליל, שהמסלה המקומית יודעת את המצב, פקיד אחד אמר לי, אני יכל לעזור, אבל איני רוצה להיות הטפש הראשון בא"י, יש במחוז זה אדמה השיכת לפיק"א ולקהק"ל. הישוב שלנו אינו יכל לעמוד בנקודה אחת, כיתר בהתקדמות, ואין עצה ואין עזרה אלא להגדיל את הנקודות, לבנות על ידן נקודות חדשות, כדי שיוכלו לעמוד על עצמן, וזה אם הישוב, יגדל שם. לא יתכן שתוזנח כל הפנה הזאת, מחר נשב לדיון עם הנה"ס, בנוגע לכל המצב בצפון.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

17.3.1937

י. בן־צבי – לישיבה רחבה ומיוחדת זו הזמנו מלבד חברי הועד הלאומי וסגניהם גם את הרבנות הראשית, גם את ב"כ אגודת ישראל, ב"כ עירית תל אביב, הקהלות הגדולות המועצות המקומיות, התאחדות האכרים, בעלי התעשיה מפני שאנחנו מתכוננים להעמיד שאלה חמורה שדורשת פעולה מירית ומאוחדת של כל הישוב.

אולם לפני שנגש לעצם הענין עלינו להזכיר את הקרבנות החדשים שנפלו ב־5 – 6 הימים האחרונים. שוב אנחנו עומדים על 6 קברים חדשים, קברי לוחמי הישוב. א הקרבנות של המצב הפרוע שנפלו על קדוש השם בארץ בהגינם על כבוד עמם ובמלאם את תפקידם, תפקיד אנשי העבודה, – הישרים והתמימים שבאו לבנות את הארץ ונפלו במערכת העבודה. את שמם של חללי כפר החורש מיץ וגפני, רועי צאן, רועי העדר של המושבה ואת שמם של משה זלמן בן שטון, יהודה לקר וצליה אליוביץ הצעירים הללו שנפלו באמצע המושבות בין יבנאל ובית גן ועלינו להזכיר את שמו של החלל האחרון שמואל גוספריד שנפל לעולה בראש הפנה. כלם נפלו מחצי המרצחים, תהיה נשמתם צרורה בצרור החיים.

זהו גורלנו בכל ישיבה וישיבה חדשה של הועד הלאומי להזכיר קרבנות חדשים המזכירים לנו המע דים על אותה התקופה האיומה שבה נמצא הישוב.

מהזמן של הישיבה האחרונה ועד כה נעשו צעדים משותפים או צעדים מכוונים מטעם הועד הלאומי כמו מטעם הסוכנות היהודית כלפי הממשלה כאן וכלפני הממשלה בלונדון להעמיד אותם על כל הסכנה ועל כל האיטה שבמצב זה שבו נתגלתה הממשלה בכל קוצר ידה ובכל אפסותה. איסון שהמצב יתוקן מאליו אם יאחזו השלטונות באותם האמצעים שהחזיקו בהם עד כה.

הישיבה הקודמת באולם הזה שנתקיימה לפני ימים אחדים רק גלתה תמונה מבהילה. לא ע"י נאומים ולא ע"י מליצות אלא ע"י האכרים אנשי העבודה שבאו ממצפה ומסג'רה מיבנאל, באו ממקומות עבודה וספרו לנו על מציאות פרוזאית וגוללו לפנינו פרשה ונבאו על מה שע יר להיות לפני שבוע – 10 ימים. לא עברו ימים מעטים והדברים האלה נתקיימו והשבוע הזה הוסיף לנו 6 חללים ואין אנחנו יודעים מה יתרחש בימים השקטים הללו. שוב פנינו לממשלה ודרשנו שנוי בשטר, שנוי המצב, אמצעים אחרים לגמרי. ואם חסרה לזאת חוקה תוצא מיד

החוקה הזאת. ואם הממשלה אינה מסוגלה לעשות זאת עליה תיכף ומיד לאפשר לבני הישוב לעמוד על נפשם ולתת להם את היכולת החוקית להגן על עצמם. בנידון זה הוצאו ע״י הסוכנות בעל פה ובצורה של טלגרמות ע״י הממשלה לממשלה המרכזית, בצורות של טלגרמות ע״י הסוכנות בלונדון, ע״י נשיא הסוכנות בלונדון שהביא לפני הממשלה את הדברים שאנחנו עשינו בשם הישוב שהם מכוונים לאותה הפעולה שעשתה הסוכנות יחד בתור ב״כ של כל העם היהודי.

אין אני יכול למסור כאן אינפורמציה. איננו רואים את התגובה של הממשלה הן בנוגע העמידה היסודית ע״ד תיקון המצב, לתת את החוק ומשפטים במרצים והוצאתם לפועל. בינתיים נדרש מיד גיוס של שוטרים נוספים במלואם, בתשלום מלא ע״י הממשלה. המשקים כבר עפים ואין להם כח לשלם על חשבונם או חלק מההוצאות של שוטרים נוספים וגם על דבר הרחבת הסמכות של השוטרים הללו שלא ייתכן שהם יהיו סגורים בתוך החצר של המשק אלא הסמכות צריכה להנתן מיד לפעול גם בשדות המשק ודרשנו אפשרות לאנשי העבודה, לאכרים בכל מקום שיוכלו להמשיך את עבודתם ושתנתן היכולת להיות מזוינים באופן חוקי להגן על המשק ועל מקור קיומם.

אלו הן הדרישות שאנחנו דורשים שבלעדיהן אנחנו רואים אי אפשרות להמשיך את החיים. זאת היא אולי אזהרה אחרונה שאנחנו הפעם שתמשים אלא ע״י דיפלומטיה ולא ע״י סו״ם פוליטי אלא מעומק לבו של הישוב קוראים את הקריאה הזאת. אולם אנחנו חושבים שזה לא מספיק שהקריאה הזאת באה ע״י ב״כ אלה או אחרים, הסוכנות והוועה״ל אנחנו מרגישים שיש צורך במחאה שתצא מלב ב״מ מאנשי הישוב מחאה גדולה שתשמע לא רק בלונדון אלא שהיא תראה ותשמע בכל תפוצות ישראל ובכל העם היהודי בעולם וכל אומות העולם שקבלו עליהם אחריות מוסרית צא להקמת בנ״ן הבית הלאומי שישמעו את הדבר הזה וישימו לב. אבל הקול לא ישמע אם לא יעשה אקט חד פעמי שירכז את תשומת לב כל העולם. לפיכך אנחנו מציעים לערוך הפסקת עבודה ושבתון של שעות אחדות בכל הישוב, בכל הארץ בעיר ובכפר. הפסקה של שעות אחדות, יפסקו החיים ותשמע באותה השעה זעקה של העם. זו היא הצלה דפרינצים. הדבר הזה צריך להיות תכוף. עוד מעט נברא לדיון על הירם והשעות. אבל אין כוונה לעשות שבתון ארוך אלא קצר. והשאלה לא בזה אם פחות שעה או יותר, אלא בזה שהכל יצא מאורגן ומסודר בזמן הכי מהיר. ובכן הזמנו גם מוסדות שאינם

קומדים בפעולה רגילה של כנסת ישראל. בקשנו את שאר המוסדות להכין שעיקר כזה שההחלטה תצא אימפוזנטית, מאוחדת. אנו מציעים שהזעקה הזאת, הפסקת העבודה תהיה לא לפני הצהרים כי אם אחה"צ. נתחיל ביום עבודה ונגמור ביום עבודה. היות וזה יהיה אחה"צ נכנים בחשבון גם את העבודה המיוחדת שישנה כמובטח כמו הקסיף שלא יסבול. אין אנחנו מתכוונים בזה שהשביתה תפגע כמו בנמל, הרכבה, אבל בכל שאר ענפי העבודה כמו: בתיה"ר, בתי מסחר, טרנספורט היא צריכה לנגוע. יש כאן שתי הצעות מסויות: האחת הכמיכמה שהתגובה המהירה היא הטובה, נעשתה אותה מחר ביום חמישי אחה"צ בין 2-6 וההצעה השניה הרוצה שהשביתה תהיה ביום ראשון. עלינו לקבוע בהחלט באיזה יום ובאיזו שעות זאת היא הצעה העיקרית. ויש לי עוד הצעה אחרת בקשר עם זה שאנחנו נבחר בועדה קטנה שהיא תעיין ותקבע גם על איזו פעולה נוספת שתהיה נחוצה במוסבבות בקשר עם המצב הזה בעתיד הקרוב ביותר.

- - - - - - - - - - -

הישיבה הזו לא סגורה היא. בכ"ז מוצא אני להודיע שום דבר מה שנוגע להצעות לאינפורמציות לא יוכלו להודיע מבלי שיתיעצו אתנו. כל ההצעות בדבר שביתה כמה שעות ובדבר המחאה וכן הצעתו של הרב אוסטרובסקי ע"ד התקהלויות לבתיה"כ כל זמן אין לפרסם.

- - - - - - - - - -

ישנן הצעות כאלו:

1) להצטרף לגלוי הדעת של הסוכנות.

2) להשמיע על המצב הפרוע לשלטון הטרור וחוסר הממשלה.

3) להטיל על הועד הלאומי להחליט על הצהרת המחאה.

4) להכריז על מגבית בטחון בתגבורת בטחון הישוב.

על שלשת הסעיפים הראשונים אין שום חלוקי דעות. לא הזכרתי דברים שיש חלוקי דעות. מה שנוגע לענין חו"ל. אין לנו ב"כ של חו"ל ואינני רוצה לקשר אולי נעשה את זה בחוג המועד של פסח, על פעולה של חו"ל וענין הכרוז לשם. נשאיר לנו את הדבר הזה. לא נקבל את ההחלטה כל עוד לא התיעצנו עם מוסדות עליונים. ויכן לא מציע את ההצעה הזאת, אלא צריך להחליט אם אנחנו מקבלים את הסעיף להטיל על הועד הלאומי להחליט על הצהרת המחאה, זו היא השאלה. אינני חושב שמספר

[illegible]

מ ל י א ת ה ו ע ד ה ל א ו מ י

ב' אייר תרצ"ז 13.4.1937

<u>י. בן-צבי</u> – פותח ישיבה זו באזכרת שמו של חברנו יוסף אהרונוביץ ואת מלכה אלכסנדאר שנרצחה בירקונה יה"ה זכרם ברוך.

ישיבה זו נקראת באפן מיוחד כדי לדון על הצעה שנוצר בקשר עם הבחירות לאספה נ. לפני איזה שבועות החלטנו על סדור ההכנות לאספה נ, כל ההכנות נעשו, נתפרסמו הרשימות, והנהלת הועה"ל היתה מוכנה להגשים את הבחירה במועדן, והנה פנו אלינו במכתבים מפלגות אחדות בהצעה ובדרישה לדחות את הבחירות עד לאחר החג"ס, מקודם פנתה ברית הציונים הכלליים ואח"כ התאחדות הציונים הכלליים ואח"כ היתה החלטה של ועידו המזרחי. קראנו לישיבת ההנהלה בהשתתפות ב"כ המפלגות באספה נ. והוצעה דחיה על יסוד נימוקים שונים: 1) הפעולה לקראת השקל והבחירות לקונגרס. 2) נתברר שישנם בפנקס שמות כפולים וזה מחיב בדיקה מיוחדת. שמות הכפולים באו מפני שהיו רשימות עם תוספות, אולי נמצאו אנשים שהוסיפו את שמותיהם מתוך זהירות. דרושה בדיקה הדורשת זמן רב. כונת הועה"ל היתה ברורה, הועה"ל מתנגד לכל כפילות, זיופים והלופים, והוא הכניס ע"י פניה לממשלה להוציא חוק ענשין, הדבר האמור נתקבל, זה מוכיח על רצוננו הגמור של הועה"ל למנוע זיופים וחלופים בבחירות, למרות זה יש מכורים שצריך בכ"ז בדיקה רצינית. גם ב"כ הספרדים הצטרף לדעה. מפא"י לא היתה דורשת את הדחיה אולם חיות וכל שאר המפלגות עומדות בדרישתן זו אין מפא"י מתכוננת להעביר את זה להכרעה לרב ומיעוט ואם יש דרישה מצד מפלגות, הרי היא בודאי תכנע מבלי לערער.

הנהלת הועה"ל היא עדין בדעה שאפשר לסדר את הבחירות במאמצים לדעתי הבחירות לאספה נ. אינן מפריעים לשום דבר. ואם אנו רוצים לדחות הפלגנות יוכל להחליט. אם הבחירות נדחינה אנו נתקלים בקשיים. יש דברים שאינם סובלים דחוי, והם תובעים קריאת המושב של אספה"נ. אנחנו נצטרך מיד לאחוז באמצעים כי עד אחרי החג"ש יהיה הפנקס בסדר. נצטרך לדון כאן על דחיות הבחירות לקהלות, בקשר עם זה בתור פרס עמדנו במו"מ עם התאחדות האכרים בכדי להגשים את החלטת אספה"נ בדבר צירוף 30 ב"כ הקהלות לאספה"נ. כדי לחזק את הקשרים בין אספה"נ

והמקומות. יש לזה ערך רב אם זה נעשה באספה הד״ה. דעת ההנהלה שצריך להמשיך את המו״מ ואם נבוא להסכם נביא את הענין לפני הפלנום של הועה״ל כדי שנוכל לצרף את ב״כ הקהלות למושב זה. אלו הן 3 השאלות העומדות על הפרק.

- - - - - - - - - - - - - -

עלינו להחליט : 1) על דחית הבחירות; 2) בדיקת הפנקס; 3) קריאת מושב של אספה״נ. בנוגע להצעת ד״ר טהון בענין התיעצות עם המפלגות. ההתיעצות נתקימה, כמעט כל המפלגות דרשו דחיה, מפא״י לא דרשה אבל לא ראתה יכלת לעשות נגד יתר המפלגות. נכון עשיתי אנליז של כל הגורמים כאן באה הצעתו של רמז שהיא רדיקלית, היא דורשת הכנות פנימיות ועבודה רבה. וכאן תבואנה שאלות כמה זה יעלה, והיות ויש לנו ועדת בחירות, נקבל כאן החלטה פרינציפיונית ונמסור לועדה שתעיין איך להגשים בענין דחית אספה״נ זהו ענין פורמלי.

- - - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
ז' תמוז תרצ"ז 16.6.1937

י. בן-צבי - חברי הועה"ל לפני 8 שבועות נפרדנו כאן, הוטל עלי תפקיד רשמי לייצג את א"י בחגיגת ההכתרה של מלך בריטניה. אבל לפני עמד לא רק התפקיד הזה בלבד, אלא עוד תפקיד לא פחות חשוב מזה - להשתמש בהזדמנות זו לייצג את הישוב גם כלפי עם ישראל ואינסטנציות אחרות. במשך זמן זה היתה לי הזדמנות להיות נוכח באותם המקומות שלא צפיתי מראש וזה לא היה, כמובן, למותר, ועוד דבר: ברוב הפגישות והחגיגות נטלו חלק שני חברי הועה"ל מלבדי היתה גם החברה בן צבי, אשר לקחה חלק פעיל ברוב הפעולות הצבוריות הללו.

כשעה 12 בלילה הגעתי לפריז. קבלה אותי משלחת אשר הודיעה לי שיש כנוס כללי של יהודי צרפת ומחכים לי. הובילו אותי לכנוס זה, כנוס המייצג את כל האגודות היהודיות בצרפת, זו היא, כמובן, היהדות המזרח אירופית המהוה כח חי ביהדות הצרפתית, ושם היתה לי ההזדמנות הראשונה למסור דרישת שלום מהישוב בארץ. הם שאלוני שאלה אחת - מהו המצב בישוב - ועניתי שלשה דברים : 1) קודם כל מסרתי על עמדתו האיתנה של הישוב בשנת הדמים ועל ארגונה של היהדות בא"י; 2) אמרתי להם שהשאלה המרכזית העומדת על הפרק היא לא הסכנות שעברו עלינו, אלא הסכנה המרחפת, דהיינו ההצעות שתעמידנה מכשולים על דרך הישוב והעם העברי. קראתי אותם לאחוד פעולתם עם הישוב, בשדה העליה, ההתישבות וההתפתחות הארץ; 3) הזכרתי להם שעם ישראל כעם אינו מאורגן, אבל יש ארגון ציוני, אנו עומדים בחודש לפני הקונגרס הציוני אשר בו תוכרע שאלת ההתפתחות בעה"ד וההתנגדות לכל צמצום.

בכנוסים אחרים הייתי במצב טוב, כי היתה לפני החלטת הועה"פ הציוני, מספר האספות והכנוסים היה כ-15 במספר. הייתי בכנוס בבלגיה, מה מספרם של היהודים שם אינני יודע, אבל מעריכים אותם ל 60 אלף, יהודים טובים הם וערים מאד. כשבאים לאנטורפן מרגישים שבאים לעיר יהודית. היו לי שם 5 כנוסים, בברוסל ואנטורפן סדרה המועצה הציונית קבלת פנים לכבודי, אשר בה השתתפו אנשי כל המפלגות, שם היתה לי אפשרות לדבר על תפקידי הישוב, ארגונו עמדתו, על הועה"ל וכו'. אם הצד הסנסציוני - החלוקה - יודעים הם המונו, אבל איך עמד הישוב בשנת דמים זו - לא ידעו. מה כחו וארגונו של

של הישוב לא ידעו, ואת זה הסברתי להם.

היו לי שם גם כנוסי פועלים. ע"י אנטורפן ראיתי נקודת הכשרה אשר בה עובדים ומתכשרים 15 צעירים מאגודת ישראל. יש עוד קבוצת הכשרה על יד ברוסל - של החלוץ. על יד לונדון ראיתי קבוצת הכשרה אחרת, קבוץ גלויות, נקודה הראויה לשבח. שם ראיתי צעיר מדמשק וצעיר מהודו אינטליגנטי מאד. מלבד זה פריפריה של חלוצים - תנועת הבונים. זוהי הופעה מעניינת מאד, וזה נותן לנו תקוות רבות. וכאן המקום להזכיר גם על קבוצת הכשרה צעירה על יד אלכסנדריה של מצרים.

לאחר החלטת הועה"פ הציוני היה המצב נוח יותר. על השאלות, מהו דעת הישוב על גורל א"י, הבאתי לפניהם את שתי הנקודות בהחלטות הועה"פ: אנגליה התחייבה לסייע להקמת הבית הלאומי בא"י, היא לא הגבילה בשטח ובמספרים, ואנו תובעים ממנה שתמלא את התחייבותה במלואה. יחד עם זה הסברתי גם את הצד השני של המטבע, דהיינו שהועה"פ הציוני לא קבל למפרע שום החלטה שאם תבוא הצעה של חלוקה - לא נדון בה, אלא - שעדיין לא קבלנו שום הצעה, ולפיכך טרם הגיעה השעה לדון בה.

הייתי נוכח בערב מועדה הציונית השנתית בלונדון, דהיינו בועדה הפוליטית, היה ברודצקי, גולדבלום, בנטויטש, היה ויכוח בדלתים סגורות. אספות היו לי גם בכפרי השדה באנגליה (בלידס ובנקודת ההכשרה).

לפני שאעבור לרשמי מאנגליה אינני רואה את עצמי פטור מלהגיד מלים אחדות על עצם ההכתרה, כי מהדברים האלה יש להוציא לקח.

הדבר האימפוזנטי ביותר היה לא רק זה שהובלט כחה העולמי ותקפה של האימפריה הבריטית, המאחדת רבע האנושיות, אלא הובלט שלא רק "בחיל ובכח" אלא ברוח. בכ"כ אנגליה, החל מהמיניסטר וגמור בעתונאים הדגישו לא רק הזיון של כח, אלא גם הופעה אנושית שרבה מהאנושיות שלחו שליחים ליום אחד והסכימו לאיש אחד שיהיה עליהם מלך. והשאלה נשאלת, מדוע לא יבואו גם יתר חלקי העולם להסכם כנוגע לכמה וכמה שאלות חיוניות לאנושיות כלה, מבלי שהדברים יוכרעו בחרב מלחמה.

מעניין ואופייני כמינו הוא הכשרון שגלתה אנגליה לאחד את המסורת של אלפי

שנה עם החדושים הכי מודרניים של זמננו; לאחד את המונארכיה עם הדימוקרטיה;
עברתי את לונדון ולאורך של קילומטרים היתה העיר מוצפה פרחים, ויחד עם
זאת לא היה יכול להיות ספק בלב כל אחד, שהבעה'ב הוא - העם הבריטי. והאמנות
הזאת לאחד את הצורה של מונארכיה עם התכן הממשי, של די זוהי אמנות מיוחדת
שנתגלתה באומה הבריטית.

בל התמונה של ההכתרה היתה אילוסטרציה שלמה שאובה מן התנ'ך ומן התלמוד
מסדר העובדה של הכהן הגדול. זה מעביר את האדם לתקופה קדומה לפני אלפים
שנה, וספק זה לא היה מגור, כי מיליוני אדם בכל רחבי העולם עסדו ושמעו את
הקולות וגם ראו את המחזה. ועוד דבר למדתי - זוהי העקשנות של האנגלים. כידוע
לא הכירה אירלנד במלך הבריטי והיא גם לא השתתפה בהכתרה, ואעפי'כ קם
הארכיבישוף והשביע אותו שיהיה נאמן לחוקי אנגליה אירלנד וכו'. כאילו לא
קרה כלום.

היו שני סוגי מוזמנים: העמים והממלכות שהם חלק מחבר העמים הבריטים,
והיו עמים-אורחים. בין העמים של בריטניה לא היה יכול להיות מקום לעם היהודי.
הצנור היחידי ליצוג עם ישראל יכלה להיות והיתה - ארץ ישראל. היה הרב הראשי
של אנגליה, הלורדים וחברי הפרלמנט היהודים, אב לא היתה יכלה אחרת ליצוג
העם היהודי מלבד א"י. בהזדמנות אחרת, כשב'כ 40 עמים נגשו והניחו זרים על
קבר החיל הנעלם, הנחתי גם אני זר בשם הישוב בא"י. כל הכתובות על הזרים
הוכנו ע"י מסדר המושבות. במשך 10 ימים נהלתי מו'מ להדפיס גם כתבת עברית על
הזר שהנחתי בשם א"י, והובטח לי הדבר, אולם ברגע האחרון כשנודע לי שלא
נעשה הדבר הוספתי במו ידי כתבת עברית: ~~אאאאאאאאא~~ "בשם הישוב העברי בא"י".
זו היתה הכתבת היחידה בשפה לא אנגלית. אלפי אנשים נוהרים לשם עד היום
ונתקלים בכתבת העברית המוזרה להם, ומקבלים הסברות על כך ממש יהודי לתדרך.

כאב לבי על דבר אחד, שבין כל החילים אשר השתתפו בטכס מכל קצוי
האימפריה, וכתוכם גם 4 מחיל הספר, לא היה אף יהודי אחד, ועל זה העירותי
לממשלה.

השתתפות הארצות המוסלמיות בהכתבה היתה ניכרת מאד, באו נסיכים מהודו
ומסאליה, השתתפו תורכיה, פרס, מצרים, אפגניסטן ועוד, בה בשעה שבפגה אחרת

בעולם היה נסיון להפגין מצד מדינה אחרת את הפרוטקטורט על העולם המוסלמי. כל הממשלות העולם השתתפו בחג העם הבריטי מלבד איטליה. הפגנה זו הראתה לא רק את המקום שתופסים המוסלמים בתוך בריטניה, אלא שבידי בריטניה, ולא זולתה נמצא המפתח לעולם המוסלמי.

במשך ימי ההכתרה היתה לי היכלת להפגש עם ב"כ של כמה ממדינות אנגליה ועם הפקידות, והשאלה המעניינת אותנו נידונה בכל מסיבה פרטית. היתה גם הזדמנות להשפעות ידועות. ביום שבא עבדאללה יצא עתון ערב אחד בכותרת מרעישה: הגיע המלך העתיד של א"י, הראשון אחרי הורדוס, ובאו"ר פרח עניין החלוקה, עבדאללה וכו'.

בשיחותי הרבות עם יהודים אנגלים ועם אנגלים, אפשר היה לראות בקרב האנגלים מידידינו נסיה לעניין החלוקה. הם אמנם משתדלים לא להגיד מה שהוטבים ותמיד היו שואלים: מדוע בעצם אתם נגד? במקרים כאלה הייתי עונה להם: כבר עבר עלינו נתוח, חתכו את עבר הירדן וצמצמו את שטח הבית הלאומי, למה עשו זאת? התשובה היא, כמובן, שהיתה הבטחה מצד אנגליה, אבל, שאלתי האם בזמן שנתמלאה הבטחה זו קבלתם חזרה את המסר אשר פרעתם. ובכל פעם נתקלתי במבוכה בנקודה זו. עכשיו המצב שונה, לשם מה יהיו הערבים מעוניינים בחלוקה? ושנית אז היה מדובר על א"י ועבר הירדן, ועתה אם יחלקו שוב את א"י מה ישאר ממנה? ותמיד העברתי את השאלה לעניין העליה וכשר הקליטה.

עמדת הידידים לטובת החלוקה נובעת בעיקר מזה, שאם לא יחלקו תהיה האלטרנטיבה רעה יותר. יקפיאו את אחוז היהודים בארץ, מורגשת מצד האנגלים עיפות רבה ורצון להסתלק מכל העניין הזה.

ועוד נימוק: כיצד באו האנגלים הידידים לעמדת החלוקה? הם קוו להקים בא"י אומה אחת, הנה אנגליה, למרות שישנם שם סקוטים, ולשים, אנגלים, קתולים, וכו' נוצרה אומה אחת מאוחדת ומלוכדת. באה הועדה המלכותית ונוכחה כי אין כל תקוה לאחד את האוכלוסים לאומה אחת. אחרים מבין האנגלים בכזבו ושואלים: למה נהרגים שם אנגלים? בהייד פרק מספרים שהצבא הבריטי הנשלח לא"י מגדיל את המס על האזרח הבריטי. וכשספרתי להם שדרשנו תמיד לגייס את אנשינו במקום להביא חילים מאנגליה היה זה חדש בשבילם. וככה נמצא האנגלי במבוכה ושוקל מי

שקול יותר בזמן שלום ובזמן מלחמה, היהודים או הנסיכים המוסלמים? ומתוך הרהורים הוא בא במילא לידי הצעת החלוקה.

יש אמת אחת שעד היום לא נתכה ההצעה ואין איש יודע בדיוק מה מדובר על השטח, על הגבולות, כשר הקליטה ושאר הדברים. אינני יודעים אם מדובר גם בצורה הצעה הזקוקה להסכמת הצדדים, או לאו. יש אנשים מידידינו האומרים שענין זה תלוי בהסכם היהודים, אם לא יהיה הסכם - ההצעה תפול. ואם הצעה זו תפול, יש חשש להגבלת העליה, צמצום לקנית קרקעות, וכחוליה מקשרת - המועצה המחוקקת. העם היהודי, כמובן, לא יכנע, ילחם, המלחמה תהיה קשה מפני שתמיד יהיה נמוק נגדנו: הרי היתה לכם ברירה! זהו מצב הרוח והמחשבות בחוגים ידועים באנגליה.

היתה לי פגישה עם ראש ממשלת צרפת. לא נכון שדברתי אתו רק בשם א"י העובדת, באתי וברכתי אותו בשם הישוב העברי כלו, ומסרתי לו גם את ברכת א"י העובדת, וכך הוא קבל את הדברים. הוא בקשני למסור לישוב את ברכותיו והשיפשיות שלו, ובאופן מיוחד הדגיש את אהדתו לא"י העובדת, ואת דבריו הנני מוסר בהזדמנות זו לישוב כלו.

י. בן צבי עומד על הערות ועל היחס המיוחד לשאלת העליה ויתר שאלות א"י שמצא בכל חוגי היהדות בחו"ל, יש ערך מיוחד לדברי הסברה אשר ימצא לשם, אין ספק בדבר שכל יהדות מערב אירופה תהיה עם הישוב בכל צרותיו.

לבסוף יש להעריך את הטפול המיוחד והיפה שהממשלה באנגליה טפלה בי ולהודות לה על הכבוד שנהגה בזה לישוב היהודי בארץ.

בפריז ראיתי את הביתן הא"י הצנוע העולה מבחינה ידועה על כמה וכמה ביתנים, אבל כששמעתי כי עשרת אלפי איש עומדים לבוא מא"י לכן, נדהמתי. כל האניות הנוסעות לארץ באות ריקות - והן יוצאות מלאות. מחובתנו לקרוא להשומת לב את היוצאים. בשעת חירום זו אין להרשות יציאה המונית מהארץ, הדבר הזה מופנה לכולם, הן לפועלים, מורים וכו'. הגיעה השעה לתת אזהרה חמורה, שהשעה דורשת שבני הישוב בכלל והנוער בפרט ימנע השנה מלעזוב את ארצנו, וידחה את כל הטיולים ונסיעות העונג לחוץ לארץ לזמן אחר!

- - - - - - - - - - - - -

למעשה סיום של דבר, היו הבלי לידה שנמשכו שנים, השאלה כאלו הופיעה הלילה אבל הדברים היו ידועים, יודעים שזה לא ב סתם מאליו, מפא"י קבלה את זה שלא ברצון, אני לא אומר שהמציעים היו נלהבים, גב' עזריה עמדה על המסמך הזה. מובן שקל מאד לשחות ומי יודע כמה סבוכים יכולים להיות, אני יודע כמה הרעיונות שיש להן יסוד מוצדק. הרבנר אבישר הציע הצעה אבל זה לא יפתור. הרצון לייצוג הוא מוצדק אבל ההצעות שבאו בצורה שהובעו אינן מתקבלות.פה אין בחירות, מצרפים ממונים, אין שום דבר שמונע שהספרדים ייצגו קהלות בהדור יו"ר אר סגנים, גדול הישוב אינו פסלי לספרדים יש מנין ויש אישים, אנו כעת כלנו מותרים מצד הספרדים הותור אולי יותר גדול גם מצד הפועלים היו ותורים. זו השעה האחרונה, ואם בזה אנו לא מוכנים, איך נכנס את אספה"נ. עלינו להעמיד את ההצעה להצבעה, ואח"כ נצביע על הנסוח בנוגע לרבנים.

- - - - - - - - - - -

אני מעיר שיש גבולים, ואני מתחומם ומתפלא שנכנסה עצבנות משני הצדדים, היתה שאלה והוברר יפה, שאנו מחליטים החלטת הועד הלאומי, יש דברים שמוטב לסמוך על הועה"ל, אני לא רוצה שנעשה רכוח ההנהלה יכולה עוד לדון.

- - - - - - - - - -

יש צרך במושב לאשור צו המסים, התקציב ובענין הסדרתים, יש גם ענין המצב הפוליטי, יש היום עמדת הוה"פ הציוני, יש אפשרות שבינתים יתפרסמו דברים, יהיה קונגרס וישאלו מה דעת א"י. בחצי יולי נוסעים לקונגרס, לפני זה ערב הבחירות. בנוגע לבחירות יש הצעה ע"ד הסכם, אנו מציעים את הסרמין הכי מאוחר 12 ביולי.

- - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

כ"א תמוז תרצ"ז 30.6.37

י. בן-צבי - ישיבה זו כנסנו לשם דיון באחת השאלות הכאובות המנסרות בעולמנו - שאלת הכללת בתיה"ס של זרם העובדים בהנהלה המרוכזת. השאלה אינה חדשה, בזמן האחרון נתחדש הדיון, וההנהלה באה להצעה מסוימת כשהיא מעמידה לפני הפלנום. אנו עומדים לפני הקונגרס ואנו בפני שנת הלמודים החדשה, ואם לא נפתור את השאלה זה ידחה לעוד שנה. אנו מציעים לסיים שאלה זו, אנו חושבים שהשאלה נדושה כ"כ שאין מה לחדש. ההנהלה מגישה הצעה אך לפ"ז ד"ר קצנלסון יתן באורים.

- - - - - - - - - - -

פה דברו על האחוד והזהירו על הפרוד, אני רוצה להוסיף איזה מלים על האחוד והגבוש, היתי איזה שבועות בחו"ל, אין כח היובי מאחד בחו"ל כלם פונים לא"י. אם לא יהיה לנו כח הגבוש ברגע זה אנו בפני סכנות המורות. יתכן שהישוב לא מקים את המצוה הזאת באותה מדה וקצב שהתנאים דורשים, אבל יש נקודות אורה היכולים לשמש דוגמא למקומות אחרים. בתוך הישוב נעשו צעדים אחרים: האחוד בעניני הבטחון, הצעד שנעשה בענין לשכות עבודה, וכל הענין הישה xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx בדבר שנוי ותקון אספה"נ האם זה אינו מראה על רצון של גבוש ואחוד.

אענה: מה מציק להחיש, וההנהלה הביאה זאת כעת מפני המצב, ברור שרכוז ההנהלה פרושה לאחד: קראנו לאספת הועה"ל לאחוד הכח, הרב אסף שואל מדוע הזניחו את הענין במשך כמה שנים, ומה מציק עתה, אני מצטער שהקשיים היו גם במחנה ההסתדרות שזה לא היה לפני זמן, אבל אם זה לא היה לפני שנתים, אין זאת אומרת שצריך לדחות. רוצים אנו לגבש הכח החנוכי אין סבה לדחות זאת לאספה"נ או לזמן אחר, אין כאן לחדש דבר בענין הזרם והסמלים, הזרם הלא קיים, איננו בא לאשור, אם יעוררו שאלות באספה"נ היא סוברנית. אם יכנס הזרם בהנהלה המרוכזת אספה"נ סוברנית על הישוב, אבל יש כחות בישוב יש במציאות זרמים, ולא אספה"נ יצרה אותם, העובדא היא שבזרם העובדים יש סמלים בבתיה"ס ואם מדברים כבר על הסברה, במוסד אחד יש מקום לברר שאלות ולהשפעת גומלין יותר מאשר בשני מוסדות. בחו"ל יש בנידון זה אנרכיה, אין שום אחוד, אין אפילו מסגרת אחת, פה מצאנו צורה לעמוד בפני כל העולם ולדבר בשם החנוך,

וכשבאים שם ומביאים הדוגמא - היא מאלפת, מה שמציעה ההנהלה הוא דבר ברור. צריך שיהיה לנו האמץ להוציא הדבר לפועל, אני בטוח שלו קבלנו החלטה מאוחדת זה היה סותם את הפרצה בפני המזיקים, אם זה לא יתקבל באפן מאוחד עלול לפתוח פרצה. מובן מאליו שיש מקום לערער בפני אס"ה"נ אבל בראש וראשונה על הועה"ל החובה והסמכות לקבל החלטה. אם אני תומך מפני שרואה בזה גבוש הכח המאוחד, ופותח דרך להבנה, ואיני רואה סבה מוצדקת לסרב.

- - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

11.7.1937 ג' סב'א תרצז'

רבותי, כנסנו את הישיבה הזאת, את האספה הזאת שהיא אספה לא בצורתה הרגילה, לא אספת פלנום של הועה"ל אלא כנוס של כל הצירים שנבחרו לקונגרס העשרים. ועדיין כתלי החדר הזה והספסלים שהכינונו מקום לכנוס יותר גדול אלא מפני סבות שאינן תלויות בנו כנראה לא באו חלק מהמוזמנים לא מפני זה שכבר התחילה קדחת הנסיעה ואחדים מתכוננים לעזוב השבוע אלא מפני שבינתים יש שאלות פוליטיות העומדות ברומו של עולם, כנוסים ואספות ועי"כ נמנעו חלק מהמוזמנים לבא ועל זה יש להצטער. מה היא תכנית הישיבה הזאת? באנו לחייב את הצירים לא בשביל ענינים פוליטיים ולא בשביל ענינים אחרים, אולם כל אחד מאתנו יש לו נסיון ולרוב יש נסיון רב שהקונגרסים והכנוסים בחו"ל ידועים. כשבאים צירים לחו"ל ונכנסים לתוך אוירה של הקונגרס כל אחד יש לו הסיעה שלו, ולכל אחד יש לו הארגון הקיים ובשעה שמנסים לכנס איזה מן כנוס איזו מן אספה שישנה כתובת והפרוגרמה בקונגרס ואינה מורכבת מנקודה אחת, הרי הדבר קשה כקריעת ים סוף. זכורני אותם הימים שאני הייתי נוסע לקונגרס וחברי ההנהלה גם אז היה קשה לכנס שאלה הכי חשובה כי כל אחד זמנו מחולק כבר מראש ולא יכול להפנות. חשבנו לנסות נסיון כזה להתכנס פה בימים שעוזבים אותנו ולברר איזו שאלות הנוגעות באופן חיוני לישוב. אנחנו חשבנו לקרוא לישיבה הזאת את אותם האנשים שתתעוררנה אותן השאלות ככה שהדבר ישלול מאתנו את היכולת לדון בשאלה שלנו. חשבנו שיש תועלת בבירור שנוכל להסביר את השאלות העומדות לפנינו בפני הקונגרס הציוני הזה. יש שאלות כאלו שאנחנו מטפלים כל ימות השנה ואין להן שייכות לקונגרס. אותן השאלות שתפקידים העיקריים שלנו שדורשים מאתנו תקציב והתאמצויות כספיות והטלת אחריות בעד הזנחת אלפי ילדים עניים, בעד עזרה סוציאלית, שאלות הקשורות עם ארגון הישוב, עם ארגון המושבות ואם לא את כולם נביא לקונגרס אבל חלק גדול ישתקף שם. הייתי רוצה לפני הנסיעה אלה שנמצאים כאן ישעו של הצירים הנוסעים מהארץ לקונגרס מוטלת עליהם אחריות כפולה מלבד האחריות הציונית שחלה עליהם כמו על כל הצירים - אחריות מיוחדת הספול בשאלת הישוב. אנחנו יודעים שלצירים הבאים מארץ ישראל יש גם משקל אחר. בקונגרס מביטים עליהם כמו על ב"כ שוקלים שמכרו להם כזכות את השקל. מביטין עליהם מצד האיכות, מצד המקום.

[illegible]

רואים אותם כמומחים לכמה שאלות ותורת הצ״רים הבא״ע, הטוב רק כמה כדי״ק יבואו משם, בארץ ישראל נקבע ל-124 בחו״ל ל-400 בערך, ויוצא ככה שבזמן שא״י מופיעה שם לא באופן פרופורציונלי למספר הצ״רים ויוצא ככה שבזמן שמגיעים לדיון בשאלות הקשורות עם הפרובלימות של הישוב הצ״רים האלה על הרוב נדחים כמה וכמה ענינים לרגלי גורמים אחרים עם כל הסיבותם. גורם הישוב הולך ונדחה בקונגרס וכמעט לא נשמעת מלתו של הישוב. לכן אנו חפצים בהזדמנות זו להמציא את היכולת לשמוע ד״וח על השרותים הצבוריים של כנסת ישראל, על האחריות הכספית שלנו - על זה ידבר חברי ההנהלה הד״ר קצנלסון והא׳ בר׳ין. אני רק חפץ להזכיר שמלבד הדברים הכתובים בקונסטיטוציה שלנו: הרבנות הראשית, עזרה סוציאלית יש דברים שהם גם כתובים בתורה הזאת, דברים שהם שייכים לתורה שבעל פה וזהו סוג הפעולות שהוא סובל ביותר לרגלי זה שתקציבו אינו דואג לו, כי התקציב שעובר ע״י הממשלה תקציב זה מוכרח להיות מכוון לפי תנאים שקובעים בספר התקנון. שם כתובים עניני החנוך, עזרה סוציאלית, בעת שכל השאר התורה שבע״פ אינה כתובה שם. היא יצירה נדמה לי שפעולות שמסוג תורה שבע״פ לא פחות חשובות. אם אנחנו נעשה חשבון זמני נמצא שרוב פעולות מסוג של תורה שבעל פה. אני אביא דוגמאות שאינן כתובות בספר אבל הן נמצאות רק אצלי - שאלות ההתאזרחות. אמנם לא כתוב בחנוך אבל בשבילנו היא שאלת חיונית. עד לפני 7 שנים היה המצב נורמלי. מ-170 אלף יהודים היו 110 אלף אזרחים (עפ״י הסטטיסטיקה) 2/3 והיו רוצים שיהיו 3/3 מזמן שבאה העליה הגדולה לצערנו השתנה המצב. אנחנו עומדים בפני מצב כזה שהרוב מפגר ואחרי פרוצם של עליה נכשל ואלמלא ההתאמצות של הועד הלאומי שהגיש גם תקציב גם כסף וגם שדה פעולה מתוך המושבות והכפרים, לרגלי פעולה הספקנו דבר מה לעשות. אחת הסבות שבמשך הזמן בלי תקציב גם הפעולה לא יכולה ללכת באותו הקצב שהיא צריכה לכת. כמו״כ הענינים הנוגעים לשם עניני המשטרה. אנחנו יודעים מהו מצב השוטרים אנחנו יודעים מה קשה מצב השוטרים אחרי שנים אחדות כשהוא כבר נפלט מהחיים הרגילים, כשהוא כבר פחות מסוגל בעבודה, כשהוא הפסיד את מיטב שנותיו לשרותים הצבוריים החשובים מאד. כשפנו להישבות משיבים בשלילה כאילו לא היה בארץ ישראל ונמצא במצב יותר קשה מאשר החלוץ שירד מהאניה. הועד הלאומי התענין בזה. השתדל לשכן אותם. אבל הדבר לאנעשה

בצורה שיטתית. אנחנו מבינים שהצדק עם אלה שרואים לנכון לעשות דבר מה עבור הנוטרים, כשבאים ומתארגנים לפני הממשלה שיש מעט שוטרים, בינינו לבין עצמנו יודעים שזוהי רק אשמת הממשלה שמצמצמת את מספר השוטרים בזמנים הרגילים יחד עם זה אנחנו יודעים שהפסדנו לרגלי זה של היה שרות צבורי. אותו הדבר בנוגע לעובדי עבודות שרותים צבוריים. עובדי הרכבת רק בזמן צרה כמו שהיתה לנו בשנת הדמים רק אז הרגשנו את המשקל בארגון שיש ל 500 פועלי הרכבת שלנו שאולי אם זה לא היינו עדים להפסק התנועה, ולאסונות יותר גדולים. הפועלים האלה זקוקים לשכונות, לחנוך והנה אנחנו לא עושים כלום. יש יציאה גדולה ויש רזרבה של פועלי הרכבת. אלו הן דוגמאות בודדות. אותן התכניות שיש לנו לא יכולים להוציא לפועל מתוך חוסר אמצעים אנחנו יודעים שזהו דבר לא כל כך קל ליישב בכל שנה 15 שוטרים אחרי 10-12 שנות עבודה ולשכן איזו מאות פועלי הרכבת. אבל אילו היה לנו חלק מן הסכומים היה משמש מנוף כדי לגייס אמצעים אולי במוסדות אחרים פה ושם בארץ ובחו״ל. אנחנו בטוחים שאילו היתה קרן גדולה היינו יכולים לעשות. הנכם זוכרים את קרן העזרה שאספו בסך של 600 אלף לא״י ואני אינני חפץ לדבר על אחרים. אני חפץ להזכיר שעברו סכומים גדולים מאד. מהכספים הראשונים השתמשה מוצא, אמנם סכומים פעוטים. שם מתפרנסים 20 פועלים, עובדים במסילה. מזה רואים שהכסף היה בכ״ז ברשות הצבור שנכנס באופן צבורי. על יתר פרטים ידברו חברי והד״ר קצנלסון ירצה לפניכם על השרותים הצבוריים שלנו.

- - - - - - - - - - -

בזה אני מתכוון לסכם את הישיבה הזאת. אני בטוח שלו היו באים יותר צירים מהמוזמנים היה לזה ערך יותר. אני מסופק מאד שהקונגרס אם יהיו 120 ציר אם תהיה שם הזדמנות אפילו לכנוס כזה מפני ששם תהיה אוירה של קונגרס ובכן הכנוס הזה לא הצליח מבחינה זו שלא באו אלה שהיו צריכים לבא, אלא אני חושב שהסדורים הללו יש להם ערך לשם קבלת החלטה אולי בעוד חודש, אני חושב שההנהלה תמצא דרך קודם כל להמציא לכל הצירים לפחות את החומר שבררנו היום. אני חושב שאת הדבר הזה אנחנו מחויבים לעשות, להמציא את ההרצאות ואת הבירורים שהיו כאן. אני לא אגמור עד שאגיד עוד שתי מלים על

דברי הד"ר שהרן ורפז, אמנם הם חברים בועד הלאומי כמובן, ההבדל הוא בזה
שאנחנו יושבים חדשים שלמים ואי אפשר אאא להגיד שאנחנו פתאום נזכרנו לפני
הקונגרס. הן אנחנו דרשנו לכנס את אספת הנבחרים עם בחירות בניסן, הבאנו
את ההחלטה הזאת, הבאנו את התביעה הזאת, זה היה בעיקר בשאלה הזאת. זה לא
באשמתנו שבאו מפלגות והתירו את הדין, מפני מה? מפני שהנסיעה לקונגרס היא
שאלה של הרת עולם, בכל כרחנו נדחו. ואם לפעמים באים ומתאוננים על הועד
הפועל הציוני, יש לפעמים שעושה את זה, אני תובע את התביעה, את תביעת
הישוב. בעצמנו צריכים לסדר את עניני הישוב לפני כל דבר. יש לפעמים מקרים
יוצאים מן הכלל. אם נקח תקופה של שנים הרי הדבר מוזר מאד. זה לא יכול
להיות ככה. יכול להיות שזה הרבה פחות מאותו היום שאנחנו נקבע סלע הישוב
או שהם יחלקו את הסלע לא יעשה מזה הרבה, אבל כדאי לקבל ולא לדחות. אינני
חפץ שאנחנו נדחה את זה א' ברלין אל תפחד מפני הדימוקרטיה, אני מפחד שהוא
ישאר במעוט, אינני בטוח שהמפלגה תסכים. אם נקבל את זה השאלה בכ"ז תשאר
אני לא בעד הצעה זו. אנחנו לא נצליח בזה מפני שלכל אחד מאתנו יש לו
התביעה משלו ותביעה אחרת לעניני התישבות. ישאר הפרס שאנחנו נמאר נדרוש
יותר מ-20 אלף, אני לא אותר על מה שיש. לא נוכל לבוא בשום תביעה לקונגרס,
ההצעה שהציעה ההנהלה שלא נבוא לקונגרס, אחרת הציע הד"ר קצנלסון: ולקחתם
לכם משלכם, אולי צריך לעמוד על זה, אני בטוח שאם נחליט או לפתוח קרן
שלישית או להשתתף בקרנות. לפני דברי רפז יוצא שיכול להיות שעת חירום,
ויכול להיות שלא נקבל שום דבר. יכול להיות שנבוא בתור נותן חד פעמי או
לא נקבע הלכה לא לשנה או לשנים. אולי נ וא ונאמר שנכנסה סדור לשנה. חבל
מאד שלא היתה אספת הנבחרים, אולם זה לא באשמתנו ולא באשמתכם. ובכן כל
אלה הנוסעים לקונגרס אני הייתי מקבל את הצעתו של רפז. זה קל מאד זהו
ענין של התפשרות. נסע על כן יחד ובאניה נוכל להתוכח. הדבר הזה ברור שלפני
הקונגרס לא נחליט. אנחנו היינו מעונינים באספת הנבחרים אבל כפי שהחברים
נוסעים מכל ה פלגות ידעו שכה הוא המצב של כנסת ישראל. חבל שלא יכולנו
להשמיע באזני כולם נשתדל לתקן את זה. נסיעו לצייר את התמונה כמו שהיא לא
בהירה. אני חושב שאנחנו החלטות לא נקבל, זו היתה אינפורמציה אנחנו רוצים
שאת זה נוכל להביא לידי אנשים שלא כאן.

- - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

13.9.37

י. בן-צבי - פותח את דבריו באזכרה ליום מלאת שנה למותו של דיזנגוף ואחרי זה מזכיר את חללי המאורעות האחרונים והם: אברהם ברקובסקי, שנפל חלל ע"י כדור מרצחים בדרך ירושלים ת"א ע"י מוצא בכב' אלול (30/8) הרב אליעזר הכהן גרשטיין שחזר מעבודת הקודש בדרכו מהכתל הביתה בכז' אלול, דניאל מסנצקי ואיסר תנקוס, שנרצחו בלכתם לעבודתם ע"י כרכור בג' אלול, וילי ויים אשר נסע לתומו ונרצח ע"י מרצחים בקור רוח בג' תשרי ומנחם רוזנבלט, שנהרג הלילה ז' תשרי על משמרתו בכפר יחזקאל. והוסיף: רואים אנחנו שרשימת החללים לא תמה עם תם השנה הקודמת וקללותיה, ובראשית השנה הזו נפתח שוב ספר הקדושים. אנו עדים לשקר הגדול שנפוץ בעולם שהממשלה הזאת פרסמה שכאלו ימי הדמים פסקו ואנו נכנסנו לימי השקט. ימי השקט המדומים האלה מרבים את הקרבנות, והחללים מימי המאורעות והיא הממשלה שוקטת על שמריה. אנו דורשים מהממשלה שתאחז בכל האמצעים לבער את כל הרעה משורשה ולאסור את המסיתים ואת המרועים.

ישיבה זו מתכנסת לאחר הפסקה של שני חדשים. הפסקה זו באה לרגלי נסיעת רב החברים לחו"ל לקונגרס ולמועצת הסוכנות. אנחנו עומדים בפני שנה חדשה ויהיה צרך להתכנס לעתים יותר תכופות לרגלי הענינים במצב הבטחון. בתחלה אסכם את הענינים השוטפים של עבודתנו ואח"כ אעבור למצב הפוליטי ולמצב הבטחון ואשר סעיף זה אינו נתן לפרסום.

הנהלתנו נהלה מו"מ ארוך וממושך עם הממשלה בדבר הקצבתה לחנוך. כידוע עמדה הממשלה לקצץ לרגלי קמוציה בהקצבתה לעניני חנוך. בזמן היותי בלונדון עוררתי את השאלה במשרד המושבות ואח"כ המשכנו את המו"מ עם גזברות הממשלה ועם המזכירות הראשית. התוצאות הן משביעות רצון הן בהקצבת לתקציב החנוך והן בהקצבה לבנינו. (הקצבה היתה קצת יותר 42000 שהיתה בשנה שעברה - המספרים לא לפרסום) שאלת ההלואות לבנינים לבתי ספר נדחתה.

הפצויים למשפחות ההרוגים והפצועים. המחלקה הסוציאלית שלנו, שבראשה עומדת הגב' סולד, הכניסה בשאלה זו עבודה עצומה אשר הביאה תועלת רבה בזמן הבירורים של הממשלה. הממשלה הקציבה למטרה זו 30 אלף לא"י. הממשלה החליטה להעביר את הפצויים לנגעים באמצעות המחלקה הסוציאלית. היתה לנו מלחמה

אתה להרחיב את המסגרת שהיא קבעה לפצויים והצלחנו רק שהכיר במתן פצויים רק למקרים שקרו לפני 19 באפריל ולא לאחר בהאריך שהיא סיימה. פצויים בעד נזקים חומריים (שריפות והריסות) היא לא רצתה להכנס בשאלה זו כל זמן שלא גמרה את מתן הפצויים עבור נפשות וכל עוד שלא גמרה בדינים נפסות לא תתחיל בדיני מיונות. היא קבעה סכום ידוע מצומצם ועבודה זו מרוכזת בידי הסוכנות.

הועה"ל טפל במיוחד בפליטי חברון. במשך שנה וחצי היינו משיגים עזרה כספים מהממשלה לכלכלת הפליטים. טענותינו בשאלה זו היו כי אנו התנגדנו לעזיבת חברון והיות והממשלה היא שדרשה מהיהודים לעזוב את העיר עליה לדאוג להם. ובאמת הצלחנו במדה רבה שהממשלה תתמוך בהוצאות כלכלת הפליטים. בפליטים ממקומות אחרים אשר עזבו את המקום על דעת עצמם בלי אישור מצד השלטונות לא קבלנו עבורם הוצאות כלכלה, כמו למשל יהודי בית שאן. לאחר מו"מ ממושך עד חסול הפליטים באנו לידי גמר, הממשלה הקציבה 300 לא"י מנינו ועדה מיוחדת שמטפלת בחסולם.

עירית ת"א הכניסה בתוך תקציבה סכום של 200 לא"י לטובת העיריה. אמנם העיריה אינה תא של כנ"י אבל היא הבינה שהיא צריכה לתמוך בועה"ל כמובן שהסכום הוא פעוט לעמת צרכינו הגדולים. המושל עכב את הסכום, נהלנו מו"מ עם גזברות הממשלה ועם מושל מחוז יפו וכנראה שסוף סוף יוסג הסכום.

בזמן האחרון פורסם בעתון הרשמי חוקת הסבת בעירית ת"א. שאלת זו הושקע בה הרבה מרץ לא רק ע"י העיריה אלא גם על ידנו.

עתה אני עובר למצב הבטחון. התקופה שלאחר המו"מ בפרלמנט הבריטי השתקפה בארץ בשני אפנים. 1) תקופת הסירור הפנימי בקרב הערבים, 2) המשך תקופה זו בלוית סירור נגד היהודים. יש לציין שהכבושים החדשים שלנו עברו ללא הפרעה ואפילו במקומות שקרו מקרי אסון כגון מות ערבי בידי שומר נוסף יהודי בבית יוסף וכן מותו של ערבי רועה, שבא לגנוב משדרות אילת השחר, מקרים שהיו עלולים בזמנים אחרים לעורר הסתה עברו בשלום, גם חלק מאדמת הקה"ק שעמדה בסכנה בעמק נצלה. וכל זה אפשר לזקוף לזכותו של אנדרוס. כי מזמן המנותו לנציב המחוז החדש, מחוז הגליל, המצב במחוז זה נשתנה לטובה. בטבריה החרם

חוסל והיחסים שבים למצבם הנורמלי. בצפת ג"כ הוטב המצב, היו שם קשיים
נשנה, אולם ביסודו המצב לא נשתנה. עדיין שלטת המתח ויש לחשוש שהדבר הזה
יפתח. כל כפר הנכנס במו"מ של מסחר עם היהודים נענש ע"י הטירוריסטים.
מגביות נערכות בכל הכפרים תחת מרות של הנהלת ההקדשות (לבדק הבית של מסגד
עומר) ישנו כאן ב"כ צפת ואשר ימסור לכם דברים יותר מפורטים על המצב שם.
בסביבות עכו איומים ומציצת כסף הם מזוינות נפוצים נגד אותם הדרוזים אשר
נמנעו מלהספח לכנופיות. גם הידידים הותיקים חדלו להפגש אותו מחשש נקמה
מצד הטירוריסטים. קונטרסט משמח נראה ביחסים שעדיין קיימים בין נקודותינו
בצפון כגון אילת השחר כפר גלעדי מתולה ובין הכפרים מעבר לגבול. אלה
מעיזים לעבור את הגבול ולבקר לשם ידידות ולשם מו"מ את הנקודות שלנו
ואנשינו נפגשים אתם בכפרים שלהם בסוריה. הידידות נמשכת עוד מעזרתם להתקפת
תל חי. ובעזרה שאנשינו נתנו להם בזמן שנרדפו ע"י הממשלה הצרפתית לפני
כ-10 שנים. ביחוד היחסים עם עדת המטואלים, זהו שבט שיעי, הם מיעוט מוסלמי.
יושבים בג'בל עמל, בלבנון ומונים כ-150 אלף נפש. יש להם כ-350 כפר בחבל
הגובל עם א"י. הם מתיחסים באהדה ליהודים. הם לא השתתפו בועידת בלודן.
גם הדרוזים שומרים על יחסי שכנות טובה עמנו. הם לא התערבו ולא רוצים גם
עתה להתערב ומטעמים אלה הם סובלים, הם מונים כעשרת אלפים נפש בא"י עצמה.

מעשי הרצח נגד הנכבדים הערבים הבלתי תלויים ונגד חברי האופוזיציה
לא רק שלא פסקו אלא התגברו, רצח אברהים בנק אל חליל והסוחר שבצפת הן
דוגמאות בולטות לאחר זה לא יעיז אף אחד להביע את דעתו החופשית. כל הטירור
הזה בא או לבדיקת הקרקע או שאלה הן ההפרצויות לפני ההתקפה. הם מתכוננים
להתקפה גדולה. באות ידיעות על הבאת נשק דרך סוריה והג'אז. ישנן השערות
שתבוא עזרה מהארצות השכנות, הם הצליחו לרכז את ערבים מהארצות הסמוכות
סביב השאלה הארץ ישראלית. ואני רוצה לגעת בכל אחת מהארצות הערביות: סוריה:
סוריה נמצאת במצב קשה מאד היא הפסידה את אלכסנדריה היא הפסידה אותה לא רק
במובן החוקי אלא גם במובן המוסרי. ובזה לא גמרה את מחלתה. אין לה כח להתגבר
על דרישת הדרוזים לאבטונומיה בערי הדרוזים ואינה יכולה להשכין שלום בדיר
אל זור ולא להרגיע את מצב הרוחות בין תושבי העלויתים. יתכן שכל ענין החוזה

ידחה לשנה, דבר מוזר, לבנון וסוריה שתיהן נלחמו בעד עצמאות לבנון קבלה, וסוריה מחכה עדיין לאשור. בתוך סוריה נגהלת מלחמה קשה, מצד המהגרים הפוליטיים הקצוניים שקבלו חנינה, נגד הממשלה. אולם דוקא באטמוספירה זו של חולשה פנימית מוצאים להם כר נרחב אבנטוריסטים פוליטיים לארגן אינטריגות חשאיות בארץ השכנה אשר מחוץ למנדט הצרפתי, דהיינו נגד הישוב בא״י. יש להשתומם על האדישות שגלה ממשלה צרפת אשר התיחסה עד כה בידידות אל דרישותינו, אולם ועידת בלודאן לא היתה מתקימת אלמלא אדישותה. הנני רוצה לעמוד על עובדא מעציבה. הכותלה שהראתה מקודם סימני אהדה לישוב היהודי מאמצת כנראה את האינטריגות החדשות נגדנו. פחרי ברודי אחד המנהיגים של הכותלה נבחר לנשיא ועדת התעמולה שנבחרה בועידת בלודאן. ויש להניח שרבים מאנשי הכותלה ישתתפו בכנופיות המאורגנות.

הארץ השניה שג׳כ שרויה במאורעות דמים ושעתה יש בה ממשלה זמנית זו עיראק. היא לא השתתפה בועידת בלודאן וסוידי אינו בעל השפעה, ולמרות אי השתתפותה הנה שלחה תזכיר לאתה סורק שבו היא מבקשת ממנו להגן על אינטרסי ערבי א״י, ולעמוד בכל תקף בחבר העמים נגד העליה היהודית לארץ, נגד המדינה היהודית. זהו דוקמנט רשמי המוכיח שהיא תתערב בעניני א״י והיא יודעת לשחק את משחק הפוליטיקה משני הקצוות מצד אחד יושב בא כחה בארמון הנציב ומנהל מו״מ ומצד שני מנהל קאוקג׳י את הכנופיות בארץ. (ודרך אגב, הוא כבר שוחרר ותנתן לו גם רשות הכניסה לסוריה, מצד אחד היא תלויה כ״כ באנגליה ומצד שני היא עושה פעולות נגדה בחבר העמים).

רק הלבנון שומר על הניטרליות ובחדשים האחרונים נתגברו קשרי הידידות בינינו ובין הלבנון. לא רק ע״י מו״מ ידידותי שבין הסוכנות ובין הלבנון גם בפריז וגם בבירות אלא ע״י בקורים מצד הועד הלאומי אצל השלטונות ואצל הכנסיה המרוניטית בבירות ואצל הפטריארך באכרו בחיפה, וגם ע״י מכתבים עם הפרזידנט באמצעות הקהלה היהודית בבירות העומדת בקשר אמיץ אתנו ופועלת לפי הוראותינו.

עמדתו של אבן סעוד לא ידועה לנו כמו שלא ידועה לנו עמדתו של איסמוכך

לא ידועים לנו פרטים מועידת ריאד. מילכי שהב"ע דעה ידועה לטובת החלוקה שקל במסריתה והדעה המקובלת שאבן סעוד אינו פן ערבי אלא פן סעודי. בכל אופן אין לסוסדות היהודיים שום קשרים אתם. ועל זה יש להצטער.

האמיר עבדללה אחז בשתיקה. מיחסים לו כל מיני הודעות וזה מתקבל על הדעת, מכיון שכל האלמנטים של האופוזיציה שהוא נשען עליהם שותקים והוא מוכרח לשתוק. 3/4 א"י יעברו לרשותו וטבעי הדבר, שחברי האופוזיציה נוטים להסכים לחלוקה למרות זה אנו רואים גם בירושלים וגם בשכם ובמקומות אחרים בארץ שותקים. ידוע שהוא האמיר פנה לתורכיה שתתמוך בו.

מצרים ממשיכה לאחוז בעמדה הניטרלית. תרכיה ופרס שתיהן לא שנו את הניטרליות לגבינו. חשובה לנו מאד עמדת תרכיה החדשה שהיא כיום בעלת כח. היא עם 15 מליון תושביה עם צבא של 200 אלף איש מאורגנים לבושים בעלי מסורת, לא אלה שהכרנו במלחמה העולמית, לעומת 12 אלף אנשי צבא של הארצות הערביות, צבא שאינו מגורים כמו . כדי להבין את המשקל האמתי של המזרח נראה שהוא מורכב בשני כוחות עצומים תרכיה ופרס. תורכיה מעוניינת ומעריכה את 400 אלף התושבים היהודים בא"י, הן מהצד הכלכלי והן מהצד התרבותי. ויש חשיבות רבה להגברת קשרי הידידות עמה ועם פרס. וחבל מאד שלא השתתפנו בתערוכת אזמיר שבה הופיעו רק ערבים. הקונסול התורכי פנה אלינו פעמים אחדות בדבר השתתפותנו בתערוכה ואני רואה בזה את אשמת המוסדות. וגם בעלי התעשיה הזניחו את הדבר. יש להבין שתורכיה מתנגדת לפן ערביות אולם היא מעוניינת בקשרי ידידות עם הממשלות הערביות השונות כל עוד שהן נפרדות, תורכיה השיגה את שלה בסנג'ק ובאלכסנדריה. הצלחתה היתה כפולה נוסף על הצלחתה הממשית להבטחת השפעתה לסנג'ק, הצליחה גם במובן המוסרי לקבל בדיעבד את הסכמתה הגמורה של עיראק וגם של סוריה עצמה המצדיקה עליה את הדין. ואין היא עתה מעוניינת לעורר מחדש רוגז מצד הערבים. אולם אין זאת אומרת שהיא לא תשתמש בהזדמנות הראשונה כבדי לצעוד קדימה. בשיחה שהיתה לי עם אחד הפקידים הוא אומר לי: במשך השנים האחרונות הצליחה תורכיה להפוש לה עמדה הגונה כלפי ממשלות ערב אולם היא הזניחה את המזרח ובזה גרמה לעצמה הפסד מרובה. עכשיו ממשלת תורכיה עומדת לתקן את השגיאה ולחזק את עמדתה גם במזרח. והמזרח פירושו בראש וראשונה פרס ואחר זה ארצות ערב. הגורם התורכי כמו גם האירני ערכם חשוב לעין שיעור לגבי רסון השאיפות

האימפריאליסטיות של עיראק וסוריה ושאר ממשלות ערב.

יש לנו לישוב ענין רב בהדקת הקשרים עם ממשלות אירופה אין כאן אמבסדורים ולכן אנו עושים זאת עם הקונסולים. יש חשיבות רבה לקשריב עמהם ולזה הקדיש ומקדיש הועה"ל תשומת לב רבה. הנהלתנו פנתה באמצעותם אל הארצות המשתתפות בועצת חבר העמים לעמוד על משמר זכותו הטבעית של הישוב היהודי לקליטת עליה רחבה בלי שום הגבלה פוליטית.

באשר לאיטליה, למרות כל עמדתה המתנגדת הן בנגלה והן בנסתר יש להתחשב עם העובדא שהיא יכולה עוד הרבה להזיק, וכל עוד שאין אנו עומדים ביחסי איבה גלויים מצדה צריך לרסן את העתונות שלנו ולדרוש מסבה זהירות לגבי מעצמה זו, כי יש לנו עוד הרבה מה להפחיד ע"י כך. השתתפותנו בהערוכת באריתקן קצת את היחסים וזה היה באמת צעד חשוב. במקרה של התקפה על איטליה בעתונות שלנו החליט הקונסול האיטלקי לאחוז בכל האמצעים הקשים.

בפעולותיו של הועד הלאומי נגד מעשי הטירור יש לציין את כרוז שהוציאה ההנהלה אל הישוב בו פנינו לישוב שיעכור על משטרתו משמרת העבודה והגנה וימנע מכל מעשי פרובוקציה ולמסול ברוחו כשם שמשל ברוחו במשך כל ימי הדמים. הגיעה השעה לשים קץ לכל מעשי הגבה מסוג זה שפורגעים באנשים חפים מפשע בעוברי אורח, ואינם נוגעים כלל באנשי הכנופיות ובטרוריסטים. מצד הסרכנות נקראו כ"כ המפלגות שדנו בפרוטרוט על המצב ואשרו את עדתו של הועד הלאומי וקבלו החלטה להשפיע על כל הסוגים לשים קץ וגמר לכל מעשי הפקרות ולכל פעולה אנרכית מסוג זה. והמקרה האחרון של ת"א, ההתנפלות על בנק הפועלים מוכיח לנו עד כמה הדמורליזציה חדרה בתוכנו, את מקרה הערבי הזקן כחיפה לא הישוב עשה אלא אנשים בודדים והמקרה בת"א לא נעשה ע"י גנבים פרופסיונלים אלא ע"י פושעים לא רגילים. הגיעה השעה שהפלינרום הזה מצדו יביע מלתו על מעשי האנרכיה והטירור השוררים בקרבנו ולהוקיע אותו ואת מעשיהם.

ולבסוף אני רוצה להזכיר פעולה רגילה שהוזנחה במדה רבה וזוהי פעולת ההתאזרחות, וביחוד חשובה לנו פעולה זו היום בירושלים, זו שבודאי ישקלו וימדדו את מספר יהודיה ואזרחיה לקראת הדיון בחלוקה.

רבותי, לפני שאני מסיים אוסיף מלים אחדות. האספה הזו שנקראה בשעה לא רגילה עוררה שאלות חשובות ויסודיות. שמענו 11 נאומים. פה לא נוכל להקיף את כל הדברים ואני מציע לסיים את האספה בהחלטות. באשר לפעולות הנהלת הועה"ל הנני להגיד לכם שאנו עומדנו על משמר העניינים, היו לנו שורה של דרישות גם מהמזכיר הראשי וגם מהמנהל את עניני הממשלה מר בטרשיל בנוגע לעניני הבטחון. בשיחתי האחרונה עם מר בטרשיל עמדתי בעיקר על המקורות של הטירור ועל המצב שבו נתונים לא רק היהודים אלא גם הערבים שיש להם דעה עצמאית. הטירור מונע מאת הערבים בעלי הדעה העצמית את היכולת להביע את דעתם באופן חופשי, כי כל הפותח פיו יודע שסופו יהיה מות. אינני יודע אם דרישותיה של הסוכנות והועד הלאומי יביאו איזו פשרה ובפרט עתה כשהנציב איננו. אנו נוסיף לעמוד על נקודה זו שהממשלה תשים את ידה על המסיתים העקריים ובזה היא תקל על המצב לא רק של היהודים אלא על מצבם של הערבים המתנגדים אנשי האופוזיציה וכו'. אינני מסכים לדברי ד"ר פוסינזון שהרחבתי לדבר על המצב הפוליטי בארצות הערביות, לדעתי כדאי פעם להגיד שבמשך 18 השנה שהסוכנות פועלת לא פעלה כמו בשנים האחרונות. אנחנו לא נוכל לעמוד כאן על הפרטים פה לא ועדה פוליטית ואני מציין שהדברים אשר הוזכרו צריכים לתקנם. שמענו מהד"ר יוסף שאין קשרים די מספיקים עם אימם יהיה. ויש לעשות את כל האמצעים כדי ליצור אותם. אני השמטתי מדברי פרק קצר על פעולה נמרצה שנעשתה ע"י הסוכנות ועל ידי על פעולותינו עם הלבנון הן בלונדון והן פה. יש פעולה קבועה מצדנו באמצעות קהלת בירות וישנם קשרים אמיצים עם הממשלה הלבנונית ועם המרונישים. הישוב צריך לאמץ את הועד הלאומי לא רק ע"י רזולוציות אלא ע"י אמצעים כספיים לפעולותו. ד"ר שמטרלינג אמר שצריך ליצור ועדה ישובית אני נותן לזה ערך חשוב. הצעתו של רמז בדבר ביצור הנקודות המבודדות בישוב אבל היא תכופה. ויש לקבוע ועדה שתגש מיד לעבוד תכנית של פעולה אשר מטרתה יהיה ביצור הנקודות החדשות. (רמז, את פעולת המגבית בערים יש לעשות בשתוף עם אנשי המושבות והמשקים ואני תולה בזה תקוות רבות להצלחתה) אני מציע את ההחלטות הבאות:

1) אספת הועד הלאומי מציינת שאי הבטחון בארץ הולך ומחמיר ושמעשי הטירור

מצד הכנופיות הערביות נגד יהודים ונגד ערבים הולכים ומקבלים צורה מוגברת ממשלת ארץ ישראל נתבעת לאחוז באמצעים נמרצים לאסור את המסיתים והמארגנים על מנת לבער את הטירור מן הארץ.

2) האספה מאשרת את הפעולה שנעשו מצד המוסדות העליונים לשם הקמת המשמעת הלאומית בישוב וקוראה מצדה לכל חוגי הישוב להתמיד על משמרתם – משמרת העבודה וההגנה, ולהמנע מכל תגובה העלולה לפגוע באנשים חפים מפשע.

3) ישיבת הועד הלאומי מאשרת את פעולות המשלחת של הועד הלאומי בג'ניבה.

4) הישיבה בוחרת בועדה שמתפקידה יהיה לסדר הצעות תקציביות לפעולותיו של הועד הלאומי.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
16.11.37

י. בן-צבי – רבותי, רק חודש ימים מפריד בינינו ובין המליאה של הועד הלאומי הקודם בהשתתפות ב״כ המועצות המקומיות. ובמשך הזמן הקצר הזה נפלו הרבה קרבנות. היום עלינו לפתוח את הישיבה באזכרת עשרת הקרבנות אשר נפלו במשך הזמן הקצר הזה. הראשון: ילד תימני בן יחיד להוריו בן 11, אבינועם ילין אשר נהרג ממארב על סף מסדרו; מרדכי זלוטניק נהרג בדרך לים המלח, את אהרן אלקבץ מעדת המערבים בדרכו מהכתל.- ואת חמשה הרוגי קרית ענבים אשר לוינו לבית עולמם לפני שבוע. עובדים תמימים אשר נפלו בעבודתם. את עובדיה מזרחי אשר נפל קרבן ביום הראשון השחור הזה יחד עם זה 4 שוטרים בריטיים, 2 ע״י חברון ו-2 בתוך ירושלים. יזכרו כלם שמסרו את נפשם. ומלבד הרוגי המאורעות נזכור את הנפשות אשר נלקחו מאתנו בזמן הזה. ה׳ יח. יחיאלי אחד מותיקי וחלוצי התרבות ואת ק.י. סילמן גם הוא בין הראשונים. ונזכור את הח׳ רוזה כהן אחת החלוצות מהכי סוררות והכי פעילות, יהי זכרם לברכה. וגם את נשמתו של פל. וורבורג מעמודי התוך של היהדות. אחד מחסידי אומות העולם אחד ממנהיגי אנגליה ואחד ממנהיגי הפועלים וכן גם נזכיר את רמזי מקדונלד.

רבותי, אבקש להמנע מלרשום את הדברים, אנחנו נמסור כאן רשימות, דברי אלה מופנים כלפי העתונאים.

במשך הזמן הקצר הזה קרו ענינים טרגיים בתוך הישוב. אחרי הרצח של אבינועם ילין אשר המם אותנו כרעם ביום בהיר נוצר מצב רוח מסוכן ביחוד בירושלים שהראה בחוש שהאש מתלקחת דוקא בעיר הקדש. עם כל הצער אשר הרגיש הישוב כלו לא רק הוריו, קרוביו אלא הישוב כלו נזדעזע לרצח אבינעם ילין על כל זה הוריעו ב״כ הישוב על קברו הרענן שהסכנה האורבת עם כל הפרובקציה היא גדולה ועצומה ושלא במעשי נקם של רצח ערבי פלוני או אלמוני נושע. ודרשנו מהישוב למשול ברוחו כשם שעשה במשך שנה וחצי והזהרנו על הסכנות הכרוכות. והועה״פ הוציא כרוז ובו הודיע שהוא מגנה מעשי נקם. היה חשד גדול שהקרבן הזה היה קרבן חנם מעשה נקם בקשר עם רצח הארמני. אולם המצב לא נרפא ע״כ. לא חדלו הפרובוקציות מצד הערבים, התנקשויות היו בדרכים ומעשי נסים היו שלא כל הכדורים פגעו. והנה הרצח על דרך יריחו ואח״כ הרצח האיום

של חמשת העובדים על אדמת קהק"ל ומה שקרה אח"כ אתם יודעים אותו יום הראשון שעליו יש להצטער לא אדבר כבר על שפך הדם ולא אחזור על הדברים שהשמיעה הרבנות הראשית, על הצד המוסרי, אולם אינני יכול לא להזכיר את הנזק שנגרם בעולם, נזק מוסרי ופוליטי יחד ע"י שבירת הקו. לא איש אחד קבע את הקו כי העם כלו, הישוב כלו, הם אשר קבע , ואם אחר"כ עדיין לא יצאנו מתקופת הרצח והטירור יש לזקוף על הכבוד וההתחשבות שרכש העם היהודי בעולם ובין אומות העולים ולעיני הממשלה הבריטית ובין חמשת האומות שהתמועל וראשהעם היהודי, יש לו עמדות פוליטיות לפני שהוא נגש לעם הוא יודע לא רק להגן על עצמו אלא גם להבליג. ואם יש לנו אלפי צעירים מזוינים ואם יש לנו יכלת לדבר על יחידה צבאית, ואם יש לנו היכלת לדרוש מהממשלה לזיין את כל עובד בחוץ, בדרך ובשדה הרי זה על הבסיס של ההתנהגות הקודמת, אם יש כעת מכשולים הרי זה ע"י מעשי האנרכיות שנעשו. אני רוצה לדבר לא אליהם הם אינם כאן, אני רוצה לדבר אל הדעה הצבורית כי יש צבורות מביאים מכאן .לעולם החצוני, כלי סביבה נוחה לא היה קורה מה שקרה. יש כל היסודות לחשוב שמי שהוא מעונין לא רק שיפלו חללים מבין הערבים אלא גם שתתלקח מלחמת אזרחים ושזה אמצעי לותר על כל החלטה פוליטית רבת ערך, וקובעת לא רק לבטל את אפשרות של מדינה אלא על אפשרות עליה ואפשרות פוליטית ואקונומית בארץ ולהשאיר אותנו עם האבוס השבור.

במשך הזמן הזה היו לנו שיחות עם השלטונות בנוגע למצב ובשבוע שעבר לפני יום הראשון הציעה הסוכנות לפני הממשלה והעמדתי אני בשם הועה"ל שורה של דרישות כגון הדרישה ע"ד חיל הספר על הגבול כונתו לא רק לשמור על הגבול אלא בפנים הארץ דומה לחיל הספר הקים שברובו הוא מערבים ורק חלק קטן מאד יהודים שלא יחדירו נשקם ושלא יכניסו כמויות, ועוד דברים מסוג זה. ואני אזכיר את הפגישה עם בטרשיל אשר שמעתי שם דברים מרים בקשר עם הדרישות שלנו, הוא אומר: הרבה יותר קל היה להסכים לזה 72 שעות לפני כן ולא עתה. עכשיו חושבת הממשלה שיש טירוריסטים לא רק בין הערבים כי אם בין היהודים. הוא אמר יום הראשון שעבר היה יום שחור ליהודים והממשלה החליטה לעקור את הטירוריסטים גם אצל הערבים וגם אצל היהודים. אעפ"כ הובטח לשים לב

לדרישותינו בנוגע להגנה. אני הסברתי לנציב ופתחתי בזה שאנו מצטערים על הדם הנקי שנשפך ובשעה שדברנו על הגנה הליגלית אמרתי שאין לנו קונטרולה על מאה אחוז של הישוב כמו שאין לכם אבל נתינת נשק להגנה ליגלית זה יקל כי זה יהיה דבר יותר ממשי מהכרוזים שלנו. זה יראה לאנשים דרך יותר נכונה מדרך ההתפרצויות. ואני רוצה לספר לכם את סוף הצעתי: שהממשלה תדרוש משני הצדדים מהערבים ומהיהודים בעיריות ירושלים שיפנו באמצעות העיריה בכרוז לתושבי ירושלים וידרשו שקט. והיינו כשעה לפני כן נקראנו כל חברי העיריה היהודים והערבים המושל פתח את הישיבה ופנה לעיריה בהצעה להוציא כרוז בחתימת כל חברי העיריה הדורש להפסיק כל מעשי אלמות ופעולת דמים בירושלים. בישיבה הזו היו 3 ערבים, הם נמצאו קצת במצב לא נוח. אחד מהם אמר: מר בן צבי הציע כבר פעם את ההצעה הזו ולא הסכמנו כי אנו מפחדים לחתום על כרוז ובלי חתימה אנו מסכימים. הודענו להם כי בלי חתימה אין לכרוז ערך. הפחד הוא שהחתימות תופענה ביחד. הם אמרו שאתמול יצאה פרוקלמציה של הועד הערבי העליון שפונים לערבים להמשיך את המלחמה. לא לנהל מו"מ עם הממשלה, לא עם היהודים ולא עם המהוגנים. זה מסכן את נפשם והם מציעים שתי פרוקלמציות שאחד מחברי העיריה היהודים, והשני מהערבים. הכנסתי הצעה של פשרה; שראשית כל נודיע את החלטת העיריה דהיינו שהיא החליטה להוציא כרוזים לתושבים, ואח"כ יצאו שני כרוזים וכל זה יתפרסם ברדיו. הנה הודיעו לי לתשומת לבי שהסוחרים היהודים והערבים בירושלים הוציאו כרוזים בשתי הלשונות בכוון זה. אתם רואים שאחרי כל הלחץ שהממשלה סו"ס נכנסה לדבר הזה. מצב הרוחות עתה: יש התכוננות להמשך מאורעות הדמים ושנית מצד הערבים אין להם אותו האומץ הלב לעמוד בפרץ, כי הפחד גדול. זהו מצב הרוחות בירושלים. אחרי יום ראשון ההתפוררות אצל הערבים גדולה ויש לחשוב שלא ירצו לסדר את החשבון. הוצאת הכרוז זהו המפנה הראשון ואולי אחרי כרוז הסוחרים שיצא בלי חתימה יופיע כרוז מאיזה מעמד אחר ע"י חתימה. אולי נוכל ע"י המידה שתקבע פה, באם תהיה דעה מאוחדת שצריך לשים גמר לדבר זה, והוא ימסר גם לרחוב גם לערב רב. הדבר הזה יהיה הנסיון הרציני לעכב את המפתחות הדברים להפנות אותם. אחרי הכל הממשלה התחילה בדרך ידועה ואנו צריכים לחנך אותה.

הממשלה נתנה לנו מכת לי ע״י המאסרים וע״י הענקת השכונות. אנו נוכל למחות אבל אנו יודעים אבל ברור שמחאתנו לא תוכל להיות חזקה ביותר כי אנו יודעים מה שקרה.

מלחמת הישוב בעד העליה. ע״ז ידבר ב״כ השכונות ואני אמסור על הצעד של הועד הלאומי. הצעד הראשון שלנו היה במשלחת שלנו בג׳יניבה כי זהו הדבר הראשון שהם נגעו בו. ב״כ דברו שם עם ב״כ הממשלה על החוקים המגבילים. התזכיר שלנו שהוגש הוא רק בנוקדה זו. כל מי שעכב רואה שיש הישג גדול שהחוק היה יכל להיות כללי נעשה לחד פעמי וגם עוד עניני גזע, מצד המעשי לא תוקן כי גם בלי החוק היה רע. זה לא מונע אותנו להודות את דעתנו ולמחות נגד הגבלת העליה את המחאה הזאת. אנו צריכים להשמיע מלבד זה דבר מה שהיהדות העולמית.

- - - - - - - - - - -

<u>ה׳ בן צבי מסכם</u>

כיום זה היתה לנו ישיבה יוצאת מן הכלל על חשבון הנפש, הדו״ח היה פנימי בהחלט ותנתן רשות להנהלה לפרסם את דבריהם של אחדים כמו של ר׳ דוד ילין אני בטוח שהדברים שנשמעו כאן הם קשים ועמוקים, הדבר ימסר לישוב, חכמים הזהרו בדבריכם. ומסקנא אם אנחנו באמת ובתמים נבוא להשפיע ברוח הישיבה הזאת כל אחד כחוגו הוא ועל סביבתו הוא נגד הפעולה האנרכית ופעולות הרצח? הועד הלאומי הוציא כבר פעמים אחדות כרוז לישוב ועמד להוציא לאחר יום הראשון אולם דחינו אותו לאחר האספה ובשם האספה. צריך לאחוז בפעולות הסברה בבתי כנסת, בשכונות, בתוך הנוער, המורים והמדריכים. אני אפילו חושב שאין אנו עושים זאת בשביל העולם, הממשלה והערבים אלא בשביל עצמנו, וכל מה שאנו עושים לעצמנו יש לזה חשיבות כי אין אנו כמות מבוטלת ולא איכות מבוטלת.

מטילים על ההנהלה לבוא במו״מ עם הרביזיוניסטים. אני רוצה להגיד כי לא חדלנו במו״מ אתם ועם הירדן ואני מתפרפר על זה שבישיבה שהיתה לנו אתם מיד לאחר רצח אבינועם ילין הם כאילו הסכימו לפרסם את הכרוז של הועד הלאומי והיא לי יסוד לחשוב שה״ירדן״ יכנע ל״גזירה״ הזאת לפרסום ונתאכזבנו. אבל אל נשכח שההצלחה היא מיש אחוד פנימי. אני רוצה שהפעם יהיה ברור שהדעות

הן מאוחדות. עכשיו הוא הזמן ואולי האחרון לעכב את הפרוצס של שקיעה לתהום.

ספר לכם מר שרתוק שהוא דבר על המתקת העונש של האסירים אולם לא מתוך תענוג רב עשה זאת. אנחנו לא דרשנו את המשפט הצבאי וידענו את הסכנות הכרוכות בו. אנו לא דרשנו את פסקי דין של מות, זהו נשק כרוך עם כל מיני אסונות והוא יכה בנו, ומחר יהיו משפטי צבא ואיבני יודע במי יפגע, אנחנו כעת לא נדון על זה.

אני אקרא לפניכם את ההחלטות הבאות:

א) למסור להנהלת הועד הלאומי לפרסם גלוי דעת בשם האספה;

ב) להטיל על הנהלת הועד הלאומי והגופים המקומיים לארגן במקומותיהם פעולה הסברה על המצב בקרב החוגים הרחבים של הישוב, וביחוד בקרב הנוער, באמצעותם של המורים והמדריכים.

ג) להטיל על ההנהלה לאחוז בכל האמצעים להשלטת המשמעת הישובית בכל חלקי הצבור.

הפעולה נגד גזירות העליה. פעולה קדועה נעשתה. יש אולי ערך לקריאה שתשמע מן הגולה נגד גל הגבלה בעליה ונגד הגבלה זמנית זו שיכולה להמשך גם 50 שנה.

פעולת קרן היסוד בחו"ל. ברגע זה שאנו מתחבטים כאן בענינים הפנימיים, מליונים יהודים מתכנסים בחו"ל למפעל הגדול של קרן היסוד. הועד הלאומי לכנסת ישראל בארץ ישראל קורא לכל קהלות ישראל שבתפוצות הגולה להתגייס למפעל הגדול והמוגבר שנערך עתה על ידי קרן היסוד. רק על ידי הגברת המאמצים של כל יהודי ויהודי, רק על ידי לכוד כל הכוחות שבעם ועזרה מוגברת של כל המחנה היהודי העומד מאחורי המערכה יוכל הישוב להחזיק מעמד בשעת הכרעה זו ולצאת מתוך המערכה בנצחון. הועדהלאומי שולח את ברכתו לכנוסים הארצישראליים שמתכנסים בחודש הזה בכל תפוצות הגולה לחזוק הציונות ולבנין הארץ.

נתכנסנו לתת מכוחותינו והוטל עלי ג"כ למרות המצב הזה של דם ואש ותמרות עשן בארץ לטוס לפולניה ל-10 ימים. ואת זה אני מוכרח לקבל, אני מקוה לשוב אליכם בערב חנוכה.

- - - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

23.1.38 כ"א שבט תרצ"ח

י. בן-צבי - אחרי הפסקה של חדשיים התכנסנו כאן. מזלנו הרע הוא בזמן האחרון שאין אנו יכולים לפתוח שום ישיבה עד שנזכיר את החללים אשר נפלו בזמן הזה. רשימה ארוכה לפנינו, רשית 13 חללים על מזבח המולדת אזכיר זה את שמו של יהודה שפאנוב מבית אלפא, את חיים פרלמן שנהרג על יד הרכבת בירושלים, אלימלך גרוסס ילד בן 13 בחיפה, את אהרון גלוברזון מבית שערים שנפצע בדרך לחיפה ומת, חיים ברגר - נפיר מטבריה שנהרג על משמרתו, שמעון ורנר לס שנפל על יד בית הכרך, שלמה בן נון - נפיר מכפר חטים, יוסף בן יצחק שמעון ויחיאל עפרוני שנרצחו בדרך מתל אביב לירושלים ליד הר הקסטל, יעקב קליגר שוטר שנהרג על יד רמלה, חיים כץ שנהרג במחצבה על יד גבעת שאול, שאול לוי - שוטר מוסף מתנדב בסנהדריה שנפל על משמרתו, יוחנן יוסף מזרחי שנפצע בעיר העתיקה בירושלים ומת מפצעיו.

נוסף לזה עלי להזכיר בזה את שמות אחרים ממנהיגינו, עסקני הישוב אשר עמדו על משמרתם משך דור שלם, כל דור התחיה, ואסתפק רק בהזכרת שמות. אזכיר בזה את שמו של ד"ר יוסף לוריה, מנהל החנוך של כנסת ישראל אשר מת בתקופה זו. אזכיר את שמו של הפרופ' אוטו ורבורג שהיה נשיא ההסתדרות הציונית בתקופה המורה בדברי ימי הציונות. ואת שמו של אחד העסקנים הותיקים, ראשוני הציונות בתתולד פייבל. יהי זכרם ברוך.

רצוני להזכיר עוד את שם אחד מהחוקרים מאומות העולם שנפל על משמרת עבודתו, את סבלה לכיש, סטארקי שנהרג גם הוא מידי כנופיה.

אספה זו מתכנסת הפעם בנוכחותו והשתתפותו של נשיאנו היקר, נשיא ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית, ד"ר חיים וייצמן. הננו שמחים לברכו לבואו אלינו. הפעם הזאת באת אלינו, ד"ר וייצמן, לא לשם בקור קצר אלא להתישבות ממש. אני מברך אותך גם לבנין ביתך הקבוע בארצנו במושבה רחובות בקרבת אותו המכון החשוב אשר יצרת וביצירת ובזה קשרת קשר של קיימא קשר נוסף בינך ובין המולדת.

גם מזלך גרם ד"ר וייצמן שתופיע תמיד בקרבנו בשעת צרה לישוב, שהעמוד על יד הגה התנועה בזמן מצוקתה. בשנה שעברה ראינוך בהופעתך ההיסטורית לפני הועדה

המלכותית כעסדך על כבוד ישראל ועל זכותו בארץ מולדתו, והננו הדורי אמונה שתדע לעמוד בגאון ובכבוד גם במערכה הקשה הנשקפת לנו בתקופה הקרובה. הישוב אתך בכל עבודתך ואמונתנו תלוה אותך בדרכך להגשמת תקותיה של האומה.

בהזדמנות זו אנחנו חפצים להודות לך ולהגיד לך "יישר כוח" בעד התענינותך בבעית החנוך והתערבותך בשאלה זו בזמן הסכנה הכללית לישוב ובזמן הסכנה הנוספת שהיתה יכולה להביא לידי סכסוכים בצורה של שביתה כללית של המורים.

לפני שאעבור אל סדר היום אני חפץ לברך כאן את ידידתנו, שאינני צריך להציג אותה בפניכם, הגב. דגדייל. אין היא פנים חדשות לנו, אבל אתנו בישיבת הועד הלאומי היא משתתפת בפעם הראשונה בבקורה הקצר הזה בארץ ישראל ואני שמח לקבל אותה כאן בחברתנו. אתם יודעים את ידידותה ואת מסירותה ואת הזדהותה עם התנועה הציונית ואת עזרתה הנאמנה בכל תקופות פעולתנו. אנו מברכים אותה, אנו שמחים לראות אותה בקרבנו, אנו שמחים לראות פה את בת אחיו של אותו האיש אשר שמו נקרא בצדק של ההצהרה להקמת הבית הלאומי, הצהרת בלפור. אנחנו שמחים לראות אותה בקרבנו.

רבותי! הישיבה האחרונה אשר נתקיימה כאן נגמרה בהודעה ע"ד החלטת הועד הלאומי לשלוח את שליחו לחו"ל לפעולה הגדולה של הנהלת הסוכנות וקרן היסוד, לפעולה הציונית בפולין ובארצות הגולה האחרות. בליתי זמן קצר בפקודת הועד הלאומי בפולין והשתתפתי כמיטב יכלתי באותם הכנוסים הגדולים של היהדות הפולנית אשר ריכזו אלפי צירים מכל היהדות בורשה, בקרקוב ובלמברג. ובכנוסים ההם באו לידי בטוי רגשותיהם של מליוני היהודים הנתונים בגלות פולין. קו האור היחידי הנשקף להם זוהי תקות ארץ ישראל. וכמו שמלאתי חובה למסור להם את רגשות היהדות הארץישראלית העומדת אתם בצרותם. כך חובתי היא למסור כאן שליחות כשמם, למסור אותה לבאי כוח הישוב הנאספים כאן, חברי הועד הלאומי, שליחי הקהלות והאורחים הנכבדים מההסתדרות הציונית ונשיאנו הד"ר וייצמן, שהיהדות הגדולה הנתונה בגולה היא עם הישוב, היא מביטה על הישוב בעל שליח האומה היהודית והיא מוסרת את תמיכתה ונאמנותה לישוב בכל סבלותיו ובכל מלחמותיו במערכה הכבדה שבה הוא נמצא.

ובדרך סוכי בקרתי גם את היהדות ברומניה. אולי היתה זאת האספה הציונית האחרונה הגלויה שבה השתתפו באלף יהודים בבוקרשט. זמן קצר אחרי זה באו ידיעות איום מרומניה. סערה חדשה מתחוללת על מאות אלפים יהודים, סכנת גירוש, סכנת רדיפות וסכנת נישול מעמדותיהם. ואנחנו לא נצא את ידי חובתנו אם היהדות הארץ ישראלית לא תביע את מחאתה נגד קיפוח הזכויות - זכויות אדם וזכויות מעוט, אם לא תביע ת מחאתה לפני חבר הלאומים ולפני אותם העמים שבאופן מיוחד קבלו עליהם את האחריות בעד זכויות האדם וזכויות המעוט. נפנה אל ממשלת בריטניה, ממשלת צרפת וארצות הברית בדרישה גם בשמנו להגן על המעוט היהודי ברומניה נגד איומיה של הממשלה האנטישמית אשר השתלטה בארץ ההיא.

ועתה נעבור לענינינו. התקופה זו שאנו חיים בה, גם התקופה הקצרה, מצטיירת כמובן גם היא כהמשך הטירור הערבי המסתולל כמקודם. לפני רגעים אחדים הזכרנו כאן את שלש עשרה השמות היקרים שנהרגו ע"י הטירור הערבי. ואם נצרף לזה התקופה קצרה שקדמה לה מראש השנה, אז יגיע מספר עד 25. וזה נקרא התקופת שקט, התקופה נורמלית, צא השנה החדשה הזאת כבר נתנה לנו 25 קרבנות. הטירור הערבי אינגו פוסק והוא נמשך. האמת ניתנה להאמר שהממשלה אחזה בזמן האחרון באמצעים יותר נמרצים, הנהגת בתי דין צבאיים ופעולת הצבא והמשטרה. אבל זו לא תהיה כל האמת. עלינו להגיד שדוקא בתקופה זו פנינו בכמה דרישות נוספות בדבר שיתופו של הישוב ושל הנוער בכוחות הבטחון בארץ ורוב הדרישות האלה לא נתקבלו ע"י הממשלה עד כה. הישוב היהודי בארץ ישראל נלחם לא רק על חייו, הוא נלחם לא רק על זכותו לחייו, אלא גם על זכותו להקרבת עצמו, על זכותו להשתתף בכל החזיתות המסוכנות, על זכותו להלחם. וכמה צעות בנידון זה נמסרו לממשלה, כגון הצעה ע"ד יצירת יחידה יהודית על הספר שתורסף לחיל הספר, שהיא נראית לנו - ביחוד לועד הלאומי - כדרישה מרכזית. אני חפץ כאן להדגיש בנוכחות נשיאנו הד"ר וייצמן עד כמה אנו מחשיבים את הדרישה הזאת, אשר לא קבלה כאן את פתרונה ונמצאה עכשיו בלונדון לעיון ולהחלטה. ועוד כמה הצעות הסוכנות הגישה בדבר שיתוף הכחות הישוביים לפעולה אקטיבית נגד הכנופיות שעדיין לא קבלו את פתרונן ועדיין לא נתגשמו. לעומת זה באות בעתונות כל

מ"נ שמועות.- אינני יודע עד כמה מן הנכון יש יהן - שלעומת זה הממשלה מתכוונת לחדש ולהגביר את המשטרה שלה דוקא ע"י כוחות ערביים נוספים.

זהו מצד אחד. מצד שני גדלה הסכנה של משבר כלכלי. אנו עומדים בפני סכנה של הגברת חוסר העבודה בעיר ובכפר. סכנה זו מאיימת עלינו ביחוד עם גמר עונת הקטיף ועם התמעטות העבודות הצבוריות מטעם המוסדות. מספר מחוסרי העבודה הולך וגדל, מספר מחוסרי הפרנסה הולך ורב. הדיון המקיף שנתקיים בועדה הישובית על יד הועד הלאומי הוכיח כי שרשי המשבר הכלכלי נעוצים במשבר הפוליטי העובר עלינו.

הישוב היהודי מאוחד ברצונו להתגבר על המצוקה הכלכלית, אולם הרנאי הראשון לכך הוא - לחלץ את הארץ מן התוהו ובוהו הפוליטי שהיא נתונה בו. והנה, בעקב מצב זה, בעקב התוהו ובוהו הזה, צפו עלו גורמים שונים המכוונים את כל מאמציהם להכריע את כף המאזנים הפוליטית בנגדנו ולהתחור תחת התקוה היחידה של האומה העברית. גורמים ערבי' חזקים משתמשים גם בטירור ובשפיכות דמים וגם בלק פוליטי עצום בכדי לבטל את הבטחותיה של בריטניה הגדולה לעם ישראל. הגורמים האלה נעזרים ע"י מעצמות חוץ ידועות המסייעות להם בכסף ובהשפעה פוליטית. אל הגורמים האנטיציוניים נצטרפו גם גורמים אנטיבריטיים הרואים בהיסולה של הציונות הזדמנות לעשות את חשבונם עם כל הפוליטיקה הבריטית במזרח, ופעולתם המשותפת של הגורמים הללו, - האנטי - יהודי והאנטי-בריטי מכוונת לא רק נגד הקמת מדינה עברית אלא גם נגד כל אפשרות של עליה והתישבות יהודית בארץ ישראל.

מול ההתקפה הזאת אנו נמצאים במצב של שיתוק, בחינת שב ואל תעשה. ע"י כך נפתחה היכולת ליחידים שאין להם שום סמכות לכך, לדבר ולפעול בשם היהודים. היחידים הבלתי קרואים הללו מסוג בלתי ציונים ואנטי ציונים נגררו אחרי פוליטקנים ערבים ואנטישמיים ידועים המעוניינים ליצור רושם בקרב הצבור האנגלי כי היהודים הנבהלים מאימת הטירור יסכימו לכל פשרה וישלימו עם מצב של מעוט ובלבד שיסירו את אימת הטירור מעליהם. כבר מצאנו עקבות של רפיון כזה בתוך העתונות, בין השאר בעתונות של "אגודת ישראל". ויש סכנה גדולה שאם לא יושם קץ לדבר הזה מבפנים, תלך המבוכה ותגדל. לנוכח המצב הזה הכריזה הנהלת

הועד הלאומי בהודעתה שאין לשום אדם ולשום מוסד רשות לי״צג ולה״ע את עמדת העם היהודי בשאלת עתידותיה של הארץ, מחוץ למוסדות המוסמכים לכך: הסוכנות היהודית והועד הלאומי. יחד עם זה הכרזנו שהישוב העברי לא יסכים ולא ישלים עם מצב של מיעוט בארץ מולדתו והוא דוחה וידחה כל הצעה העומדת בסתירה לשאיפתו בדבר תקומה ממלכתית עם ישראל בארצו. זמן מה לפני זה באה הודעה מוסמכת ברוח זו מטעם הסוכנות היהודית. אנו מציינים בשביעת רצון כי כעת ובשעונה אחת עם גלוי דעתנו גילו הציונים באנגליה, ארצות הברית, בגרמניה ובפולין את דעתם ברוח הצהרה זו. גם ועד שליחי הקהלות באנגליה המייצג את הצבור היהודי בבריטניה קבל ברוב מכריע עמדה דומה לעמדתנו. והקומץ הבלתי ציוני נשאר בודד במיעוטו והוכח שהוא איננו מבטא את דעת הצבור היהודי באנגליה.

לאור הסכנות והאיומות הנשקפות לנו מצד שונאינו, לאור הסבל של מיליוני היהודים בארצות הגולה מצד אחד, וכבילת העליה לארץ מצד שני ובייחוד לרגלי המצב המעורפל שנוצר בעקב פרסום האגרת האחרונה של מזכיר המושבות, שומה עלינו להכריז מפורש שהישוב היהודי בארץ לכל שדרותיו מאוחד בהתנגדותו לכל הצעת פתרון אשר תחסום את הדרך להבטחת חירותו הממלכתית של עם ישראל בארצו, להקמתה של מדינה עברית בארץ ישראל, אשר תאפשר את עליתם והתישבותם של כולי גולה במדה המתאימה לצרכי האומה והצלתה. הישוב המאורגן, המאוחד בעבודתו ובמלחמתו בעד המולדת, העומד בחזית ההתקפה ונותן יום יום את מיטב קרבנותיו בעד המולדת, הוא המצווה להשליך את כל משקלו הפוליטי על כף המאזנים בשעת הכרעה זו.

- - - - - - - - - - -

המושב הששי של אספת הנבחרים השלישית

א' אייר תרצ"ח 2.5.38

י. בן-צבי – בשעה חמורה בישוב מתכנסים ב"כ הנבחרים לדון בשאלות חיוניות לקיומה של כנסת ישראל. לפני שנגש לדיון על הענינים העומדים על הפרק נזכור את החללים שנפלו על כבוש המולדת, על קדוש השם ועל קדוש עם ישראל. במשך התקופה הזאת שעברה בין המושב האחרון של אספת הנבחרים התוספו 87 קרבנות אל הקודשים, ומאז פרוץ מאורעות הדמים 166 חברים וחברות לוינו לקבורה, לוינו אותם לבית עולמם. יזכור עם ישראל את הלוחמים ואת הקרבנות אשר נפלו קרבנות על מזבח המולדת כמו שעם ישראל לא ישכח את הלוחמים הראשונים בזמן חרבן הבית, בימי בר-כוכבא ובימי החשמונאים, כמו שהגבורים האלה לא ימחו ככה, לא ימחו הקרבנות הללו מזכר הדורות הבאים. הן בעת צרה והן בזמן גאולה לא ימחו לנצח אלה אשר הקריב עם ישראל לפני הקמת הבית השלישי, לפני הגאולה השלמה. יהי זכרם ברוך לנצח.

עוד הרבה נפשות יקרות הלכו מאתנו בתקופה הזאת, ואנחנו הקדשנו את זכרונם בישיבות הועה"ל, אולם כאן עלינו לזכור ולהזכיר שני שמות מחברי אספת הנבחרים שהלכו מאתנו, ואלה הם שני החברים: מ. בילינסון ויוסף אהרונוביץ, כמו כן את הד"ר יוסף לוריא מנהל מחלקת החנוך שהלכו מאתנו. יהי זכרונם ברוך.

רבותי, בראש וראשונה עלינו למסור דו"ח על פעולות הועד הלאומי במשך התקופה של 21 חדש שעברו מהישיבה האחרונה של אספה"נ ועד הישיבה הזאת.

מתפקידו הישר של הועד הלאומי הנו לטפל בשרותים עקריים של כנסת ישראל, אמנם אין אצלנו אותם השרותים שנהוגים אצל אומות העולם. אצלם השרותים העיקריים הם: תצי, האויר והצבא. אולם במקום שלשת השרותים האלה ישנם ארבעה אחרים: ארגון הקהלות והרבנות, החנוך, הבריאות ועזרה סוציאלית. אין אני יודע איך להשוות באופן מקביל את השרותים האלה לשרותים הצבאיים של אומות העולם. נדמה לי שאת כל ארבעת השרותים אפשר להשוות על השרות של האויר אשר אצל אומות העולם, במובן זה שאין לנו קרקע. עלי למסור בקצור את הענינים הללו שחברי ההנהלה הטילו עלי לעשות את זה כדי לקמץ בזמן, בנוגע לאחד השרותים כמו על ארגון הקהלות והרבנות ירחיב את הדבור הר' מ. אוסטרובסקי המנהל יחד עם הא' אלמאליח את הספקה הזאת.

חנוך

שתי השנים האחרונות,- תרצ"ז ותרצ"ח לא הביאו אתן את מידת ההרחבה במערכת החנוך שלנו כמו שתי השנים שקדמו להן: בתרצ"ו היה מספר התלמידים 39701, בתרצ"ז - 46767 ובתרצ"ח - 49661.

מקום בראש תופסים 179 בתי ספר עממיים עם 37172 תלמיד, אחריהם באים 194 גנים עם 7060 ילד, תשעה בתי ספר תיכונים עם 4403 תלמיד, 4 סמינרים עם 706 תלמיד ו-5 בתי ספר למלאכה עם 320 תלמיד.

בתי ספרנו מתחלקים לכלליים, כוללים 28223 תלמיד והם מהוים כיום 56,8% מזרחי - 12145 תלמיד,- 24,5%, ושל המרכז לחנוך 8694 תלמיד - 17,5% ובתי ספר שמקומם טרם נקבע (לילדי העולים בתל אביב) - 599 תלמיד 1,2%

מערת החנוך שלנו מקיפה שני שלישים, בערך, מהילדים העברים בגיל בית הספר.

ההוצאות להחזקתם של בתי ספרנו בתרצ"ז (לתרצ"ח אין עוד סיכום) הגיעו ל-385396 לא"י. בזה השתתפה הסוכנות ב-20000 לא"י (5,2%) פיק"א - כהשתתפות יבתי"הם במושבותיה - 4425 לא"י (1,1%) היסוד בתשלומי שכר למוד מאת ההורים וכהשתתפות המועצות המקומיות וועדי הקהלות והמושבות ב-318001 לא"י (82,6%) והממשלה ב-42880 לא"י (11,1%).

הסכומים הנ"ל כוללים את המוסדות מכל הסוגים; התקציב המצומצם של המחלקה (סוג א') עלה בתרצ"ז ל-131501 לא"י והשנה (תרצ"ח) ל-135515 לא"י. השתתפות הסוכנות גדלה השנה ב-5000 לא"י לענפת אסתקד והגיע ל-25000 לא"י ואילו המו"מ שלנו עם הממשלה על הגדלת תמיכתה לחנוך העברי התקדם רק מעט. הממשלה מסכימה לשלם לנו לפי הפרינצים החדש, שלפיו סכום השתתפותה הוא בהתאם ליחס שבין מספר ילדי היהודים לבין המספר הכללי של הילדים בגיל בית הספר בארץ. אנו תובעים את התמיכה לפי היחס שבין האוכלוסיה היהודית לבין האוכלוסיה הערבית ולפי חשבוננו מקפחת אותנו הממשלה השנה בסכום של 20000 לא"י, בערך.

במשך שתי השנים האחרונות גדלה בכ"ז השתתפות הממשלה בתקציבנו מאחר שהוצאותיה לחנוך דדלו. בתרצ"ו קבלנו מהממשלה רק 39400 לא"י בתרצ"ז - 42800 לא"י.

מלבד השתתפות הרגילה החזירה לנו הממשלה את החלק היחסי מהוצאה לחנוך

במחלקותיה האחרות, (בנינים לפי תיצינ מחלקת העבודות הצבוריות של הממשלה וכדומה). כספים אלה נועדו לבניני בתי ספר. עד כה קבלנו לחשבון זה 13500 לא"י והוצאנו לבנין בית הספר בשכונת גאולה בחיפה 3100 לא"י ולבנין בית הספר בעפולה - 1000 לא"י. הכספים הנותרים נועדו לרכישת מגרש לבנין בית ספר בירושלים, התכנית הגדולה לבנין בתי ספר על יסוד הלואה של 130000 לא"י מחברה אנגלית בערבות הממשלה לא יצאה עד כה לפועל בגלל ההסבוכת במצב הפוליטי.

החל משנת הלמודים תרצ"ט יכללו המוסדות שבפקוח המרכז לחנוך בהנהלה המרוכזת של מערכת החנוך של כנסת ישראל באותן הזכויות וההובות שיש לשני הזרמים האחרים, בהתאם לחוקת החנוך ולהחלטת אספת הועד הלאומי מיום 30 ביוני 1937, בתי הספר של המרכז לחנוך יחשבו מתרצ"ט כמוסדות מסוג א'. בהתאם להחלטה האמורה נחשבת שנה זו לשנת מעבר לגבי הכללת ביה"ס הנ"ל לרשת ההנהלה המרכזית.

<u>מחלקת התרבות</u>

תפקידה הראשוני של המחלקה הוא לדאוג להנחלת הלשון העברית לאוכלוסיה הבוגרת בישוב, ביחוד לעולים, במשך השנתים של קיומה ריכזה המחלקה את רוב מפעלי שיעורי הערב בארץ ישראל תחת השגחתה ופיקוחה, אף הקימה מוסד להכשרת מורי עברית למבוגרים: סמינר הקיץ התקיים בתרצ"ח בירושלים ובתרצ"ז בתל-אביב והכשיר כמאה מורים לתפקידם המיוחד.

המחלקה קראה כינוס לתרבות שבו הראו נושאי התרבות בישוב (כארבע מאות מורים) את ערותם לגורל הלשון העברית בארץ, והביעו את נכונותם לשאת בעול כל האחריות ואת דרישתם למוסדות הלאומיים לנסות לפתור את שאלה הלשון באמת מדה מדינית לאומית. כעשרת אלפים איש למדו בשיעורי הערב, בקלובים לעברית בבתי עם, בבתי ספר פרטיים בשיעורים פרטיים ובמפעל הנוער. ואולם מספר האנשים הזקוקים ללימוד עברית בארץ הוא, לכל הפחות, מאה אלף איש.

המחלקה דורשת מאת הועד הלאומי ומאת הסוכנות מאת הממשלה ומאת הישוב ליצור את האמצעים הדרושים לשם הכנסת כל הקהל הזה לשיעורי ערב, לשם פתיחת השיעורים לכל דורש, לשם הכשרת מורים, רגיוס כל הכחות האינטלקטואליים למלחמה כבונות ולהבטחת עתידה של הלשון העברית, שבה תלוי עתיד האומה השבה בקיבוצי גלויות לבנות את ביתה בארצה.

תפקידה השני של המחלקה הוא – הדאגה לרמה התרבותית של כל שכבות הישוב. בכל יכלתה ובאמצעיה המצומצמים תמכה המחלקה במפעל ההשכלה לעם, כשם שהוא מתפתח ביחוד, בבתי העם במסיבות עונג שבת, בסמינריונים וחוגים ללמוד, בבתי מדרש למבוגרים, באוניברסיטאות עממיות, אף הירחון המוקדש להשכלה עצמית, שממנו נהנו מאות אנשים, בעיקר מדריכי החוגים והסמינריונים בארץ, אבל גם בחו"ל. המחלקה טפלה כל הזמן בסיפוק תכניות הרדיו בתחום ההרצאות והוראת הלשון.

דאגה מיוחדת נודעה מטעם המחלקה לצרכי התרבות בתחום האמנות. המחלקה הקימה ליד הרדיו את מקהלת עם, שהשמיעה את הקהל העברי בכל רחבי הארץ (וקצת גם בחו"ל) מטעם מוסיקה עברית עממית, וחסידותית, סינגוגלית וקלסית וביחוד ארצישראלית. המחלקה ארגנה חוג למוסיקה עברית, הוציאה חוברת מיוחדת לזכרו של אנגל, השפיעה על שיפור התכנית המוסיקלית בשעה העברית ברדיו, וסייעה רבות להקמת המרכז העולמי למוסיקה יהודית.

המחלקה דורשת בלא הרף להקציב סכומים הוגנים למפעל ההשכלה לעם, שממנו תוצאות לחיזוק רוח העם.

תפקידה השלישי של המחלקה הוא – לדאוג לרמה התרבותית של הנוער הנמצא מחוץ לכתלי בית הספר. אין לתאר את גודל ההזנחה בתחום זה: רוב הנוער יצא לסבלותיו בלא השכלה אלמנטרית, חלק עצום עזב את ביה"ס העממי בכתות ד' וה'. אלפים זקוקים להמשך לימוד בבי"ס של ערב לשם השתלמות בקריאה, כתיבה, חשבון וידיעת הארץ. הנוער שהצליח לגמור בי"ס עממי זקוק לסמינריונים, להדרכה, לספריות, לאמנות מיוחדת לו. המחלקה טפלה בשאלות ההדרכה, כינסה את מדריכי הנוער (בירושלים) פעם לחברה פוליטית תרבותית ופעם להסברה בעניני תוצרת הארץ. המחלקה הקימה סטודיה דרמטית לנוער, השתתפה בסמינריונים אחרים של הנוער(

דאגה מיוחדת של מחלקת התרבות נודעת למצב התרבותי בקרב עדות המזרח. כאן ידיעת הלשון נפוצה יותר, אבל ידיעת הספרות והתרבות לכל רחביה פחותה. המחלקה עיבדה תכנית רחבה להקמת בתי תרבות ביחוד בשכונות המיוחדות לעדות המזרח, והיא פונה אל המוסדות הלאומיים ואל הישוב בבקשה לעזור לה בהקמת הבתים הללו.

ערות הציבור העברי ללשון העברית ולכל הקשור בצרכי התרבות הובטלה בשבוע

בשבוע הלשון העברית שהנהיגה המחלקה בקיץ תרצ"ז. רבבות אנשים באו לאספות העם בערים ובמושבות לשמוע ולהשמיע את דבר הלשון העברית בתחיתה.

ואולם אם באמת ובתמים, חרד הישוב וחרדה התנועה לגורל הנוער היקר שלנו, הנקרא לכל קרבן והמפלס נתיב לכיבוש העתיד, עלינו להמציא את האפשרות המלאה להשכלתו ולהרחבת אפקין ולהעמקת תוכן חייו.

מחלקת התרבות מוציאה, בשנה זו ידיעות חדשיות בשם "התרבות בארצנו", שבהן משתקפים חיי התרבות של הישוב, לכל תופעותיהם המשמחות. מתוכן מתברר לכל נושא תרבות מה רבו צרכינו התרבותיים, מה גדול הרעב בארץ ולהרצאה, לספר, לבית מדרש, למוסיקה, לתיאטרון הטוב, לציור, - להכרת עצמנו ולידיעת העולם.

לספק את הצרכים הללו זוהי חובתנו בעתיד הקרוב!

<u>בריאות</u>

1. מאורעות הדמים והירידה הכלכלית בארץ החמירו מאד את המצב בשרותים הרפואיים שלנו. ההכנסות ירדו במידה ניכרת וההוצאות גדלו לרגל אי הבטחון במקומות והטפול בקרבנות הטרור הערבי.

המצב פגע פחות בשרותי הדסה התלויים בעיקר בהכנסותיה מאמריקה, אולם פגע קשה מאד בשרותי קפות החולים, אשר קיומן הוא כמעט אך ורק על ההכנסות מהארץ. קופ"ח של ההסתדרות העובדים נתונה זה שנתים במצב של אי יכולת מוחלטת לאזן את תקציבה ולקיים, את שרותיה בהיקפם המלא. מלחמתנו על עזרת הממשלה למוסד זה, הנמשכת זה שנים, נבראש וראשונה התביעה לסתן תמיכה שנתית לשני בתיה"ח הכפריים של קופ"ח - ביה"ח "ביילינסון" ע"י פתח תקוה וביה"ח בעמק, לא נתנו תוצאות.

לשנת תרצ"ח הצלחנו להגדיל במקצת את תמיכת הממשלה השנתית לשרותי ההיגינה בבתיה"ס והטפול בתינוקות, מ-2800 לא"י, בשנת תרצ"ז - ל-3800 בשנת תרצ"ח. מההקצבה הזו נתנת על ידינו תמיכה שנתית להדסה, לעירית ת"א ולקופ"ח של הסתדרות העובדים, קו"ח עממית במושבות נהנית מהקצבה, זו באמצעותה של הדסה.

התמיכה השנתית הניתנת לועה"ל לצרכי ביה"ח לחולי שחפת בצפת בסכום 1700 לא"י לא הוגדלה על אף דרישותינו החוזרות. בס"ה מקבל הועה"ל מאת הממשלה בשנה זו לצרכי השרותים הרפואיים של הישוב את הסכום 5500 לא"י. מראשון לאפריל 1933

כשניתנה בפעם הראשונה לועה"ל תמיכה ממשלתית לצרכי השרות הרפואי היהודי, עד 1 לאפריל 1938, היינו במשך 5 שנים, קבלנו בס"ה מהממשלה כ-35,000 לא"י.
הסכום הזה איננו כולל את התמיכה הניתנת ישר ע"י הממשלה לביה"ח העירוני בת"א, וכן מספר הקצבות שהושגו בהשתדלותנו ונמסרו ע"י הממשלה ישר להעירות.

במצב כספי קשה ביותר נמצאים בתיה"ח של הקהילות העבריות בחיפה ובטבריה. חוסר אמצעים בידי הועה"ל, מחוץ לכספי התמיכה הממשלתית, שולל ממנו את האפשרות להושיט עזרה מינימלית למפעלים הרפואיים הזקוקים ביותר.

2. הועד הלאומי נמצא במו"מ עם הממשלה על תשלום הוצאות הטפול בפצועי המאורעות בבתיה"ח היהודיים. כידוע נושאת הממשלה בכל ההוצאות של הטפול הרפואי בפצועים הערבים, כי בזמן שהטפול בקרבנות הסדור הערבי מוטל על מוסדותינו. הממשלה הסכימה להשתתף רק בחלק קטן מההוצאה, לפי השיעור של 175 מא"י ליום מחלקה. המו"מ עדיין נמשך.

3. תכנית העברה של מפעלי הרפואה הצבורית (היגינה בבתי"ס, טפול בתינוקות מלחמה בגרענת) של הדסה לידי הועה"ל, אשר לפיה צריכה היתה הדסה באמריקה להפחית מדי שנה בשנה את השתתפותה בהוצאתם, לא הוצאה לפועל לרגל המצב בארץ. הדסה באמריקה התחשבה עם השבוי לרע אשר חל במצבנו הכלכלי של הישוב ולא הפחיתה בשנתים האחרונות את חלקה בתקציב המפעלים האלה. בשנה זו הורחבה הפעולה הזו, בעיקר במושבות, בעזרת הקצבה נוספת מהדסה באמריקה ומהועה"ל (מכספי הממשלה)

4. בהשתתפותה של מחלקה הבריאות של הועה"ל סודר במאי 1937 ע"י קפת החולים פקוח אנטימלרי, קבוע במשקי העמק והגליל בהדרכת מומחה לעבודה אנטימלרית. הסוכנות היהודית והקהק"ל נענו לבקשתנו להשתתף בהוצאות הפקוח.

5. מח' הבריאות של הועה"ל נמצאת בקשרים אמיצים עם המחלקה לעבודה סוציאלית ועם המשרד לעלית הנוער, אשר בהנהלתה של הגב. ה. סאלד. הפקוח הרפואי על עלית הנוער מגרמניה מרוכז בידי המפקח הרפואי של הועד הלאומי, העומד בקשר עם כל פקודות ההכשרה ועם המוסדות הנוגעים לדבר.

6. ב"ב מחלקת הבריאות של הועה"ל השתתפה בקביעות בישיבות המנהלים של השרותים הרפואיים - הועד המפקח של קפו"ח, הועד המשותף של ביה"ח האוניברסיטאי,

הועדים המנהלים של כתיה״ח בחיפה ובטבריה, הועה״פ של הליגה למלחמה בשחפת, הארגון הארצי של מגן דוד אדום ועוד.

<u>עזרה סוציאלית</u>

תפקידה של המחלקה לעבודה סוציאלית המרכזית של הועד הלאומי הם בעיקר ארגוניים, פקוח והדרכה, ובירור וחקירת שאלות סוציאליות מבחינה עיונית. כתפקיד יסודי רואה המחלקה לפניה להשפיע על הצבור המאורגן, לאמור, העיריות, ועדי הקהלות, המועצות המקומיות וו״ד המושבות, להתיחס אל העבודה הסוציאלית כאל אחד מתפקידיהם היסודיים, ממש כמו לעניני שמירה ומים, חנוך ובריאות וכו'. כתפקיד יסודי שני רואה המחלקה בהשלטת סדר ומשטר בכל שטחי הפעולה הסוציאלית, בארץ, במניעת כפילות והתחרות, בהתאמת ורכוז פעולותיהם של הארגונים והמוסדות הסוציאליים הבלתי רשמיים, להביאם תחילה לידי שתוף פעולה, ואחרי כן אף לידי אחוד המגביות ואוספי הכספים.

בכל הערים והמושבות הגדולות ואף בטבריה ובצפת, ואף במספר לא קטן של מושבות קטנות נוסדו ביזמתה של המחלקה המרכזית שלנו ובסיוע לשכות סוציאליות מקומיות וכולן פועלות בהתאם להוראותיה ובהדרכתה המלאה. הלשכות מקיפות בטפולן, להלכה ולמעשה, את כל ענפי הפעולה הסוציאלית, כמו סדור אנשים בעבודה ובפרנסה, בהכשרה מקצועית, ברפוי והבראה, בהוצאות מחיה וכלכלה, בהלבשה והנעלה, בשכר דירה, בהעברה ממקום למקום, בעניני אישות ובהקמת משפחות הרוסות, בסדור ילדים במוסדות, צבוריים, בבתי ספר, בקייטנות וכו'. הן משמשות כבר כיום כתובת מרכזית גם לעניינים ולפרובלימות סוציאליים כלליים, המתעוררים מזמן לזמן בכל מקום.

תקציבי הלשכות באים בעיקר מהאמצעים הכלליים של הקהלות והמועצות המקומיות המתקבלים ממסי התושבים. וסכומים אלה מגיעים כיום לארבעת אלפים לא"י ויותר בכל חדש. בדרך זו הגיעה מחלקתנו אל מטרתה, והיא, כי הדאגה למחוסר העבודה והפרנסה, הדאגה לכושל והנחשל היא אחד מתפקידיו וזכויותיו היסודיים של הצבור המאורגן. כמקור חשוב להגברת אמצעי הלשכות ראתה מחלקתנו את פתוח ה"כרטיס הכחול", מפעל הבנוי על יסוד תרומות חדשיות. מפעל זה כבר הונהג בשמונה עשר לשכות, וההכנסה החדשית מגיעה לעת עתה ל-.175 לא"י.

,,צעירה, לימים היא עדיין הפעולה הסוציאלית בכנסת ישראל, אך נרשה לעצמנו לציין, בלי כל חשש של הפרזה, כי על אף כל הצללים שבעבודה זו, ולצערנו הם מרובים עד למאוד, הנה התפתחותה היתה רבה, וניכרת ובהחלט שלא לפי גילה. הממשלה העריכה את ארגוננו הסוציאלי, והיא הכירה במחלקתנו כמוסד הסוציאלי עליון לישוב היהודי. בין פעולותיה לפתוח ושכלול העבודה הסוציאלית בארץ אפשר למנות את הספריה המקצועית שיצרה על ידה והמונה כבר למעלה מ-4000 ספר; היא מוציאה לאור ירחון סוציאלי לבירור בעיות סוציאליות בישוב, ובזמן האחרון הונהג כן, לפי בקשת כמה מוסדות בחו"ל, גם מדור באנגלית.

על ידה קיים סמינר להכשרת עובדות סוציאליות מקצועיות שזמן הלמודים בו הוא שנה אחת, וכן היא מארגנת סמינריונים להדרכת מתנדבות בעבודה הצבורית. ולמותר לציין את חשיבות הכינוסים הסוציאליים השנתיים שהמחלקה עורכת על הצבור הרחב היא רבה, הן מבחינה הנוכחית והן מבחינה ארגונית. הכינוס השנתי האחרון, השש במספר, שנערך לפני כחדשיים, הוקדש כולו לשאלת הדור הצעיר בארץ, ובו באו לידי בטוי כל השאלות הרבות והמסובכות הקשורות בבעית הילד והנוער בארץ. הדברים, שנשמעו ושנמסרו בכינוס זה זכורים עדיין לכולם, וכאן רק אציין, שמלבד מאות הילדים שסודרו על ידי המחלקה, במוסדות ובמשפחות פרטיות, היא גם השקיעה מאמצים רבים ליצירת כפר עבודה ארצי לנערים עזובים. ואם לא יופיעו קשיים חדשים, הרי יש לקוות כי המוסד יפתח בגבת עוד בזמן הקרוב; גם דבר ההתאגדות הארצית "למען הילד והנוער" שהמחלקה החלה לטפל בו הולך ומתקדם. התאגדות זו משמש לועד הלאומי מוסד מרכזי לטפול בכל עניני הילד והנוער בארץ, מתוך שתוף פעולה, עם הארגונים וההסתדרויות הארציים העוסקים בבעיות הדור הצעיר. כמכשיר כספי של ההתאגדות תשמשנה קרנות קבועות, שלוש הקרנות שכבר הועמדו לרשותה של ההתאגדות עולות למעלה מ-13000 לא"י.

שאלה המעסיקה בהרבה את מחלקתנו היא שאלת המגביות ואוספי הכספים הנערכים מטעם מוסדות הסעד השונים בארץ ובחו"ל, מבלי להזקק לאשור ולפקוח צבוריים. המחלקה, עמדה בענין זה במו"מ עם מוסדות, מוסמכים באמריקה ודרום אפריקה, ואכן היא באה לידי הסכם עמהם. הסכם שיסייע לשפור המצב, ובודאי כי כל

מוסדות העזרה הפעילים והקיימים בישוב, יסייעו להצלחת הפעולה. הודעה רשמית ומפורטת על ההסכם הזה נפרסם ברבים באלה הימים.

מפעולותיה המרכזיות, האחרות של המחלקה אזכר לציין את הדאגה לנצרכים, בני המחוזות הישני, שאין בהם לשכות סוציאליות מקומיות. החזרת חולים חשוכי מרפא לחו"ל, הנפלטים למעמסה תלויה על מוסדותינו בארץ; חפוש קרובים וקשרים עם מוסדות סוציאליים בינלאומיים בכל חלקי תבל, ועוד.

אין לך למעשה אף ענף פעולה צבורי אחד שהמחלקה המרכזית או הלשכות הסוציאליות לא הודרשנה לטפל בו. בחוסר עבודה מעיק והמוני פועלים ומשפחותיהם רעבים ללחם, או שמקום אחד משתובבים מחנות ילדים ברחובות ללא חנוך; שהחוק הקציב או סבות אחרות, ואם במקום שני ענייני הבריאות וההוספיטליזציה אינם כחדך, ואם יש מקום שבו סובלים רבות מחוסר שיכון טוב, מה שגורם להקלות סוציאליות חמורות, או בכל שעת פורענות כמו ימי מאורעות היוצאים ממחנות פליטים וכו' - בכל המקרים הללו הן נתבעות לטפל לא רק בסובלים הבודדים, אלא עליהן לעורר את דעת הקהל לתקון המצב בכללו.

אי אפשר לא להזכיר את מאמציה של המחלקה בגלוי מקורות כספיים לספוק הצרכים הסוציאליים של הלשכות. עמדתה העקרונית של המחלקה היא, כי הישוב חייב לדאוג ולספק בעצמו את האמצעים הדרושים לשרות הסוציאלית, פרט לצרכי העולה, שבגלל חייבת להשתתף היהדות העולמית המעוניינת בעליה לארץ. את כל הכספים שהמחלקה מגייסת, ובשנה האחרונה הם הגיעו ל-...20 לא"י (עשרים אלף) ויותר, היא מחלקת בין הלשכות המקומיות, כי היא עצמה אינה מטפלת במקרים הבודדים, והם משמשים רק כעזר ללשכות שתקציביהן מגיעים כאמור ל-4000 לא"י לחדש. פרטים על אודות הסכומים של מחלקתנו, תשמעו אחר כך מפי גזברו, ה' ברלין, בהרצאתו על ההוצאה וההכנסה של הועד הלאומי. אך עלי להקדים ולאמר, כדי שלא ליתן מקום לטעות, כל כל האמצעים שעמדו לרשות המחלקה הושגו בעיקר בסיועם של מוסדות פרטיים, ובחלקם המכריע מקריים, שהמחלקה עצמה נדרשה לגלותם. לועד הלאומי, שכל תקציבו מיועד למטרות אדמיניסטרטיביות לא היתה כל אפשרות להקציב כל סכום שהוא לטובת פעולותיה של המחלקה הסוציאלית, אך לא בלבד שהמחלקה נאלצה להאבק קשה, ולוותר על כמה מתכניותיה, הנה הקשה עוד יותר יחסם של כמה מוסדות מרכזיים ועליונים, כתוצאה מאי הערכת פעולותיה ואף מאי

הבנת הענינים, תחת לסייע לפתוח העבודה הסוציאלית הרסמית סל כנסת יסראל באים ארגונים וחוגים ובניהם גם כאלה, סחלקם בהנהלה מוסדות הכנסת היא רבה ואחראית, ויוצרים להם ארגונים סוציאליים נפרדים; יותר מזה, אנו עדים לחזיון המעציב, סבפעולות צבוריות חיוניות הולכת ומסתלטת יזמה פרטית. חוגים ולנדסמנסאפטים באים ומכריזים על דאגתם רק לאנסיהם הם, ולבני ארצם דוקא. הצנ"ין כאן לסכה הפעולה לטובת עולי גרמניה, סאף על פי סלמענם מתקבל הקציב ואף על פי סלהתאחדות ע.ג. קיימים סניפים מסודרים בכל חלקי הארץ; הנה מוצאת העבודה הסוציאלית למענם לפועל על ידי כנסת יסראל. חברות ומוסדות העובדים ללא כל קסר בין אחד למסנהו צצים כפטריות; כפילות והתחרות הולכות ומתרסות בקרבנו, ולצערנו אין הצבור המאורגן עוזר די"ו למחלקה במלחמתה להבאת סדר ומסטר בסדה הפעולה הסוציאלית בארץ. יס עוד איפוא, לחרוס הרבה כדי להחדיר את הידיעה וההכרה, כי בלי סדר וריכוז לא תתכן סום עבודה סוציאלית מסודרת והוגנת, וכי העבודה הסוציאלית המודרנית, והמרכוכזת, הסואפת להגן על הכוסלים והנחסלים ולהפכם לכחות פעילים ויוצרים לטובתם הם ולטובת החברה כולה, xxxx ראויה ליחס אחר מזה סאנו פוגסים עוד ביום מצד ראסי התנועה ומנהיגי מפלגות.

בכדי לגמור את ענין הקצותים נעבור כאן על מפעל ידוע סהוא אינו כתוב בסלחן הערוך סלנו, סהוא סייך לתורה סבעל פה אבל הוא דורס תסומת לב מיוחדת וזה ענין ההתאזרחות. ענין זה עומד מיד לאחר הבעיה הקסה והחמורה סל הסרסת השפה העברית כי גם ענין זה מכוון להסרסת היהודים בארץ, בארץ המולדת. למרות זה סהקונגרס קובע בפרוס סאחת המטרות העקריות סלו היא להקל להתאזרח, להמפך לאזרחי א"י לא מצאנו את אותה הערות הדרוסה לא מצד הממסלה ולא מצד הצבור היהודי, ואני מדגיס כאן אולי יותר את החלק הסני, את הצבור היהודי. במפקד סל סנת 1931 היתה לפנינו תמונה כזו סחלק גדול סל היסוב היהודי, אולי סני סליסים, מאוזרחים הם. והנה בזמן האחרון כסהעליה הגדולה התחילה, וכמעט הסליסה את היסוב היהודי בארץ, ואנחנו עברנו כבר את המאה הרביעית, הגענו לארבע מאות ועסרים עד 425 אלפים יהודים בארץ, לא הלך תהליך ההתאזרחות באותו הקצב הרצוי. כי אם לאט לאט.

הועד הלאומי קבע מחלקה מיוחדת לפעולת ההתאזרחות, מינה פקידים סמטרתם לבקר את כל נקודות היסוב, ביחוד הנקודות הקטנות והרחוקות מהמרכזים, סםם

ההתאזרחות נתקלת בקשיים סכניים, בקשיים שהאנשים עסוקים ימים שלמים בעבודה ורואינו איזה שהם תוצאות. הועד הלאומי ארגן בכל הקהלות הגדולות וגם ליד המועצות המקומיות לשכות מיוחדות לשאלות ההתאזרחות. הוא גם אמץ ואשר בקרב חלקים ידועים של הצבור לשכות מיוחדות; בתוך החלקים האלה, שהביעו את רצונם לכך, והם הסתדרות העובדים שהקימה לשכה להתאזרחות על ידי מועצות הפועלים המקומיות ובזמן האחרון קבענו סדר ידוע של עבודה זו גם בהתאחדות עולי פולין, שגם שם יהיו הסדורים אשר יאפשרו את הקלת ההתאזרחות. סדורים אלה קובעים קשרים ידועים ואמיצים עם ועדי הקהלות של המקום ומטרתם היא להגיע לקשרים עם שדרות רחבות של הצבור. בסך ארבעת השנים האחרונות התאזרחו קרוב ל-40.000 יהודים בעזרת ההתאמצות הזאת. אנחנו איננו מרוצים מתוצאות פעולה, זו היינו רוצים להרחיבה ולהגדילה. אם אפילו הממשלה ציינה את העזרה של הישוב היהודי, המאורגן בהתאזרחות, אבל אנחנו, איננו מרוצים מתוצאות אלה, אנחנו איננו מרוצים מקצב זה. חובתו של כל יהודי בארץ ישראל להשתרש בארץ. לא די שהוא בא לארץ. אלא עליו להשתרש בה באופן פוליטי, באופן נפשי, באופן פסיכולוגי. עליו לנתק את הקשרים הפורמליים המקשרים אותו עם המדינות האחרות. עליו לדעת שעתידו הפוליטי, הוא קשור עם עתידה של כנסת ישראל, עם עתידו של הצבור היהודי בארץ. היהודי השב למולדתו חובתו הפורמלית הראשונה, והיא יותר מאשר פורמלית, להתקשר לגמרי אך ורק עם ארץ ישראל להתאזרח, לקבל פשוט כמשמעו: התאזרחות ארץ ישראלית.

אנחנו מפנים מעל במה זו את תשומת לב כל הצבור בארץ, כל הקהלות כל הלנדסמנשפטים שיתיחסו לפעולה זו יחס יותר פעיל כי על ידי כך יגבירו את כחנו הפוליטי בארץ ישראל.

כפי שכבר אמרתי עסק הועד הלאומי לא רק בתורה שבכתב באותם השרותים שהוטלו עליו מטעם אספת הנבחרים לכנסת ישראל, ואשר כתובים בספר החוקים שלו, אלא הוא טפל בכל אותן השאלות הגדולות והחשובות שהישוב היהודי זקוק להן, הוא טפל גם בתורה שבעל פה. תורה שבע"פ שלנו היא שאלת הבטחון ואותן ההופעות הפוליטיות המביעות את דרישות הצבור היהודי בארץ, דרישות הישוב העברי.

בנוגע לשאלות הבטחון עמד הועה"ל בקשר אמיץ עם הסוכנות היהודית ועם המחלקה

הפוליטית שלה, עם אותו המוסד שהוא מייצג את העם היהודי המעונין בבנינה של ציון והפקידו לטפל בשאלות הפוליטיות הגדולות. אולם כשהוא לעצמו, לא נמנע הועה"ל מלעסות את כל הפעולות הנדרשות ביחוד ברגע זה של התקופה האמיומה, תקופת הדמים הנמשכת זה שנתיים.

הועה"ל הב"ע לא פעם את עמדתו, גילה את דעתו בכל מקרה יוצא מן הכלל, בכל מירה של התקפות, בכל מקרה של קרבנות, בכל מקרה של אסונות. הוא הביע את דעתו כלפי הישוב, כלפי העם כולו, ששום מעשה אלמנה, שום התנפלות דמים לא יחלישו את רצונה של האומה, את רצונו של הישוב, ולא יחלישו את נכונותו להגשים את מטרתו: להתקדם, לבנות, להוציא לפועל את שאיפת הדורות להתישבותה ולבנינה של הארץ ולקבוץ הגלויות. הועה"ל המריץ את מפעל ההגנה ודרש מאת הממשלה להרחיב את האפשרות של ההגנה על נפשותינו, על רכושנו ועל כבודנו. יחד עם הסוכנות היהודית עמד הועה"ל בחזית זו. הוא שלח משלחות אל הנציב העליון שבראש וראשונה העמידו את שאלת הבטחון. בנידון זה פורסם גם גילוי דעת, קריאות נקראו אל הישוב לעמוד להגנת כבודו ורכושו. יחד עם זה הביע הועה"ל והוא מביע גם כעת את התנגדותו ואת מחאתו נגד כל מעשי נקם של יחידים, בידי בודדים, נגד כל מפעל של אלמות שהוא אינו נמצא בקשר אורגני עם מפעל ההגנה. הועה"ל דרש שהצבור המאורגן ישפיע להפסיק את כל ההתפרצויות הבלתי אחראיות וכל פעולה שאינה עומדת תחת הבקורת של דעת הצבור המארגן, תחת המשמעת של מוסדות הישוב.

באופן מיוחד עמד הועה"ל על דרישותינו בנוגע לסדור יחידה צבאית. במשך שנים רבות לא חדלנו מלדרוש את זכויותינו ביחידות הצבאיות המשטרתיות הקיימות באחדות מהם קבלנו ספוק מה, במשטרה הרגילה, אבל באיזה מהם לא קבלנו כל ספוק שהוא, למשל בחיל הספר, שהוא מתכלכל בכספי משלם המסים בארץ, משלם המסים היהודי בארץ ישראל. מתוך 1000 אנשים בחיל הספר יש לנו, ליהודים, בן רק קרוב ל-20. אמנם אחרי פעולה של חדשים רבים התקדמה הממשלה בהבנתה של דרישתנו זו, אבל עוד לא הגיעה למקום הרצוי לנו. בהסכימה לגיוס הנוטרים ולהרחבת סמכותם. היא אמנם הרחיבה את סמכות השוטרים המיוחדים, בהוכחה שחובתה לעשות זאת, לתת לנו את האפשרות להגן עם נשק ביד על עמדות הישוב. היא צריכה לבוא לידי הבנה

שתהליך מוכרח הוא לבוא לידי יצירת יחידה שניה להגנת גבולות הצפון גבולות הירדן, הגבולות האחרים, וזה יוכל להיעשות רק על ידי יצירת יחידה נוספת. על ידי זה יהיה הבטחון לישוב, שהוא מוגן די צרכו, שהוא יוכל לעמוד נגד זרם כחות ההרס. הוא יראה לאלמנטים המעונינים להחריב את הישוב היהודי ולהתנפל עליו, שיש כח העומד על המשמר. אמנם לא קבלנו תשובה על דרישה זו, אבל לא עזבנוה. אנחנו חושבים, לא רק לחדש את דרישתנו זו, אלא אנחנו מאמינים שכל הישוב עומד מאחורי דרישה זו. הדרישה הוא להקים יחידה צבאית להגנה על בטחונו של הישוב, במובן הפנימי ובמובן החיצוני. את הדרישה הזאת הגשנו בשעתו לממשלה כאן, וגם העברנוה גם לממשלה המרכזית בלונדון ולשם כך נסע יועץ הכבוד של הועד הלאומי, הדר' עליאש ללונדון והגן עליה שם, ואני חושב שברגע זה אנו עומדים על דרישה זו אפשר עוד יותר, מאשר קודם, אף על פי שהממשלה לא הראתה את נכונותה לתת לנו את זאת. אין אנו מסתלקים ממנה, כי אם עומדים עליה בכל תקופה.

הועה"ל הופיע לא רק בנוגע לשאלה זו, הוא הופיע בשעתו כאשר עמדו על הפרק הדרישות הכי חיוניות של הישוב לפני שנה בזמן הועדה המלכותית של פיל. דרישותיו אלה של הועה"ל נתפרסמו בתור תזכיר מיוחד ואין אני רואה צורך לעמוד עליהן פה.

אחד הפרקים שהזכרתי דרך אגב, היא הדרישה לאפשר לנו מלוה לבנין בתי ספר. הצורך בבנינים אלה הוא כל כך ידוע שאין לדבר עליו פה. היו לנו הבטחות מסוימות, אולם ברגלי המצב לרגלי המצב, לרגלי המאורעות שפרצו ולרגלי השנויים הרדיקליים הפוליטיים העתידים לבוא, בגורלה של הארץ בא קושי בהגשמת מטלה הזה. כמו אז כן כעת לא הפסקנו את דרישתנו זו לאפשר לנו את המלוה, כדי לספק את הצורך בהקמת בנינים לבתי הספר שלנו בארץ.

הועד הלאומי שלח את נציגיו גם לחבר הלאומים ביולי 1937, כדי להגן על השאלות העיקריות של הישוב בזמן שגורלה של ארץ ישראל עומד להכרעה. לא יתכן שבזמן זה יהיה הישוב שקט. עד שתבוא ההכרעה רואים אנו, כבר מן הסימנים הקשים הראשונים, מן התקופה הקשה נגד העליה שמעה קשה באה עלינו. עד שהשאלה הגדולה תפתר, כבר עמדנו בפני נעילה חלקית של שערי ארץ ישראל. אז שלח הועה"ל את שליחיו להשמיע את קולו בשאלה זו, בשאלת העליה ובשאלות גדולות האחרות העומדות על

הפרק. הועה"ל צריך להגיד שהישוב היהודי בארץ ישראל לא יוותר על זכויותיו, לא יוותר על עליה, לא יוותר על התישבות לא יוותר על שום פתרון שיקצץ את זכויותיו. הועה"ל עמד באופן מיוחד בפני שאלת השאלות, כך גם מפנים וגם מחוץ, נשמעו קולות מאנשים פרטיים, שהיו יכולים להתפרש כאילו, הישוב בארץ מוכן להשלים בכל מחיר, הוא מוכן להסכים להגבלת העליה ולהעמדת הישוב היהודי בארץ על, אחוזים ידועים, על 40%, 50% וכו'. הועה"ל ראה, בזה סכנה איומה לכל פתרון מעין זה. כדי למנוע הבנה זו, כדי להרוס יכולת למישהו לבוא לדבר בשם הישוב, בשם העם על הצעות מעין אלה, מצא הועה"ל לנכון, לפרסם גילוי דעת, כמו שעשתה זאת הסוכנות היהודית, שקום איש אינו יכול להביא דעת הצבור בנוגע לשאלה זו אם לא על דעת הסוכנות היהודית והועה"ל. ועוד, הודיע ששום, פתרון, הנשען על הנחה שלקביעת גבולים ואחוזים לישוב בארץ לא יתקבל על ידי הישוב. הודעה זו שללה, מהרבה אנשים אפשרות פעולה והיא טיהרה במדה ידועה את האטמוספירה. אנחנו עומדים כעת לפני ועדה אחרת, לפני ועדת החלוקה הבאה הנה לשם קביעת הגבולין, ולשם קביעת השאלות הקשורות עם הגשמת תכנית, פיל. ברור הדבר, ששאלה זו היא אחת השאלות הכי חשובות, שישנן לפנינו כעת. יש המוסד הפוליטי הממונה לכך, שכבר מטעם הקונגרס הציוני ישנה הסוכנות, היהודית הקרואה קודם כל לעמוד בחזית זו והיתה כבר ישיבת הועד הפועל הציוני שניסחה את עמדת הסוכנות בנידון זה., הועה"ל משתתף על ידי שליחיו בועד, הפועל הציוני., הועה"ל כשהוא לעצמו קרוי בלי ספק גם הוא לחוות את עמדת הישוב לשאלות העיקריות לרובנו בועדה זו. אולם הועה"ל מוכרח, כמו כן לעמוד על אותן השאלות שכבר הגיש לועד הקודם. התעוררנה ודאי לא רק שאלות עיקריות שאלת חלוקה והקמת, המדינה ששום מוסד מוסמך של כנ"י לא, קבע עוד עמדה מוחלטת בנוגע לה., אבל, יש שאלות, שבהן יש לנו עמדה קבועה. הדברים הנוגעים לגופי ההלכה, לסדורי החיים היום יומיים, אותן השאלות שאין, לדחות אותן: השרותים הקבועים וגם הדרישות הנוגעות לבטחון, לקיומו של הישוב בארץ, והן עניני העליה, עניני ההתישבות,, כל אותן הפעולות עומדות בסכנה לרגלי התקופות הדמים והתקפות פוליטיות מסויימות.

מושב זה הנו אינו מושב רגיל, אלא הוא מושב שנקרא באופן מיוחד לשם איפשור הפעולה הנורמלית של כנסת ישראל ולא קבענו על סדר היום את הסעיף הפוליטי. אנחנו

קראנו ישיבה זו רק ליום אחד, כדי לאפשר פעולה מעשית ועלינו לא לצאת מתוך מסגרת זו, כי אנחנו לא התכוננו לקראת מושב פוליטי של אספת הנבחרים. יחד עם זה עלי להגיד שאנחנו עומדים, וגם עמדנו בשנה שעבר, לפני בחירות חדשות של אספת הנבחרים, ואנחנו מקוים כי הבחירות תצאנה לפועל במשך השנה אולם לרגלי המצב דבר זה בלתי אפשרי. כשאני מדבר לרגלי המצב, אינני מתכוון רק למצב הפוליטי, כי אם גם בעניני הסדורים בקהלות אתם ראיתם בכמה קושי עלה לנו להעביר בחירות חדשות לקהלת ירושלים. סו"ס התגברנו על כל הקשיים, ופני הקהלה נתחדשו ואנחנו עומדים כרגע בפני בחירות לקהלת תל אביב, גם בחיפה, ובודאי גם בקהלות אחרות. יש עוד שאלה ארגונית חשובה, שאלת השלמת אספת הנבחרים על ידי באי כח הקהלות והמושבות על ידי ספנה שלושים איש לאספת הנבחרים אנחנו פנינו לממשלה בענין זה, אבל לא רק אנחנו אשמים, אלא גם הממשלה. וזה עוד לא יצא לפועל. לאחר שזה יצא לפועל נוכל לכנס את אספת הנבחרים המורחבת המושלמת יחד עם שלושים הצירים הנוספים.

השאלה העומדת לפנינו היא מצוה שהזמן גרמה. יש כאן חברים שהם חברי קהלת ירושלים, והיא היא התולעת הראשונה, ובצדק, שבלי צור מסים אפשר לה לגשת לפעולה, אין לה גם שום יכולת לעשות זאת, ואין לה כל יכולת לחכות עוד. אנחנו לא נקדיש זמן לשאלות פוליטיות, אנחנו לא החלטנו להכין את המושב הזה שהוא יוכל לטפל בשאלות פוליטיות, ואנחנו, קראנו, אתכם לשם מטרה ריאלית העומדת על הפרק. ואנחנו מציעים שזאת תהיה תכנית הישיבה: הוצאת צור המסים לשנה הבאה.

קודם כל ישלימו את דברי הרב משה אוסטרובסקי בשאלת הארגון והרבנות, ואחר כך האדון אליהו ברלין על התקציב ועל דבר צור המסים. אחרי הרצאות אלה יהיו וכוחים. בוכוחים אלה יתעורר בודאי כל אותן השאלות שנגעתי בהן בדו"ח שלנו. בכל אופן הנני חושב שהוכוחים בדבר סדר היום יהיו לאחר שנשמע את הרצאותיהם של הרב אוסטרובסקי והאדון ברלין ואז אפשר יהיה לדון על שאר סעיפי סדר היום.

- - - - - - - - - - -

<u>מליאת הועד הלאומי</u>

י"ז סיון תרצ"ח 16.6.38

<u>י. בן-צבי</u> – רבותי, ששה שבועות עברו מיום מושב אספת הנבחרים ולפנינו רשימה של 14 קדושים שנפלו חללים במשך זמן קצר זה. (עומדים) ישראל גולדנברג, שמי גרינברג, יחזקאל מונציק, יעקב יצחקי, אליהו אבשיחי, משה פבובר, החכם יחיה אבו חצירה, צבי לוין, ישראל ליברמן יאיר פאסטר אריה לוסקי, יהודה נוסינובסקי, יוסף ספיר, חיים מזרחי נקע. ועלי להזכיר את הסופר א. דוריאנוב שמת – יהי זכרם ברוך.

לפני שאתחיל בסדר היום אני רוצה למסור את ברכתנו לחברנו ר' יוסף מיוחס שהגיע ליובל ה-70. אנו זוכרים יפה את עבודתך בועד הלאומי ועבודתך בועד העיר ליהודי ירושלים ובהזדמנות זו אני מוסר לך את ברכתנו ומאחל לך חיים ארוכים ועבודה פוריה.

רבותי, ישיבה זו נקראה לשם דיון בשני סעיפים, הסעיף הראשון הוא פוליטי הופעתנו בפני ועדת החלוקה והשני – בשאלת החנוך, שאלת מוסדות החנוך של ההסתדרות בתל אביב. הסכימו אתי שהסעיף השני הוא התכוף ביותר. מה שנוגע לשאלה הפוליטית, הועדה שמעה כבר את דעת היהדות המאורגנת, הסוכנות היהודית זו אינה הועד המלכותית שלפניה היינו צריכים להביא את הקפוחים שנעשים לישוב העברי בארץ, תפקידה הוא מצומצם ומוגבל, עם כל זאת לא יתכן שהישוב המאורגן לא יופיע וישמיע מה שיש לו להשמיע. קודם כל עליו להופיע כמייצג הישוב המאורגן ולתת תמונה על כנ"י בכלל ה ועל הרכבה, ואח"כ לחוות את דעתו על שאלות פוליטיות, כי אנו נתנגד לכל פתרון שהוא אשר יקבע את מיעוט היהודים בארץ, כי רק ע"י עליה נוכל להבטיח את קיומנו ובנינו. ואנו מזדהים עם דעת הסוכנות שהיא דעת הקונגרס הציוני. צריך להביא לפני הועדה תמונה על שרותי הכנסת שיתקבל הרושם שהוא ראוי ומסוגל לתפוס ולהחזיק בהם בצורה ממלכתית. לבסוף עלינו להודיע את דעתנו כלפי אנגליה, על יחסים אורגניים שיוצרו בינינו ובינה אחרי כל פתרון שהוא מדינה או צורה אחרת וגם על יחסינו לערבים.

חשבנו על כנוס של הועד הלאומי כדי להגיד לו במה אנו מופיעים בפני הועדה. הזמן קצר וכבר הופיעו ארגונים אחרים. אתמול הופיע אגודת ישראל בשבוע

מופיעים ארגונים אחרים ואם אנחנו לא נופיע יתקבל רושם שכל הארגונים מעונינים ואנו לא. היו דרישות לכנס את אספת הנבחרים בכדי לדון בשאלה זו כמו מסר ויינשטיין.

אני אקריא לפניכם את הנוסח שאנו מתכונים לשלוח לועדה ואשר חברי הנהלתנו דנו עליה והסכימו לה.(מקריא)

אספה זו צריכה לדון בשני סעיפים ולכן אני מציע להגביל את זמן המתוכחים ל-10 רגעים לכל מתוכח.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

28.6.1938

<u>י. בן-צבי</u> – רק 12 יום חלפו מאז אספת הועד הלאומי האחרונה, וימים אלה כמו הימים הקודמים מלאים רצח. מקריא את שמות החללים:

אהרן ארב, יעקב שחר, הרצל אלוני, אריה קליינשטיין, אברהם שלום שרעבי, עזרא מנחם ג׳נאדי, אריה דוברובסקי, אלימלך רזניק.

כל הישוב חרד לגורלם של 3 הצעירים החטופים שעד היום לא נגלו עקבותיהם: יצחק קרופניק בן 18, דוד אוירבוך בן 13, ודוד פרנק בן 24.

ישיבה זו שאליה הוזמנו גם ב״כ הקהלות והמועצות המקומיות נקראה לא רק בקשר עם מצב הבטחון בארץ, אלא גם בקשר עם מצב היהודים בתפוצות. הנגע אשר היקף את יהודי גרמניה דבק גם ב–200 אלף יהודי אוסטריה. חשבנו לנכון להקדיש שעה אחת לדון בגורלם של אחינו באוסטריה ולמצוא דרכים לעמוד לעזרתם. ביזמתו של נשיא ארצות הברית מתכנסת ישיבה שאליה הוזמנו להשתתף 27 מדינות ואשר תדון בשאלת הפליטים. אנו עומדים, איפוא לפני אפשרויות חיוביות ואולי שליליות. אנו מאמינים שהצרה שהקיפה את עם ישראל יכולה גם כיום לשמש מנוף ולהבליט את א״י כפתרון לצרה היהודית, אנו מאמינים ששליחינו אשר יופיעו שם יעשו מצדם הכל בכוון זה. הזמנו את הד״ר לנדואר, המרכז אתהטפול בשאלת יהודי גרמניה ואוסטריה, להרצות לפנינו על התקוות והאפשרויות לבוא לעזרתם של יהודי אוסטריה. על הפרק עומדת גם שאלת הבטחון, ובקשר עם זה – גם שאלת הנידון למות (בן-יוסף).

– – – – – – – – – – – – – –

כמעט ברוב דעות באו הנאספים מכל הסדרות והחוגים השונים לידי בטוי אחד, אולם לזה יש להוסיף עוד שני רעיונות. קודם כל פניה אל הישוב בנוגע לבן־יוסף ועזרתו. שנית – לדרוש מהועידה שלא רק על צרת הפליטים ידונו אלא על צרת כלל ישראל ויחד עם זה לדרוש השתתפות פוליטית של כל האומות.

הוחלט לבסוף למסור את נסוח התחלת הועד הלאומי וביחד עם ועדה שתתמנה לשם זה לעבד את ההחלטות.

– – – – – – – – – – –

אני רוצה להשלים את הידיעות שקבלתם מפי מר שרתוק. עד כה דנו בגורל של כלל ישראל, אולם אין אנו מתעלמים מגורלו של יחיד מישראל, העומד לעלות לגרדום. אני רוצה להוסיף אינו אינפורמציה. האי"ש עשה יותר מכולם להצלת הנדון זה בלי ספק הרב הרצוג. כבר הזכירו כאן שהוא האי"ש שהתערב במקרה הקודם של אלסטן.

אני רוצה לספר עובדה: לפני שבוע בערב שבת באו אלי ידיעות משני מקורות בלתי ידועים. המקור הראשון הוא יהודי והשני לא יהודי. שניהם הודיעו כי ברור להם, שפסק הדין עומד להתאשר ע"י הגנרל לפחות בנוגע לאחד משני הנדונים. עוד היתה תקוה להציל את הנדון. היו מקרים ביחס לערבים שפסקהדין לא יצא לפועל וגם היה מקרה של חנינה לאחר אשור פסק הדין מפני שהנדון היה שייך לשבט, שהתנהגותו היתה טובה. אף על פי כן ניתנה עצה מצד אלה שהשיגו את הידיעות מהמקור הראשון שאם הצבור היהודי יגלה את דעתו שהוא מתנגד למעשי נקם ושבגלוי דעת זה לא רק הועד הלאומי אלא תשתתף עוד מפלגה ששתקה עד כה על כל הענינים, והיא - המפלגה הרביזיוניסטית, יש צל של תקוה שפס"ד המות ימתק. והענין הזה קרה עוד לפני עשרה ימים. על מנת זה החליט הועד הלאומי לעשות את הצעד הזה ולאחוז באמצעים, ולנסות להשיג את חתימת הרביזיוניסטים. פניתי אליהם, מסרתי את האינפורמציה ואת ההצעה. לצערי קבלתי תשובה שלילית ומוחלטת. בקשתי מהם להיעץ עם המפלגה, ענו לי כי חושבים הם שלא יסכימו על זה. תוכן הכרוז היה צריך לרסן את הנוער נגד מעשירצח. גם הרב הרצוג פנה אל ראשי המפלגה פעמים, ביום ששי לפנות ערב ובמוצ"ש, אך למרות כל בקשותינו סרבו להשתתף. הם הסכימו להשתתף אם יקבלו רשיון מז'בוטינסקי. הרב הרצוג לא קבל תשובה ממנו. בינתים בא הפסק דין. הוא פנה אלי והציע ברגע האחרון לפנות לגנרל. ליויתי את הרב הרצוג לגנרל אולם קבלנו תשובה שהגנרל חושב שאין תועלת להתראות אתו. ברגע האחרון מסרנו את הדברים בכתב, תשובה לא קבלנו. מר שרתוק מסר לכם גם את שיחתו של הרב הרצוג עם הנצי"ב, לזה עלי להוסיף גם את מכתבה של הגב. מאלד לגנרל. אני חושב שהתשובה האחרונה של הנצי"ב לא נותנת שום תקוות. אין אני יכול להשלות את עצמי או את מי שהוא בתקוות, אולם הרב הרצוג לא שמע תשובה שלילית במאה אחוז. הנצי"ב העליון העביר את הטלגרמה ששלחנו ללונדון. בינתים היה שקול דעת עם הרב הרצוג, אם להביא רב.

בהשתתפותנו באנו לידי דעה מאוחדת שיש צורך לעשות עוד ברגע האחרון איזה דבר-
אולם לא צריך לעשות שום דבר שישבור את הקו הזה. אסור לעשות שום הפגנה
מטעמים ששמענו, וכן אסור להכריז בטול מלאכה, נוכל רק להסכים להחלטה של
הרבנות להתאסף לתפלה בבתי הכנסיות. שום פעולה אחרת היא תשמש לסתום את
הדרך. הממשלה לא תחת ולא תכנע למראה הפגנות. נמצאות גם בידינו כל
הפרוקלמציות וכל הפרובוקציות מאורגנות ע"י מחוסרי אחריות שקוראים להפגנה
בשעה שלש היום. הדבר הזה עלול רק לקלקל את יתר התקוה שישנה. הדבר הזה לא
מביע את אותו הצער והכאב שכולנו מרגישים והמאחד את כלם. עכשיו דעת
הועד הלאומי היא לשמוע הצעות בקשר עם הנדון הזה.

מליאת הועד הלאומי
י"א בתמוז תרצ"ח 10.7.1938

__י. בן-צבי__ – רק 12 יום עברו משישיבה האחרונה של הועד הלאומי באולם הזה. במשך 12 הימים הללו נתן הישוב קרבנות, קציר דמים אשר עוד לא היה כמוהו. 18 קרבנות הקריב הישוב במשך הזמן הקצר הזה. (הקהל קם) אזכיר בזה את חיים צפורי מהותיקים הראשונים אשר הקריב את נפשו על יסוד הישוב בגליל העליון, בשביל העובדים בצפון. ואזכיר בזה במיוחד את אברהם כץ מקבוץ "אברהם" של "הפועל המזרחי". אשר איחד תורה ועבודה ונפצע בשעת התקפה על חניתא עילית ומת. צבי לנדסמן, הנוטר מתל צור, שנהרג מכדור במקרה מרובהו. ואת נחום וייספיש, איש ירושלים, בן איש ירושלים בן בנו של איש ירושלים, שעזב את העיר העתיקה והלך עם חלוצי ההתישבות בשפיה. ואת האב אם בנו משה סבן וחיים סבן שנרצחו בעיר העתיקה רווית הדמים. ואת ארבעת חברי מושב עין ורד אבא שרייר, מרדכי ליכט, אריה כהן ושרגא אירכוך שנרצחו בצאתם לעבודה מהמקום החדש הנגאל משממות בצחים בעין ורד. ואת הצעירה שרה קובלנץ שנהרגה מפצצה שנזרקה ע"י טירוריסטים ערבים מן הרכבת בדרך בין שתי התחנות תל אביב ויפו. ואת חללי חיפה נזכיר ובראש וראשונה את המהנדס טוביה דונ'ה מראשוני בוני הישוב הזה ישוב חיפה ואשר מת בזמן שנסה להציל קצין ערבי פצוע ואת יוסף כהן ואת אברהם אהרן סורפטר ואת מרדכי אפרת ואת אייזיק חצרוני ואת אברהם גורדון, כולם הרוגי המהומות בחיפה. ואת אריה בנימינוב שנפצע ביפו בזמן המהומות ומת מפצעיו. 18 חללי המהומות שנפלו קרבן בעיר המולדת יהי זכרם ברוך.

ונזכיר בזה את קרבן החנם, את שלמה בן יוסף האספה האחרונה של הועד הלאומי שמעה על המאמצים שנעשו מצד המוסדות העליונים של התנועה ושל כנסת ישראל להשיג חנינה לשמה בן יוסף המאמצים האלה נמשכו עד הרגע האחרון אולם לא הצליחו, ופסק הדין הוצא לפועל. בהודעת אבל הביע הועד הלאומי את צערו של הישוב על אבדן נפש מישראל. אולם הישוב לא הזדהה ואיננו מזדהה עם המעשים שגרמו לקרבן חנם זה.

ולבסוף נזכיר את חברנו, חבר הנהלת הסוכנות היהודית וחבר ההנהלה הציונית ד"ר פישל רוטנשטרייך, אשר נלקח מאתנו בשבוע שעבר, אחד מראשוני ותיקי התנועה, ותיקי הציונות אשר עמד על משמרתו מילדותו ואשר מלא את התפקיד הזה בתור חבר הסוכנות מבין העומדים בראש התנועה. אנחנו מבכים את מותו.

יהי זכרו ברוך.

רבותי! ישיבה זו נקראה באופן מיוחד בהמשך לישיבה הקודמת לדון על עניני הבטחון כלפי חוץ וכלפי פנים. עת צרה היא לישוב אשר לא היתה כמוה. דם רב שפכנו במשך השנתיים ודם רב שפכנו במשך השבועיים. אולם מעולם לא נמצא הישוב במצב איום על עברי פי פחות כמו שהוא נמצא כעת. עוד גבולות הצפון משמשים מעבר חפשי לכנופיות חדשות, להעברת נשק. עוד המושבות שלנו בצפון, חניתא ואחרות, משמשות מטרה לכדורים הבאים מלבנון. עוד הבנין של גדר החיל החדש משמש מטרה להתנפלות של כפרים שלמים העושים את מעשיהם במחשכי הלילה. ואולי גם לאור היום. עוד החרב מבחוץ משכלת. העוברים בדרכים אינם בטוחים, והיוצא מפתח ביתו ומתקרב לשער יפו בתוך ירושלים אינו בטוח בחייו. באותו הזמן, שהישוב נקרא למאמצים לעמוד על חייו, באותו הזמן שהישובים הקטנים המפוזרים בגליל וביהודה ובשרון ובשומרון עומדים יומם ולילה על משמרתם, בשעה שמיטב הנוער שלנו התגייס להגנה, בשעה שהישוב נאבק על קיומו, נשרפות קמות תבואה ונחרבים מגדלי מים וקרבנות נופלים כל יום, באותו הזמן נקרא הישוב ע"י מוסדותיו האחראיים למשול ברוחו, להתמיד במפעל הבנין ובמפעל ההגנה, להתנדב למקומות המסוכנים, להדוף את השנאה הגלוי באותו הזמן נמצאו בקרבנו אלמנטים מחוסרי אחריות העושים מעשים מהעורף, והאלמנטים המופקרים האלה חושבים שהם נועצים סכין בגב של איזה ערבים, אבל הם נועצים את הסכין הזה בגבנו. המוסדות האחראיים של הישוב, הסוכנות היהודית, הועד הלאומי, הרבנות הראשית פנו אל הישוב ומעמידים אותו על הסכנה, דורשים ממנו למשול ברוחו ולהבליג. והדרישה הזאת מעולם לא היתה כ"כ מוצדקת כמו שהיא כעת. אינני יודע מה מספר של אלמנטים מופקרים אלה, אולי מספרם קטן מאד. אבל הדברים שראינו בשבוע שעבר בחיפה ובירושלים, משחק הדמים הזה שגרם לקרבנותנוספים, משחק הדמים הולך ונמשך, ועוד מעט יהפ ו אותנו לבדאים – לא רק את אלה המוציאים כרוזים, לא רק את הועד הלאומי ואת הרבנות הראשית, יחשבו לבדאים את כל אלה שמניחים שיש משמעת בישוב, שמניחים שיש עם, שיש לו מוסדות, שהוא מתחשב אתם. והדבר הזה מאמץ את הגרועים שבשונאינו להשתמש ברגע הזה, לתת מכה איומה, מכה ניצחת לכל מיסב שאיפותינו ולמיסב תקוותינו להקמת מדינה עברית בארץ

ישראל, מכה ניצחת לציונות, לעליה היהודית, להתישבות, לכל המסך של פעולה.

לכן נקראו הפעם באי כוחו של הישוב לישיבה סגורה זו לדון על המצב, האם נסתפק בזה שנוציא עוד קול קורא, חמשי או ששי, או שנדרוש מכל הכחות לאחוז באמצעים כאשר לא אחזנו עד כה לרסן כל פעולת ההפרצות, כל פעולת נקם. כל פעולת טירור, אם היא באה מיחידים, מבודדים, מאלמונים או מפלמונים. ידענו שיש אלמנטים שאין להם באי כוח באולם הזה, ואם יש להם באי כוח האלמנטים האלה אינם חושבים אותם לבאי כוחם, ידענו שאי אפשר לדבר אליהם דברים, אבל חובתנו היא ליצור את הסביבה הנגישית הזאת האמיצה אשר תקיא מקרבה כל אלמנטים כאלה. דבותי, היה זמן של פרובוקציות ודמים מטעם הקומוניסטים והישוב התגונן נגד זה עד שהתלכד והיה לגוף אחד עד שהקיאם מקרבו. אין זאת אומרת שאין כבר פרובוקציה מסוג זה, אולי יש בודדים, אבל אין להם יכולת לפעול כי כל הישוב רואה בהם בוגדים. כך הישוב צריך להתיחס לכל מי שפוגע במשמעת ומפיר אותה ועושה פעולה הנושאה בתורב סכנה איומה לישוב. ודרושה הסכמה של התנגדות גמורה מצד כל באי כח הישוב לפעולהם ולא רק ע"י פרוקולמציות, אלא שיאחזו כל האמצעים כנגד הפעולה הזו, ואם היא נעשית ע"י תלמידים בבתי הספר, צריכים לאחוז את כל האמצעים בבתי הספר. ואם הם מחוץ בתי הספר, באיזה ארגונים שהם, צריך ליצור אטמוספירה כזו שתרסן אותם ואשר תקצץ את כל היכולת של פעולה כזו, שלא ישאר להם מקום בקרבנו, שנהיה לגוש אחד, מלוכד ומחוסן נגד פרובוקציה.

בזה אני פותח את הישיבה הזאת. אני מבקש את חברנו מר משה שרתוק, חבר הנהלת הסוכנות להרצות על שאלות הכמון.

- - - - - - - - - - -

עתה עלינו לסיים. אני מזכיר לכם שמישיבה זו לא יהיו פרטוקולים שילכו לפרסום. זה הקל עלינו את הבירור. אני מצטער על זה שחלק מהנואמים לא באו לידי דבור, אבל אין אשמת מישהו. (אלישר: לסדר הישיבה) אל תפסיק אותי, יכול להירת שאתן לך רשות להצעה. יש כעת הצעה להפסיק את הויכוח. אמנם לא נאגר לידי איזו החלטות מסוימות ואפילו לא לידי החלטה להוציא כרוז. ההצעה היא להפסיק את הויכוח אחרי ששמענו את דברי בן גוריון ולהטיל על ההנלה שהיא תכנס

כעין ועדה ישובית שהיא תרכז בתוכה את ב"כ חמשת הגופים האלה: ב"כ עיריית תל-אביב, קהלת ירושלים, קהלת חיפה התאחדות האכרים הסתדרות העובדים ויהו' עם ההנהלה לדון ולהחליט לפי רוח הויכוחים שהיו כאן בנוגע לאמצעים הפניסיים. נתכנס מיד וננסח את הדברים ונפרסם אותם בצורת קומוניקט. חוץ מזה יוכל על הועדה זו לאחוז באמצעים כלפי פנים. האם יש למישהו עוד הצעות?

- -- - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
3.10.1938

י. בן צבי – התכנסנו לישיבה זו לשם דיון בענינים שוטפים. בינתים קבלנו את ידיעת הזועה מטבריה. שנים מחברי הנהלתנו – הרב מ. אוש רובשקי וה' אלמליח – יצאו לטבריה; הודענו לקהילות על הכרזת בטול מלאכה בשעת ההלויה מ-2 עד 4. אסונה של טבריה הוא אסון יוצא מן הכלל, אולם אין זה בודד, מאז הכנוס האחרון ישנה לפנינו רשימה של 50 הרוגים. אין להרבות דברים. מביע השתתפותו העמוקה באבלו הכבד של חבר הועה"ל – הד"ר ב.צ. מוסינזון.

רבותי! לא אקדיש כעת כל זמן לדו"ח מפעולות הועה"ל בשאלת הבטחון, הדבר נעשה בצורה רחבה בכנוסים הישוביים הנקראים מזמן לזמן. ישיבה זו נקראה אך ורק לדיון בשני סעיפים: 1) הבחירות לאספה"נ; 2) תקציב החנוך לשנת תרצ"ט. ברור, מה שקרה היום בטבריה לא ירשה לנו לשבת הרבה זמן, אולם לא היתה גם אפשרות לדחות את האספה. נעבור כעת לסעיף הבחירות לאספה"נ. יש לשאול את עצמנו למה דחינו את הדבר עד כה? אולם כבר לא פעם קרה כשנגשנו לענין זה של הבחירות נאלצנו לדחות אותן פעם בגלל הבחירות לקונגרס ופעם בגלל מאורעות הדמים בארץ. עכשיו פונה ההנהלה שוב אל הפלינום בענין הבחירות. לא נוכל כרגע לקבוע את הזמן המדויק, כי נצטרך לנהוג לפי הפרוצדורה החקית. בכמה ישובים בארץ עומדים אנו לפני בחירות לקהלות כמו בת"א ובחיפה, והסמכת מועד הבחירות לקהלות אלו ליום הבחירות לאספה"נ יועיל לנו הרבה, כי ע"י כך נוכל לנצל את החומר אשר הוכן לקראת הבחירות לקהלות הללו. פה נציע רק: החלטה המטילה על ההנהלה לגשת מיד להכנות הדרושות; ובחירת ועדת בחירות מרכזית.

\- - - - - - - - - - -

לא נאה מצד הד"ר ואשיצלמען שאנו יושבים כאן בחסדו של השלטון. גם אתה ד"ר ואשיץ יושב כאן באותו התוקף. לא לא סוד שהנהלת הועה"ל נגשה זה כמה פעמים להכנת הבחירות אולם כל המפלגות דרשו לדחותן, וזה בגלל מסבות הזמן שלא היו לטובתנו. בהזדמנות זאת אני רוצה להגיד דעתי. יש להסמיך את הבחירות לועדי הקהלות לבחירות לאספה"נ, אין לפחד מפני טשטוש הגבולין, את הדבר נוכל בשקט למסור לועדת הבחירות. השאלה העיקרית – הצעתו של רמז. שאלה זו היא מעשית

המטפלים בדבר.

בהזדמנות זו רוצה אני להודיע על ההחלטה שנתקבלה בהנהלת הועה"ל והי"א - הכנת הבחירות לאספה"נ. אין שאלה זו עומדת לדיון בישיבה זו, ולה תוקדש ישיבה מיוחדת שתיקרא בקרוב.

אני חפץ לנגוע בעוד שאלה שגם לה ערך פוליטי - הבעיה של עיריה ירושלים. דבר מנוי בלתי יהודי בראש העיר עומד בסתירה גמורה לזכויותיהם החוקיות של היהודים בירושלים. הראשות מגיעה לרוב מקלפי הבסים והם, כידוע, היהודים. בזמנו נקבע ע"י הנצי"ב הקודם סטטוס לסגן היהודי, והיה בזה משום פשרה, שכל זמן שראש העיר נעדר ממלא מקומו הסגן היהודי. הסגן הוא שמש בתפקיד זה שנה ויותר, הצליח בלי ספק בעבודתו, וגם השלטונות וגם הצבור העריכו את הדבר. המעשה האחרון של הממשלה מעליב הוא וזה מתפרש כאילו מועד הכתאר הזה לבלתי יהודי. המוסדות דנו בשאלה זו, מחו נגד הפגיעה, אולם, לצערנו, לא הצלחנו. בקשר עם הידיעה שנפוצה, כאילו עומדת הממשלה להאריך את תקופת כהונת העיריה הנוכחית לעוד 5 שנים, נתברר שאין הבטחה כזאת קיימת. אתמול בישיבת העיריה הצהירה סיעתנו על עמדתה, אולם את החיבון הפוליטי לא שינו ונשארנו לעבוד.

לבסוף שני דברים:

ענין החנוך - הועה"ל והועד המנהל שע"י מטפלים בזמן האחרון מתוך ערנות מיוחדת בשאלה אשר תקציב החנוך לשנת הרצ"ט, עדיין לא נמצא הפתרון. בתיה"ס אמנם נפתחו בזמן, כי ה' ספטמבר נזקף עוד לח' שנת הלמודים החולפת. השאלה הכספית רצינית מאד ואם לא ימצא לה פתרון, לא נוכל לפתוח את בתיה"ס, ביחוד בירושלים אשר אינה יכולה לעמוד בהתחייבויותיה. השאלה זו בכללה תובא בעוד שבוע לפני הפלינום.

הועה"ל מטפל גם במפעל לחזוק הכלכלה ועומד בקשר עם המוסדות המתאימים. אנו עומדים בקרוב להכריז על מפעל 3 חדשים של תוצרת הארץ.

לבסוף מודיע מר בן צבי - כי הדברים שנאמרו ע"י ניתנים לפרסום, לא כן הרצאתו של מר שרתוק המיועדת לאינפורמציה פנימית בלבד.

- - - - - - - - - - - -

ובדרך הכלל הטובה ביותר, אבל מסופק אני אם אפשר ברגע זה להגשימה. מצד שני המצב הכספי בועה"ל ובקהלות הוא כזה שאינו מרשה הוצאה זו הכרוכה בהגשמת ההצעה. הצעתי היא למסור את הדבר לעיון ולדיון לועדת הבחירות ואולי ימצאו האמצעים הדרושים לגשום ההצעה.

- - - - - - - - - - - -

__הכינוס הישובי הנקרא מטעם הועה"ל בת"א__
6.9.1938

__י. בן-צבי__ - רבותי, לפני שנעבור אל סדר יומנו, מחובתנו להזכיר כאן, בכנוס ישובי זה, את החללים שנפלו על מזבח המולדת מאז האספה האחרונה של הועה"ל. מקריא רשימה ארוכה של 99 חללים יהודים ומצ"ין מקום הרצחם.

עוד לא היו חדשים כאלה של תגבורת ההתקפה בנגדנו. מלבד החללים שנפלו ישנם עוד כ-300 פצועים, מהם נשארו אינבלידים ונפשות התלויות בהם. זה מראה עד איזה מצב הגענו. מה שהניע אותנו לכנס אספה זאת, זהו בראש וראשונה הצורך הפנימי לתת לעצמנו דו"ח על מצב הבטחון ועל הפעולה הנעשית בקשר עם זה ע"י המוסדות המוסמכים. ע"כ ישמע דו"ח מפורט מאת מ. שרתוק, אסתפק רק במסירת דו"ח מפעולות הנהלת הועה"ל.

במשך הזמן הזה עמדה במרכז הפעולה של ההנהלה שאלת הבטחון. במשך התקופה הזאת נתקיימו ראיונות עם הנצ"ב ועמדנו כמו כן בחליפת מכתבים תכופה עם הממשלה. נושא הריון היה - הגברת כחות ההגנה של הישוב. היה גם מו"מ על הבטחת בטחונם של הפקידים והפועלים היהודים העובדים בקריות הממשלה שמצבם הוא איום ונורא. נוצר מצב הלוחץ על הפקידים והפועלים היהודים להסתלק מהעבודה במשרדי הממשלה, הרכבת, הטלפון וכו'. מצד שני אין הצבור היהודי יכול לפנות למשרדי הממשלה השונים הנמצאים מחוץ לשטח הבטחון. יחד עם זה יש לציין שפה ושם אחזה הממשלה בצעדים נמרצים וזה נתן תוצאות. פעולת הממשלה במחוז הצפון מוכיחה שבמקום שהיא תקיפה, היא מסוגלת להשתלט על המצב. בליתי שבועים בנקודות הישוביות שלנו בצפון, ראיתי את הנקודות בבדידותן ובסכנתן, אולם בזמן האחרון חל שנוי לטובה, וזה הודות לפעולות הנמרצות של הממשלה וגם הודות לפעולות כפר הישוב, מפעל אשר שמש לישובים אלה שפת נחם והכרה שאין הם בודדים יותר במערכה והישוב כולו דואג לעתידם ולקיומם.

__כפר הישוב__. הועדה הישובית שע"י הועה"ל הגתה את הרעיון הזה. הוקמה ועדת משנה מיוחדת ובראשה נשיאות כפר הישוב. האורגן הזה מנהל את העבודה,xxx ועלי לציין מתוך הערכה, כי בכל נקודה ונקודה ישנה ערות רבה ולכוד הכרות מסג"ב מפעל זה, והועה"ל הוא הוא אשר נושא באחריות המפעל. ברור, שכנוס חשוב זה בודאי מעונין לשמוע פרטים מהפעולות הללו, וזה ימסר ע"י אלה

V

מליאת הועד הלאומי
י"ט כסלו תרצ"ט 12.12.1938

י. בן-צבי - ישיבה זו נקראה לשם בירור פול' של המצב. שתים הן הנקודות: החרבן הכללי שהתחולל על ראש יהודי גרמניה והסכנות הפול' של הציונות והישוב. מברך את ה' פ. רוטנברג שהואיל לבוא לישיבה ולהשתתף בדיוננו.

יום החרבן והאסון על יהודי גרמניה ישאר לדראון לדורות. כל היהדות עתידה לקבוע יום זה כיום איד ואסון, חרפה וכלמה לאותה אומה שהקימה את המרצחים האלה. אולם אותו האסון טרם נגמר, רבבות יהודים מעונים במחנות ההסגר, אנשים נשים וטף נשארו בלי מזון ובלי קורת גג, בתי הכנסיות הותו וספרי הקדש חוללו, הקהלות פוזרו, ההסתדרויות פורקו, וסכנת כליה מרחפת על 60 רבוא מישראל. אלה שבאו מלונדון היו עדים לאותו הרושם המזעזע שעשה אסון זה על דעת הקהל באנגליה, נשמעו בפרלמנט נאומי אהדה, נערכו תפלות בבתי הכנסיות האנגליקניות, ולא פחות מזה עשה הדבר רשם באמריקה. אין אנו מזלזלים באותם הצעדים שנעשו להכנסת מספר פליטים וילדים לאנגליה, אבל ראינו חובה להגיד למשחית: הרף; ראינו את אזלת ידה של הדימוקרטיה, ראינוה בקצר ידה. אחר וכוחים והפוסים שונים אנו עדים רק לאמצעים קלושים, פחותי ערך, שנעשו פה ושם, אולי תכניס אמריקה יותר ואנגליה פחות, ויתר הארצות כבר ממהרות להודיע שאין להן פתרון לשאלה זו. ובשנת 1938 לא נמצאה ארץ, כשם שארץ כזו נמצאה בימי גרוש ספרד, עותומניה - אשר תפתח שעריה לרווחה לפליטי חרב. טבעי היה שאנגליה לא תפתח ארצה, אלא תפתח לרווחה את שערי ארץ מולדתו של העם העברי, שהוא בנה והקים אותה מחדש. כמה טבעי היה הדבר לו פתחה ממשלת בריטניה את שערי א"י ברגע כה פטלי ולתת מקלט לנרדפי היהודים באירופה המרכזית, אולם במקום זה נעלה הממשלה הבריטית את שערי הארץ הזו במנעול כפול, ולא זו בלבד, אלא מוחקת היא אף שמה של א"י מכלל הארצות המסוגלות לקלוט פליטים אלה. אחרי האינציאטיבה שנעשתה ע"י הנהלת הסוכנות היהודית בלונדון, שפנו לבדם וגם עם גדולי ישראל, ואחרי האינציאטיבה של הנהלת הועה"ל בירושלים ובלונדון להכריז ולהשמיע שהישוב דורש לפחות לקלוט מספר של 10 אלפים ילדים, - אינגו שומעים על שום תגובה מהממשלה הבריטית. אינני מדבר על פתיחת שערי הארץ להמוני פליטים, אלא גם ההביעה המינימלית, הסמלית, להצלת כמה אלפי ילדים - נתקלה בקיר אטום. הישוב שלח משלחת מכל חלקי הישוב להביע לממשלה את נכונותו של

של הישוב לכל הדרותיו להחלים מספר ידוע של ילדי גרמניה, אולם הביעה זו מונחת באיזה מסרד ולא זכינו לקבל עדיין תשובה. אולם כן זכינו לקבל תשובה מהמיניסטרים בשני בתי הפרלמנט. הממשלה הבריטית מנסה להפריד בין צרת ישראל ובין א"י, להפריד בין האסון שקרה בגרמניה, ואולי בקרוב יהיה זה גם בארצות אחרות, ובין הבית הלאומי. הם מתעלמים מן העובדה שהבית הלאומי קשור קשר אורגני עם צרת ישראל, שעליה עוד דבר הרצל. ההתנגדות לעליה ברגע זה סותרת וחותרת תחת אותו הרעיון שלגיטומו קבלה אנגליה את המנדט מאת 52 מדינות. הממשלה כורהתהום בין צרת היהודים ובין ארץ ישראל, והיא מחפשת פתרונות הנראים לנו כפנטסטיים, מלאכותיים, שגם היא אינה מאמינה בהגשמתם.

הדבר המכאיב ביותר הוא זה, שלא רק מיניסטרים של ממשלות מציעים לנו הצעות כאלה, אלא נמצאים גם מאחינו, מגדולינו, המוכנים להכנע ולהשלים עם גזר דין זה, מצדיקים את הדין על סגירת שער, וכמה מכאיב הוא לנו שהנציב הראשון ליהודה, הלורד הרברט סמואל, שנכשל כבר פעם בנאומו בבית הלורדים, הכריז מלים שכה הכאיבו לכל אזן שומעת וגרם שנכסה פנינו מרוב חרפה וכלמה.

וכמה מעציב הוא שדוקא לורד זה קבל עליו תפקיד להגן על אותו הרוצה האחראי יותר ממי שהוא אחר על המרור בארץ שהוא, למעשה, מרריך אותו גם עכשיו. הועד הלאומי בשעתו הודיע ללורד סמואל שהועה"ל והישוב המאורגן לא יתן את ידו ואת הסכמתו על בסיס הצעות כאלה. אין להצעותיו של סמואל כל אחיזה בחיים ובמציאות היהודית. את זה עלינו להגיד לו גם כעת, באמצעים פוליטיים ולא ע"י הסלת שקוצים. סכנה גדולה היא זו שנמצאים בקרבנו אנשים המוכנים להצדיק את הדין ולזה נדרשת הגבה מצד הישוב כולו. הממשלה הבריטית הזמינה את הסוכנות לועידת לונדון, והסוכנות פנתה גם לישוב להשתתף בועידה זו. והישוב בשום פנים לא יסכים להפרדה בין צרת היהודים ובין א"י, והוא לא יסכים לנעילת השער בפני פליטי וילדי גרמניה.

- - - - - - - - - - -

אשר לדו"ח של ועדת וודהד הדברים ידועים לא רק מפני שיש פה חלק מחברי הועה"פ הציוני שהיו בלונדון, אלא מפני שהדברים האלה הובאו בעתונות ובאספות ולכן אינני רוצה להתעכב פה על זה. דבר אחד ברור שועדת וודהד חיסלה את התכנית

מדינה עברית בחלק מארץ ישראל והיא הציעה כמה הצעות יותר גרועות. והתוצאה היתה שהממשלה קבלה את השלילה שבהצעותיה, היינו את חיסול המדינה היהודית בחלק מארץ ישראל והשאירה לעצמה את היכולת לקבל או לא לקבל את ההצעות השליליות האחרות הנוגעות להגבלת העליה, להגבלת ההתישבות, להקמת מועצה מחוקקת וכדומה לזה ועוד יתרה עשתה הממשלה, דבר שלא נכתב אפילו בדו"ח של ועדת וודהד וזהו ענין צרופם של מלכי ערב, הזמנת מלכי ערב - לא רק את ערבי ארץ ישראל - לשם דיון אתם על גורלה ועתידה של הארץ. הסוכנות היהודית כבר הכריזה, אבל גם הישוב יכול להגיד את זה, שמעולם לא התנגד לפו"מ ולשולחן עגול עם ערבי ארץ ישראל כתור עובדה. אם בשביל היהדות העולמית זהו ענין עיוני, הרי בשבילנו זהו ענין מעשי מאד, ענין הנוגע לחיינו. יש פה עשרות אנשים באולם הזה, אשר או בתור אנשים פרטיים או לפי תפקידם הצבורי יושבים על יד שולחנות עגולים - אם גם למטרות יותר קטנות - אם בעניני עיריה ואם בעניני מושבות ואם בענינים אחרים. והישוב מעולם לא הסתלק מרעיון זה של פתרון השאלה. אולם לא עלה על דעתנו לעולם שפתרון שאלה זו, מלבד שהוא תלוי בפו"מ עם ערבי ארץ ישראל ומלבד שהוא תלוי ב-52 מדינות, שברצונם הטוב הצטרפו להסכמה על המנדט, הוא תלוי גם במדינות אשר לא הצטרפו מעולם להסכמה זו ואשר עומדים גם מחוץ לחבר הלאומים, ואם הם עומדים בפנים, מעולם לא חשבנו שיש להן זכויות מיוחדות בענין זה יותר מאשר ל-52 המדינות ההן. אבל המלחמה הזאת התנהלה בין הסוכנות ובין הממשלה הבריטית בתקופה הקודמת של 2-3 חדשים. ובשעה שאנחנו באנו ללונדון, מצאנו את הדבר הזה כבר גמור - גם את המלחמה, גם את הארגומנטים, גם את התשובות וגם ההחלטה היתה כבר. והסוכנות הודיעה שהיא אינה דוחה את ההזמנה ושלא תדחה את ההזמנה והועה"פ לא דחה את ההזמנה להשתתף בשיחות- בתנאי שהשיחות יהיו על הבסיס של הצהרת בלפור ושל המנדט. בזה נגמר הענין בועה"פ הציוני. לא העמידו אז תנאים אחרים.

אולם מה אנחנו רואים עכשיו ? ומה קרה בינתים? בינתים קרה דבר אשר שייכות ישרה לענין המו"מ על בסיס המנדט אין לו, אבל שייכות ישרה למצב היהודים ולענין ארץ ישראל יש לו ויש לו: החרבן של יהדות גרמניה אשר פתאום. חורבן זה איננו כתוב בשום מו"מ בין יהודים ובין אנגליה והוא איננו נובע ממנו. אולי

הוא נובע מכל הפוליטיקה הבריטית ומחולשתה של בריטניה, אבל הוא איננו נובע מהמו"מ בינינו ובין הממשלה ובינינו ובין הערבים. אבל קרה הדבר הזה ושוב אי אפשר להתעלם ממנו. קרה האסון הגדול של חורבן יהדות גרמניה ונתעוררה השאלה ע"ד פתיחת שערים. ואילו לא היתה שאלת העליה עומדת על הפרק ואילו לא היה הרעיון הזה מוצע ע"י מקדונלד ולא ע"י המיניסטריון, אילו קרה באסון גרמניה חודש לפני זה, כי אז היו דנים על הענין לגופו, לפי תכנו ואז היה כוח בידי היהודים בכל העולם להגיד, יש ממשלה אשר קבלה את המנדט על ארץ ישראל, יש ישוב שרוצה לקבל את העולים הפליטים, יש עם ישראל הרוצה לתת מיליונים - מדוע לא יתנו לו לעשות זאת? מדוע לא יפתחו את השער? ואז לא היה עולה על הדעת שאיזה מיניסטר יענה, אנחנו לא נוכל לתת לכם תשובה - אינם אומרים חס ושלום שלא יתנו בכלל תשובה - עד שלא תהיה איזו קונפרנציה שהיא. אילו קרה באסון הזה לפני חודש, לא היה כלל נשמע תרוץ כזה ולא היו יכולים להגיד לנו, נקרא קודם קונפרנציה. הקונפרנציה באה להתיעץ ע"ד גורלה של ארץ ישראל וע"ד עתידה של הארץ, הממשלה רואה מראש שלא יבואו/ בה לשום מסקנא והיא בעצמה תחליט, ואין שום הצטדקות ואין שום יסוד לתלות בענין הקונפרנציה הזאת אסון היהודים בגרמניה. רק במקרה צפה השאלה ועלתה על הפרק באמצע, והאסון קרה באמצע. מחפשים תרוצים ואין לקבל את הדבר הזה שתשובה אינה יכולה להנתן מפני שצריכה להיות איזו קונפרנציה. מה פרוש הדבר הזה? גרמניה אינה מחכה. 75.000 היהודים מעונים ונהרגים בכל יום. גרמנ הודיעה - וכולנו יודעים על כך - כי בעוד 20 יום יגרשו את היהודים מבתיהם. השעון לפנינו. מאות ואלפי מכתבים באים ליהודי גרמניה וקרוביהם שבארץ. ולילדים ולילדות בני 15 באים מכתבים מהוריהם שיצילו אותם בעוד מועד כי בעוד 20 יום יגרשו אותם החוצה אל הקור של דצמבר וינואר הגרמני ולא יחכו הילדים האלה ואין תקוה שיוכלו לחיות ולחכות עד שישבו בקונפרנציות ויסכימו או לא יסכימו. ואין איש יודע כמה ימשך הדבר ואין שום הצדקה לדחות ולעכב את הדבר הזה בגלל הקונפרנציה. ואם לעכב את הקריאה, כמדומני שיש רשות גם לישוב וגם לעם ישראל כולו לעכב את הקריאה.

יש עוד כמה טעמים, ואחד הטעמים הוא אותה הרשימה שקראנו לפני חצי שעה,

הרשימה האומרת שבמשך 50 הימים האחרונים נהרגו עוד 73 יהודים. ואין אלה מקרי בודדים, כי אם נקח את שאר הרשימות ונראה שאחוז ההרוגים כמעט בעינו עומד, אולי הוא קצת פחות, אולם בדרך כלל בכל יום נהרג אחד או שנים. אינני מכחיש שהצבא השתלט פה ושם ויש תקוה שישתלט אולי יותר על המצב, אבל ברגע עוד לא נעקר הרע משרשו, הרוגי יום אתמול כתיפה יוכיחו זאת, ואין בטחון שמחר ומחרתיים לא ימשך המצב הזה. לאור מצב הבטחון, לאור המצב הפוליטי ולאור הסכנה המרחפת על ראש יהודי גרמניה אני חושב שהיה מוצדקים כאן באספה זו להביע לא רק את ספקותינו, כי אם גם את הדרישה שלנו כלפי האינסטנציה האחראית של עם ישראל, כלפי הסוכנות ולדרוש שלאור המצב הזה יעיינו מחדש בדבר ההסכם שהסכימו להשתתף בכו"ם הזה, יעיינו מחדש ויחליטו. הנהלת הועד הלאומי מצדה דנה בשאלה הזו, היא אינה באה כאן בהצעה מסויימת, היא באה הנה בספקות. אבל היא באה בהצעה אחת: רצוי שהאחדות של עם ישראל תשמר בזה, לא שהישוב יקבע לו עמדה לחוד והסוכנות תקבע לה עמדה לחוד. ולכן צריכים אנחנו כאן לחוות את דעתנו ואת דרישתנו שהסוכנות תעיין ותחליט לאור כל הסכנות, אם יש מקום גם להבא להשתתף בפגישות אלה.

באשר לישוב: מצדו לא יוכל להסתפק בבקשה בנוגע לעלית ילדים. יש הצעות שונות ע"ד לחץ יותר גדול בקשר להצעה זו. אבקש רגע אחד לעמוד על נקודה זו. ידענו כולנו שאין זו השאלה היחידה לאור מצבם של 600.000 יהודי גרמניה. אני יודע שיש שאלות הרבה יותר דוחקות. 40.000 יהודי גרמניה היושבים בארץ יש להם אחים וקרובים, יש שאלה של ראשי הציונות בגרמניה, ענין הבאת הקרובים הוא אולי יותר דוחק. אני יודע ששאלת יהודי גרמניה כולה מציקה את כולנו ואני יודע שעם עלית 10.000 ילדים לא תפתר השאלה. אבל דוקא מפני שזוהי יותר שאלה של אלטרואיזם מאשר שאלה אינואיסטית של הישוב לא נוכל להסכים שמארץ ישראל תשולל אותה היכולת שניתנה אפילו ליהודים באנגליה ולגויים שם. לא יתכן שבגלל זה שהישוב בונה את ארץ ישראל, שהישוב שזכה לכל אותן התהלות והתשבחות בפרלמנט שזכה פתאום להחשב לאכספרט בעניני ההתישבות וכשרוצים ליישב את טנגניקה מחפשים אכספרטים בקרב הישוב, שישוב זה ייענש, שיוטל עליו עונש שאסור לו להשתתף בהצלת הילדים. ליהודי אנגליה מותר, ליהודי אמריקה מותר, רק לישוב אסור

משום זה. עם הדבר הזה לא נשלים ולא נקבל אותו משום טעמים פוליטיים. הישוב צריך למצוא את דרכי הלחץ. עוד לא הכל נעשה בנידון זה.

יחד עם זה אין הישוב מסתפק בדרישות. אתם יודעים שנקרא כנוס מיוחד לפני עשרה ימים, כנוס של הנ יודות, הפלשתינות המיוחסים שלנו, של הארגונים. בתור תוצאה מזה הלכה משלחת למזכיר הראשי ונוצר כבר מוסד שנקרא "מועצה להצלת ילדי גרמניה ". המוסד הזה כבר קיים והסתדר. הקריאה נשמעה בארץ, אלפי הורים נרשמים לקבל ילדים לחנוך, לאמוץ, להקלטה. הפעולה הזאת נעשתה ותיעשה. הדבר הזה איננו זקוק לרשיון, להסכמה ממישהו, כי אם מהישוב בלבד. הפעולה תמשך. אולם יחד עם הפעולה הזאת דרוש לחץ פוליטי מיוחד אשר ישבור את הקיר הזה ואשר יכריח את הממשלה לסלק את האסור ואת הריסור שלה על הקלטת ילדי פליטי גרמניה בקרב הישוב בארץ.

אלה הם הדברים העומדים כאן לפנינו לדיון: המצב הפוליטי בכללו, מצב יהודי גרמניה. יש לנו גם הצעות של החלטות. זה יבוא לידי בטוי במשך הויכוח. ועכשיו אנו נגשים לעצם הדיון.

- - - - - - - - - -

במקרים כאלה כאשר הזמן קצר נוהג הועד הלאומי למסור את נוסח ההחלטות להנהלה. יש פה שני סעיפים שאין בהם כל חילוקי דעות: ענין הגובתנו לאסון בגרמניה וסגירת שערי הארץ. החלטה אחרת, שבה היו אמנם חילוקי דעות, והיא בנוגע לצורת הפניה אל הסוכנות היהודית, בדבר העמדת הסוכנות על הסכנות הישנות והחדשות הכרוכות בועידה. פניה אליה בדבר הצורך לעיין מחדש ולהחלט על אי השתתפות או השתתפות בתנאים ידועים בועידה. פה יש ניואנסים. לא נוכל לקבל פה החלטה במנין דעות, אני זוכר שהיתה לנו פה באולם שאלה שנויה במחלוקת, ואז אמר ויצמן: הנאומים מספיקים לי. גם אנחנו לא נקבל היום פה דברים המחיבים את הסוכנות, אומרים את ההרגשה והדרישה ומראים על הסכנות. את הנוסח הסופי של ההחלטה נמסור להנהלת הועד הלאומי. ג׳ הנני מציע לקבל החלטת גינוי למעשיו של הרברט סמואל וגם הצעות צילינג לאסוף חומר בנוגע לקרובים ודרישות קרובים, כדי שירגישו את הלחץ הצבורי, ואת הלחץ הזה צריכים עוד להזק ולארגן.

V

מליאת הועד הלאומי
9.1.1939

י. בן-צבי – ארבעה שבועות עברו מהישיבה האחרונה של הועד הלאומי ובמשך הזמן הקצר הזה נוספו לנו 18 קרבנות. יזכרו עמהם גם שני קרבנות ספינת "רחף" אשר פלסו להם נתיב במים ומצאו מות בעמלים. עמהם יחד נזכר את השוטרים והחילים הבריטיים ואשר ביניהם נפל מפקח המשטרה במחוז ירושלים סנדרסון אשר באו להגן על החק והבטחון.

לפני שאעבור לסדר היום אני אביע בשם כלנו את הכרתנו העמוקה לחברת הנהלתנו הגב. הנריטה סאלד, אשר עבדה אתנו במשך השנים האחרונות כעומדת בראש המחלקה הסוציאלית ועתה היא עוזבת את עבודתה. אולם ברור הדבר שהיא תמשיך להשתתף בישיבות ההנהלה וישיבות הפלינום ואשר תוכל להביא לנו תועלת רבה בעצותיה ובכוחותיה.

- - - - - - - - - - -

אין אמנם אמצעים למחלקה אולם זהו אינו המניע להתפטרותה כי בלאו הכי תשמח הגב. סאלד אם ימצא מקור בטוח להספקת תקציב המחלקה ויהיה מאין שלא יהיה. היא רוצה לעזוב את עבודתה מאין יכולת פיזית לשאת בעבודה יום יומית כה קשה.

נעבור לעניני תקציב החנוך. התקציב המוצע ע"י הועד המנהל דורש את אשורו של הועד הלאומי. קבלתי מכתב מהרב אסף שבו הוא אומר שהועד הלאומי לא ידון ויחליט בדבר התקציב כל עוד ועד החנוך לא עיין בו והביע את חות דעתו.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
19.1.1939

י. בן-צבי - בכנוס הישובי לפני חדש וחצי נתקבלה משאלה כללית לפנות להנה"ס ולבקשה לדון מחדש בענין השתתפות היהודים בשיחות לונדון, אח"ז נתקבלה החלטה בועה"פ הציוני המצומצם המטילה גם היא על הנה"ס לדון מחדש בשאלת המו"מ בלונדון. מאז ועד עתה עברו כמה שבועות וערים אנו למה שמתהוה מסביב שאלה זו במחנה הערבים. בהנהלת הועה"ל היו דיונים בשאלה זו, אולם הם כבות בקשה מאתנו לדחות לזמן מה את קביעת עמדתנו עד שתתקבלנה ידיעות אחרונות מהמצב בלונדון. באותו זמן קבלנו הזמנה מאת הנהלת הסוכנות, בחתימתו ש מר גרינבוים, לשלוח 3 אנשים לפאנל. בראשונה היה מדובר כי נציגות היהודים אשר תנהל את מו"מ עם הממשלה הבריטית תורכב מ-12 איש בתוכם - 3 ב"כ הועה"ל, בעת חל שנוי בדבר והוחלט על הרחבת הנציגות למען תת מקום לנציגי היהדויות בכמה ארצות. ברור שהגוף האחראי שינהל את המו"מ תהיה הסוכנות, למעשה ינוהל המו"מ ע"י המחלקה הפוליטית וחברי הפאנל ישמש כגוף מיעץ. בקשר עם זה נתעוררו כמה שאלות והצעות. ישנה הצעה מתנגדת לכלל הדיונים, הידיעה שישנה בידנו היא - שהסוכנות עדיין לא החליטה על עצם השתתפותה בשיחות ועד היום טרם הגישה את רשימת האנשים אשר ישתתפו במו"מ. בדרך כלל ישנם חששות כבדים לכוונה של הממשלה. ורבים הם הסימנים המעידים על כך: סרובה של הממשלה להרשות את עלית -ילדים, עמדת הממשלה לגבי נציגות הערבים, החנינה לגולי סיישל ושתופם במו"מ, כן בזמן שלפני זמן מה היא הודיעה שהועד הערבי העליון הוא אשר אחראי בעד מאורעות הדמים בארץ זו; אתמול שמענו על המצב בחבר הלאומים, את הדעה שנשמעה על אפשרות של הכנסת שנויים במנדט, ולבסוף העובדה, שהטרור בארץ לא רק שנפסק אלא התגבר יותר ויותר. יש לנו הצעה מנוסחת של גלוי דעת אשר יתפרסם בעתונות ואשר שם מחוים ב"כ הישוב את דעתם על התנהגותה זו של הממשלה. אולם לפני שנקריא לפניכם את גלוי דעת זה נשמע אינפורמציה פוליטית מאת ב"כ המחלקה המדינית - הד"ר ב. יוסף.

- - - - - - - - - -

יש שתי הצעות שונות: אחת - הצעתו של שפרינצק לקרוא את הגלוי דעת ולהחליט עליו. השניה - שאלת כבוד לאספת הועה"ל. יכל להיות שלא נקבל החלטה אבל זה לא מצדיק שלא נתן לחברים הרוצים להביע את דעתם את האפשרות לכך.

- - - - - - - - - -

אספת הנבחרים הסלישית מוסב סביעי

י' סבט תרצ"ט 30.1.39

<u>י. בן-צבי</u> – אני פותח את מוסב אספת הנבחרים. נזכיר את הקרבנות החדסים אסר נפלו על הגנת המולדת, על קדוס הסם ועל קדוס עם יסראל. 447 נפסות יקרות נפלו מאז המאורעות. לא נייחד הזכרה לסם כל אחד ואחד מהם ולא נרבה עליהם בדברים, נעמוד לכבודם דום במסך רגע אחד.

זכרם סל הקדוסים יהיה סמור אתנו לנצח, רוחם מרחפת על פני האולם הזה סבו מתכנסים נבחרי כנסת יסראל בארץ לדון על גורל היסוב ועל גורל האומה בסעה חמורה זו.

אנו עומדים כעת בפרק הסיחות בלונדון ונקדיס את הסעיף הראסון סל המוסב הזה לסאלות הקסורות עם הסיחות בלונדון ואת החצי הסני לסאלות תקציביות ולצו המסים, סגם זוהי סאלה לא סנססיונית, אבל סאלה העומדת על הפרק לפנינו. בסוף היסיבה אמסור גם בנוגע להחלטה על בחירות חדסות.

עכסיו עומדות לפנינו על הפרק סיחות לונדון. זהו סמן הרסמי. לא אנחנו בקסנו את הסיחות הללו, לא אנחנו הצענו סאחרי סתי הועדות סהיו כבר, הועדה המלכותית, ועדת פיל, וועדה החלוקה, ועדת וודהד תבוא עכסיו ועדסה סליסית, ועדת מלכי ערב. להיפך, אנחנו ראינו אסון בהכנסת גורם חדס זה, נוסף לועדת המנדטים סל חבר הלאומים. את דעתנו זו הבענו לסוכנות, עוד לפני סהפרסמה הממסלה את החלטתה לכנס את נציגי הערבים בא"י ואת נציגי מלכי ערב לדון בסאלת ארץ יסראל. אולם ההנהלה הציונית והועה"פ הציוני הגדול אסר נתכנס בלונדון, קבלו את העמדה סקבלו והדגיסו סהמנדט והצהרת בלפור יהיו עקרונו הבסיס היחידי לדיון עם הממסלה ועם הערבים וממנו לא נזוז. היתה עמדת הועה"פ הציוני. הכנוס היסובי האחרון סהיה באולם, זה אחרי סובם סל חברי הועה"פ הציוני בלונדון הבליט על דרישתנו להרסות לנו להציל 10.000 ילדים מילדי יסראל מתופת גרמניה. בדרישה זו באנו, סליחי היסוב אל הנציב העליון, אל הממסלה, הסברנו את דרישתנו בנמוקים פרינציפיוניים ובנמוקים מעסיים מתוך הצורך הפנימי סל היסוב להגיס לכל הפחות עזרה זו לקרבנות הרדיפות בגרמניה. עמדנו גם על הצורך המיוחד סל הקרובים. ארץ יסרל קלטה 45.000 יהודים פליטי גרמניה ויס

צורך, מיוחד לעזור להם לאפשר את הצלת קרוביהם. אמרנו מהצד הפרינציפיוני שלא יתכן שתעשה הפליה כזו, לגבי הישוב בארץ בהשואה, עם היהודים תושבי אנגליה או תושבי ארצות אחרות, שהישוב שיש לו סטאטוס של בית לאומי ייענש על כך ותנשל ממנו זכות, זו של הצלת ילדים והצלת קרובים. אולם הממשלה ענתה לנו בנאום בא כחה בבית הלורדים ודחתה את עצם הדיון על דרישתנו על לאחר השיחות בלונדון. בכנוס הישוב העלינו על הפרק את שאלת הרביזיה, שאלת הדיון מחדש בעמדת הסוכנות היהודית ובעמדת הועה"פ הציוני ופנינו אל הסוכנות, שהיא תדון מחדש כנוגע להשתתפותה בשיחות. הסוכנות דנה מחדש, אולם לאחר שהיא עיינה בשאלה, מכל צדדיה ובמצב שכבר נוצר ולאחר שנמלכה גם בדעת הציונים באמריקה, באה לידי מסקנא, שאין מקום כעת להמנע מהשיחות הללו וההמנעות יכולה להזיק יותר מאשר להועיל. בכל אופן הסוכנות היתה שהחליטה בדבר הזה, היא משתתפת בדבר הזה, בתוקף ההחלטה של הועה"פ הציוני. בפלינום האחרון של הועד הלאומי שנתכנס בירושלים לפני שבועיים בערך אישר הפלינום את העמדה שעלינו ליצור חזית אחת מאוחדת עם הסוכנות ולא ליצור שתי חזיתות, שעלינו לחזק ולהגביר את הסוכנות במלחמה קשה וגורלית זו בלונדון. ואם ב"כ, הסוכנות השתמש כאן פעם במבטא: קשה ללכת ללונדון, אנו הולכים כאילו לעקידה, הרי אין אנחנו יכולים לעזוב לנפשם את נבחרינו, נבחרי עם ישראל הציוני. הישוב עמם גם במצב הקשה. ולכן קבלנו את הזמנתה, של הסוכנות שהזמינה את הישוב ע"י בא כוחו, ע"י הועד הלאומי לשלוח שליחים ללונדון לשם התיעצות היהדות עלמית לרגלל השיחות אשר יתנהלו בלונדון בין הממשלה ובין היהודים, בין הממשלה ובין הערבים. אנחנו קבלנו בפרינציפ את ההזמנה. אנחנו עומדים במו"מ עם הסוכנות על איזה פרטים בקשר, עם זה ובסוף הדיון, בסעיף זה נמסור לכם את ההצעה שאליה באה ההנהלה לאחר התיעצות ודיון עם זרמים ומפלגות בדבר הרכבת המשלחת שאנו עומדים לשלוח ללונדון. אולם הזמן שברשותנו בערב השיחות מסק איננו מרשה לנו לבטל את הזמן לשם דיון על שאלות שכבר, הוחלט עליהן, היינו על עצם העובדה של השתתפותה של הסוכנות. אנחנו מציעים גם לא לדון על עצם השתתפותו של הישוב, אולם במקום זה עלינו לדון מה אנחנו רוצים בלונדון, מה רוצה

משלחת הישוב בלונדון. תפקידה הראשון הוא להביא את דבר הישוב לשליחי בית ישראל מכל הארצות המתכנסים בלונדון ליד הסוכנות היהודית. לא לתנות את צרותינו הם צריכים. אני חושב שעל הרבה צרות יותר גדולות נשמע שם מפי כ"ב היהודים מארצות פזוריהם ברגע חמור זה. את הדברים האלה נשמע. אבל לא בשביל זה אנחנו שולחים את המשלחת. לא זמן של הספד עכשיו, עת מלחמה היא. תפקידנו הוא להביא את דבר הישוב לשליחי הארצות. הישוב יש לו להגיד דבר מה מלבד הסבל שאין כמוהו, ומלבד הספדים על חללי המאורעות. הישוב עומד על עמדתו במשך שלש שנים בין כדורי מות ופצצות ולא יזוז. הישוב איננו משלה את עצמו בתקוות שוא שכבר הגענו למי מנוחות. אחת משתים: אם החלטת הממשלה הבריטית תהיה נגדנו, לא ישלים הישוב ולא עת מנוחה תהיה לו. אבל אם גם החלטת הממשלה הבריטית - מה שאין לדאבוננו הרבה סכויים לכך, אבל אם היא תהיה פחות או יותר מספקת או מתקבלת על דעתנו - על החלטה שהיא לגמרי מספקת אין כלל לחשוב - הרי גם אז לא נגמר החשבון בזה. יש צד אחד שהוא לא ישלים ועוד הרבה צרות נשקפות לנו מהערבים ומהכנופיות ומנהיגיהם ששלחו את שליחיהם ללונדון. ולכן לא נשלה את עצמנו שכבר זמן שקט יהיה בקרוב. הישוב נלחם ועומד על עמדתו.

אולם יבואו אלינו יהודים "טובים" מאמריקה, מאנגליה ומהקונטיננט שירצו לעזור לנו להשקיט את הארץ ולהביא לכך שהישוב ישקוט. אם הדבר הזה יהיה מקושר עם ויתורים בעליה, עם ויתורים בחופש קנית קרקעות, עם ויתורים ביחס לעצמאות שלנו, ביחס לחיים העצמיים שלנו, לא נקבל את העצות הטובות הללו, נתנגד לכך. הישוב יבוא והוא צריך להגיד את דברו: אני נשאתי ואני אשא, את סבלתי ואני אסבול, אנחנו צריכים לדרוש מהם כחות, כוחות של 16 מליון היהודים, שיחזקו את הישוב, יגבירו אותו בכל התנאים. ואילו לא היו שם שיחות עם ערבים ושיחות עם אנגלים, יש לנו מה להשמיע לפני שליחי בית ישראל אשר יתכנסו בלונדון. בשביל הערבים אין כל השיחות הללו אלא התחלה של ועידת פאן ערבית, בשבילנו היא ועידה פאן יהודית. זהו בנוגע ליהודים, ויהיו שם יהודים טובים ויהודים תלושים, יהיו שם יהודים שיעזרו לנו ויהיו יהודים שעם כל כוונותיהם הטובות יחלישו אותנו. הישוב צריך להופיע בכדי שיביע את עמדתו והוא רוצה את העזרה בחיזוק הכוחות והוא בטוח שימים יותר קשים נכונים לו והוא דורש את עזרת

היהודים בכל העולם כולו.

יהיה שם גורם אחר, האנגלים. עם האנגלים לא הפסקנו ולא נפסיק את היחסים. אני חושב שאין כאן מן הצורך להזכיר שבעולם הזה, כפי שהוא מתגלם בסיטואציה הבין-לאומית כיום, יש ברירה לכל עם חלש או חזק, ללכת עם אותם העמים שעוד נלחמים בעד הדימוקרטיה ובעד ההתקדמות האנושית או ללכת עם העולם הפאשיסטי, האנטישמי. לערבים יש ברירה: הם יכולים ללכת לצד זה ויכולים ללכת לצד השני. לנו אין ברירה. אנחנו יודעים שמה שנעשה בגרמניה ומה שנעשה כעת באיטליה, אינו מכוון רק ליהודי גרמניה וליהודי איטליה. זהו, כמו שמספרים בבדיחה היהודית, זה אינו מכוון לא רק נגד יהודי מינסק אלא גם מכוון נגד יהודי פינסק ונגד היהודים בארץ ישראל ונגד היהודים בכל העולם. ראינו את הצפרנים הטמאות של הדורס הזה, ששתה את דם ישראל ואשר החריב את נוהו בארצות פזוריו, אשר גרם ליהודים עינויים וחורבן העולים על גלות ספרד. ואנחנו יודעים מה נשקף לנו מהציר הידוע, ציר ברלין רומא. ואין כאן שאלת ברירה. ואם ברגע ידוע נסתלק מהשיחות, נעשה את זה באותו זמן שנראה סכנה נשקפת לתקות ישראל, פגיעה ביסודות קיומנו ועתידנו. אבל גם ההסתלקות הזאת תהיה לא מתוך שינוי האוריינטציה, אלא מתוך מלחמה בעד זכותנו, אפילו שהיא מכוונת נגד הקואליציה הכי קרובה לנו.

זה בנוגע לשיחות עם האנגלים. השיחות עם האנגלים תנוהלנה בראש וראשונה ע"י הסוכנות היהודית. אנחנו לא נתבקשנו ללכת לשם לנהל שיחות עם הממשלה האנגלית. הסוכנות מקבל את האחריות כלפי חוץ. אבל אין זאת אומרת שאין ערך להשתתפותנו, כי הרי הסוכנות הזמינה אותנו כחבר יועצים ואני מאמין שלא הזמינה אותנו בכדי להתיעץ אותנו ולעשות את ההיפך, אלא בכדי להתיעץ ולהתחשב בזה.

יש עוד גורם אחד, הגורם הערבי אשר הורכב לא על ידינו. הוא הורכב בניגוד לרצוננו משני גורמים - הגורם הפנימי, ערבי ארץ ישראל והגורם החיצוני. הגורם הפנימי הורכב בניגוד למה שהוכרז בשעתו בפרלמנט שנתן יכולת של רפרזנטציה לכל הזרמים השונים. כך הובטח ונעשה הניגוד, ההיפך מזה. הכריזו שאלה האחראים למעשי הדמים לא יוזמנו ונעשה ההפך מזה. ואם כי זה נוגע גם לנו, אבל בראש וראשונה הוא נוגע לערבים עצמם. יש לנו ספקות גדולים אם באמת האופוזיציה הזאת שהרימה את קרנה בזמן האחרון, אם היא תוזמן שם בחסד המופתי, אם תתפוס עמדה אחרת מאשר המופתי עצמו; היא תתפוס אותה העמדה ואולי עמדה יותר קיצונית. יכול

להיות שאילו היתה הולכת, באופן בלתי תלוי ממנו, היתה אולי יכולה ../..
אסדה אחרת. לפי הידיעות, יש גם באופוזיציה עצמה חלוקי דעות. המענן מראגב,
נששיבי הודעות שלפיהן אינגו נבדל מהמופתי בדרישותיו, שמענו מפחרי נאשאשיבי
הודעות אחרות. אבל אין הדבר הזה אקטואלי לגבנו. אותנו לא עניינה כ"כ המשלחת
הא"י כמו מציאותם של הכוחות החיצוניים. ולא, מפני, שאנחנו חושבים שאין
לבוא בדברים עם מושלי ערב, אלא הטעם הפרינציפיוני, שבדבר. הממשלה הבריטית
אסרה שהיא מזמינה את הנסיכים הללו למען מתינותם. יש כמה טעמים לפקפק אם
המתינות של מלכי ערב תתגבר על קיצוניות הערבים בארץ ישראל או להיפך,
שהמתינות הזאת תבוא לבטוי רק עד כמה שזה יהיה בהסכם או בהתאם עם הקיצוניות
של ערבי ארץ ישראל.

מה שנוגע לישוב בעצמו - מדוע אנחנו מתיחסים בפקפוק כזה לשיחות? לא
מפני שאנחנו מתנגדים לסו"מ עם הערבים או מפני שאנחנו בורחים מהבנה אתם.
להיפך. הישוב בארץ ישראל, ביחוד אלה שהיו פה במשך שנים, אשר חלק מהם נולדו
פה, וחלק מהם חי כאן כבר דורות, בודאי שיש להם באופן טבעי רצון והבנה
לחיות חיי התפשרות ושלום עם הערבים. אולם יש דבר מה אשר יכול להיות לנו
לקו ולמשקולת. אנחנו בעד שלום עם הערבים, אבל לא בעד שלום של יהודי תימן
עם האימאם ולא בעד שלום של גולי אשור ובבל עם השליטים אשר הפכו אותם שם
לעבדים. אנחנו בעד שלום של שוים עם שוים. היינו משלמים הרבה בעד היכולת
להקים שלום אמתי של שוים עם שוים ואין לנו צורך בשביל זה לנסוע ללונדון
כדי להשתמש בתיווכו של מישהו. אלא בני הישוב ושלוחיהם יושבים ליד שולחן
עגול במשך כל השנה, אם בעירית חיפה או בעירית ירושלים. אין צורך לסרסור
נכבד אשר יתווך בינינו ובין ג'מאל חוסייני ובין עאוני. ה' פירוחס זוכר
כשישבנו לילה שלם עם אותו ג'מאל ואותו עאוני. אין צורך בשביל זה לנסוע
ללונדון ששם יפגישו אותנו. אנחנו מדברים אתם בלי תורגמנים ובלי "עזרתם
הטובה" של ספארס (?) למפסון ושל עבדאלה פילבי. עצם הבאת המלכים לשיחות
באטמוספירה של לונדון איפה עשויה להקל ולאפשר את השולחן העגול. אין שום
יסוד, שיימצא בסיס לשולחן העגול הזה ואין שום אמונה ששולחן עגול כזה באמת
יתקיים.

האם יש לדבר גם על עמדתנו? כמדומני הדברים ברורים. אנחנו רוצים דבר אחד. מאחר ששאלת הקמת מדינה יהודית בדורנו בחלק מארץ ישראל הורדה מעל הפרק - ובתקופה זו, בודאי שהורדה מעל הפרק - הרי יש לנו לעמוד בכל תוקף על המנדט ועל הזכויות שלנו הנובעות מתוך המנדט ומתוך הצהרת בלפור. יש לנו לעמוד בכל תוקף על הזכות האלמנטרית היהודית הראשונה, שלא בלי צדק מסתפקת בה כל זכותנו שרכשנו לנו וזוהי זכות העליה. היש לדבר על כך שאין שום מקום לפשרנות בשאלה זו, שאלת הבטחת העליה לפי כוח הקליטה של הארץ שאנו הולכים ומגבירים אותו? היש לדבר עוד, על זה שהישוב לא ישלים עם קום הגבלה המסכנת את האפשרות גידלו והגוזרת עליו גזירה של מעוט, מעוט נצחי או מעוט לזמן ארוך? האם יש צורך לצטט כאן את דברי גורדון בנוגע להתגוללות שאפשר לומר אותם גם בנוגע למעוט: אם למצב "מאושר" זה של מעוט, הרי גן עדן זה היה לנו במשך 1800 שנה באירופות ובאמריקות. לא בשביל זה באנו לארץ ישראל, לא בשביל זה הקריב העם היהודי את מיטב כוחותיו כדי להיות מעוט בארץ ישמעאל מעין זו.

קנית קרקעות. גם כאן אין לנו הרבה מה להוסיף. לא נשלים עם הגבלות בענין קנית קרקעות. אם המדובר הוא על אודות הבטחת זכויות העובדים על הקרקע - על זה יש מנהג בקק"ל שהיא דואגת להם והישוב היהודי תמיד הסכים, לכך שיש לדאוג לאלה הערבים שצריכים לעזוב את הקרקעות למען הישוב היהודי. אבל לא נשלים עם אשום הגבלות חוקיות, בארץ או בחלק ממנה.

והדבר השלישי: פתוח עצמי של מוסדות השלטון. כאן הישוב באמת יוכל להגיד את דברו. אנחנו אומרים את זאת בכל הזדמנות שהיא לממשלה בשעה שהיא מנצלת אותנו בכדי לקפח את זכויותינו בנוגע למתן חלקנו ולהנאתנו מהמסים הן מפעולות הממשלה והן בפעולות העיריות ולהנאתנו מהשרותים אנחנו באים בתביעה המאפשרת את התפתחותו של הכוח העצמי שלנו.

אלה הם כמדומני הדברים שהם גלויים וברורים לכל אחד ואחד ואין בזה חלוקי דעות בין הישוב ובין הסוכנות. יש דברים, שאותם יוכלו באי כוח הישוב להבליט ולהדגיש יותר מכיון שעל גבי חרשו חורשים.

קודם שנעבור אל הדיון ברצוני לומר מלים אחדות על פעולות הישוב במשך התקופה הקצרה שעברה בין המושב האחרון ובין מושב זה, ילד יולד לנו, בן ניתן לנו, כופר הישוב שמו. הועד הלאומי וכוחות ישובים אחרים עירית

תל-אביב, הסתדרות העובדים, התאחדות האכרים וכל כוחות הישוב, השתתפו בבנין המוסד הזה ובמשך, זמן קצר של חדשים אחדים נקלט בקרב הישוב. אין למוסד הזה ויזה ופספורט, אינני יודע תחת איזה סוג הוא רשום, אבל הוא נוצר והוא חי. 115.000 הלירות שהתנדב הישוב למוסד זה הן סימן של יחוס של הישוב אל מפעל זה ושום מחבלים ושום בריונים המתנפלים על בניני כופר הישוב לא יזיקו לו. שמענו אתמול דו"ח שבאותו יום שהיו התנפלויות בירושלים ובחיפה נתקבלו מכתבים: אנחנו מכפילים את התרומות לכופר הישוב לאור הסימפטיה. היצירה הזאת אשר היא איפשרה ל-200 נקודות קטנות וחלשות לעמוד בפני אויב ומתנפל, היצירה הזאת נעשתה בשר מבשרו ועצם מעצמותיו של הישוב. נקל להוכיח שבמקום פלוני או אלמוני קרו מקרי אסון, נקל להוכיח שהיו שגיאות פה ושם, אבל לא נקל יהיה להרוס את הבנין הזה, לא יוכלו לו כל עוד שהישוב מרגיש בתועלתו, חשיבותו ונחיצותו. כן, ה' אוסישקין, אני מפחד שזה עוד ימשך כל עוד שהצרות הללו ימשכו. הדבר הזה עוד ימשך חדשים ואולי שנים. יצטרכו עשרה אלפים מצעירי ישראל לעמוד על משמרתם וגם האחרים יצטרכו למלא את חובתם. וברגע שיתפרק המוסד הזה, אינני יודע באיזה מצב נמצא. נקוה שלא יתפרק כל עוד שיהיה בו צורך ונחיצות. אינני יודע אם יש צורך ברזולוציה לאישור המוסד הזה. הוא חי ונושא את עצמו, שליחי הישוב משתתפים בו, הן אלה המשתתפים באספת הנבחרים וגם אלה שאינם משתתפים בה.

ובגמר דברי עלי לומר שאם יבוא מישהו ויגיש שהגיע זמן בחירות, לא נתווכח אתו, כי אנחנו הראשונים המרגישים בצורך זה. זה שמונה שנים, שעבר מזמן כנוס המושב הראשון של אספת הנבחרים. זה היה כמדומני ג'ב ב-30 לינואר, והדבר הזה בהחלט איננו בריא. אבל היו נסיונות מוזרים בזמן האחרון, היו דרישות מטעם ההנהלה והיו הסכמות מצד הפלגים, אולם משום מה הופרעו. והיה שוב פעם נסיון והחלטה, ובזמן ההחלטה הצהיר מי שהצהיר שבזמן כנוס הקונפרנציות בלונדון לא קל יהיה לסדר בחירות. היתה תביעה והדברים לא יצאו אל הפועל. אנחנו חושבים שהדבר צריך לצאת אל הפועל. היתה שאלה של סדור כרטיסים. עכשיו יש כבר כרטיסים עם תמונות למחצית הישוב ולפי פקודת "ממשלת היהודים" אספת הנבחרים, יצטיידו גם הנשים בתמונות ובכרטיסים. ענין סדור הבחירות נדחה לא

לא ברצון ההנהלה ולא ברצון הועד הלאומי. השאלה ודאי תדחה עוד חדשים אחדים. אולם מכיון שיש רצון לעשות את הבחירות, נוכל להיות בטוחים שבמשך חדשים אחדים תצאנה סו"ס הבחירות במזל טוב לפועל.

- - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
27.3.1939

י. בן-צבי - לפני חדשיים התכנסה כאן באולם הזה, אספת הנבחרים האחרונה והיא שהטילה על ששה חברים שהישוב ליצג את הישוב בועידת לונדון, ליצג אותו בתור חלק אורגני, בלתי נפרד של המשלחת בלונדון וליצג אותו באופן מיוחד כלפי שאר הצירים היהודים כלפי פנים וגם לפי הצורך ובהסכמת האכזקוטיבה כלפי הממשלה. לפני שאני נגש למסירת הדו"ח אני רוצה לעמוד קצת על הצד הפורמלי הזה. אני חושב לעשות זאת, מפני שהיו גם ספקות על השתתפות כל הועדה, היו גם ספקות בנוגע לערך המשלחת הארץ-ישראלית שם בתוך הפנל, הספקות במדה מרובה מאד התפזרו בתוך הנציגות ואינני רוצה לחזור לשאלה העיונית אם כן צריכים היינו להסכים לועידה זו. אנו עמדנו בפני עובדה קיימת, שועדה זו קיימת. זאת לא היתה ועידה בין היהודים ובין הממשלה, כי אם זו היתה ועידה מתלת צדדים, אנחנו עמדנו בפני מציאות ואני רק אגיד מלה אחת על אופן הקואופרציה. חששות רבות נתפזרו בתוך העובדה עצמה. כל הדרישות בן של הישוב בנוגע לסטטוס של המשלחת נתקבלו על ידי הסוכנות והיתה פעולה מאוחדת של כל המשלחת יחד עם הסוכנות. כן נגוזו כמה חששות. אני צריך להגיד כאן לשבחה של הסוכנות שהקואופרציה לא פחות מאשר, למשל, בזמן הועד הפועל הציוני עם האקזקוטיבה במדה ידועה, ואת זה צריך לציין למען האמת, איך נסתדרה המשלחת שאנו הזמנו לישיבות את חברי הפנל, את החברים שלא בתוך המשלחת הארץ ישראלית, לפעמים 10 אנשים ולפעמים יותר. לא רק הא' אוסישקין, הרב ברלין וברל לוקר, אלא חברי האקזקוטיבה מארץ ישראליים תמיד השתתפו. השתתף בן גוריון, על הרוב השתתף גם שרתוק, למרות שהיה חולה וכמעט תמיד הרב פישמן. גם בתוך המשלחת השתתפו חברי האכזקוטיבה, ביחוד בתקופה האחרונה, כמעט כל חברי המשלחת הארץ ישראלית, כמעט תמיד הוזמנו כולם יחד עם האכזקוטיבה. ומה שנוגע לרוטנברג שמו נזכר כאן, עמדנו בקשר קבוע אתו. הוא כנראה התלק מלהשתתף והודיע על זאת רשמית לממשלה, אבל למעשה השתתף לא רק בישיבות הפנל אלא גם בישיבות האכזקוטיבה. המשלחת שלנו עמדה בקשרים אמיצים עם רוטנברג.

יש סעיף אחד בתוך ההסכם הזה, שאני חפץ גם מצד השלילי לציין, שבאנו לידי ההנעמה באיזור זמן יותר מדי. אנו הודענו לאכזקוטיבה שיש לנו סבות

בהסכמתה לפנות לממשלה וחשבנו שיש צורך בזה, בהתחלה לא כל כך גדול, אחר כך מורגש מאד. בכדי להסביר את הדברים אני חפץ לתת לכם את ההבדל בין המשלחת הערבית ובין המשלחת שלנו. המשלחת הערבית היתה פלשתינאית ומסביב לה באי כח המלוכות גם בתוך הישיבות שלהם היה ככה כנראה, הג'מל היה ראש המדברים. היו כמה דברים שלדעתי, אני אינני רוצה להאשים את מישהו, אבל הקשר בינינו ובין הממשלה לא היה מספיק, בשעה שהמשלחת הערבית הגיעה יצאה משלחת לקראתה, כשאנו הגענו, 2 מאתנו בהסכם כל השאר שמו באופן מיוחד ואלה הספיקו לפתיחה ואחר כך באו כל חברי המשלחת לחוד. אילו היו רוצים לקבל את כולנו היו צריכים ארבע פעמים לצאת לרכבת. החשיבות היא זו מדוע עשו קבלות פנים גדולות לערבים ומדוע לא עשו את הדברים האלה ליהודים. הדבר הזה הורגש בתוך העתונות והנה מתוך הקבלות פנים אנו לא רואים חשיבות כל כך גדולה אבל מתוך הישיבות בין האנגלים והערבים היה מגע קרוב מאד בין פקידי הממשלה לבין חברי המשלחת הערבית ולא רק בישיבות הרשמיות אלא גם היו ישיבות מסביב עד שעה ארבע בלילה. הפגישות בין הארצישראליים ובין הממשלה החלו רק לאחר שלושה שבועות בערך. אני חפץ את הדבר הזה לציין. יתכן שכמה וכמה דברים פרוצאליים מאד אשר נוגעים בחיי יום יום ואשר יוצגו על ידי ג'מל וחבריו באופן מסולף. יכול להיות שכמה דברים היו יכולים לכשל, מפני זה אני מציין את הדבר הזה.

המשלחת הכללית היתה מורכבת מציונים ולא ציונים, מיהודים מאנגליה ואפריקה וגם באירופה והיה חשש גדול למפרע את הארגון הזה ילך ויתבטא באופן מאוחד. שם היו לורדים, אגודת ישראל, ציונים ולא ציונים, יהודים אשר לא ישבו קודם יחד, שיש להם חלוקי דעות איך יעמדו היהודים ברגע זה בפני הממשלה. עמדנו במבחן. זה התבטא כלפי הממשלה בשתי הישיבות שאני אציין בתוך עשר א הישיבות שהדבר בא לידי בטוי בפעם הראשונה. זה היה בישיבה השלישית שבה שמענו בפעם הראשונה את הפרוגרמה של מקדונלד ואז לאחר ששמענו היתה הפסקה קצרה בישיבה השלישית הפסקה קצרה שבה נשארנו בלי אנגלים לחמשה או עשרה רגעים והיתה שאלה אם לענות מיד או להשאיר לנו את התשובה לאחר דיון. בשעה ששמענו את הרמז הראשון שהפתרון יהיה בדרך של כבילת העליה, בדרך של קביעת מיעוט ליהודים היתה דעה ביחוד מצד הלורדים האנגלים. בדיונים אחרים היתה הצעה שנפסיק את הישיבה ואת התשובה נתן בישיבה הבאה ולעומת זאת היתה דעת

בן גוריון ואחרים ארצישראליים ברוח שצריך כעת לענות תשובה על הרמז שהם רוצים לפתור את השאלה ע"י קביעת מיעוט היהודים וכשנשארנו בינינו ובין עצמנו וראינו שהדעות נחלקו וכאן לדעתי התפקיד המכריע של הצירים הארצישראליים. ה' אוסישקין וכל שאר המשלחת הארצישראלית לא הרשו שיהיה פקפוק בדבר הזה. היתה הצבעה והיתה הכרזה ואז ענו בן גוריון ווייצמן שבשום פנים בדרך כזו לא יתכן. את התשובה נתנו להם. אני הרגשתי שעצם מציאותם של צירים הא"י בכנוס הזה מוסיפה, כולם הביטו מה חושבים אנו הא"י והאמריקאי. אבל היו אמריקאים והיו אנגלים שהם פקפקו בדבר הזה. היו אחדים שהתנגדו ואמרו שזנבנו נחשוב והתשובה נתנה וזה קבע במדה גדולה. אולם המעמד ההסטורי, הייתי קורא לזה, אני חושב שאיננו יודע בהסטוריה של מאות שנים כי היהודים מזרמים שונים מארצות שונות ש א ידעו איש את רעהו שאין לשון משותפת ביניהם שיהודים באופן מאוחד יתנו תשובה לממשלה להצהרותיה באופן כל כך מוחלט, תשובה שלילית.
הדבר הזה ל ילך לא נסכים לשום סדור כזה, שישאירו אותנו במצב של מיעוט. אנו לא נסכים לשום סודר כזה שיכלול בקרבו סדורים קונסטיטוציוניים עם רוב הערבים עם מיעוט יהודים. והתשובה הזאת נתנה פה אחד והממשלה ראתה לפניה לא רק את שליחי א"י שנחשבים כפראים אלא יהודים שיש מורא עליהם אגודת ישראל שאינם מורדים, רבולוציונרים, כולם היו בדעה אחת והתשובה היתה רצויה באותו הרגע. לא אנו נותנים את התשובה אלא 16 מליון יהודים עם שאין לו תותחים, ואין לו כח להלחם, אבל יש לו אומץ לעמוד ברגע שנוגעים בשרשים. יש לו אומץ לענות פה. אחד.

זה היה בישיבה העשירית, בזמן שהגישו את התשובה בכתב, ביחוד בחלק אחד של אותה הישיבה שאותה התביעה נשמעה נקארו יושבים ודממה השתלטה ואז מקדונלד בקש הפסקה. אני ציינתי את המומנטים האלה, אין בכונתי למסור דו"ח. קראתם אותו ועוד תשמעו עליו. כדאי לציין את המומנט הכי אחרון ביום החמישי לפני שבוע בזמן גמר פעולות ישיבת הנעילה. היו לנו קשים חבלי הנעילה, וגדולים מאד. מיד אחרי הישיבה הי"א העשירית שבה הגשנו את התשובה לממשלה התחילו חבלי הנעילה והיו לנו פקפוקים גדולים אם להפסיק את השתתפותנו או לא לעשות את האקט של הפסקה לגמרי ועשינו צעד למחצה. הפסקנו לפעמים מאוחרת ולפעמים

לא מאוחדת שאין להפסיק ולברוח יען כי הערבים עוד נשארים. והרושם היה שהדבר נמשך ואנו עוזבנו. ועוד יש גם שיקול האומר קדוש לסבה ולדעתי תקנו. דבר אחד היה ברור, אין מקום שחלק ימין ושלין יאמר. אז ישנה הקונפרנציה כן במסבת ואנשים הוספים לעמוד על המכונה של מורך לב. הכריז נסער שהקונפרנציה בסופה אבל בכל אופן נשאר הרושם שהועדה הכל זאת נשארה. מה היה הכם של חברי הועד' שאמרו אאא שכב'ז צריך להמשיך עד הסוף, עד שנשמע את הדברים ברורים מ.ת הממשלה. ומוטב שנגמור את הדברים ולא בהפסד באמצע האויר בהפסד באמצע, ובכן הדבר הזה יבורר אם נשוה את שני הדוקומנטים, את הדוקומנט הראשון, והצעה הראשונה שנקראה כאן סכומים ואת זהו הדוקומנט אשר גולל בקרבנו את הנסוח האחרון של הממשלה שהיה בשבוע האחרון. אם נשוה אז אפשר להגיד כבה, יש הבדל גדול בנסוח המטרה הסופית, אין הבדל בתוכן של הגזרה בנקודות המעבר להתחלה. בדוקומנט הראשון אשר נתפרסם בעתונות לפרוח דעת הממשלה, היא אח'כ האסיפה אוהבו אבל אנו הראינו לה שזה בא מצד הערבים. הטקסט היה נכון, זאת לא היתה החלטה, זאת היתה הצעה שאפשר לשנות אותה. הדברים נתנים בצורה כזאת שהממשלה עומדת להכריז על ממשלה ערבית עצמאית ולבטל את המנדט. הוכוחים נתנו תוצאות ידועות לאחר שעשינו את ההפסקה ואחר שהובהר הדבר בא שנוי בטכסיסה של הממשלה. אני חפץ להגיד, דעתי היא שבעצם הקונפרנציה היתה כתובה מירודם. הכשלון אשר נחלנו בועדה הזאת היה מוכן לפני שנכנסנו לועידה. הממשלה היתה בדעה שצריך לעשות דרך פשרה בין היהודים והערבים. יש מציאות ידועה ולפי המציאות הזאת צריך לפעול. יש מציאות בעולם. יש מציאות באירופה, יש סכנה באנגליה נתנה בה. ולרגל המציאות הזאת היהודים צריכים לותר. המלה גילו אותה אבל המלה הראשונה ששמענו מצ'מברלין והיא היתה המלה שעברה כחוט השני בכל נאומיו של מקדונלד היא שיש מציאות מלבד הצדק והיושר והבטחות. האנגלים צריכים להתחשב עם המציאות. וכן היהודים צריכים להתחשב עם המציאות הזאת.

היתה נכונות רבה לותר, הם רק בחנו את היהודים עד כמה היהודים יתנו את זאת. הם הופתעו מאותה ההתנגדות שנפגשו בה מצד היהודים. הם ידעו שיש ציונים קיצונים, אבל הם ידעו שיש מתונים, אולי ימצאו אצלם נכונות יותר גדולה ובודאי שהם לא חשבו שתהיה חזית מוצקת, שהיהודים יעסרו את עצמם כחומה.

וגם בעתונות של אנגליה, שה"א לא עתונות של ממשלה טוטליטרית, אבל בכל זאת יש לממשלה השפעה על העתונות שלה ובשעה שצריך לכתב איזה מאמר פוליטי קודם כל מקדונלד בעצמו עובר עליו. אינו חס על זמנו הוא אינו מתעצל לקרא את אפילו בשעה 12 בלילה, נותן לשאול שאלות ונותן תשובות. הוא יודע את ערך המעצמה הזאת, שעתונות שמה והוא מושל בה. לא רק זו שנאמנה למפלגה הקונסרבטיבית אלא גם שאר העתונים שלהם השתדלו לבחש את עמדת היהודים ובשעה שהיהודים אמרו לא, אז הם ניסו להסיק מזאת שיש ויכוח באותו ענין ובשעה שהיהודים אמרו שצריך לחשוב אמרו בעתונות שהיהודים מסכימים. ואנו היינו קשורים שאנו לא נתנו סטטמנטים בלי הממשלה ואם מישהו פרסם - לא עשה זאת את הרושם הדרוש. העתונות הלכה בשלה. ובכן הרושם מהעתונות האנגלית לא היה מייצג את המצב בפנים. איני יודע אם בעתונות בארץ ישראל ידעו את עמדת המשלחת. אני רק יודע שהתמונה בעתונות לא היתה נכונה כמו שהראתי לכם. עמדת המשלחת היתה תקיפה בנוגע לדחית הצעותיה של הממשלה. הפרסה הודיעו שהיו פקפוקים וכמעט שגם מסכימים. אבל קרו דברים אחרים שהפכו את הקערה על פיה, דברים שאי אפשר להצפינם. בזמן שיצא הסוד עם ההצעות עם הסכומים והדברים האלה באו לארץ ישראל ובארץ ישראל קרה מה שקרה והתכנס הכינוס הגדול של הישוב את הדבר הזה אי אפשר היה להעלים. דבר אחד היה פרוזאי. לפני כמה שבועות אמרו לנו, כי ביום שני ז' באדר צריכה להיות סעודה ולסעודה זו הזמינו את כל הנציגים. וקרה הדבר ככה שהצעות הממשלה נודעו כ-24 שעות לפני זאת והיהודים הודיעו הודעה בזמן קצר מאד, שהם מסתלקים מהסעודה. הדבר הקטן הזה עשה רושם כביר על המאכסנים שלנו ועל העתונות. באותו יום שקרה הדבר הזה ד"ר ויצמן לא היה בעיר, אזי בשעה 10 -א אליו מקדונלד בענין זה.

הדבר השני, עצם ההודעה הזאת קבלה כבר צורה כזו, הודעה ברורה על ההסתלקות שלנו מלהמשיך את הישיבות הר מיות. את הדברים האלה אי אפשר היה להחביא. גם הפרסה לא יכלה להחביא את הדבר הזה, הכחישה את כל הנסיונות הקודמים שכאילו היהודים מסכימים, אם כן מדוע אינם מסכימים, מדוע אינם הולכים לישיבה? בזאת נגמר החלק הראשון. זאת היתה תגלית בשביל אנגליה. בשבילנו זאת לא היתה כל

והעתונות האנגלית התחילה לנחש. "ניוס כרוניקל" התחיל לספר דברים. התחילה תקופה שניה. היהודים אינם מסכימים ואז הטקטיקה נשתנתה מצד הממשלה. מקדונלד התחיל לחזור אחרי חברינו. דרש ישיבות. כמה היה הכיוון של הישיבות הללו? הכיוון של הישיבות היה להראות לנו שאנחנו מגזימים ואמרו שאנו כלל לא הבנו, לא התכוונו ליצור מדינה ערבית, זו תהיה מדינה של יהודים וערבים כמו שוי"ץ. אתם אומרים בנוגע לבית הלאומי, אבל זה לא כך, אתם טוענים שאנו דורשים הפסקת עליה אבל זה לא כך, אנו נלחמים נגד הערבים בכיון זה, אנו לא גרסה זאת. על המיעוט אנו נגן. אתם מפחדים שנמסור לערבים שלטון יותר מוגדל אנו נכנים את נסעיף שבלי הסכמת היהודים לא יעשו כלום. והתשובה שלנו היתה שאנו לא נקבל את הבסיס ליצירת מדינה עצמאית עם הבטחת זכויות היהודים. יש לנו די כוח, אנו איננו מפחדים, אי אפשר לבלוע חצי מיליון יהודים ולעשות בהם מה שעשו בארצות אחרות. אנו דורשים את הזכות המגיעה לכל עם ישראל בארץ זו. ואל תגידו לנו שתבטיחו לנו זכויות מיעוט, אנו חולקים נגד ההשקפה הזאת שאנו מיעוט ונשאר מיעוט. הזכות היחידה שיש לנו לאפשר לנו לצמוח, אבל לא השאלה איך להבטיח את שאלת המיעוט, שעליו לא נתוכח. אנו לא ראינו את ההחלטה בתור תוצאה. ההחלטה הזאת איננה הדרפט האחרון.

מה ההבדל בין הנוסח העומד לצאת ובין זה הקודם. הנוסח העומד לצאת, כמו שאמרתי, תיקן את האנדצ'ל. שם לא יהיה כתוב שהם מדינה עצמאית, אלא המדינה העצמאית הזאת לא תהיה מדינה יהודית ולא ערבית. לא קובעים את הזמן מתי שתהיה אולי לאחר שתהיה מידה מספיקה בין קואופרציה בין היהודים ובין הערבים. המדינה העצמאית העתידה להיות, כתוב, מיטלה יוניטרית ולא פדרלית. באופן כזה שאם פעלנו דבר הוא שהוא שינינו את האנדצ'ל, אבל את התכנית של תקופת המעבר לא שינינו, נשארו כל אותם האיומים כמו שהיו קודם.

תקופת המעבר נחלקה לסדירות אחדות. גם התקופה לא צוינה. יכולה להיות עשר שנים או יותר. מתי יכריזו על מדינה זאת. אולם לעומת זאת יש זמן, כיוון לעליה. הממשלה החליטה לחמש שנים. אילו היו עשר היו מחלקים את העליה ל-10 שנים, ואלי היו מקטינים גם לשלש שנים. זאת היתה הפרובלימה בדיון אחורים לישוב היהודי, שלא יעברו היהודים על האחוזים האלה. הם עכשיו 30%

בארץ והאחוז המותר יהיה 33%. אחרי כן צריך יהיה לבוא הסכם יהודי ערבי לפי החלטת ועדה שתבוא אחרי חמש שנים ואחרי כן ישארו כל האיומים של הגזרות על קרקעות, של חלוקת הארץ לאיזורים, שבאיזור אחד יהיה אסור לקנות קרקעות לגמרי, באיזור אחר תהיה קניה מוגבלת ובאיזור השלישי בלי איסור. הרבה של דמוקלס תלוי על ראשנו לפי כל זה. המשלחת היהודית באה להצבעה פה אחד, לידי החלטה לדחות את זה. אם אני אומר פה אחד יתכן שהיה מי שלא הרים את ידו על זה, אבל אף אחד לא הצביע נגד. גם לורד אחד הרים את ידו בעד זאת לדחות את הצעות הממשלה שאינן יכולות לשמש בסיס ולפרק את המשלחת. ואחר באהה נקודה הקולוניזציונית, הועידה נועלה מתוך התלהבות, מתוך ליכוד. ויצמן הזכיר בנאומו מה שהיה לפני 20 שנה, בזמן הצהרת בלפור ומסר במלים שקולות ובשקט את מה שקרה ועבר במשך 20 שנה ודבר על "הפיטליקה", חמש השנים העתידות לנו ואמר אנו יודעים את זאת אבל אנו ממשיכים בכל זאת וכולם הרגישו שזה לא איזו פרזה אלא הרגישו שהאיש מדבר מלב כל אחד וכמה טבעי היה הדבר שמיד אחרי דבריו קמו כולם בשיר התקוה וכולם התפזרו. ישיבה קטנה, חדר קטן וקול יוצא מן הלב. ראיתי את הלורדים ישרים את התקוה ואת אגודת ישראל שהצטרפו.

אני חפץ בכל זאת לשוב למוסכמים אחדים. קודם כל ברור הדבר, שהועידה הזאת שנתאספה, ליכדה את עם ישראל, לא רק את שליחי עם ישראל. ואני חושב שאולי זה הריוח הגדול ביותר, שאנו יצאנו משם ברגש שעוד עם ישראל יכול להיות מלוכד בשעה שנוגעים אל הדברים הכי דרושים שלו, אל השורש, אז למרות כל חלוקי הדעות עוד יש כוח היכול ללכד אותם.

חפץ אני להגיד מלים אחדות בנוגע ליחסים עם הערבים. הצד השני לערבים היו ישיבות יומם ולילה ואנו יצאנו ברושם שעאן מלא מקדונלד את התפקיד הכי מגונה, הכי בלתי יפה. בישיבות השמיות בין הערבים המחולקים האופוזיציה דרשה 50% ולא הלכה לישיבות. היתה דעה שבאילו שלש ועידות ולא שתי, אתנו עם אנשי המופתי ועם האופוזיציה. עוד לאחר הישיבה השניה, בשיחה פרטית על כוס קפה (בזמן ההפסקות נתנו לנו קפה) דברתי עם אחד הפקידים, דברנו שהם עיפים מאד. אמר לי אחד הפקידים, כן יש לנו שתי שמיות, יכול להיות אפילו שלש שמיות כי אם האופוזיציה לא תלך אזי תהיה להם שמיה לחוד. ומקדונלד עשה הכלכדי

לאחד. לא לאחד על ידי זה שהוא ילחץ על הדלגציה של ג'מל, אלא להפך עשו כל מיני לחץ על האופוזיציה ונשארו אותו הצירים אשר המופתי הסכים לזה ולאחר שכל זה העניר נשאר הרושם שמקדונלד עשה את שליחותו של המופתי.

זה היה כישיבה השלישית מאז שהוא גמר עם האופוזיציה הערבית והשתיק אותם. אז היה ברור הדבר שכל הטכסים שלו הוא להוציא עד כמה שאפשר מהיהודים את הסכמתם ולהשלים עם הערבים. בהיקף עמד על הנקודות לא להפסיק את העליה בארפן פורמלי, אבל המסורים שהשתמשו נגדנו היו מסודים מגונים, אפשר להגיד איומים. הם אמרו אמנם הבטיחו לכם, אבל אתם צריכים בעצמכם להבין שיש זמן שצריך לותר. מציאום ישנה ולאור המציאות יש היטלר, יש סכנה. תזכרו שאנגליה תסכה בכם, אל תרצו לעשות גמר עם כל זה, את זאת אמר הליפכס בחצי מלים, בישיבה האחרונה הבלתי פורמלית. אתם לא הסכימו תזכור במה שיגמר זה. הטירור יתגבר, האנסיטסיות התגבר. את זאת הוא אמר. לא פללנו שיגיעו לאיומים בנפש ליהודים.

המשלחת המיוחדת של הועד הלאומי ידעה על כינוס הישוב למחרת. תפקידה של המשלחת היה להגיד להם בשם הישוב הדברים שנשמעו בכנוס הישובי שהיהודים בארץ ישראל א רק שלא יסכימו אלא יתנו יד. היהודים לא יתנו יד למועצה מחוקקת. אני בעצמי הייתי פעם חבר במועצה המיעצת, אבל היה זה בשעה שהיה אימון עתה אחרי הצהרות כאלו אין אימון זה ולא יהיה אימון, ויתכן שאותם הקואופרציה שיש בינינו בעניני עיריות יכול להיות שאם הדברים יצאו לפועל כי אז זה יקלקל את הקואופרציה הזאת כי כיום ישנם בירושלים 80.000 יהודים במקום 50.000 לפנים.

ד"ר סוסקינזון דבר באותה פגישה, שיש מקרים שפגיעת ידיד היא יותר גרועה מפגיעת אויב, כי אויב קוצץ את הענפים וידיד קוצץ את השורש. פגיעה זו היא יותר קשה מפגיעתו של היטלר.

הרב בלאו שהשתתף במשלחת, בשם אגודת ישראל, אצלמקדונלד אמר: אנו הולכים עם כל הישוב, עם כל הישוב נתנגד אל תחשוב שאגודת ישראל תלך בדרך אחרת. לא נשלים ולא נלך ולא נתן יד למשלה.

בפגישות של הסוכנות עם מושלי הערבים לא התנהל כמעט כל מו"מ. אלו היו חלופי דעות בלבד. אי לא אוכל למסור על כך. אמסור רק את הרושם. לבלל

תוצאות לא הגיע הדבר אולם היהודים הראו את אשר הם רוצים ועל מה שלא יוותרו. הם תחת רושם יהודי מצרים: היהודים לא יעיזו להגיד לא! הם חשבו שהנה ליהודים באמריקה יש להם כל הזכויות כל אלה שבמצרים, אולם אמרו להם דברים ברורים, שאין אנו דורשים זכויות אזרח בארץ ישראל כל יהודי מצרים. שם זה מספיק לנו אך כאן לא יספיק משום שזאת היא ארץ ישראל. באנגליה חשבו שהושמעו כאן דברים קשים אך זה פנה דרך להבנה לעתיד לפחות עם ממשלות חוץ. אני סבור שגם הממשלה האנגלית למדה דבר מה. היא למדה שהיהודים יכולים להגיד לא. שהיהודים לא יתנו להתעולל בהם כל כך. הם לא פעלו רק בדרך זו. נעשו מאמצים ידועים דרך צנורות שונים. עלינו לדעת שעזבנו את לונדון מתוך תקוה שהענינים ידחו. כאן אני עובר לנקודה אחת לפני הגמר, ענין צ'כוסלובקיה, הכבוש החדש של היטלר. המעשה הזה הדהים לא רק את היהודים, הדהים את כל אנגליה והעמידה בהסבוכת אולי של מלחמה קרובה. הדבר קרה בדיוק ביום שלפני האחרון, יומים לפני צאתנו, כחשבנו שהנה עוד מעט תתפרסם ההחלטה. אולי הדבר הזה סייע במקצת לדרישתה של אמריקה לדחות ועדיין איננו בטוחים אם נדחה לשבועות אחדים, אם אז לא יגרום לדחיה נוספת. רווחו שמועות שונות שעוד מעט יהיה המשך קונפרנציה של מלכן והוא ישתף את הדברים במצרים באותו ערב נתפרסמה הכחשה בשם אדם, שהדבר הזה לא נכון. יש כל מיני שמועות שונות שבאו ממצרים. אבל כנראה נכון הוא ברגע זה שהחלטה נדחתה לאחר הפסח. אני חפץ בזה לסיים את דברי. אנו עמדנו בפני אפשרות שכבר צריכה היתה לצאת לפועל. אני חושב כי דחית השבהון שעליו החליטו בכינוס הישובי היתה נכונה. שביתה זה דבר שבה מתחילים ובה גומרים. זו היא תכנית גדולה. מתוך מאמצים שנעשו בלונדון החלטנו לדחות לזמן מה עד שתודע החלטת הממשלה. ברור שהדבר אינו אומר שהשלמנו עם זה או שלא נעשה כלום, אל זה מכוון את הפעולה. הפעולה צריכה להיות מחושבת. אני סבור, איפוא, שזה היום מצוה עלינו ששני השבועות שנשארו לנו שנעשה את דרכנו שנתכונן לאותו הרגע שנשמע את התשובה הסופית של הממשלה בצורה זו או אחרת.

- - - - - - - - - - -

V

מליאת הועד הלאומי
ה' אייר תרצ"ט 24.4.1939

י. בן-צבי - הישיבה הזאת נקראה בשעה בלתי רגילה אחרי ישיבת הועד הפועל הציוני. ולא קל כעת לכנס בשבוע אחד שהים שלש אספות, אבל השאלות העומדות על הפרק דחופות הן ואין לדחות אותן.

קדם שנגש לישיבה נמלא את חובתנו לקרבנות המאורעות. כי מהזמן הקצר הזה, שעבר מהישיבה הקודמת עד היום נוספו לנו עוד 14 קרבנות חדשים.

רבותי, קודם שנגש לענינים העומדים על הפרק, אני חפץ למסור הודעות אחרות במקום דו"ח על ענינים חשובים שאנו צריכים לרשום אותם לתשומת לבנו. הרבה זמן נמשכה ההתאבקות הקשה והסתירה שהיתה קימת בתל אביב. הארגון הישובי שהיה בצורה של קהלה והארגון המוניציפלי. אחרי התאמצות מיוחדת, אחרי רצון טוב שהובע בזה מצד כל הצבור ולחץ הצבור על הקהלה והעיריה בתל אביב, אנו יכולים לברך את עצמנו, באיחוד כנסת ישראל בתל אביב על ידי איחוד והתמזגות הקהלה והעיריה שם. יש לזה חשיבות ממדרגה ראשונה ברגע זה, שנחשול איום קם עלינו, איחודו של הישוב יש לו חשיבות יוצאת מן הכלל. ישנן עוד שאלות ארגוניות העומדות שם, אבל מכיון שנתקבל היסוד מצד כולם ובינתנה הגושפנקא של המוסדות והישוב, אנו רוצים לברך את הקהלה ועירית תל אביב שהתחשבה בפעולתה שלאיחוד כנסת ישראל. ועוד אזכור כאן את הענין בקשר עם ההתאבקות הקשה והכללית, שהישוב עומד במערכה זו. היתה מסירה חמורה ביותר, חוליה אחת אולי משרשרת עבודתנו. אנו עמדנו בפני החוליה הזאת. אני מתכון לענין הגרוש של העולים. לא נחזור עליהן, על תפיסת העולים באניות וגזרת הממשלה ובתוכן הגזרה שהיתה על אנית הספרס. כל זה ידוע. אני חפץ להגיד כמהמלים מכיון שכל מיני שמועות וכל מיני עלילות נפוצו בישוב ובעתונות, כאילו שהישוב עומד מנגד. איני חפץ להאריך אמרים. כל אחד קרא את גלוי הדעת של הסוכנות ועמדתה הפרינציפיונית, המחאה נגד הממשלה. התזכיר של הסוכנות שמביע את חות דעת הישוב כולו, עמדת ההתנגדות והמלחמה נגד זכותה של הממשלה לשנות את החוק, לשנות את העמדה כלפי זכות היהודים לעלות לארץ כתוך חוקי קליטתה. מתוך המקרים הללו והגזרות הצפויות על העולים הנתפסים בים. בנוגע לזה היתה כאן פעולה מצד הועה"ל, היה ראיון עם המזכיר הראשי ועמדנו בקשרים אמיצים עם

הקהלה בחיפה. ואתמול בשעה ששמענו על משלוח האניה האחת ועל הנסיון להלוה את האנית המפרש ועל התפרצות וסוב בחיפה, שהתבטאה בשביתה כללית. מצד הקהלה בירושלים באה שאלה על המשך המעולה. היתה שאלה אם לערוך שביתה כללית בארץ. דנו בכל כובד הראש בשאלה זו והחלטנו לא לעשות את הצעד הזה, אבל לאחוז באמצעים נוספים כלפי הממשלה. התקשרנו מיד עם המזכירות הראשית אתמול והזהרנו את הממשלה על הסכנה שלשביתה כללית. אני אזכיר על השביתה שכבר התחילה, על שביתת התלמידים שבאו אלינו והם חזרו ללמודם אחרי שהרגענו אותם. הזהרנו את הממשלה על הסכנה האיומה אם תוציא לפועל את החלטתה. ברגע האחרון נלקחה בחזרה ההצעה הזו. האם הדברים האלה נעשו מבלי התערבותו של הועה"ל ומבלי שיעמוד על המשמר בכל השאלות הללו? ועוד מלה אחת על דבר שביתת בתי הספר בתל אביב. חזיון קשה בקרב הישוב, חזיון חמור של התפרצות שביתה, אשר השביתה תורה ספר 17.000 ילדים. אף לא פי שהדבר הזה קרה בתחומי תל אביב, בתוך אוטונומית תל אביב, אבלבנידון זה הדבר נוגע ישר אלינו. יש למסור הודעה, שלא תגיע הדבר אלינו עד שראינו אותו, למעשה לא הודיע לנו. הנהלת הועד הלאומי הציעה למורים להפסיק את השביתה ולמסור את ההחלטה לועד המנהל של החנוך. לצערנו לא קבלו המורים את הצעתנו זו. אנו מצטערים על שעדיין לא הסתדרו הענינים. הנהלת הועד הלאומי עומדת על דעתה זו והיא מוכנה, כמובן, אם הצדדים יפנו אליה, לטפל בענין הזה. עכשיו אנו עיפים מעבודת היום, מישיבת הועד הפועל לכן נשתדל לקצר עם כמה שאפשר ונעבור לנקודות העיקריות.

הנקודה העיקרית האחת, היא שאלת סידור הבחירות לאספת הנבחרים. אין צורך לדבר על הדבר הזה, די דובאנו כעת מציעים למלא את ידה של ההנהלה לגשת לבחירות. ההנהלה לא היתה מחויבת להביא את הדבר הזה לפני הפלינום, אלמלא נתעוררה שאלת האספה אשר זקוקה להסכמת הפלינום. אם לגשת לבחירות צריך לעשות את זאת כעת, עד ששה בועות בערך ולא מאוחר מזה. כל איחור ידחה את הבחירות לכמה חדשים, כי אחרי בן יש לנו סבך עם הקונגרס. יש דבר אחד קטן שהוא מעכב. הבחירות הדרושנה הוצאות ואין לנו היכולת להשיג בהלואה סכום כזה. הנהלת הועד הלאומי לא פעם הביאה כבר הצעות ולאחרים מחברינו היה רושם שיש אפילו החלטה בענין זה, ההחלטה הקציבית עוד טרם בתקבלה.

שנית ענין עוד יותר חשוב, פעולתו של הישוב ברגע זה. הועד הלאומי מינה ועדה ישובית וועדה כלכלית הבאה בהצעות ידועות על פעולות שצריכים לגשת אליהם כבר מחר ולא מחרתיים.

הישיבה צריכה לדון:

א) על עניני הבחירות לאספת הנבחרים.

ב) עצעות הועדה הישובית והגשמתה.

עוררתי כמה דברים, אבל נשוב לדברים האלה. יש כמה הצעות מעשיות. הצעה היתה שאנו נתחיל בעניני אספת הנבחרים ואחר כך בועד הישובית, אבל לא כדאי להתוכח על זאת.

- - - - - - - - - -

מסכם את הדיון בהעריכו את עמדתה היפה של חיפה העבריה ובהבעת אמוץ למעפילים. הועה"ל מזדהה לגמרי עם עמדתה של הנהלת הסוכנות היהודית במחאה נגד חוק העליה האחרון של הממשלה. שום הגבלות לא יפסלו ולא יבטלו את זכותו הטבעית של עם ישראל למקלט בארצו ההיסטורית.

- - - - - - - - - - -

<u>הבחירות לאספת הנבחרים</u>

~~xxxxxx~~ כבר אמר פה מר ברלין, שאינו עומד למסור את כל התכניה הכלכלית, עוד לא נתקבלה התכנית, אולם ישנם זמנים ועתה הוא הזמן הזה, שאין לחכות עד שאנו נעבד את כל התכנית ואת כל הסעיפים. כח ההצלחה טמון במהירות הפעולה. נשמעו אספות אולי מצדקות, שהדברים מתנהלים לאט יותר מדי. הועדה הישובית והועדה הכלכלית הביאו התחלה של פעולה ותכנית, התחלה לשני דברים והם:

א) יצוב הכלכלה ע"י הסדרת האימפורט ויצירת אורגן לשם כך.

ב) מלוה להתאמת הכלכלה, היצורים הכלכליים של הישוב בשעת חרום או השגת אי תלותו של הישוב. עד כמה שאפשר שלא יהיה תלוי בגורמים הצרניים, במשק הערבי ולא יהיה תלוי כל כך במשק החיצוני באימפורט. זה יתן התאמצות כללית אף במוכן כח התנגדות לממשלה ולכל אותן הסכנות המרחפות עלינו מצד הממשלה.

- - - - - - - - - -

אנחנו עומדים בפני החלטה אחראית מאד. לפני שמונה חדשים בחדר צנוע זה נתקבלה החלטה צנועה על 60 אלף פונט עבור כופר הישוב. מאז ראיתי שהמציאות הכפילה את הדמיון ואנחנו עומדים עכשיו רק באמצע הפעולה. אני הזכרתי את זאת שאלמלא הישיבה הזאת, אלמלא הצעד הזה לא היה לנו אמון עצמאי ולא היינו יכולים לדבר על מלוה של מיליון. ואני מאמין שזאת היא הדעה המאוחדת של כל הנאספים לאשר את החלטות הועדה הישובית, לדון בענין המלוה ולדרוש מסנה להביא להבא לפנינו את כל הפרטים, אולם אנחנו נקדים מעשה לשמיעה ובזה אני מודיע שההחלטה נתקבלה.

- - - - - - - - - - -

מ ל י א ת ה ו ע ד ה ל א ו מ י

ד' תמוז תרצ"ט 20.6.1939

י. בן-צבי - גם הפעם הוטל עלינו לפתוח את הישיבה בהזכרת חללי המאורעות, אשר נפלו בתקופה קצרה של שמונה שבועות במספר של 22 קרבנות חדשים, ואלה הם:

.....ופולונסקי. שני הקרבנות האלה נפלו בידי מרצחים יהודים, אנשי דמים ומרמה, אשר כוונתם היא לנטוע את משטר הטירור של המופתי על קרקע הישוב וע"י הכתמת המתנגדים כבוגדים להתיר את דמם. אם לא נעמוד על דם הקרבנות הנקיים האלה ולא נבער את הרע, עתידים אנו לתת את הדין בפני מי שמסר את גורל הישוב לידינו.

אני רוצה להזכיר כאן את האבדה הקשה שהיתה לנו במות ראשון לציון ראש רבני ארץ ישראל הרב יעקב מאיר, אשר עמד בראש הקהלה עשרות שנים, אחד הרבנים הציונים, אשר גם לעת זקנה ניהל את עבודתו האחראית, עבודת הרבנות הראשית בתוך כנסת ישראל. יהי זכרו ברוך!

זו הפעם הראשונה שאנחנו מתכנסים לישיבת הועד הלאומי ונעדר מאתנו אחד מטובי הישוב, אחד מראשוני לוחמי הציונות בגולה, אחד מחלוצי העתונות שלנו בארץ, אחד החברים שלנו, שיום יום שאבנו את דבריו בעתונות ולא פעם שמענו את דבריו פה, משה גליקסון. זכרו יהא משולב בקרבנו עם בוני הישוב, אשר עיצבו אותו ואת דמותו ואשר היו בין מנהיגי הדעה הצבורית בישוב. יהי זכרו ברוך!

אנחנו עומדים אחרי פרסום הספר הלבן. יחד עם זה נכנסנו בקו מחריד, קו של טירור. אנחנו עדים לחזיונות המעוררים לא רק זוועה, אלא גם דאגה עצומה בקרב הישוב, דאגה בעד השתלטות האנרכיה וחדירת משטר הדמים בקרבנו, אשר נטעו הערבים בארץ הזאת במשך שלש שנים. אחרי מעשה ביר עדס ואחרי מעשה חיפה אתמול לא נוכל לעבור לסדר היום מבלי להדגיש את התמרמרותנו ואת תעובנו נגד רצח חפים מפשע, נשים וילדים - דבר שאינו מגדיל את כוח התכוננותו של הישוב, אלא מפורר ומפריד ומטיל עלינו אסון. זו הפעם הראשונה שיש הודעות של יהודים גם בענין פולונסקי וגם בענין ביר עדס, ש"אנחנו עשינו את המעשה" "ידינו שפכו את הדם הזה. זאת הודיעו יהודים והם חתמו על הודעה זו. ובענין

ב"ר עדס סנפו והכת"סו את הדגל ה"הודי. זהו מעשה שרק פרובוקטורים עלולים לעשות, שכוונתם אולי לעורר את כל העולם נגד הציונות..

- - - - - - - - - -

לא הכנסתי לאולם הזה פולטיקה, רק צי"נתי את הדברים שה"ו. אבל הענ"ן הזה, ש"הודים לא רק "רצחו אלא גם "תפארו על מעשו זאת, כדבר הזה עוד לא ה"ה אצלנו וא"ן אנו "כולים לעבור על דבר כזה ב"ש"בה שלנו לסדר ה"ום.

- - - - - - - - - -

V

מליאת הועד הלאומי
(המשך) 20.6.1939 ג' תמוז תרצ"ט

<u>י. בן-צבי</u> – רבותי, עומדות לפנינו שתי שאלות. אנו מתחילים בשאלה התכנית ואחר כך נעבור לשאלת הרחבת האורגניזציה.

בנוגע לשאלה הפרוגרמטית. זה ארבעה שבועות מאז נתכנס הכינוס הישובי במקום הזה בהשתתפות כל חברי הועד הלאומי. כתוצאות הישיבה הזאת יצאה הנהלת הועד הלאומי בהצעות. בדרך כלל אין זה נהוג לפרסם את ההצעות. אבל מקרה זה לא היה כשאר המקרים הרגילים. הצעות הנהלת הועד הלאומי לא היו מקריות. הצעות הועד הלאומי היו הצעות שאחדו את כל חברי הנהלה הועד הלאומי לפחות. אני אומר . נפגשנו בבקורת למה מהרנו לפרסם את ההצעות ואני מוצא לנכון להצטדק. אלה לא היו הצעות מקריות, אלא כאלה שנתאחדו בהן חברי הנהלת הועד הלאומי. כידוע לכם, חברי הנהלת הועד הלאומי אינם מתייכים למפלגה אחת. יש בהם מזרמים שונים. והיו ביניהם דיונים רבים. והיתה לנו הרשות לחשוב, שאם באי כוח המפלגות השונות שיושבים יחד שעות, שיש להם השקפות מפלגתיות שונות, אם הם מתאחדים על תכנית ידועה, כוראי יש שרשים לדבר הזה. אם כן החלטנו לפרסם את זה כדי שהישוב כולו יקבע עמדה. ההחלטה של הועדה הישובית היתה, שהיא מוסרת להנהלת הועד הלאומי לבוא בדברים בנוגע לכל אחד מסעיפי התכנית, ואחר כך לבוא בדברים עם הנוגעים לתכנית, בנוגע להצעה. אני משאיר לסופרסקי את הרשות לחלוק, אבל צריכים תחילה להכין לרוח הדברים. יש עלינו התקפות מכל צד וביחוד ממפלגתו של ה' סופרסקי, שהועד הלאומי מבטל את זמנו. היה יום הפקודה והנה עברו שבועות והועד הלאומי אינו עושה כלום. אני חושב שזה היה באמת חטא אילו הועד הלאומי היה מסתפק בויכוחים והיה מחכה עד שתהיה ישיבה שניה. הועד הלאומי חשב לחובתו, מכיון שלא היו בקרבו ניגודים בנוגע להחלטות, להופיע בפני הציבור בהחלטותיו, שהוא מאמין שהן מהוות תכנית שלמה. מפני זה יצא מגדרו ופרסם באותו יום את הצעותיו. על ידי כך נתן חומר לכל הזרמים לדון ולקבוע עמדה.

רבותי, אני רוצה לספר לכם שבמשך הזמן היו לנו הרבה פגישות עם משלחות שבאו אלינו מארגונים שונים וממפלגות שונות, מהנוער ומהזקנים, ואנו בעצמנו בקרנו והשתתפנו במועצות שונות: למשל, בקרב המועצות שמיצגות את המעסבות.

באספות אחרות של בעלי הבתים בירושלים ומחוצה לה. וכאשר דרשנו מהאנשים שבאים אלינו בתביעות ליצור מוסד עליון ולמסור לו את הסמכויות שיש לנו, כאשר שאלנו את האנשים התובעים האלה, מהי התכנית שלהם - לא יכולנו להוציא מפיהם, לא שמענו מהם אף מלה ברורה אחת בנוגע לתכנית. לא שמענו מהם הצעה של תכנית יותר נמרצת ורדיקלית. האמת היא, שבחוגים ידועים נתקלנו בהתנגדות לכמה סעיפים של התכנית הזאת, אבל לא שמענו על תכנית שתבוא במקום התכנית הזאת. יש חוגים ידועים שאומרים סעיף אחד ומעמידים נקודה. אומרים רק התגוננות כלכלית, השאר לא נוכל להשיג. אבל לא מצאנו אנשים שיציעו לנו פעולה אקטיבית במקום זאת.

אני רוצה בסקירה קצרה לעבור על ההצעות שלנו ובאיזה דברים גם לתת הצעות ממשיות. מה שנוגע להצעות ממשיות אשר עליהן טרם החלטנו ושאנו מציעים אותם, אני אגיד שאין לנו עוד עמדה ברורה. ויש דברים שבהם יש לנו עמדה ברורה. ניסחנו חמשה סעיפים. בהקדמה אמרנו, מתוך שישנה עמדה ברורה של הישוב בנוגע לסעיפים ידועים, אנו מניחים את זה בתור הנחה שאין עליה מחלוקת ולא הכללנו אותם, לא מפני שהם עומדים מחוץ לתכניתנו אלא מפני שאנו חושבים אותם להנחות מקובלות על ידי הישוב כולו. כך למשל, ההכרזה שלנו בלונדון ובא"י שהישוב לא יתן את ידו וידחה את כל הארגונים וכל הסידורים הקונסטיטוציוניים להשלטת המשטר החדש. זוהי אקסיומה כזאת שאין צורך לעמוד עליה. בפעם האחרונה זה היה תוכן התזכיר שלנו לחבר הלאומים. מה שהוספנו לתזכיר המוכנות זה היה רק שהישוב לא יקבל והוא ידחה. זה הנימוק העיקרי שהוספנו. כך גם שהעליה וההעפלה וההתישבות על הקרקעות שלנו ימשכו בכל התנאים בין אם הממשלה תרשה ובין אם לא תרשה. אלה שני הסעיפים מאחדים את כל הישוב. אינני נכנס לדיטלים כיצד מתאר סמילנסקי לעצמו את הסעיפים הללו, אבל הישוב ברובו המכריע כמעט כולו מאוחד שעיקר מלחמתנו היא בעד עליה בכל התנאים. ברשות ובלי רשות. ואין אלה דברים הנתונים למחלוקת. אבל עמדנו על אותם הסעיפים שלפי דעתנו הם קשורים זה בזה ומהוים יחד תכנית אחת שלמה שנותנת לנו יכולת להתגוננות נגד הספר הלבן ולהכשרת הלבבות והרוחות וגם להכשרת הגוף נגד הסכנה של הקמת משטר ערבי אנגלי שהוא מבושר בספר הלבן.

לא אתעכב כל כך על הסעיפים הראשונים. יתכן שחברי בהנהלת ישלימו את שני הסעיפים הראשונים. אני רק מדבר על הסעיף הראשון המדבר על חיזוק כושר ההתגוננות של הישוב על ידי הכשרה גופנית של השכבה הצעירה של הישוב לתפקידי שעת חירום. ז"א להוציא מסקנות מהמפקד של הנוער ביום הפקודה. מסקנות מעשיות בדבר ארגון כל השכבה הצעירה בישוב, מספרם כמאה אלף איש ואשה. אנו מטפלים כעת בענין. משרד אחד כבר פתחנו בנוגע לנוער הלומד. אני חושב שד"ר קצנלסון ישלים את התמונה. אנו עומדים כעת בהכנה ואין לנו אפשרות להציע דברים יותר מסוימים, אלא להבטיח אתכם שאנו מתכוננים בכל המרץ לקראת הסקת מסקנות. אנו רוצים להקים משמר הישוב ללא הבדל מפלגה וזרם שתפקידם יהיה לעשות כל מה שנחוץ. לא רק להגן מהסכנה הערבית אלא מהסכנה הפוליטית הערבית אנגלית המאיימת עלינו, סכנת הספר הלבן.

לא אעמוד על פרק התגוננות הישוב. זה פרק הקובע מקום לעצמו. יש על זה הרבה מה לשאול וגם הרבה מה לענות. אני חושב שה' ברלין יגיד משהו על זה. אני אעמוד על שלושת הסעיפים האחרונים. אינני יודע אם הם בדיוק שלושה. לדעתי, הם יותר משלושה, אבל אנו סיכמנו אותם בשלושה והם אולי הסעיפים הקשים ביותר. אתחיל בסעיף אחד שבו התקדמנו יותר. זהו סעיף ד': ביטול המשטר המוניציפלי הקיים בירושלים הבנוי על השתלטותו של המיעוט הערבי וכו'.

יש מוסד כזה בירושלים על יד ועד הקהלה ובו משתתפת גם האגודה, זהו מוסד לוקלי עליון המפקח על פעולות נציגנו בעיריה והאינטרסים שלנו בעיריה. אולם ענין ירושלים איננו רק ענין של סידור פנימי של יהודי ירושלים עם העיריה שלהם. יש קשר רב בין כל מה שנעשה בירושלים ובין מה שנעשה בארץ. ואם עד כה הענין לא היה משביע רצון ושבענו מעשי קיפוח בירושלים, הרי הקיפוח היה מקומי והתגובה על זה היתה מקומית. ולם עכשיו הענין מקבל צורה אחרת כללית לאומית. לאור הבשורה של המשטר החדש שמבשרים לנו על השתלטות שני שלישים של ערבים על הישוב היהודי, לא יכולים אנו גם בירושלים לעמוד באותו מצב כמו עד כה. מתוך התיעצות עם המוסדות העליונים של הישוב קבלנו מסקנות ידועות בכיוון של ביטול לחבר המשטר הזה ש"ש בו השתלטות המיעוט הערבי על

היהודי – כך הוא המצב כיום בירושלים – ונדרוש את הזכויות היהודיות במלואן. – ובאופן קונקרטי לדרוש בראש וראשונה את תיקון הנציגות היהודית. אפילו אליבא החוגים המקפחים את זכויות היהודים, המכירים רק בזכות הדעה של האזרחים אפילו לפי החוגים האלה הישוב היהודי מקופח. אמנם הנציגות שיש לו היא 6 מ-12 אבל ראש העיריה יש לו זכות הכרעה והוא משתמש בה. על ידי כך הנציגות היהודית נמצאת תמיד במצב של מיעוט. מתוך ניתוח המצב בשים לב למצב החדש שנוצר שמבשר על משטר של שלטון ערבי אנגלי שעתיד להיות בארץ, הסכויים שגידול היהודים בארץ יעוכב על ידי אמצעים פוליטיים, מצאנו לנכון להתחיל במלחמה בירושלים בעד מלוא הזכויות שלנו בעד תיקון מידי של הנציגות היהודית על ידי ביטול ראש העיריה הערבי ומנוי ראש עיריה יהודי במקומו. בתוך החברים אין אמנם חלוקי דעות, וחלוקי דעות אלו קיימים, אבל יש החלטה מטעם המוסדות שהכריעו, ואנו קבלנו הכרעה זו. חלוקי הדעות היו בנוגע לשאלה אם מלחמה זו, שעלולה לרכז את רבבות יהודי ירושלים, צריכה להיות בעד הבטחת כל זכויותינו בעיריה או שהמלחמה הזאת צריכה להיות בצורה של הפרדה. אולם לאחר דיון ושיקול קבלנו את העמדה שהמלחמה שלנו כעת היא לא בעד הפרדה אלא בעד קבלת השלטון המגיע לנו בעירית ירושלים. מתוך כך אנו מסיקים מסקנה אחת האומרת, שהצבור היהודי בירושלים נדרש בכל כוחותיו לתמוך בדבר הזה, עד לידי הפסקת תשלום המסים בתור איום ובתור אמצעי שיכריח את הממשלה למסור לנו את הזכויות המגיעות לנו לפי הדין ולא לפי החסד.

המסקנה השניה הנובעת מתוך כך היא, שאין רשות ל-6 יהודים מתוך 12 להסתלק ולהשאיר את המשטר לחצי הערבי, אלא חובתו לשבת בעיריה, להתמיד לעמוד על הזכויות מבפנים ולהפריע לכל מזימה הנרקמת בפנים במשטר שהוא למעשה ערבי אנגלי, ויחד עם זה לנהל את המלחמה מחוץ ע"י לחץ. אני חושב שהאינפורמציה כבר ידועה לכם. כאשר הממשלה קבלה את הדרישה של הסיעה היא ענתה במכתב שבו בין השאר מודיע על שני דברים: על זה שהיא נגשת לבחירות השנה. השנה היא שנתה האחרונה של עיריה זו. בינואר צריכה לשבת מועצה חדשה. כולנו ידענו שזו שנת הבחירות, אבל היינו בטוחים שידחו אותה, ולא זו בלבד אלא שהיא מנתה כעת את הפקידות לבירור רשימת הבוחרים. כלומר, יש רושם שזה

דבר רצ'ני והיא רוצה כאפת בבחירות ותראה את התוצאות. הדבר השני שהיא רומזת לנו עליו, שיתכן חלופי גברא של יו"ר העיריה. יכול פעם להיות יהודי ופעם ערבי. בתוך זה טמון הפח. שגם בשעה שיגיע לנו לפי הדין ראש עיריה יהודי יעמוד לפי התור ערבי. הממשלה חוששת, היא רואה שאנו רוב, ואם יעמדו על מידת הדין היהודים יקבלו ראש עיריה יהודי, לכן הממשלה מחפשת תרופה ע"י האידיאה של חליפין, וזה יכול להיות לרעתנו שגם במקרה שיהיה רוב יהודי הממשלה תעמוד על החליפין. סכנות אלו ישנן והסיעה עומדת עליהן. אבל הישוב היהודי עומד כעת על התביעה שלו שהיא להחליף מיד את ראש העיריה בראש עיריה יהודי, בכדי לתת לישוב את הרפרזנטציה המגיעה לו בדין ולא בחסד. זהו המצב. אבל בתוך ירושלים יש כל מיני אלמנטים, יש כמה פרובלימות שאינני מוצא לנכון להתעכב עליהן. גם פה נתקלנו בקשיים. גם פה לא כל הישוב להוט אחרי שנוי. כל הישוב היה מאוחד בזמן ההכרזה, אבל בזמן שצריכים להנשים, בזמן שבאו עם סעיף זה ורצו לכוא בדברים על ההגשמה, מצאנו שיש רבים החוששים מפני אי תשלום מסים. ויש אלמנטים - ואולי זה דבר מוזר מאוד - שהם הכי קצוניים בזמן שצריכים לבקר את הועד הלאומי והם תומכים בדרישה של ועד עליון, ואותם האלמנטים כששואלים אותם בנוגע לאי תשלום מסים הם שותקים ולא עונים דבר או מפקפקים. או מה שיותר גרוע מזה - הם באים לדרוש חובות אחרים. הם אומרים: מי הם משלמי המסים? בעלי הבתים, אנו צריכים למסור חלק מהזכות לדיירים, ובכן אנו רוצים שנוי בנציגות, אנו רוצים שחלק מהנציגים שאיננו מוצא חן בעינינו יצא ובמקומו יבואו בעלי בתים. והם באים ומציגים לנו כל מיני דרישות בנדון זה. דוקא אלה שהם הקצוניים ביותר. במשך השבועות האחרונים למדנו פרק זה של הבדלים בין תיאוריה למעשה, בין הכרזה להגשמה. אף על פי כן יש לנו כעת האמון שבירושלים יש מצב רוח כזה שהצבור היהודי בירושלים לא רק הכריז אלא יוציא לפועל. יש קשיים פורמליים ידועים. הממשלה אחזה בכל האמצעים: אסרה על העתונים לפרסם כל כרוז בנוגע לאי תשלום מסים, אסרה לפרסם מודעות אבל למרות כל הקשיים שעומדים על דרכנו מצד הממשלה וגם מצד ידידינו בעלי הבתים הרדיקלים אשר צועקים על ועד עליון ורוצים להחליף את הועד הלאומי

יועד עליון שיהיה יותר אקטיבי, אלה האקטיביסטים מפריעים קצת. למרות זה אנו חושבים שירושלים היא שראשונה. יש חוגים הבאים אלינו בטענה – אם זה תירוץ או לא תירוץ – למה דוקא ירושלים צריכה לשבור את ראשה, מדוע תל-אביב כל כך פסיבית. אבל יתנחמו אלה, עוד מעט בעבור גם לתל אביב. כל המוסדות פה אחד עמדו על דרישה זו, יתכן שחבר אחד מהסיעה שישב כאן הביע ספקות, אבל המוסדות פה אחד הביעו דעתם שזוהי חובתנו לעמוד על האינטרסים של התושבים היהודים בעיריה ולא לעזוב את עירית ירושלים לערבים. כמו שכבר הזכרתי, יש אומרים: למה דוקא ירושלים, כלום ירושלים לבדה תבטל את הספר הלבן על ידי אי תשלום מסים? אבל יש הרואים מחזית זו כשבב ללכת לשאר המקומות.

מה שנוגע לענין של סעיף ג' "שחרור הרשויות המקומיות מן הזיקה האדמיניסטרטיבית לשלטונות" היתה לנו ישיבה והתיעצות עם חבר המועצות ששם מיוצגות כ-12 מועצות מכל הארץ: ראשן לציון, פתח תקוה, נתניה, הרצליה, רמת גן ועוד. שם היה ויכוח מקיף. באי כוח המועצות הביעו ספקות רבים בנוגע לשאלה זו, של הפסקת הקשרים עם הממשלה. הספקות הובעו לשני מבנים: ראשית, אמרו, אם ינתקו את הקשרים עם הממשלה והתקציב לא יהיה מאושר, אז הם מפחדים מהיהודים. אם התקציב לא יהיה מאושר מהממשלה אז ימצאו יהודים טובים שיאמרו: התקציב אינו מאושר, זוהי לא חובה, זוהי תרומה, אני רוצה – אני נותן, אינני רוצה – אני לא נותן. הדבר השני שאמרו – ענין העבודות הצבוריות. אם תקציב העבודות הצבוריות לא יהיה מאושר על ידי הממשלה, אז עבודות צבוריות אלו שזקוקות להלואה – קשה יהיה להשיג את הסכומים הדרושים אפילו מהבנקים. אם העבודות הצבוריות לא יאושרו על ידי הממשלה – היא לא תסכים להכניס אותן לתקציב ולא תרצה לשלם בעדן. על יסוד זה היה ויכוח ובירור שבתוצאותיו הם דרשו שנבטיח להם לפחות דבר אחד את הנכונות של המוסדות הפיננסיים היהודיים שהם יתחשבו עם מועצת העיריה בכל מקום שהוא כמו שמתחשבים בקליינט שכן אפשר לתת לו קרדיט. וכאן כל ההבדל בינינו. הבדל גדול הוא אם מוכנים להגשים את הדבר הזה ומחפשים את האפשרות הפיננסית, או מתוך שרואים את הקשיים רוצים להשתמש מהענין ונאחזים בכל דבר. זהו ההבדל

בינינו ובין המתנגדים. העיקר אינו זה שמתפסים דרכים אלא חיפוש הדרכים צריך להיות לשם הוצאה לפועל. אם אי אפשר להגשים את אי התלות במאה אחוז נגשים אותו לפחות בחמישים אחוז. אפשר להשתחרר מעול הממשלה בנוגע לעבודות צבוריות. לא אמרנו שתכנית זו ירדה מהשמים. אמרנו: נלך בדרך זו. נלך בדרך ההתגוננות הכללית ובדרך יצירת כוח צבאי יהודי, נלך בכל מלחמתנו בכל מלוא הכוח בעד העליה, בעד ההתישבות. אבל יחד עם זה נחפש את כל הדרכים ונתחיל בהגשמת סעיף ג׳. הוא הדין בתל אביב ובמועצות. יתכן שישנם קשיים רבים ואי אפשר בבת אחת להגשים את כל התכנית, אבל זה לא פוטר אותנו מללכת בדרך ההשתחררות, אולי נגיע לתוצאות יותר גדולות מאלו שחשבנו. העיקר הוא הכיוון ללכת בדרך זו.

מה שנוגע לסעיף 5, הפסקת תשלום המסים לממשלה ואת השימוש באמצעי הממשלה, החלק הראשון - הפסקת תשלום המסים לממשלה - מדובר על מסים ישרים. המתנגדים לזה באים בחשבון מתימסי ומראים שמסים אלה הם מהווים את הסכום הקטן ביותר מהכנסות הממשלה, כרבע מליון לירות מתוך חמשה מליונים. מראים עד כמה זה קשה להשפיע על יהודים שהם יפסיקו את תשלומי המסים. אבל כל זה חשבון מוטעה. דוקא העובדה שסוג מסים אלה מקיף אלפי אנשים זה יכול ללכד אותם. אלה שדוגלים בשם ועד עליון אומרים: אתם אינכם נותנים תוכן מלחמתי. הנה סעיף זה של אי תשלום מסים יתן תוכן לאלפי אנשים נער וזקן. אם יהיה אומץ לב לקיים את זה - אינני יודע. אבל אם אלפי אנשים יחליטו ויקימו את הדבר הזה - זה יהיה אחד הדברים היותר אפקטיביים, יותר מזה שנמנע מאת הממשלה מליון לירות בדרך אחרת. יכול להיות שאלה 250 אלף לא״י אי תשלום יעשה רושם יותר גדול, מפני שזה דורש התאמצות ואומץ לב. אם לא נוכל להגשים זאת - נגיד בלב גלוי, האם הדבר נכשל מפני שלא חשבו על זה או מפני שלא היו כוחות ואומץ לב למישהו ללכת בדרך זו. אבל מי שאין לו אומץ לב ללכת בדרך זו - יגיד גלוית, ואל יבוא בהצעה לועד עליון, שלו יהיה אומץ הלב. מי שמציע הצעות יותר קצוניות יש לו הרשות לבוא ולדרוש ועד יותר קצוני, אבל מי שמתנגד להצעות הללו - אל יבוא בדרישות ועד עליון קיצוני.

כשמדברים על הפסקת השימוש בצרכי הממשלה – צריכים לפרט את הדברים. סעיף זה אינני בא בהחלטות אלא בהצעות לדיון ולעיון. נצטרך למנות ועדה שהיא תקבע את הדברים. אני חפץ כאן לפרט הצעות אחדות. שאנו חושבים אותן לריאליות, ושאר הגשמתן דורשת תנאים ידועים. יש, למשל, הצעה בנוגע לצמצום השמוש בשרותי הממשלה – אינני מדבר על מסחר חוץ, זה פרק בפני עצמו, אני מדבר על השרותים הישרים. היתה הצעה שלא להשתמש ברכבות. בדקנו את הדבר הזה ומצאנו, שלמנוע שימוש זה – דבר בלתי אפשרי. אולי אפשר לצמצמו. למסקנה זו הגענו לאחר שבאנו במגע עם גורמים חשובים. אילו היו מונעים את הקשר בין ירושלים ויפו – זה היה גורם לעיכוב העבודה בים המלח. אינני יודע אם אנו צריכים למנוע את אכרי רחובות לשלוח את הפרי לחיפה – במידה ששולחים אותו– ע"י הרכבת. מה שנוגע לדואר זה יותר ריאלי. אנחנו חושבים שענין הדואר זה יותר ריאלי. את השימוש בדואר אפשר לאסור לגבי חבילות – דואר בתוך הארץ, אפשר להחליף את זה במשלוח באוטומובילים, מתוך דאגה שלא ירימו את המחירים. אפשר במידה מקסימלית למנוע את השימוש בדואר לגבי מכתבים הנשלחים בארץ, ולסדר את משלוחים על ידי אוטומובילים, מתוך דאגה שלא יפשטו את עור הציבור. שמענו שדבר זה ניתן לסידור מבחינה יורידית, אין חוק המונע סידור בתי דואר. את זה אפשר לסדר מבלי להתקל בהתנגדות הממשלה. כמו כן יש הצעה להפסיק את משלוח הטלגרמות בארץ. אף לזה יש ערך. אינני יודע אם השימוש בדרך אחרת יעלה יותר ביוקר., בנוגע לטלפונים חשבנו שיש אפשרות לצמצם. יכולה להיות בכל מקום קונטרולה. אם יש בירושלים 2000 יהודים בעלי טלפון. יתכן שאפשר לצמצם את מספרם עד ל-500. יש בתי מסחר שבלי טלפון אי אפשר להם אבל יש טלפונים גם בבתי אנשים פרטיים – זהו לוקסוס. בירושלים לוקסוס זה נפוץ יותר מאשר בתל אביב. בענין הרדיו – טוב ששרתוק איננו פה, הוא מתנגד לכל זה – נתקלנו בקושי רב בענין זה מהצד המשפטי. אבל הדבר הזה עומד לדיון והבירור בו עוד לא נגמר. עם הרדיו יש לנו חשבון אחר. בזמן האחרון פטרה הנהלת הרדיו את הועדה הצבורית של היהודים, ברדיו יש קיפוח מתמיד של הלשון העברית. לרדיו יש 32.000 חותמים שחתמו את בקשתם עברית, רק 2000 חתמו ערבית. ושאר 6000 – צריך

להניח שמחציתם יהודים - החמר אנגלית. רדיו שמתפרנס מכסף יהודי נותן ליהודים פחות מחליש בשעה שיש לו הכנסה יותר מ-80 אחוז מהיהודים. כעת הרדיו משתחרר ממעט ההלות שהיתה לו בדעת הצבור היהודי על ידי טול בצ'גוהנו. עו דת לפנינו השאלה, איך ובאיזה אופן נוכל להעניש את הממשלה. יש דבר עוד יותר חשוב: בזמן האחרון התחיל הרדיו משמש אמצעי תעמולה בידי הממשלה לטובת הספר הלבן. יש הצעה להסתלקות משרות הרדיו הממשלתי. הצעה זו עומדת כעת לפנינו לדיון

עכישו ענין המשפט. כדרנו עם אגודת עורכי הדין את האפשרות האקסיטלית שלנו מבתי הדין הממשלתיים. מוחלטת היא לא יכולה להיות, מפני שיש עניני קרקעות עניינים בין יהודים לערבים, ולכן אי אפשר להגיד זאת באופן מוחלט, אבל אפשר לצמצם את השימוש בהם במידה מרובה ולגזור על הישוב שכל משפט בין יהודי ליהודי יבוא לפני המשפט היהודי. בקשר עם זה נצטרך לחזק את משפט השלום. כאשר נוסדה אספת הנבחרים, כאשר רק התחילה האבטונומיה העצמאית הפנימית שלנו, יצרנו את המוסד הזה. בינתים העניינים התפתחו כך שהוא נשאר בצל. אינני רוצה להכנס לפרטים. איננו חושבים אף הוק לשנות את החוקים, אנו רוצים ליצור את האינססנציה. אנו התיעצנו עם הועד המרכזי של עורכי הדין והם הציעו לנו תכנית. אינני אומר שכולם נלהבים בעד זה. אנו דרשנו מהם חוות דעת איך אפשר ליצור את זה. הם הביאו לפנינו תכנית שלמה שלא נכנס לפרטיה. אבל ה סקנה היא שהדבר הזה זקוק להוצאות, והתקציב שאנו צריכים לכסות מגרעון בתי דין אלה שיהיו בכל המקומות, זה גרעון של קרוב ל-8-10 אלפים לא"י. לשנה. אני בתמימותי שאלתי, אם ענין זה מכניס הפסד, אולי כדאי שנשאיר אותו בידי הממשלה, שהמפסדה יגדל על ידי כך. הם אמרו לי: זה לא כל כך פשוט. הענינים שנותנים הכנסה לממשל עם עניני הטבו והקרקעות ואותם לא נוכל להוציא מידיה. הדברים הכי קשים ישארו בידינו וזה נותן הפסד. אנו תומכים בתוקף בעד הדבר הזה, אבל כדי להגשימו צריך להבטיח את הגרעון. אחת משתים: או שלא נלחמים בספר הלבן או שכן נלחמים. ואם כן נלחמים ומוכנים לקרבנות בנפש וברכוש - צריכים להיות מוכנים גם לקרבן זה של עוד 8000-10 לירות. אינני מציע שהועד הלאומי יחליט על זה. על זה צריכה להחליט אספת הנבחרים. אולי נצדק את נגיד. שענין זה נוגע לכל עם ישראל

ויש רשות לדרוש שגם יהודי אמריקה ופולין, שהם אתנו בדעה אחת, שאף הם ישתתפו
ונדרוש השתתפות מאת הסוכנות, שהיא תדרוש מאת יהודי אמריקה ופולין שהם ישתתפו.
מהצד הפרינציפיוני צריכים לאסר את הדבר הזה. אבל לא יתכן שנגיע למסקנה זו
ולא נגשים אותה מחוסר 10.000 לא"י. זה אחד הדברים החשובים, מפני שזה יקיף
את כל היהודים וזה תלוי בעיקר בנו. הסתדרות עורכי הדין היהודים מצדה
מוכנה לבוא לעזרתנו ולאסור על החברים שלה להופיע במשפטים פליים אותו הסוג
השייכים לבתי המשפט היהודים, באופן שהמעוניינים יצטרכו לחפש עורך דין
ערבי. אבל במה דברים אמורים, אם נמצא את מקורות הכסף.

לבסוף יש סעיף תיאורתי שזקוק להגדרה בשביל התכנית הזאת - זה ענין
שיתוף החברתי עם הממשלה. אמנם זה ענין פורמלי, אבל לא רק פורמלי בלבד, כי
בזה תלויים הרבה ענינים חשובים. בן גוריון נמצא כאן, הוא יסלח לי אם אצטט
את דבריו, אולי הוא בעצמו ידבר אחר כך על זה. שמעתי ממנו פורמולה כזו:
אי שתוף אין פירושו שאנו בשום פנים ואופן לא משתתפים בשום דבר, אלא פירושו
שאין אנו משתתפים באותם הדברים שהממשלה זקוקה לנו, אבל אנו כן משתתפים
בדברים שאנו זקוקים לממשלה. אני מתכוון על פגישות בועדות שונות ובישיבות.
גם בשעה שהיה יום המלך נתעוררו אצלנו ספקות, היו שאמרו: זה ענין להוד.
המלך מסמל את האימפריה כולה, לא נפרדנו מהאימפריה, לא נתקנו אתה את הקשרים
לא דרשנו מהאימפריה הבריטית להסתלק מכאן. ולכן לא צריכים לנתק את הקשר
הזה. אבל מצד שני הרגשנו במוסדות שיש כאן יותר מסמל של קשר לאימפריה הבריטית
אם אנו נשתתף בחגיגות הדבר הזה יעשה רושם כאילו כל ענין אי ההשתתפות עם
הממשלה הוא דיבור בעלמא. ראינו איזה ערך היה לדבר ארעי בלונדון. כאשר
בזמן הקונפרנציה הזמינו אותנו לסעודה - תחילה לא ראינו למה לא ללכת, אבל
ברגע הראשון שקבלנו את נוסח התשובה ראינו שאי אפשר לנו ללכת ולא הלכנו.
הדבר הזה עשה רושם כביר באנגליה ובלונדון יותר מאשר כמה וכמה הודעות. לא
רצינו להוציא מידינו את ההודעה שהיהודים לא ישתתפו, אבל מצד שני חפשנו
דרך אחרת שתבליט שאין אנו ברוגז עם הממשלה הבריטית, עם האימפריה הבריטית
מצאנו אותה בצורת הצהרה ומכתבים, שאין אנו ברוגז עם המלך, אבל אנו מתנגדים
לפוליטיקה של הממשלה. סעיף זה מעורר כמה וכמה שאלות, אולי דרושה לכך ועדה

שתקבע את הפגישות הללו: אלו ואלו הן פגישות מותרות ואלו ואלו אסורות. ברור הדבר שכל העניינים הנוגעים לזכויות היסוד שלנו, או הדברים הנוגעים להרחבת הדרישות שלנו, אין אנו צריכים לברוח מזה. להיפך, זאת תהיה שגיאה גסה אם נוותר על הדרישות שלנו מאת הממשלה ולא נפגש עם המושל ועם המפקד בעת שאנו צריכים להגן על זכויותינו ולהביא את דרישותינו לפניהם. לכן חשבתי לאבסורד כששמעתי שאנו צריכים לזרוק לממשלה חזרה את 50 אלף הלירות שקבלנו לצרכי חינוך, מפני שאסור לנו להפגש עם הממשלה וליהנות ממנה. מותר לנו להפגש עם הממשלה ולדרוש ממנה את זכויותינו. אין זה רק בנוגע לפרשיפקסים. ואילו לא היינו דורשים היינו מועלים בתפקיד שהוטל עלינו עם ישראל, על אחת וכמה של השרותים של אזרחי א"י, שמשלם המס הא"י זכאי לדרוש אותם הוא לא רק זכאי אלא מחוייב לדרוש אותם. הנוזן קוא פריסן אינו מתבטא בזה שנוותר על כל זכויות המגיעות לנו. יש לנו זכות לדרוש יותר ממה שהממשלה נותנת לנו. לא היתה שום הזדמנות של פגישה עם הממשלה שלא דרשנו שיתנו לנו את מלוא המגיע לנו בחינוך, בבריאות, בעזרה סוציאלית ובשרותים הממשלתיים. עכשיו כשהממשלה הוציאה את הספר הלבן אנו מתוך רוגזה נגיד:אין אנו דורשים מכם ולא כלום, אנו מוותרים על מה שדרשנו – זוהי ערבוביה במושגות, זה איבוד לדעת עצמנו, באותו זמן שאנו צריכים לעמוד על זכויותינו ולהלחם. כאן דרושה בהירות גדולה, משום שלא כל אחד יורד לעומק הענין. התינוקות ברחוב לא תופסים את הענין, אם בועד הלאומי החליטו שצריכים לדרוש ראש עיריה יהודי – יש חוגים ברחוב שמבינים זאת שאסור ללכת לישיבות העיריה. ולכן דרושה בהירות בדבר הזה, אם דרושה בהירות בנוגע לעירית ירושלים על אחת כמה וכמה שדרושה בהירות בסעיף הפגישות מה מותר ומה אסור. מי שאמר, אי שיתוף עם הממשלה, לא התכוון לאי שיתוף במוסדות הקונסטיטוציוניים. לא יכולה להיות כוונה שאנו נוותר מתוך כעס ורוגז על זכויותינו המגיעות לנו. הדבר הזה צריך להיות פירוש מוסמך. יכול להיות שלדעתו של ויינשטיין יהיה רוב וזה יהיה פירוש מוסמך. יכול להיות שלדעתו של ויינשטיין יהיה רוב וזה יהיה הפירוש המוסמך. אבל יש מוסד מוסמך הועד הלאומי והוא יתן את הפירוש. אם אחרי עיון ודיון ושמיעת הצדדים הוא יאמר שמצוה לנו לנקר את שתי העינים – אני סומך על הקומנס סנס, על השכל הישר, שלא יגיע לכך. בזמן שאנו אומרים ניתוק הקשרים

עם הממשלה - הכוונה לאי אואופרציה בהקמת מוסדות השעבוד, גם אז נדע להבחין בין טוב לרע.

יש עוד שאלה אחת שהייתי רוצה לערער עליה. אינני יודע אם כל חברי ההנהלה יסכימו לי, כוונתי להשתתפות בועדות. בועד הפועל מצומצם דברו על זאת. אולי יחליטו כאן שצריכים לערער בפני הועה"פ המצומצם, אני מוכן לכך. גם כאן צריכה להיות בהירות. כל ועדה שיש בה משום סמל המשטר החדש צריכים להמנע מהשתתפות בועדה הזאת. אבלאותן הועדות שאין בהן טעם זה ושיש בהן משום הגנת זכויות הישוב במסחר. מכס, תעריף, תעשיה, חקלאות - אני חושב שזוהי חובתנו להמשיך להשתתף בועדות הללו. כמו שיש חוב. שאין האכרים מחר ישלחו משלחת ללונדון להגן שם על הזכויות הנוגעות לענינ' מסחר תפוחי זהב. לא נוכל להגיד שמעתה והלואה אסור לנו להתראות, אסור לנו להבינ בפני רשע, ולדבר עם הרשע על מה שמגיע לנו. אני חושב, שמה שמגיע לנו יש לגבות גם מן הרשע ולא רק מן הצדיק.

אלו הן ההצעות הקונקרטיות שנכללות בתוך הסעיף האחרון, שמדבר על היחסים עם הממשלה. אני מציע היות וכאן יהיה דיון, ויש דברים שהם עומדים כאן על סדר היום ועליהם נצטרך לקבל החלטה - כוונתי לאותם הדברים שלא הספקנו לדון בהם ולא פרסמנו אותם ברבים, כגון היחסים עם הממשלה, אלה זקוקים לועד מיוחדת שתבדוק ואח"כ תוציא שולחן ערוך כדי שידעו איך להתנהג במקרים כאלה. מוטב שאנו נטעה בפרט זה או אחר, מאשר נטעה את הצבור שכל אחד הישר בעיניו יעשה, שראש עירת בתניה יחליט שמותר הדבר הזה וראש עיר"ה אחרת יחליט שאסור. כל הדברים האלה מוטב שיהיו מתוך הסכם או מתוך החלטת הרוב נדע שאנו נוהגים כלפיהם. אין לנו עוד מסורת של נון קוא פרישן. יש אומרים שאפילו לכן קואופריישן ע"ד לא התרגלנו במשך עשרים השנה, אבל צריך שיהיה סדר, שלא יהיה משטר של "איש הישר בעיניו יעשה". כך בודאי לא נופיע בתור כוח.

בזה גמרתי את דברי, אני חושב שחברי ישלימו בשני הסעיפים הראשונים.

- - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
ה' תשרי ת"ש 17.9.1939

__י. בן-צבי__ – כמעט שלשה חדשים עברו מהישיבה האחרונה של הועד הלאומי שהתקיימה לפני הקונגרס. במשך לשת חדשים אלה הבאנו קרבנות נוספים, חללי מאורעות אשר נפלו על קדוש הארץ וקדוש השם (הנוכחים מכבדים את זכרם בקימה) נזכיר את שמות החללים (קורא רשימה).

ששה עשר קרבנות נתווספו אל רשימת הגבורים הקדושים. ואל אלה הקרבנות נוספו היום קרבנות של מאורע איום בהתנגשות בין אבטובוס לרכבת, אשר בה נספו חיים 18 איש ויש עוד מספר פצועים שלא ידוע מה מצבם. יהי זכרם לנצח!

אני חפץ עוד להזכיר שם אחד מותיקי הישוב, אשר מסר את כל חייו, את מיטב כחותיו למקצוע החנוך, את חיים אריה זוטא. יהי זכרו לברכה!

חברים! ישיבה זו של הועד הלאומי שנקראה בזמן בלתי רגיל, בשעה חמורה, שלא היתה עוד כמוה בישראל מזמן חורבן הבית, מזמן אבדן הממלכה בישראל, בשעה שהחרב הונחה על צוארם של מליונים מאחינו בארצות הגולה, בשעה שמליוני יהודים בפולין נשללו מבתיהם, ברחו או נשדדו ומהם נפלו בחרב ובאש, בשעה שעתידם של שלשה מליונים יהודים בפולין מוטל בספק, בשעה שהשטנא אשר התקיף אותם בגרמניה מאיים לנתוץ ולהחריב את התרבות ולעקור משורש את כל שרידי הדימוקרטיה בעולם, בחר לו למטרה בראש וראשונה בכל מקום את היהודים, זמן שעוד לא היה כמוהו, זמן של חורבן יהדות כמו היהדות הפולנית, ואנחנו מנותקים מהם והם מנותקים מאתנו ואין אנחנו יכולים אפילו לדעת מה מתרחש ברגע זה, ואך טלגרמות קצרות מגיעות ע"ד הרס ושריפה, וילנה ושריפת יהודים, הרג יהודים בבתי כנסיות, בשעה שעשרות ואולי מאות קהלות יהודיות נחרבות ונשרפות באש, בשעה שכל גורלם של מליוני יהודי פולין בלתי ידוע – באותו הזמן קרה לנו נס – ולי אין מלה אחרת – שעדיין לא אחזה התבערה העולמית הזאת בפנות הבית שאנו יושבים בו. ואין אנחנו יודעים לכמה זמן ניתנה לנו ארכא זו וכבר אנו מרגישים את ערב האסון שיכול לקרות גם אותנו. ואם אפילו גורלנו יהיה להשאר לזמן מה בפנה שקטה מחוץ לתבערה האירופית, הרי יהיה זה חטא אשר לא יכופר אם לא נשתמש בארכא הזאת אשר ניתנה לנו ע"י הגורל ואם אנחנו נשאר שקטים ונחכה

עד אשר תבוא הרעה ולא נקדים שעה אחת לחשוב ולטכס עצה איך לקדם את פני האסון האפשרי ואיך להציל את מצבם של היהודים בארץ ישראל ומצבו של הישוב, שהוא לא רק כתור מליצה לב האומה, אלא שהוטל עליו באופן היסטורי להיות גרעין, לא רק גרעין עתיד, אלא מקלט מה גם עד כה. ולא נמלא את חובתנו אם ברגע זה לא נחשוב מה נקדים - אינני יודע אם נקדם את הרעה - את העתיד. בזמן הזה, שהחרב אוכלת בחוץ ומאיימת על הבית, על ביתנו הלאומי, ברגע זה שומה על הישוב, של חצי מליון היהודים להתאחד לשבטיהם, לסוגיהם ולמעמדיהם, ליצור גוש אחד, לעשות חומה. זהו הדבר היחידי שאינו תלוי בשונא, אלא תלוי אך ורק בנו. בכל שאר האסונות אין לנו הכוח והאפשרות להכריע. יש כוחות איתנים נאבקים וההכרעה אינה בידינו. אבל יש דבר אחד שהוא בידינו - לעשות מן הישוב הזה, שהוא ג"כ מפורר, לעשות ממנו כוח מלוכד שיוכל לשמש בסיס, מבצר משען לנו לעתיד, בזמן שהים גועש ובזמן שהשריפה העולמית בוערת. והנה ברגע זה חשבה הנהלת הועד הלאומי שהגיעה השעה ללכד את הכוחות ולחזק את החזית הישובית.

עוד לפני הקונגרס באה הנהלת הועד הלאומי בדברים עם גופים שונים, מו"מ בדבר ביצור עמדתו של הישוב וביצור ליכודו. ולצערנו באנו אז לידי הצעה מתקבלת. אולם נוכחנו שכל החוגים, אשר באנו אתם בדברים, כל הסוגים יש להם אמון רב לחברנו פנחס רוטנברג, שהוא איננו אישיות חדשה בועד הלאומי אשר כבר פעם בשעת צרה ורעה עמד בראש הספ נה וניהל אותה במשך שנה כנשיא ועד הלאומי 1930/1929. והנהלת הועד הלאומי. ואני שמח להודיע לכם שמר רוטנברג קבל את ההצעה הזאת ואנחנו קבלנו ברצון את הנכונות הזאת מצדו. אנחנו מעמידים בפני הפלינום של הועד הלאומי את ההצעה הזאת, ואנחנו מציעים שכולנו נבחר פה אחד ברצון את מר רוטנברג כנשיא הועד הלאומי וכחבר הנהלת הועד הלאומי. הדבר הזה יביא לידי חיזוק וליכוד, לשם פעולה לא באופן פורמלי אלא לשם חיזוק הפעולה הפוליטית של הישוב, לשם חיזוק הפעולה הכלכלית, פעולת הביצוע והעזרה של הישוב, מתוך כוונה, מתוך קואופרציה והסכמה גמורה עם הנהלת הסוכנות וההנהלה הציונית. הנימוק העיקרי לשם כך הוא הצורך בחיזוק וליכוד הכוחות, באחוד הפעולה. הצורך הזה מתבטא לא רק בהגברת כושר הפעולה של הועד הלאומי והנהלתו כשהם לעצמם, אלא בליכוד כוחות אשר אינם בתוך כנסת ישראל. ואני שמח

מאד לקבל כאן את המשלחת החשובה של "אגודת ישראל", המשתתפת כאן יחבו בישיבה זו, בדיונים אלה, אשר מתוך אותן הסבות באה לידי הבנה ולידי אינציאטיבה בצורך של ליכוד כוחותיה של "אגודת ישראל" עם רשויותיה של כנסת ישראל והועד הלאומי. אני מברך את נוכחותם כאן ואני רואה בזה סמל לצורך הפנימי הפועם בלב כל איש היישוב ללכד את הכוחות בשעה איומה זו לחזית אחת. לדעתי אין זה דבר מועט. זהו הדבר שתלוי ביישוב.

אבל אני בטוח, שהתחלה זו של ליכוד כל כוחות הישוב יביא בלב כל אנשי הישוב לידי הכרה שהגיעה השעה לחיזוק הכוחות ולליכוד הבא לא לשם דבורים, אלא לשם פעולה. ראינו חזית מאוחדת בשעת ועדת לובדרון, בשעה הסכנה איומה על הבית הלאומי ועל הישוב, בשעה שסכנה לא פחות חריפה ואולי הרבה יותר איומה מאשר למיליונים יהודים מאיימת גם לבית הלאומי. ובשעת אותה הסכנה יש צורך לא רק לשבת אחים יחד, אלא גם לפעול אחים יחד וגם ללחמת אחים יחד. ולא יתכן הדבר שעכשיו לא יתקיים אצלנו דבר האיחוד. אנחנו נמצאים ברגע זה אולי היחידים בכל העולם היהודי שיש לנו יכולת של פעולה עצמאית ויש עלינו אחריות של הדורות ושל העתיד יותר מאשר ליהודים בכל מקום אחר. ישיבה זו בירושלים, בזמן שהעולם בוער, אין לראותה רק בישיבה של הועד הלאומי בלבד, אלא אנחנו מרגישים עלינו אחריות, לא פורמלית ולא קונסטיטוציונית, אבל אחריות כמשית על ההוה ועל העתיד. ולכן יש בזה יותר משום סמל אם לישיבה זו באו מאוחדים כל המפלגות. וכשם שהודענו לממשלה הבריטית שחלוקי הדעות בינינו ובינה בנוגע למדיניותה בארץ ישראל אמנם קיימים, אבל הגיעה רגע שבכל העמים התרבותיים משתתפים במלחמה זו, שתהיה אולי המלחמה האחרונה של הרידי, שיירי הדימוקרטיה בעולם נגד האנטישמיות והפאשיזם העומדים לבלוע את העולם ואותנו בתוכו ולהרוס את כל המושגים של התקדמות, של אנושיות, של שלום עמים ודומה לזה. וברגע זה אנחנו יוצאים עם אנגליה בחזית אחת לסרות כל חלוקי הדעות שבינינו. על אחת כמה וכמה - ואין להשוות זאת- שעלינו ליצור את החזית המאוחדת בפנים. ואני רואה בפגישה הזאת הערב לא רק דבר סמלי, אלא גם דבר ריאלי, דבר שישמש דוגמא לעם היהודי בעולם כולו, וידעו אחינו הסבוחים והנשרפים בארצות הגולה, כי לפחות היהדות הארץ ישראלית

היא מאוחדת, ישמעו זאת ויהיה זה איזה שהוא נוחם להם, איזו שהיא תקוה, שגם היהדות הגדולה באמריקה וגם היהדות הנפוצה בכל קצות האימפריה הבריטית ובצרפת, אלה שעוד לא עברה עליהם הרעה, שגם הם יתאחדו ויחשבו ויעשו את חובתם כלפי החלק הגדול של עם ישראל שהונפה החרב עליו.

ישיבה זו נקדיש בעיקר לשאלה אחת, לשאלה הפנימית, שאלת ארגון הישוב וליכודו. אנחנו לא נדון עכשיו על הפרטים. את הפרטים נשאיר להנהלה יחד עם מר רוטנברג.

אולם קודם שאעבור לסדר היום אני רוצה לעמוד על שני דברים. יש לעמוד על המצב הכלכלי האיום שנוצר בקרב הישוב בשעה שעוד לא נכנסנו לתוך הפעולה של המלחמה, בשעה שניתנה לנו עוד ארכא לכמה חדשים וכבר אנחנו רואים שאסון גדול מאיים מצד חוסר עבודה וחוסר פרנסה ומצד רבוי האומללים מחוסרי בית ומזון. זה יטיל חובה קשה והכרחית על הישוב כולו, למען ימצא בראש וראשונה את הדרכים ואת האמצעים מעצמו ומחוץ לישוב, שיאפשרו לנו לתת את העזרה ההכרחית, אם אין אנו רוצים שהישוב יכרע תחת עול הרעב וחוסר העבודה המעיק עליו.

והדבר השני הוא אינפורמטיבי. אנחנו החלטנו לפני חדשים אחדים לחדש את פני הועד הלאומי ואספת הנבחרים ע"י בחירות. ההכנות הוצאו לפועל ובאופן נמרץ. במשך ימי הקונגרס ולאחריו הלכו ונגמרו עבודות ההכנה, המפקד וההכנה לבחירות לאספת הנבחרים ואין אנחנו חושבים לדחות את הדבר הזה. אלא אנו חושבים להמשיך את ההכנות בכדי לאפשר ע"י כך שהבחירות התקיימנה במועדן.

ולבסוף אני רוצה לקדם בברכה את חברנו, שהוא חברנו בועד הלאומי ולא פנים חדשות בירושלים, אבל לקדם אותו כרב ראשי בתוכנו, הרב עוזיאל, שנבחר ע"י היהדות הארץ ישראלית במקום הרב המנוח יעקב מאיר. אנחנו שמחים לקבל את פני הרב הראשי כאן שוב בתור חברנו בועה"ל.

אנו עוברים לבחירת מר רוטנברג להנהלת הועד הלאומי ולנשיא הועד הלאומי לכנסת ישראל.

בחירתו של מר פנחס רוטנברג לנשיא הועד הלאומי אושרה פה אחד ונתקבלה במחיאות כפיים.

- - - - - - - - - -

<u>מליאת הועד הלאומי</u>

2.10.1939

<u>י. בן-צבי</u> - מהו השנוי אשר חל בקרב הועד הלאומי, בקרב הישוב כלו - אנו עומדים בפני הכרח להעמיד את הדגש על הישוב. כל הגורמים ישנם, באנו לידי החלטה, ברגע האיום של חורבן היהדות באירופה, ברגע האיום של הסכנה הצפויה לנו, לא"י ולישוב. הגיעה הנחיצות וטוב שעה אחת קודם. לא אדבר על הצד הפוליטי ועל הממשלה, איני יודע מה נפעל בממשלה ואם נוציא ממנה חלק קטן ממה שהיא חיבת לעשות. תחלה נדרוש מהישוב ואח"כ נדרוש מאחרים. לא אדבר על חו"ל, נשארה לנו עוד אמריקה, הם צריכים להרגיש שעליהם מוטלת החובה לעשות 3-4 פעמים במקום הארצות האחרות.

מר רוטנברג, הנשיא שבחרנו, דבר על הגורמים השונים, לצערי עוד לא נתגבש האחוד הזה שרצה מר רוטנברג ורצינו כלנו. אולם אנחנו מאמינים שהם יתקדמו הרבה יותר מהר ממה שהיה עד כה. לצערי ב"כ אגו"י לא באו, באנו עמהם במו"מ שעדיין לא נגמר, הם שלחו לנו מכתב והודיע את המוקים. אנו נמשיך בעבודה ובצירופם לעבודה. דרגת המס שהיא המרכז בעבודתנו ברגע זה. צירופם של חבר המועצות, ענין לא חדש, התחיל לפני 3-4 שנים. אנחנו יהדות הנשענת על בסיס טריטוריאלי, וזה צריך להתבטא כבר מעתה, גם אם יש לנו רק 5% מהקרקע, אנחנו רואים את עצמנו כאמה קטנה קימת שיש לה קרקע ויהדות טריטוריאלית. בהחלטת אספה"נ לשתף 30 ב"כ הקהלות התכוננו על הקשר עם המקומות ושתופם יהיה באפן פרופורציונלי.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
16.10.1939

י. בן-צבי – חפצתי למסור הודעה קצרה בהמשך לישיבה הקודמת של הועה"ל. בישיבה הוחלט להרחיב את המלינום, הדבר הזה נשען על החלטות מפורשות של אספה"נ. אז היתה החלטה על הצרך להגביר את הקשר עם המקומות בלי שום קשר עם שעת חרום. החלטנו על הרחבה באפן פרופורציונלי. הרחבנו את המלינום בהתחשב עם הצרך של לכוד כל כחוכות והכנסת המקומות שלא היו מיוצגים בועה"ל, בעקר ערים ומושבות, ולאפשר את חזרתם של הרביזיוניסטים. לפי זה נקבע המלינום של הועה"ל ל-34 חברים. 10 חברים מ-30 ב"כ הקהלות ו 10 סגנים. 30 הנם שליש ממספר צירי אספה"נ ו 10 הם שליש ממספר חברי הועה"ל. נקבע מקומם של הרביזי-ונים בהתאם למקומם באספה"נ ל-5. מספר ב"כ המועצות נקבע ל-4 חברים ו-5 סגנים, בהתאם לכך הוזמנו כלם לאספה. הרביזיוניסטים שהם בעצם מסכימים לפרופורציה שמגיעה להם נתעכבו בגלל אי ההסכמה לצירופם בהנהלה. התאחדות האכרים ומקומה, הצירופים של המושבות והערים נתקבלה בהסכם עמהם ולא היה מקום עורר את השאלה מצד זה. בישיבה הקודמת באו חבר המועצות בדרישה מוגזמת צירוף 12 מועצות לועה"ל, ע"ז לא דובר קודם ולזה אין גם פרופורציה. לפי ההסכם אז מגיע 30 איש לכל המקומות ולפי היחס של 10 חברים למלינום. מתוך העשרה יקבלו האכרים 4 חברים ו-5 סגנים זה נותן להם למעשה השעה מקומות המאפשרות להם השפעה נכרת. חוץ מזה הצענו לאחד מהם להכנס להנהלה. לכן הדבר הזה אינו מטיל עלינו את האחריות. המצב הכלכלי, הפוליטי, והמצב בעולם כלו העמיד את כל הישוב על עברי פי פחת, כל חברי ההנהלה מצטערים כמוכם כי אבד הזמן על מו"מ ולא עסקנו במפעל זה לא הוסיף לנו כבוד ולא תועלת. לא יתכן הדבר כי גם להבא נשב ונדון על הרכבות והרחבות ולא נגש מיד למפעל. הישוב הצליח לפני שנה בלי הרביזיוניסטים ובלי הרחבה לפעול ע"י כפר הישוב. אולם אנו זקוקים עתה למפעל יותר גדול ואם לא נגש להגשימו יהיה תהו ובהו ברחוב ויהיה תהו ובהו בקרבנו. יש לנו הצעה להרחבת ההנהלה אשר תספק את כלם אולם אנו ציעים להטיל על ההנהלה כמו שהיא להתחיל מיד במפעל. ההסכמה על הנהלת המפעל ישנה, לגמור את הרשימה ל חברי המפעל לפני המלינום של אחה"צ. הצעתי:

1) מאשרים ומשאירים את המקומות הפנויים בפלינום עד שיוצעו האנשים.

2) להטיל על הנהלת הועה"ל להרכיב את ההנהלה

3) לקבוע מיד את הנהלת מפעל המגבית שתהא מורכבת מהנשיא ועוד 3-4 חברים.

(זוהי הצעת ההנהלה).

- - - - - - - - - -

לא הייתי מבקש רשות הדבור אולם יש לתקן את דברי ה' סופרסקי.
(מקריא את החלטות האספה הקודמת) יש הסכם בינינו לבין הרביזיוניסטים
על מספרם בפלינום אולם אין הסכם על מספרם בהנהלה. כאשר ל-30 ב"כ הקהלות
החליטו על 10. עם אגו"י כמעט נגמר, יש נקודה אחת השנויה במחלוקת, אם נגע
בהמשך הדיון ע"ז נמסור לכם את הפרטים.

- - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

3.1.1940

<u>י. בן-צבי</u> – רצוני להוסיף מלי אחדות. היות וזוהי הישיבה הראשונה של המליאה אחרי בחירתה של ההנהלה החדשה. רצוני למסור את מהלך העניינים. בזמן שנבחרה ההנהלה החדשה היה מובן שהיא תנהל את כל העניינים בארגון יותר רחב, כי בקשר עם המצב, מצב של שעת חרום, בשעה שסכנות פנימיות וחיצוניות מרחפות עלינו היא הורכבה. ישיבות ההנהלה היו מוקדשות לעניני השעה. רב הדיונים והעבודה

של ה' רוטנברג ושל ההנהלה הוקדשו לעניינים חילוניים, כגון: שביתת המורים עניני העבודה ויחסי העבודה, מלבד העבודה עצמה. הדברים האלה ויותר מכלם השאלה הקשה של סיוע ושאלת סדור מס החירום, שע"ז ידבר ד"ר קצנלסון, גזלו ימים ולילות והפריעו לנו לגשת לעניני ים הפנימליים, כמו סדור תפקידי ההנהלה החדשה. למרות הכל לא נפסקה אף לרגע עבודתם הנורמלית של חברי ההנהלה הקודמת. הם המשיכו את עבודתם, כך למשל: בשאלות החנוך, סדור התקציב בשעת חוסר עבודה וזעזועים קשים אחרים שהם הקשינו את מדת ההכנסות של שכ"ל הקשר על אא עבוד התקציב xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx לשנת ת"ש . כמו כן בשאלות הבריאות, הארגון והתקציב, וכן העזרה הסוציאלית שבחלקה היא קשורה במפעל מס החירום. לא הזנחנו את החלטת אספת הועה"ל על החשת הבחירות לאספה"נ. ההנהלה בדקה את כל השאלות הכרוכות בנידון זה. ספקר ירושלים נגמר בדיקנות ויש לו ערך רב באשר נוכחנו שהישוב היהודי בירושלים מהוה שני שלישים מהאוכלוסיה. הדבר הזה חשוב לנו בשעה שאנו עומדים יום יום על זכויותינו כלפי הממשלה וכלפי העיריה. מלבד המפקד הזה בירושלים יש לנו חומר של 170 נקודות ישוב. אולם ישנן עוד נקודות ישוב גדולות אשר אינן מוכנות לצערנו לגשת לעבודה וביניהן גם ת"א. יש קשי במפקד בפ"ת בקשר עם מצבה הכספי. ההנהלה הרחבה אמו המצומצמת רוצה להחיש את הבחירות. לדעתנוהן תוכלנה לצאת לפועל בסוף מאי או בתחלת יוני ש.ז.

מצב הבטחון בארץ. לא אגע בשום שאלה פוליטית, כי אי"א לנגוע בה דרך אגב. חלק מחברינו שמעו כועה"פ הציוני על כך ורצוני לנגוע רק בשאלות הבטחון. יש כאלו שמני הקלה במקומות שונים בארץ בנוגע להתקפות ממש על הישוב. אולם איננו יכולים לדעת את ההתפתחות הדברים. כפי הנראה סכנת המלחמה שאינה עומדת מחר מחרתים ואין איש מאתנו יודע אם לא תעמוד בעוד חדש חדשים, איך היא תשפיע על מצב הבטחון. בצפון, ישנה הוצאת החיים הכלכליים שלנו.

טבריה מלאה עתה מבריאים. הגליל העליון והתחתון עומדים במרכז דאגתנו א ההתישבותיים. גאולת הקרקע בגליל צריכים היו להשפיע על גדול המסחר והתעשיה שם. לא יתכן שבשעה שאנחנו אחוזי דאגה לחסול חוסר עבודה ונשכח לרגע שחסול חוסר עבודה והחיאת הגליל עומדים בד בבד עם אפשרות עבודה, ועבודה פרודוקטיבית מצב הבטחון בצפת הוטב, החרם שהיה על היהודים הוסר במציאות. ישנה הרגשה שאם ימשכו כך העניינים יהיה הקיץ הבא מה שהיה החורף הזה לטבריה. כביש הבטחון שדרשנו מהממשלה ינתן סו"ס. עבודת הבנין לביה"ס גם היא תתחיל. אנשי צפת הצטערו שה' רוטנברג לא בא אתנו, כי יש להם דרישה לחשמל. כי איך התכן עיר קיטנים. התוצרת של הישובים החדשים נמכרת בה. התחילה התחבורה נורמלית, ע"י אגד המקשרת את צפת עם יתר חלקי הארץ. ההרגשה בכללותה היא הרבה יותר טובה. איננו יכולים לדעת מה מכין לנו המחר. אחד המוסדות, כפר הישוב, החליט לחפש דרכים להמשיך את פעולתו בבצור הבטחון. ע"י הנתוח שנעשה לו נלקחו ממנו חצי הכנסותיו, מס הישוב, היתה סכנה שלא יוכל להמשיך בעבודתו אולם אוכל להודיעכם שהוא נתרפא מהנתוח הזה, והוא ממשיך לדאוג לעניני הבטחון ליום המחר.

לבסוף אני חפץ להזכיר על השתתפותו האקטיבית של הועה"ל במתן עזרה ממשית מטעם הועה"ל הסוכנות, עת"א, האוניברסיטה והדסה לנגועי האסון בתורכיה, זה מזכיר לנו את פעולתו של הישוב העברי בארץ לעזרת נגועי הרעש בשכם בשנת 1927. הצעד הזה נעשה מטעמים אנושיים בלבד. אולם אין ספק שהוא גם ישפיע על הגברת היחסים בין היהודים לבין ממשלת תרכיה.

- - - - - - - - - - -

אספת הנבחרים השלישית מושב שמיני

כ' - כ"א אלול תש 23-24.9.40

י. בן-צבי – אני פותח בזה את המושב ה-8 של אספה"נ השלישית. לפני שנגש לענינינו נזכור את הנעדרים מאתנו. (הנוכחים קומעים את הדברים בעמידה). נזכור בראש וראשונה את ציר אספה"נ זאב ז'בוטינסקי, שהיה ציר לאספה"נ הראשונה, השניה, וגם השלישית, אלא שנעדרה ממנו היכולת לרגל האסור מטעם הממשלה להיות נוכח בישיבותיה. נזכור בשמותיהם את ראשי הישוב והעסקנים החשובים שנעדרו מאתנו: את הרב הגאון יעקב מאיר, ד"ר משה גליקסון, את הפדגוג מותיקי המורים חיים אריה זוטא, את ורן פריזלנד שהיה חבר הנהלה הציונית, את אלפרד ברגר, את ד"ר הוגו הרמן, את ד"ר מקס בודנהיימר, את ד"ר יוסף בודקו – אשך הלכו מאתנו מאז המושב האחרון עד היום הזה. נזכור ונשלח תנחומים לקהלת קהיר אל מות סגנה אברמינו מנשה. נזכור את שמו של נחמיה דה-לימה שנפטר ורק עכשיו הגיעה אלינו ידיעה על מותו בנכר, בהולנד. נזכור את המורה דיזנדרוק שגם על מותו באה אלינו ידיעה באחור זמן. נזכור את חללי ההרעשה הזדונית על הישוב השלו והשקט 22 יהודים חללי הרעשה והפצצה בחיפה, 120 יהודים חללי ההפצצה בת"א. נזכור גם את קרבנות ההרעשה שגם אלה שלא מאחינו, את הערבים שנפלו שלטום בחיפה. נזכור את קרבנות המלחמה, בראש וראשונה את 17 הפלחים מהר ציון שנפלו בים הגדול. נזכור את חללי הקרבנות של הנציזים והפשיזים, את מאות האלפים ומליוני היהודים שנתרוששו, נשודו ונהרגו ומתו על קדוש ה' ועל קדוש העם. נזכור את אלה הלוחמים בחזית שגם הם נתנו קרבנות. לא נשא נאומים עליהם, בזמן מלחמה אין נושאים נאומים אלא רק מזכירים. יהי זכאר הקדושים הגבורים והלוחמים שמור אתנו, יחזק את רוחנו במלחמה הזאת נגד הרשע המשתלט ונגד סכנת ההשמד עלינו ועל כל עולם התרבות.

יחד עם זה נשלח את ברכתנו לאחינו אסירי ההגנה. נמסור לממשלה את דרישת הישוב לשחרר את כל אלה אשר עמדו על משמר הישוב ועל הגנתו. נשלח את ברכתנו לאחינו המתנדבים אשר יצאו כבר לעזרת העם בגבורים, אשר היו הראשונים להחליף את בגדי האזרחים, ללבוש את בגדי הצבא בכדי לעמוד על המשמר, על הגנת המולדת ועל הגנת העולם התרבותי המתאבק נגד משטר הרשע המתפרץ. יושב פה בקרבנו אחד

המתנדבים הללו, חבר אספה"נ. נוכל איפוא, להגיד שאספה"נ תרמה גם באופן ישר, להשתתפותה במלחמה הזאת. (מחיאות כפים). זה מזכיר לי את אותם עשרות חברי האספה המכוננת לפני עשרים שנה, אשר באו בבגדי צבא והיו בין מניחי היסוד של אספה"נ, ושאני זכיתי להיות בקבוצה ההיא. הרי שיש קשר ושרשרת המקשרת את מה שהיה ומה שישנו עם מה שעתיד להיות. עוד לא נתן לנו להופיע במלא כחנו, אבל ישנה התחלה חשובה מאד.

בהזדמנות זו אני רוצה למסור את ברכתנו לחברנו גוסיל לוין, ראש קהלת חיפה, ליום מלאות לו 60 שנה. נברך אותו שעוד הרבה, זמן ימשיך את עבודתו הפוריה באחת הקהלות העקריות שלנו העומדת עכשו בחזית המלחמה.

המושב, הזה של אסה"נ הוא המושב ה-8 של אותה אספת נבחרים, שנבחרה עוד בשנת 1930 . לפי החלטת הועה"ל הוזמנו אליה עוד 30 חברים ב"כ עיריות ומועצות, הם השתתפו אתנו בדיון בשאלות, שונות, אולם בהצבעה הרשמית בשאלת התקציב יוכלו להשתתף רק אותם החברים, הרשומים ברשימת צירי אספה"נ. רק ע"י הצבעה כזו נוכל לתת תוקף להחלטתנו כלפי הממשלה.

המושב -זה מתכנס כשנה וחצי לאחר, המושב הקודם. המושב הקודם נתכנס ב-י' בשבט תרצ"ט בעצם ימי תקופת הדמים שנתנה לנו כ-600 מאות קרבנות, בערב אותה הועידה האומללה, ועידת לונדון שהגיעה בתוצאותיה לספר הלבן. המאורעות האסונות באו תכופים עלינו: הספר הלבן אשר שלל מעם ישראל והישוב את עתידו בארץ אבותיו, הקבלת העליה, אסור קנית קרקעות - כל אלה באו עלינו במשך השנה הזאת מהמושב הקודם ועד, המושב הנוכחי. הישוב גלה את דעתו מבלי, השאר כל צל של ספק, שעם ישראל לא השלים ולא ישלים אם פוליטיקת הגזל החדשה ויתנגד לה בכל כחותיו. זו היתה עמדת הישוב וזו היה גם כעת. עמדתו לא נשתנתה. החלטתו תקיפה אתו.

אולם בינתים קרה דבר מה. פרצה המלחמה. מגרמניה פרצה, הדלקה העולמית, נחשול הפרעות של ההונים של זמננו, אשר שמה לה מטרה להשמיד את כל השגיה הנעלים ביותר, של האנושיות, לדכא את החפש של האומות, חפש הכלל וחפש הפרט, להשמיד את רעיונות השויון לשעבד את כל הנברא בצלם, לעשותם עבדים לבשאר הנבחר של המן של זמננו. מלחמת השמד זו שנוהלה במשך שנים אחדות נגד היהודים בלבד,

שוד, רצח המוני ועינויים לא יתארו במחנות ההסגר – לא עוררו את תשומת לב העולם הגדול ולא הביאו לידי התנגדות ופעולה אקטיבית. בא החרבן של האומה הצ'כית. גם אז לא נתעוררו אומות העולם, וכאשר נזכר העולם, כבר היה מאוחר, חית הטרף כבר פרצה, מסובכה וטרפה על ימין ועל שמאל. והנה שנה זו שנה ראשונה למלחמה העולמית הקיץ הקץ על רובה של אירופה. עמים כבירים, מהם כאלה שקנו חופש ועצמאות במשך מאות שנים, שועבדו ונעשו עבדים להיטלר ולגזע הגרמני: פולין ודנמרק, הולנד ובלגיה, נורבגיה, ולוכסנבורג ולבסוף – צרפת הכבירה, צרפת המזהירה, צרפת המהפכנית נפלו תחת מגפיו המסמרים של הרוצח היטלר! באותה שעה באה גם התקפה על פינלנד ונגזלה חרותן של שלש רפובליקות על גדות הים הבלטי על ידי ידידו ושותפו שלהיטלר ע"י סטלין. בשותפות עם היטלר חלק סטלין בשעתו את פולין ובהסכמתו או שלא בהס מתו קרע את פינלנד.

בגידת בלגיה ומפלתה של צרפת העמידו בסכנה אירופה את גורלו של כל העולם, והצטרפותו של מוסוליני הדליקה באש מלחמה את חופי ים התיכון שעליהם אנו יושבים.

האומה האנגלית שנשארה בודדה במערכה נגד היטלר ונגד מוסוליני אזרה גבורה הן במלחמתה והן בחזית הפעולה האזרחית. כל אלה שבאו מאנגליה מספרים נפלאות לא רק על כח ההגנה הצבאי של אנגליה, אלא על השנויים החברתיים והסוציאלים אשר חלו, כמו שדבר זה חל תמיד באנגליה, לא ע"י החלטה ולא ע"י קונסטיטוציה, אלא למעשה. יש לכוד כזה אשר הביא לידי השתלטות הממשלה הדמוקרטית האנגלית גם על הרכוש וגם על העבודה. קרבנות לא ישערו נתנים גם מצד בעלי הרכוש הרואים ברגע זה את הרכוש כקנינה של המדינה וגם מצד אנשי העבודה הרואים ברגע זה את העבודה כקנינה של האומה כולה. הלואי שהיינו יכולים באיזה מדה שהיא לצאת בעקבות אנגליה של עכשו הלוחמת נגד היטלר. אלו יכולנו לצאת גם בחיים האזרחיים שלנו בעקבותיהם וללמוד דוגמא של הלכוד הזה!

עם הכרזת המלחמה הזאת המעמידה בסכנה את עם ישראל יותר ממה שהיא מעמידה בסכנה את אנגליה, מלחמה המזוממת להשמיד את העם העברי להרוס אההשורש שממנו יונקת האומה, להרוס את בנין הבית הלאומי – עם הכרזת המלחמה הזאת הודיע ב"כ הישוב לממשלת א"י, על הפסקת המערכה נגד הממשלה ועל נכונותו של הישוב להצטרף למלחמה נגד היטלר ובני בריתו ולהגנת המולדת. כל הנוער היהודי שהתפקד לרבבותיו

במספר 130 אלף איש, ואשה הכריזו על נכונותם לשרת את הישוב, להגן על המולדת ולעמוד לימין אנגליה. עם הכנסה של איטליה למלחמה חדשו שליחי הועה"ל לנציב את הודעתם על נכונותם, להגן, בפועל על א"י ולהשתתף בפועל במלחמה נגד הטרנא המשותף ודרשו הקמת יחידות יהודיות. הודעה כזו נמסרה באותה שעה אף בלונדון מטעם הסוכנות היהודית וגם בירושלים.

אבל אין זו אשמתם של היהודים שלמרות מצבה של אנגליה, לסרות הסכנה המרחפת על הסזרח הקרוב עברו כבר שלשה חדשים ודרישתנו זו לא נתמלאה במלואה אלא מקצתה.

ואמנם התחלה קטנה, נעשתה. יותר מ-4 אלפים יהודים בא"י נתגיסו ונמצאים בפועל, בצבא, רובם בא"י ומקצתם על הגבולין במצרים. ואף החלק שהיה בחזית המערבית, הפלוגות שהשתתפו, במלחמת המערב ועברו לאנגליה, הזרן כעת למזרח ונשלחו למצרים להשתתף במלחמה בחזית, לוב. עכשו, הולכות ומתגיסות היחידות, הלוחמות הראשונות, פלוגות הרגלים, הישוב, היהודי מוכן גם כעת להעמיד אלפים ורבבות לענין המשותף להגנת המולדת, אם יקראו ואם תנתן להם היכולת להופיע כיהודים א"י.

התקפתו של האויב האכזרי על חיפה, ועל ת"א מחוסרת, ההגנה עוררה מחאה ורגש בוז נגד המתקיפים בכל העולם. יש לציין את העמדה האמיצה אשר הראה הישוב בזמן ההפצצה, את עמדת כל, התושבים היהודים, את העזרה ואומץ לב, שהראו אנשי ה.ג.א. אנשי המשמר האזרחי, אנשי השרות הרפואי, איך קבלו את פני הסכנה ללא רתיעה, איך סדרו במשך רגעים ספורים לכל מקום ומקום והושיטו את, עזרתם עוד בשעה שאוירונים חגו בשמי ת"א. קום פניקה, ושם בריחה. הפועל המשיך לצאת לעבודתו גם, למקומות המסוכנים ביותר, בסביבת ברכות הנפט. והמוסד העליון של צבור הפועלים, הועה"פ של ההסתדרות והמועצה הטילו חובה, זו על הפועלים והיא נתקבלה. איש המסחר הלך למסחרו, המורה והילדים - ללמודיהם איש המשרד הלך למשרדו ואיש המשמר עמד על משמרתו.

יש לציין כמו"כ את פעולת ההכנה והתגוננות שנעשו לפני זה, שאלמלא, נעשתה ההכנה כמה שבועות לפני זה בחיפה וגם בת"א, כי אז לא היינו מוכנים לקבל את מאות הפצועים כאשר קבלנו אותם.

אולם האם העם מלא את חובתו במובן זה? האם מלא הצבור את חובתו? האם מלאו המוסדות את חובתם כלפי הצבור או יותר נכון האם נתן הצבור למוסדות את היכולת למלא את חובתם? האם נתן את האמצעים הדרושים בשביל המקלטים? האם מלאה הממשלה את חובתה בנוגע להתגוננות פסיבית ולהתגוננות אקטיבית לתת יכולת לתושבים להקים מקלטים שבם יוכלו להקלט בשעת סכנה? לתת יכולת לא רק לחיפה אלא גם לת"א וירושלים לקבל את פני הרעה? האם חיבה הממשלה את התושבים המחויבים בכך? האם חיבה את נותני העבודה בכך שידאגו למקלטים בבתי העבודה? האם נתנה את עזרתה?

וכלפי פנים יש לנו עוד שאלה אחת: מהו הלקח שלמדנו מהסכנה הזאת? 12 חדש עברו מיום פרוץ המלחמה, נצחונאו של השונא מאים עלינו בסכנה איומה כאשר איננו מאים על שום אומה בעולם, סכנת השמדת הגזע היהודי, חרבן הבית הלאומי. חדשים רבים אנו מששים בפועל מטרה לפצצות האויב. והנה אנגליה לוכדה והראתה גבורות, ומה עשינו אנחנו? אמנם עשינו קואליציה במוסדות, בועה"ל. אבל על יד הקואליציה הזאת במוסדות אנחנו עדים החיים למעשה סבוטג' והתירות נגד כל התחלה של ארגון ושל פעולה ביחוד נגד האמצעי העקרי שבו נוכל לחזק את עמדתנו נגד מס החירום שהוא מס ההצלה שלנו.

11 חדש עמד רוזנבלט בראש הועה"ל, והעמיד לעצמו מטרה אחת - לכוד היקוב. הוא השיג השגים מסוימים - צרופם של כחות שעמדו מהצד ולכודה של קואליציה הרבה יותר רחבה: רביזיוניסטים, אכדי, ציונים ב'. האכרים וציונים ב' הם גם עתה כפנים. אולם בדבר אחד לא הצליח רוזנברג - למנוע את התירות נגד כל פעולה צבורית, לשתק את כל פעולות החתירה הן בעתונות והן בחיים שבאו מצד אלמנטים ידועים. רוזנברג הלך, אולם הפרעות לא פסקו, הן נמשכות גם כעת, בשעה שהחרב תלויה על ראשינו. עד מתי ימשך המצב הזה? כלנו יודעים להעריך את מסירותו ואת כשרונותיו של רוזנברג. כלנו מצטערים על זה שלרגלי מחלתו לא עצר כח להמשיך את עבודתו. אנו מאחלים לו בריאות ושיטוב לעבודתו הצבורית לבצרה של כנ"י. אולם עבודתו של הועה"ל לא תוכל להפסק אף לרגע אחד. אני מודיע בשמהנהלת הועה"ל שהחלטתנו חזקה לשים קץ למצב הזה של הפקרות צבורית, לרפא את הדברים מן השורש. החלטתנו היא לגשת מיד לארגון הבחירות שיצאו אל

הפועל במשך 4 חדשים. דאגנו להכניס בתקציב את ההוצאה הדרושה לכך. ואם יהיה נחוץ מפקד בת"א, הוא יצא לפועל על אף כל ההפרעות. אנחנו מאמינים שהמפעם תמצא, החלטתנו על הבחירות לפועל.

יש לנו דרישות המופנות כלפי הממשלה שתמלא את חובתה ליישוב בשעת קיום זו הן במובן הסיוע, במובן עבודות צבוריות, במובן תביעתנו להגנה אקטיבית, בנוגע לעזרתה בהתגוננות פסיבית. ישנם דברים הכלולים בהצעת התקציב, אולם ישנם גם דרישות שאספה"נ מגישה אולם לממשלה.

יש לנו תביעה לעם ישראל המיוצג ע"י ההסתדרות הציונית וע"י ההנהלה הציונית. בשעת מצוקה זו לא נוכל לתבוע מהם שיגדילו את עזרתה אבל אנו עומדים בכל תוקף על כך שלא תצומצם עזרה זו, למרות זאת שאנו יודעים מה מצבה הכספי של הסוכנות ומה מצבו החמרי של עם ישראל. אם גם לא תבוא הגדלת העזרה, אבל בל תצומצם. בל יצומצם שום שרות משרותינו, על תפחת שום עזרה, המוגשת ע"י הסוכנות. על תביעה זו נעמוד. אבל עקר מטרתו של המושב הזה להגיש את תביעתו ליישוב. אנחנו יודעים מה רבות הן השאלות העומדות לפנינו אולם למרות הכל החלטנו להמנע לדיונים בדברים העומדים ברומו של עולם ולרכז את כל דיונינו רק בנקודה אחת! בדברים הנוגעים למצבו של הישוב, להשגת האמצעים מבפנים למען נוכל להחזיק מעמד, להמשיך את שרותינו החיוניים, החנוך, הבריאות העזרה למחוסרי העבודה, למען נוכל לסמוך על הקיים. זה יעשה רק ע"י מאמץ מיוחדים.

הפעם נביא לפניכם לא רק תקציב פורמלי בעד שנה שכבר חלפה, אלא גם תקציב לשנת תש"א הבאה עלינו לטובה, תקציב שידאג לא רק לקיומו של הועה"ל, של המנגנון המרכזי, אלא תקציב אשר יבטיח גם במדה ידועה לפי חוק מסי הכנסת חלק של השרותים עצמם. זה לא יושג אם לא נאשר את המס הישובי, מס החירום, בנוסף על התקציב המיוחד. אולם רק באמצעות שני (?)-בכם ובישוב תלוי הדבר אם יהיו אלה נתרא-דזהבא -ובעזרת הסוכנות ובעזרת הממשלה נוכל להבטיח את קיומו של הישוב בשעת מעבר זו. קיום בשעת מעבר, פרנסה להרויח זמן. זהו הדבר היחידי שאנחנו יכולים לעשות כעת. זהו האמצעי היחידי שבו נוכל לקדם את פני היחיד. ישנם דברים שאינם תלויים בנו אלא בגורמים אחרים. ישנם דברים הלוים בהשגחה

לא נוכל להשפיע הרבה על מה נעשה בעולם הגדול אבל נוכל להשפיע בשטח שתלוי בנו. אם נתן אמצעים בכדי שאנו כאן נחזיק מעמד, הרי מזה תוצאות גם לעתיד.

לא מושב רגיל הוא מושב זה. זהו מושב חירום. המושב הזה מוקדש למטרה אחת לארגון מאמציו של הישוב בשעת חירום. ואני מביע את תקותי שההכרה העמוקה של המצב תשרור בתוך הישיבה הזאת ותעזור לנו לבא לידי החלטות חיוביות, וע"י החלטתנו לבצר את כח הישוב, לתת את היכולת לועד הלאומי לאורגן העליון של הישוב, גם בזמן הקצר הזה עד שתהיינה הבחירות ועד שתבחר אספה"נ חדשה וועד לאומי חדש, שתתן לו יכולת למלא דבר אחד - שלא תבא הפסקה והרלשה בעבודתנו. אני תקוה שהמושב הזה יחזק את האבטוריטטה של הנהלת הישוב, יאמץ את ידי העסקנים במקום, האחראים בקהלות ובמועצות, יאמץ אותם בעבודתם ובדרישתם כלפי הצבור, כי כל זה נועד בשביל הצבור עצמו.

בזה אני פותח את המושב ה-8 של אספה"נ.

- - - - - - - - - -

כמובן שאסה"נ רשאית לשנות את הסדר ולהכניס סדר יום אחר. אבל מה שהעירו כאן בנוגע להגשת הצעת-התקציב באיחור, הרי יש עוד דוגמאות כאלה גם במקומות אחרים; אף בפרלמנט הבריטי אינם מפרסמים את הצעת התקציב בעתונות, אלא מגישים אותה ישר לצירים. אנחנו יכולים להחליט פה מה שרוצים. אבל ההנהלה הקיימת של הועד הלאומי - שהיא בעצם מכילה קואליציה של כמעט כל המפלגות ואשר תמיד האשימו אותה שהיא רחבה מדי ולא שהיא מצומצמת מדי - דנה בישיבות אחדות, והתווכחה אם להרחיב את המסגרת או לא, ומצאה שיש לנו כעת צרכי-חירום ויש להתרכז במושב זה בהם ולא לעורר שאלות אחרות. יחד עם זה החליטה לגשת באופן אקטיבי לבחירות באופן שכל השאלות הגדולות, שאין פותרים אותן ביום אחד, צריך יהיה להביאן לפני אסה"נ הבאה. חברים אחדים דרשו שתנתן להם היכולת לבקר את הועה"ל וגם לחלוק על כמה הנחות שהנחתי אותן בדברי הפתיחה. יכולת זו ניתנת להם בשעת הויכוח על התקציב, כי התקציב מכיל בקרבו גם את שאלת ההתגוננות, שאלת הסיוע ושאלת העבודה הפוליטית. השאלות האחרות אינן צריכות

לחכות לאסה׳נ.

בועה׳ל הוחלט להרחיב את מספר צירי אסה׳נ עד 100 ולהרכיב הנהלה בת 18. מצד הפורמלי, יש אולי לטעון ולערער על הרכבת הועה׳ל, אבל אין לערער על הרכבת אסה׳נ, אעפ׳י שנבחרה לפני 10 שנים, כי אין אורגן חוקי אחר המייצג את כנסת ישראל. גם לפני שנתיים הצהיר ד׳ר ווייץ שיש לפסול את הנהלת הועד הלאומי מהצד הפורמלי אעפ׳י שהוא עצמו השתתף בזה 9–10 חדשים. בזה הראו שיש הסכמה להרכב זה. היתה הסכמה. בחרנו בועד לאומי ונשיאו רוטנברג מתוך הסכמה. ההסכמה הזאת אינה חוק כתוב, אבל זהו דבר שיש לו תוקף. לא היתה מחאה נגד זה לא מצד הישוב ולא מצד הממשלה. בהסכמה נעשה מה שנעשה: בחירותו של רוטנברג ואח׳כ צרופם של חברים לועה׳ל שלא מאסה׳נ. הדברים האלה נעשו בהסכמה. אבל נכון הוא שקשה לתת לדבר הזה תוקף באופן חוקי. האפשרות היחידה לכך היא לעשות בחירות לאספת נבחרים חדשה והיא תחליט איזה ועד לאומי ואיזו הנהלה תהיה. האורגן היחידי שנשאר כיום כתיקונו באופן חוקי זוהי אסה׳נ ולא היתה עצה אחרת אלא לכנסה לקבל את ההחלטות. אחרי שנטלה את התפקיד העיקרי של מושב זה, תוכלנה לבוא כל מיני הצעות אורגניות. והיא אם תבאנה הצעות - נדון עליהן, ואם לא תבאנה - הרי אנחנו עומדים לפני בחירות שאולי ישנו את הכל.

- - - - - - - - - - -

אספת הנבחרים השלישית מושב תשיעי

י' חשון תש"א 11.11.40

י. בן-צבי – רבותי, חברי אספת הנבחרים ואורחים נכבדים, אנו כנסנו את הישיבה הזאת, לדון בה בשאלה דחופה באופן יוצא מן הכלל. אין זה מדרכנו לכנס אספות נבחרים לעתים קרובות יותר מדי, אולם בתקופה שאנו חיים בה אין החיים נורמליים. גם הישוב וגם העולם כולו בוערים באש המלחמה. הסכנה הולכת ומתקרבת אלינו, כבר הבערה בבלקנים, כבר השרפה קרובה לנו, מתפתל בצרותיו במצב החירום אשר לא הושב בכלום. המצב הכלכלי וחוסר היכולת להענות לשאלות הכי בוערות. אנו מתפתלים במצוקה שאלת הסיוע, בשאלת החנוך העומדת על הפרק, באותו הזמן קבלנו מכה חדשה מאת ידידנו ומאהבנו וזה הוא ענין הגזרה על המעפילים שהגיעו לחופי ארץ ישראל, ונודע לנו שהם עומדים להשלח לאחת ממושבות אנגליה הנידחות ולא ניתנים להם רשות להכנס לארץ ישראל לא בתור אנשים חפשים ואף לא בתור אסירים, כמו שהכניסו את המעפילים עד כה. ולמרות המצב האיום שבו אנו נמצאים, המלחמה ומאורעותיה, ולמרות המצב האיום שהישוב נמצא בו, ראינו בענין זה, בענין מניעת היהודים הנמצאים בחופי הארץ להכנס אליה, ראינו לא רק ענין של פירוח אלפים איש אלא פקוח של הישוב. אין אנו יכולים להרשות לעצמנו לעקוד את הכל, אולם לא נוכל לעבור בשתיקה, לא נוכל שלא לעשות את כל מה שניתן להיעשות, את מאמץ הישוב לבטול הגזירה הזאת. אי אפשר לנו שהישוב לא יביע את אחודו ובאופן מאוחד יעשה את כל המאמצים שביכלתו לעשות, לא יביע את אחודו ובאופן מאוחד יעשה את כל המאמצים שביכלתו לעשות בכדי להציל את נפשות העולים ולא לתת להתעלל בהם. אולם בכדי שיהיו לנו סכויים של הצלחה, בכדי שהדבר הזה יתאים למטרה החשובה יש אמצעי אחד והוא פעולה מאוחדת.

הנהלת הסוכנות היהודית והנהלת הועד הלאומי כבר פנו אל הממשלה ובשיחה עם המזכירות הראשית, שאת פרטיה ימסור ה' שרתוק, הובאה דרישת הישוב. אולם בכדי שהדבר יהיה יותר מוסמך ובשם כל הישוב, נקראה אספת הנבחרים בכדי לעשות צעדים נוספים, שאנו יכולים לעשות, בכדי להלחם בגזרה הזאת. לכן כנסנו את אספת הנבחרים לאספה חד פעמית, שתצמצם את סדר היום רק בשאלה זו. אחרי הפתיחה הקצרה הזו יתן מר שרתוק סקירה על פרטי המו"מ עם הממשלה והמצב הפוליטי בנידון זה ואחר כך נשמע את דעת כל הסיעות, כל הזרמים. אנו הכינונו הצעת גלוי

דעת, נקרא אותו ונשמע את דעת כל הסיעות. לא נעשה כאן אספה של וכוחים.
בפרינציפ אנו מאוחדים ויש לנו לעשות את כל ההחלטות ואין לקבל שום רזולוציות
מפורדות. אלא למסור את הדבר לועד הלאומי להוצאה לפועל ולאחוז בכל האמצעים
נגד הגזירה הזאת, זו היא מטרת כל הישוב. לכל חבר סיעה רשות הדבור אולם
הזמן יהיה מצומצם, נדמה לי 10 רגעים. אם נוציא לפועל את סדר היום הזה
תהיה הישיבה קצרה אבל יהיה לה ערך. אם נצא מכאן מאוחדים. בתוך הועד הלאומי
יש לנו הרושם שיש אחוד בישוב בענין זה. אל נחליש את האיחוד על ידי ויכוחים
אלא נכון את דעתנו בענין אחד ואז נקוה שתבוא גם עזרתנו. אני מניח שנקבל
את החלטת הועד הלאומי. הנני פותח בזה את הישיבה ונותן את רשות הדבור למר
שרותוק.

- - - - - - - - - - - - - - -

הכינוס הציבורי בת"א

מיום 9 באוקטובר 1941

י. בן-צבי – רבותי! הכינוס המיוחד הזה של הועד הלאומי בהשתתפות באי כוח העיריות, הקהלות והמקומות ובהשתתפות החיילים והמתנדבים – חל בימי אבל, אבל למלאות שבוע למותו של המנהיג הגדול שלנו מנחם אוסישקין ז"ל. בזכר שמו נפתח את הכינוס הזה. הנה רוחו מרחפת על דיונינו – רוחו של הציוני הגדול, אשר קיפל בדמותו שני דורות: דור חבת ציון ודור ראשון לציונות המדינית, אשר צירף את הרעיון עם המעשה, את האמונה עם המסירות, את הרצון עם כשרון המעשה, אשר הוא סמל לגאולת הקרקע, סמל לציונות.

ונזכור כאן בראשית כינוסינו את האבידה השניה שאבדה לעם ישראל בשבוע זה במותו של השופט הישיש לואי בראנדייס, אשר לבו היה במזרח והוא בסוף מערב, הלוחם הגדול בעד הצדק והיושר ובעד זכויות עמו.

מנחם אוסישקין ולואי בראנדייס – זכרם שלוב בתקופת עמנו במולדתו. יהי זכרם לברכה.

רבותי, הוטל עלי לפתוח את הכינוס הזה, אשר בו תשמעו דין וחשבון או הרצאה על המצב בקשר עם הגיוס וגם על הפעולה למען החייל, בהשתתפותם של החיילים והמתנדבים עצמם. עם כל זה אין אנחנו מתכוונים כאן לדיבורים בלבד, לתעמולה להתנדבות בלבד. לא פחות מזה מעניינת אותנו התנדבותו של הצבור כולו לבוא לעזרת משפחות החיילים המתנדבים, לבוא לעזרת אותם היחידים בקרב החיילים, אשר יצאו מהצבא והם זקוקים לעזרה או בדומה לזה. דברינו אינם מכוונים רק לאלה אשר דורשים מהם ללכת לצבא, אלא גם לכל חצי מיליון היהודים בארץ ישראל, הנדרשים לסייע ולאמץ הפעולה הזאת.

הסבל והיסורים הם מנת חלקנו – מנת חלקו של עמנו במשך דורות רבים. דור דור וקרבנותיו, דור דור וקדושיו. רגילים אנחנו ליסורים. זכורה לנו כל ההיסטוריה הארוכה שלנו: השמד של ימי הביניים, גלות ספרד, הטבח של חמלניצקי וההיידמקים. אולם מאז החורבן הגדול, לא היה עוד דור, אשר בו הועמדה יהדות בסכנה כזאת, בסכנת חורבן ושמד כללי, כמו דורנו זה, דורו של היטלר, אשר בו נמסרו מיליוני יהודים לחורבן ולביזה. האם יש עוד צורך להוכיח לעצמנו, כי מלחמה עולמית זו, אשר הכריז הנאצי על הדימוקרטיה, על חופש העמים והאדם,

היא מלחמת השמד לעם ישראל? אחרים יאמרו שספק הוא, אם הפאשיזם ושנאת ישראל הולכים יד ביד, ואחרים יסבירו שאין זה כלל מקרה. אולם בנוגע לעצם הדבר - אין שום חילוקי דעות: עם ישראל מאוחד נגד הסכנה הנאצית. אין ספק בדבר, שהמלחמה הזאת היא מלחמת השמד לעם ישראל, שהיא גם פוגעת בעם ישראל יותר מאשר בשאר העמים. העם היהודי, אשר עוד במלחמה הקודמת היה מחולק בסימפטיות שלו - העם היהודי מאוחד בעת, כאשר לא היה מאוחד מעולם לגבי השונא. במלחמה הזאת אין שאלה של חשבונות פוליטיים, אין זו כלל שאלה של תועלת ותשלום אשר יצמח לנו עם נצחון הדימוקרטיה. זוהי שאלה פשוטה וברורה, כי סכנת מות צפויה לנו מנצחון הנאצים בעולם.

ועוד דבר, אשר הוא אולי העיקר: במשך דורות רבים היינו קרבנות ורק קרבנות פסיביים. אולם במשך הדור האחרון התעורר עם ישראל לתחיה, מזמן שהתחילה הציונות. ובכוח המסירות והקרבנות, אשר הקריב עם ישראל לישובה של ארץ ישראל ולשיבת ציון - רכשנו לנו את הזכות להופיע שוב כאומה. בפעם הראשונה ניתן הארת הזה במלחמה הקודמת, כאשר עם ישראל הופיע לא רק בדרישות פוליטיות, אלא הופיע גם על שדה קטל בגדודים עבריים. הזכות הזאת לא נוותר עליה. וישנה בידינו האפשרות להופיע שוב כאומה, לדבר משפטים עם האויב בשער, בתוך יחידות יהודיות בצבא הבריטי. ועכשיו בתוספת עוד רבבות ואולי מאות אלפי יהודים הנמצאים בשורות הצבא האדום ולוחמים נגד אותו שונא שאנחנו לוחמים נגדו. נשתמש, איפוא, בזכותנו זו ונמלא את חובתנו בשלמות. עמנו בסכנה, מולדתנו בסכנה - האם יש עוד צורך להוכיח, כי מחובתם של צעירינו וזקנינו להצטרף למלחמה הזאת?

כפי שאמרתי, מלבד החובה הרובצת על הנוער, החובה הכללית - המוסרית הלאומית, מלבד החובה לצאת בנשק ביד - ישנה עוד חובה, שהיא חובת האומה כולה, הישוב כולו, כלפי משפחות המתנדבים וכלפי אותם המתנדבים הזקוקים לעזרה. כל אחד ואחד, אשר מתוך איזו סיבה שהיא - מפאת גילו או מסיבות אחרות - איננו יוצא אל שורות הצבא, צריך להרגיש את החובה הזאת. ידוע לנו, שלפי תקנות הצבא עוזרת הממשלה למשפחות החיילים, אבל יודעים אנחנו גם את בסבל הרב אחרי העזרה הזאת, יודעים אנחנו סוגים שלמים, אשר העזרה הזאת

אינה מגיעה להם, כגון הורים זקנים וכד'. כן יודע גם אנחנו, שיש כאלה אשר מפאת מחלות ומסיבות אחרות מוכרחים לצאת את הצבא, ויש צורך לדאוג גם להם, לאחר שהם מלאו את חובתם.

יש אתנו מוסד אחד, אשר הוקם על ידי המוסדות העליונים - הועד למען החייל העברי, אשר תפקידו לדאוג לחייל ואשר היו"ר שלו, ד"ר סולוביייצ'יק, ישמיע את דברו בכינוס זה. אבל המוסד הזה, בכוחותיו כלבד ובאותם האמצעים הדלים העומדים לרשותו, אינגו יכול להרחיב את הפעולה שלו ולכלול בה גם עזרה יותר רחבה למשפחות. לכך דרושה עזרת הצבור כולו. הועד הלאומי ליהודי ארץ ישראל והנהלת מס חירום קבלו פה אחד את ההחלטה על ההכרה ועל הצורך להכניס בתוך מסגרת תפקידי מס החירום לשנה הזאת גם את הדאגהלעזרה למשפחות החילים. אחוז מסויים מכל הכנסה, מכל פרוטה אשר תכנס למס חירום, במרכז או במקומות - אחוז מסויין ילך לתפקיד הזה. אנחנו החלטנו לשריין את האחוז הזה לעזרת המשפחות. אבל בצבור תלוי הדבר לעשות מזה מפעל של ממש.

תפקידנו בכינוס זה לקרוא את הנוער, אשר טרם מלא את חובתו - למלא אותה. אין יותר זמן לדחות את הדבר. לרבבה אחת כבר הגענו. וזהו הבסיס, אשר יוכל לאפשר לנו ולהקל עלינו להשיג גם את המטרה, אשר הצבנו לפנינו בראשית: להופיע כתור יחידה יהודית גדולה, להופיע בצורה הנאותה. אבל אל נשכח את העיקר - אנחנו צריכיםxxxxx ליהודים עם רובים, אשר ילכו להגן על המולדת ועל הישוב, אנחנו צריכים כעת לגייס עוד רבבה, את הרבבה השניה. אנחנו פותחים כעת את המגבית לרבבה השניה. ישמע קולנו בנוער, בקרב אלה הכלולים בסוג, אשר הגיוס הוטל עליו כחובה, ובקרב אלה שאינם כלולים בסוג זה אם רווקים או בעלי משפחות, אם יהיו סנקציות או לא יהיו סנקציות. נקרא את כלהנוער שיצטרף להגברת התנועה הזאת, ולהגברה מאמצי עם ישראל להלחם נגד הנאצי'ות, להלחם בעד עתידו, להלחם בעד חופשתו, להלחם בעד כשחוננו של הישוב ושל העם יחד עם זה נפנה אל כל שאר העם ונגיד: חיזקו את ידי אחיכם ומשפחותיהם, תנו לנו את האפשרות למלא את החובה הזאת כלפי היוצאים לצבא.

לפני שניגש לסדר היום ברצוני לקדם בברכה אחד מיסיסי הציונות, אחד מהראשונים, את הד"ר שליט, הנמצא פה עמנו - האיש אשר לפני חמישים שנה ומעלה

הכין לצאת למלחמה עם נשק ביד נגד הרוח האנטי יהודית של צוררי ישראל מימים ההם ובכיוון זה חינך את מחנה הסטודנטים היהודים בארגון הנודע לתהלה - "קדימה".

הד"ר שליס פתח אז את שערי "קדימה" לפני יוזם התנועה הציונית הד"ר הרצל ז"ל, ובשנת 1897 ארגן על דעת ד"ר הרצל את הפלוגה היהודית - ציונית בת 200 רופאים לעזרת תורכיה במלחמה אז כיון, כשאי אפשר היה לגייס פלוגות לוחמות מחמת סירובה של ממשלת אוסטריה לאשר זאת.

הד"ר שליס, אשר ארגן את הקונגרס הראשון ושמש כמזכירו הראשון של הד"ר הרצל, מוכן גם כיום להתגייס על אף גילו - הוא למעלה מ-70 שנה, שיאריך ימים - והוא יכול וצריך לשמש מופת ודוגמא לבני הנוער שלנו לקחת לקח ממנו ולרוץ למלא את חובתם לגיוס.

הד"ר שליס מרגיש את עצמו היום לא טוב ומבקש סליחת הקהל על שלא ישא את דבריו בכינוס זה.

- - - - - - - - - - - -

רבותי, אנחנו מסיימים את הכינוס הזה. בנוהג שבעולם מסיימים כינוס ברזולוציה. אנחנו לא נכניס כאן שום רזולוציה. רזולוציה צריכה להתקבל לפני המעשה ואילו אנחנו עומדים כבר בעצם המעשה, בתוך המעשה. ההחלטה היחידה שלנו היא התנדבות, התנדבות בגוף והתנדבות גם של אלה שאינם יכולים להתנדב בגופם. עליהם מוטלת חובה כפולה ומכופלת להתנדב ולעשות הכל לחיזוק המאמץ הזה, לבוא לעזרת המשפחות, לבוא לעזרת האנשים לאמץ אותם.

את ניסוח הדברים נשאיר למוסדות הועד הלאומי, אשר כינס את הישיבה הזאת. הועד הלאומי כבר בא בדברים עם הועד הארצי למען החיל והמוסדות האלה יעבדו את הצורה הקונקרטית של העזרה המפורטת.

אני מסיים את הכינוס בתפלה מסורתית קצרה "חדש ימינו כקדם", חדש רוחנו כקדם, אם כקדם אותו זמן כשהיינו עם בעמים אחרים, ואם כקדם אם נזכור מה שהיה לפני 25 שנה, מישוב קטן ודל, אשר חלק ממנו היה עדיין תחת שלטון הטורקים ומנה פחות מ-50 אלף איש, העמיד בעצמו 1.500 איש ויחד עם אלה שבאו מחו"ל היינו כ-10.000. מה צריך לתת ישוב של חצי מליון, מה צריך לתת עם ישראל כעת, בזמן שאין להשוות את המלחמה הזאת נגד השונא שבא לעקור את הכל, נגד היטלר, למלחמה הקודמת?

אספת הנבחרים השלישית מושב עשירי

כ'-כ"ב אדר תש"ב -9-11.3.42

י. בן-צבי - טרם אגש לדברי הפתיחה, עלי להזכיר את שמות חברינו הנעדרים מאתנו למן המושב השנתי האחרון שנתקיים, ביום י' חשון תש"א (11 נובמבר 1940) דב הוז ז"ל, מנחם אוסישקין ז"ל, דוד ילין ז"ל - נשיא כנסת ישראל, פ. רוטנברג- נשיא כנסת ישראל

נזכיר את רבבות אחינו ואחיותינו, הידועים לנו והנעלמים מאתנו אשר מסרו את נפשם על קדוש השם, על עמם ועל אמונתם בארצות התופת של שלטון הנאצי.

נזכיר את גבורינו אשר נפלו חלל וחרבם בידם במלחמת מצוה זו נגד העמלק.

נזכיר במיוחד את אחינו ואחיותינו מעפילי "סטרומה" שנמלטו מהתופת הנאצי וחתרו בחרוף נפש אל המולדת ובהקשחת לב השלטונות אשר מנעו מהם את דרך ההצלה לארץ, תקותם, צללו בלב ים.

יזכור ישראל את מעפילי סלודור ואסלנטיק ואת חללי פטריה אשר אמרו, להצטרף לבני המולדת אך תקותם נכזבה ברדתם תהומה. יזכור ישראל את בנין ובנותיו, אנשי העבודה והמעשה שחרפו נפשם על מזבח המולדת ומתו מות קדושים בהגינם על כבוד ישראל ועל אדמת ישראל. לעולם נשאם בלבנו ונמסור את זכרונם גם לדור יבוא אחרינו.

אמנם, עם ישראל מלומד בנסיונות ומנוסה ביסורים כאשר לא לומדה ולא נוסתה טרם אומה אחרת בעולם. אולם מיום שהלכו אבותינו בגולה לא עברו על היהדות, אסונות כאלה כאשר עברו על ראשה, בשנים האחרונות הללו. כל אסונות ימי הבינים גזרות, מסעי הצלב, בלהות האינקויזיציה, שחיטות אוקראינה, בשנות ת"ח ותרע"ח מחווירים בפני מסעי ההשמד, והכליון אשר הכריז היטלר ובני סיעתו, ואשר בוצע ביהדות בימינו אלה. כשנתים וחצי עברו מיום פרוץ המלחמה בעולם, אולם הישוב שלנו עומד במערכה זו כ-6 שנים רצופות, באשר, עוד כ-3½ שנים לפני פרוץ המלחמה העולמית, הותקפנו ע"י שונאים מבית והישוב הוכרח לנהל מלחמת מגן על חייו, על קניניו ועל כבודו. עם פרוץ המלחמה הגדולה והגברת הכוחות הבריטיים במזרח הקרוב באה אילו הרוחה זמנית בנידון זה, אולם המצב לא נרפא באופן יסודי ומעולם לא השלינו את נפשנו בהרגשה שאכן סרה הסכנה, סכנת ההתקפה עלינו מצד שכנינו תושבי הארץ הזאת. להיפך, כל תבורה, כל מפנה קל לרעה אשר חל במערכה

העולמית עוררו תגובה בקרב שכנינו, מה שהכריח אותנו לפקוד על משמר הבטחון שלנו. ואם אמנם נמצאו בקרב הישוב אלמנטים שבקשו להעלם מסכנה זו ומתוך נמוק זה או אחר - להשתמט מן החובה הישובית לשאת בעול מפעל הבטחון ולבצרו, הרי מעולם לא זז הועה"ל ממעמדתו האיתנה, לא חדל מלהתריע על הסכנה אשר לא עברה, ולהכריז על חובתו הראשונה והיסודית של הישוב - לדאוג __בעצמו לעצמו__.

מלבד סכנת הבטחון הזאת באה עלינו לפני 3 שנים ההתקפה המדינית הטוטאלית מצד הממשלה הבריטית נגד הציונות, התקפה הקשורה עם הספר הלבן משנת 1939. התקפה זו פגעה בלב הישוב אולם היא ליכדה אותו על כל שדרותיו למלחמת מגן נגד המזימה להצר את צעדי הבית הלאומי. בגבורה ובגאון נאבק הישוב עם גזרת העליה ועם גזרת הקרקעות, ובתוך מאבק זה הדביקה אותו המלחמה העולמית.

אך פרצה - ומיד נתנה אותותיה, אותות גם אצלנו. הישוב בן חצי מיליון הנפש הקשור לכל גידיו עם היהדות העולמית הרגיש מיד בשואה שבאה על יהדות אירופה. חורבנה של יהדות פולין אשר בא לאחר חורבן יהודי גרמניה וצ'כוסלובקיה נגע באופן אישי באלפי משפחות מבני הישוב, ומצב המלחמה אשר השתרר בארץ פגע בכל בנין הכלכלה שלנו. ניתוק התחבורת עם אירופה ועם אמריקה, צמצום היבוא והפסקת היצוא ועל כל זה הפסקת העליה זעזעו את כל אשיות חיינו הכלכליים. פרץ גל של חוסר עבודה אשר הקיף אלפי משפחות בעיר ובכפר, והמצוקה הסוציאלית גדלה באופן מבהיל מחדש לחדש. הועד הלאומי, עם מ. רוטנברג בראש, עמד מיד על הסכנה הזאת עוד בראשיתה, והכריז על חובת הישוב לעשות מאמצים יוצאים מן הכלל לליכוד כחותינו ולעזרה הדדית, והכריז על מס ההערכה לשיר, על מס החרום, אשר תפקידו היה להלחם בחוסר עבודה ובמצוקה הסוציאלית ולהכשיר את הישוב לקראת פגעי המלחמה הצפויים מקרוב, - להגנה פסיבית נגד הפצצות והתקפות, למגני מקומות סכנה, לשאלת המלאי וכו'. הרעיון הזה, מס חירום, נתקבל ברצון ע"י כל חלקי הישוב כמאמץ נוסף על החובה להבטחת הבטחון בדרך של מסי עקיפין. יש להצטער שהשכבות בעלות יכולת שבנו לא מלאו את חובתן הישובית לבוא לעזרת בני הישוב במצוקתם הסוציאלית ולעזרת מחוסרי עבודה ולמפעל הבטחון במדה המספיקה. אך יחד עם זה בקל לתאר לעצמנו מה היתה התמונה אלמלא נוצרה העזרה העצמית הזאת בצורת כופר הישוב ומס החירום.

בעקב המאמץ העצמי וליכוד הישוב במובן הארגוני מסביב לועה"ל הושגה גם עזרת הממשלה לשם מלחמה בחוסר העבודה ולעזרה סוציאלית. בעזרת הגורמים הללו, מאמץ הישוב, עזרת הממשלה ועזרתה של הסוכנות, שמלאה את חובתה בנאמנות למרות הקשיים שבאו עליה לרגלי חורבן היהדות באירופה, הצלחנו לעבור את המצוקה לשנה הראשונה למשבר.

אולם עם נפילת צרפת ועם כניסה של איטליה למלחמה הועמדה א"י פתאום בחזית המלחמה ממש. הפצצת ערי החוף, ת"א וחיפה, מסירת סוריה והלבנון בפועל לשלטונם העליון של הנאצים, התמוטטות בחזית לוב בסוף החרף והמאורעות בעיראק בתחילת האביב, כל אלה העמידו את הישוב בפני סכנה איומה אשר לא היתה כמוה, סכנת הפלישה הנאצית לארצנו. חרדה לבשה רבים, ורק בדרך נס-(מבטא אחר אינני מוצא) - נצלנו מהסכנה, יותר נכון נצלנו לפי שעה מהסכנה. לישוב נתנה ע"י ההשגחה העליונה נשימה ארוכה. עם הצטרפותה של רוסיה הסוביטית למלחמת עמי החופש נגד הציר בא מפנה חשוב וכובד המלחמה עבר למזרח אירופה, עם הצטרפותה של ארץ ברית המועצות הובהר אופיה של האבקות איתנים של האנושיות החותרת לקראת חופש הפרט והכלל נגד המשטר החדש של שעבוד ונצול של מדינות הציר.

אנו משתמשים בהזדמנות זו לשלח את ברכותינו לרוסיה הסוביטית, לצבאה האדום, הלוחם מלחמת גבורה, מלחמת איתנים נגד האויב הברברי אשר קם להשמיד את רעיונות החפש והשויון ולהטיל כבלי עבדות על עם ואדם. ואנו מאחלים לה ולכל האנושיות הלוחמת בעד החפש והדמוקרטיה נצחון מלא.

בעצם ימי הסכנה החמורה, לישוב ולבריטניה הגדולה גזר הישוב על עצמו את חובת ההתנדבות לצבא הבריטי. נציגי הישוב הודיעו לממשלה על נכונותו של הישוב להעמיד לשרות הצבא את אלפי בניו. הישוב לא דרש לעצמו אלא זכות יסודית אחת, זכות שניתנה באופן טבעי לכל אומה ולשון ואף לכל שבט, מהודו ועד כוש, הזכות להלחם כעם הצועד על מחנהו ועל דגלו. אולם גם זכות זו לא נתנה לנו אלא במדה זעומה מאד, ואף עפ"י כך לא ויתר הישוב על רצונו להשתתף בפועל במלחמת מגנה זו והעמיד לשרות המלחמה 11 אלף חיילים, גיוס נמשך. בזמן האחרון, עם קבלת אישור הממשלה לגיוס הנשים לשרותים צבאיים בתוך שורות הצבא התחילה

פעולת ההתנדבות שלאחיותינו ובנותינו; למעלה מאלף נשים נרשמו כבר לצבא, ובימים הקרובים תצאנה למחנה 509 חלוצות הצבא הראשונות. אנשי הצבא שלנו נמצאים בפועל, בשרות היבשה, הימיה והתעופה, כנהגים, כמהנדסים, כחפרים, כתותחנים וכחיל רגלים בארץ ובכל שאר תפקידי הצבא הלוחם, וכבר נתנו קרבנות יקרים בשדה קטל ובשבי האויב. פעולת הגיוס נעשית למעשה ע"י הסוכנות היהודית, אולם הועד הלאומי רואה את עצמו שותף מלא למפעל הזה הן במובן הפוליטי והמוסרי והן במובן העזרה החמרית. בשנה זו הקציב הועד הלאומי שליש מכל הכנסות מס אאאא הקירום קודש לעזרת החייל, ובראש וראשונה לעזר משפחות החייל ועזרה רפואית בשיתוף המלא של הנהלת הסוכנות והדסה. המאמץ המלחמתי של הישוב לא הצטמצם בהתנדבות לצבא בלבד. שנתיים הללו היו שנות פעילות כלכלית רבה במקצוע החרושת והתעשיה והגברת הייצור בחקלאות המעורבת. מצד אחד סיפק הישוב רבבות ידים, עובדות לעבודות המלחמה וביצור עבודות הזקוקות לידים מאומנות ונאמנות, לידי יעקב, ואשר בלעדיהן לא היו יכולות להבצע כמה מפעלים ומצד השני הוקמו מאות מפעלי תעשיה חדשים אשר צמחו דוקא מתוך הכרח לספק את הצרכים בארצנו בשעת נעילת שעריה כשהיא סגורה ומסוגרת בפני היבוא מבחוץ ובפני הייצוא מבפנים. העבודות הללו העסיקו ומעסיקות רבבות פועלים. כן הורגל השטח של החקלאות המעורבת מה שנתן לישוב כולו פצויים במדת מה על חורבן משק ההדרים, אשר על זה אנו כואבים, חורבן ההולך לצערנו ונמשך וטרם העלה ארוכה. עליה כלכלית זו הוציאה אותנו מתוך מצוקת חוסר עבודה ובמקומה בא חוסר ידים עובדות. ביחוד מורגש חוסר הידים העובדות במשקינו החקלאיים, לכל צורותיהם, הנאבקים על קיומם ומתאמצים להרחיב את שטח פעולתם בכדי לספק לעצמם ולישוב כולו מקסימום מתוצרתם, אולם הם נתקלים בחוסר ידים. הישוב החקלאי משוע לידים עובדות, הוא קורא לבני הנוער מהישוב העירוני, לנוער הלומד והנוער העובד לבוא לכפר ולחזק את מאמצי הכלל, להגביר את התוצרת הדרושה כל כך לישוב בשעה זו כששערי הארץ ננעלים בפני העליה והישוב תלוי כולו במאמציו העצמיים. נוסף על זה באה מצוקה אחרת הנובעת מתוך העלאת יוקר החיים והאמרת השערים הבאה בחלק מתוך מצב מלחמה וברובה מתוך ספסרות. אגודות המעיקים ביותר על השכבות הרחבות המהוות את רוב הישוב, שכבות החיות על שכר עבודתם הנמוך והזקוקות משום כך לתוספת היוקר. תוספת זו אף היא מייקרת את התוצרת, אולם הספסרות

מנצלת אף עובדה זו ומעלה את המחירים ללא הצדקה ותוספת היוקר עצמה מפגרת תמיד מאחורי, האסרת מצרכי החיים ואנו חיים במעגל קסם מסוכן. עם כל זאת אין להתעלם מהחזיון הכללי הנזכר, מהעליה הכלכלית, המורגשת ביטוב "פרוספריטי" בלע"ז. ויש לציין חזיון זה כהישג ישובי עצום בשעת חרום זו. אולם היא הנותנת לדרוש מהשכבות העליונות הנהנות מהרווחה הכלכלית קרבנות ומאמצים בקנה מדה רחב, ולא לתת למשתמטים להשתמש מהעזרה שהם מחויבים לעזור לשכבות הסובלות בכדי להציל מכליון את הכוחות האנושיים, היקרים הגנוזים בישובנו זה ובראש וראשונה את הילדים הרכים המתנונים והולכים מרעב ומחוסר תזונה מספיקה דוקא בשעת פרוספריטי זו. בראש וראשונה מופנית תביעה זו אל כל הקבלנים בחרושת בתעשיה ובמסחר הנהנים במיוחד ממאמצי המלחמה, דרישה נמרצה שימלאו את חובתם הישובית.

סקירתי לא תהא שלמה, אם לא אזכיר את העבודה הענפה, אשר נהל הועה"ל במשך תקופת הדו"ח בשטח העזרה הסוציאלית והבריאות העממית, בטפול בילד ובנוער, במפעל הזנת הילדים ובמפעל החלב בבתי הספר, בטפול בעולים ובנגועי המאורעות, במפעל ההכשרה בגופנית: את מאמציו בשטח הארגוני בארגון הקהלות, ביסוד קהלות חדשות, באשור חוקת השבת, ובסדור עניני משרד הרבנות, את מאמציו התקציב ואת לבטיו בשטח החנוך, כשהוא נמצא בין הפטיש והסדן. בין צרכיו של החנוך ובין קצר ידה של כנסת ישראל, וביחוד של המקורות המשוללים תוקף ושמכות של ארגון מוניציפאלי, בה בשעה שעזרתה המצומצמת של ה משלה אינה מספיקה בכדי להחזיק רשת עממית עם חנוך כללי כרשהנו. אין לעבור בשתיקה על החזיון השלילי של פריקת עול, של הפקרות ושל השתמטות משמעת צבורית ישובית מצד אחד, ושל מעשי התירה והרס תחת ארגון הישוב, ומוסדותיו האחראיים מצד שני, חזיונות שנתגלו בחלק מהישוב ובחלק מהצבוריות שלו ויש להצטער שגם חלק מהעתונות לא מלא כראוי את התפקידה בחנוך הצבור למשמעת צבורית, כל הדברים הללו הכבידו לא מעט על עבודתו של הועד הלאומי.

ולבסוף יש לציין את המאמצים שנעשו בשנתיים הללו לליכודנו הלאומי והתרבותי. המאמצים אינם מספיקים. דוקא בתקופה זו כשהישוב נשאר סגור במסגרתו אנו מצווים להגביר את מאמצינו בעד הלשון והתרבות העברית ולהשלטה

בכל שטחי חיינו, שעת חירום זו עשויה לעזור לליכודם של כל העדות, השבטי ישראל בארץ לחטיבה אחת, לאומה אחת עם לשון אחת, – שפה אחת, ודברים אחדים. עלינו גם לחסל את בעית חוסר האזרחות והנתינות הזרה של חלקים רחבים בישוב, פעולה שלה הקדיש הועה"ל מאמצים רבים, כמבואר בדו"ח.

הנהלת הועה"ל הכינה למושב זה דו"ח נדפס המקיף את פעולת הועה"ל במשך שנתיים האחרונות וגם הצעת תקציב לשנה זו ולשנת התקציב תש"ב – תש"ג (1942-1943) וחברי אספה"נ קבלו אותו ובודאי הספיקו לעיין בו ועל כן הסתפקתי בדברי בציון הצדדים הכלליים ביותר ומבלי לחזור על הפרטים, ההנהלה החליטה להקדיש xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx את המושב הזה לשאלות הפנימיות העומדות לפני כנסת ישראל ברגע זה, לעניני החנוך ולשאר השרותים, לעזרה סוציאלית, הבריאות וכו', ולקביעת התקציב וצו המסים של כנ"י ולשאלת הבחירות לאספה"נ החדשה אשר תחדש את כוחה ואת סמכותה של אספה"נ ותלכד את כוחותינו מחדש סביב המוסד העליון של הישוב. אולם, את הישיבה הראשונה הזאת נקדיש ליהדות הגולה.

נזכור ולא נשכח שתחילת מעשהו של היטלר אשר העמיד לו למטרה לשעבד את כל העמים שוחרי החפש בעולם, היתה – להפרע מהאומה אשר היתה הראשונה בהיסטוריה להכריז על חפש הדעה ועל שויונם של כל הנבראים בצלם אל; אומה אשר התקוממה נגד העבדות ונלחמה על חרותה ועל שחרור עבדי עולם עוד לפני שלשת אלפים שנה. אומה זו המשוללת כח מדיני והגנה ממלכתית על עצמה נהיתה לקרבנו הראשון. במשך שנים ערך היטלר בפרכזה של אירופה אקספרימנטים של שפיכת דם על אומה שלמה של מיליונים בני אדם, בהם זקנים נשים וטף ומדינות החפש והדמוקרטיה לא נזדעזעו ולא הרגישו ולא הפריעו לו במעשיו, אף לא מחו בידו ולא התגו בו. מעשי הרצח והזועה ההסוניים הללו ביהודי הרייך אשר תחת שלטונו של היטלר אמצו את ידיו של המרצח אשר תפש נמצא לו הזדמנות הוא ובני בריתו לעבור מן הקל אל הכבד, מרצח יהודים משוללי הגנה ממלכתית לרצח מדיני של עמי אוסטריה, צ'כוסלובקיה ופולין ולמגר ולשעבד את כל שאר ארצות יבשת אירופה.

ראשית מסעו, מסע השמד של צלב הקרס, נגד עולם התרבות היה, – מסע צלב נגד היהודים, ובכל מקום בו תדרוך כף רגלם של הנאצים והפאשיסטים משמשים היהודים מטרה ראשונה, קרן ראשון ועיקרי לחיתו טרף, ומנת הסבל והיסורים

החמורה והכבדה ביותר נופלת בכל מקום, בכל שלב ושלב, על ראש אחינו ואחיותינו. אחרי חרבנה של יהדות הרייך, בא תורם של יהודי אוסטריה וצ'כוסלובקיה: אחרי ההרס הטוטאלי של יהדות פולין, בא תורם של יהודי המערב אשר נהנו במשך 100 שנה משויון, זכויות ושאר הישגי האמנסיפציה: יהדות צרפת ובלגיה, הולנד ולוכסמבורג יהדות סקנדינביה שועבדה ביום אחד, ומיטבם הוגלו לגיטאות, הכליון שבפולין, היהדות האיטלקית הקטנה, בשמותה, והיהדות המדיארית המעורה בקרקע הונגריה, היהדות הבלקנית - יהודי יון, יוגוסלביה ובולגריה שתו מצו את קובעת כוס התרעלה, אולם הגורל האיום ביותר נפל בחלקם של מיליון יהודי רומניה אשר נתנו קרבנות אינסים, עונו שודדו ונרצחו לאלפים ולרבבות, נוהלו והוגלו ונשמדו בחרב אויב.

עם הרחבת שטח המלחמה עברה הכוס גם על יהודי רוסיה ועל היהודים שבשאר שטחי פולין, ליטא, לטביה, אסטוניה, בסרביה ואוקראינה אשר נפלו בידי הנאצים עם פלישתם לרוסיה. ניצלו רק אלה אשר הצליחו להמלט לשאר חלקי רוסיה הסוביטית, אולם גם אלה המאושרים נאנקים ונחנקים, בשאר מחנות ההסגר, בעוצר רב, ויגון. משפחות הרוסות ומנותקות ועיניהם הלויות אל אבינו שבשמים ואל אחינו שנשארו לפליטה באותן הארצות שעדיהן עוד לא הגיעה הרעה.

זכור נזכור ביום זה את אחינו המדוכאים והמעונים בגיא ובישמה בשעבוד ובשביה וזכור, נזכור את אחינו הלוחמים כאריות עם נשק ביד נגד שונאי ישראל ושונאי האנושיות בשורות צבאות הדמוקרטיה העולמית ובמיוחד את אחינו, בני הישוב, אשר בשורות הצבא הבריטי. תחזקנה ידיהם וזכור נשכרם. נציגי הישוב היהודי שעלו לארץ מולדתם ההיסטורית לבנותה מחרבנה ולהקים בה בית ועתיד לעם ישראל כולו המתכנסים היום לאספה"נ פונים מכאן אל כל העמים שוחרי החופש אשר לא שועבדו ע"י הצר ואשר לא נכנעו ולא הורעלו ע"י תעמולתו לקרובים ולשכנים אלינו, בשמח ובגזע, ולרחוקים מרחק ימים וארצות, לכל אלה אשר לוחמים על חרותם הלאומית ועל חרות זולתם - בקריאה: "אל דמי לכם! אל תכסו על דמינו! אל תתעלמו מזעקת עם ישראל הנתון כבני תערובת בידי רשעי המין האנושי". רשאים אנו לדרוש מכל העמים אשר הרימו את נס החופש וזכויות האדם על דגלם, המקריבים היום קרבנות לא ישוערו על מזבח החופש והמלחמה נגד משטר השעבוד והעריצות,.. רשאים וזכאים, אנו לדרוש שתוכר גם זכות עמנו בזכותם של כל שאר העמים החיים עלי אדמות לחיי חופש וחירות ממלכתית בארץ מולדתנו.

אנו דורשים לשים קץ להשתקת יסורי ישראל ולהשתקת מאמצי ישראל במלחמה זו שהוכרזה בראש וראשונה עלינו ופגעה בראש וראשונה בנו. זוהי דרישתנו מידידינו אשר ההשגחה קשרה אותנו, ואותם בקשרי גורל אחד ואידיאל אחד.

אל דמי לכם, אל תכסו על דמינו, אל תכסו על מאמצינו ואל תתעלמו מזכותנו כבני אדם וכאומה אשר לא תותר על קיומה על כבודה ועל חרותה כל עוד בחיים חיתה, כאשר לא יותרו שאר האומות שוחרי החפש על כבודם, על קיומם ועל חירותם.

הישוב היהודי, המקים את שממות מולדתו הוא החלוץ של היהדות העולמית המקושר אתה בכל נימיו. כאן בתוכנו חיים ופועלים יהודים שעלו מכל התפוצות, ממזרח, ומים ומצפון ומתימן, ביניהם, מעפילים חדשים מקרוב באו. וכולנו מאוחדים, במטרה אחת ובעיון אחד. נציגי אחינו מתפוצות הגולה ימסרו את דבר הגולה לישוב והישוב ישלח את דברו לגולה.

- - - - - - - - -

שנה קשה מאוד של בעיות, חינוך עברה עלינו, על, הישוב ועל האורגן שהפקידו והוכתו, להיות אחראי בעד החינוך. לא אכנס בהיסטוריה. אולם אם גם לא נהלתי סטטיסטיקה, אבל מסדוסני, שכל חברי ההנהלה יודו לי שאולי, 75 אחוז מהעבודה שעבדה ההנהלה בשנה זו, היו בעניני חינוך. היו ענינים קשים גם מצד אזלת יד, חוסר אמצעים של כנסת ישראל, גם מצד הסכסוך עם הממשלה, שנמשך עוד, בראש השנה הזאת. ובכל זאת הבאנו את הענינים עד הלום. פה הזכירו את ישיבות השולחן העגול עם המורים. עוד לא הכל נגמר. אבל הבאנו למה שהבאנו כעת. והיו יכולים להיות עוד דברים שקשה היה למצוא להם תיקון. אם דברים אלה לא נסתדרו הרי זה בא מפני שבישיבות הנהלת הועד הלאומי דנו על השאלות מצד המציאות. אולם השאלות המפריעות ואותם הדברים שאפשר לתקן אותם ולא הסתפקנו בדיונים. אילו ישבנו, בדיונים כאלה במשך כל השנה, אני מבטיח לכם שלא היינו מגיעים לאותן המסקנות, המעשיות שנותנת לנו תקוה ולאשר הגענו. ד"ר, סנסיבזון רגיל לומר, תמיד: אינני יודע מה יהיה בעבור המלחמה, אבל המטרה, היחידה שלנו היא שהאניה שלנו לא תטבע עד שתעבור שעת החירום. והיו לנו מוקשים רבים, והיו לנו קשיים לא ישוערו.

בירור תמיד נחוץ. אבל לצערי לא שמעתי פה בירור, בכמה דברים שאפשר היה להוציא מהם מסקנות ותוצאות. היו בירורים על שאלה חיונית חשובה מאוד, אבל חבר מאנד שהיא גזלה את כל הזמן. יש לנו שלושה זרמים: יכול להיות שיהיה, אחרת, יכול להיות שזה ירחק חוק, גם אלה שמציעים מודים שאין להם שום תכנית. אני חפץ דבר אחד להגיד: יש שלושה זרמים, אחד של פועלים, אחד של דתיים ואחד של ציוני- כללי. אל נחשוב שסינתז שלהם זה חינוך כללי. לא! אלה הם שלושה זרמים. הרב ברלין אומר בצדק. הוא מסכים לסינתז אבל לכזה שיתקבל על דעתו. כשמדברים על דבר במקום שה קיים, צריך לדבר לא על דבר שמתקבל על חלק – על הזרם הכללי, צריך להראות שיש נסיה כזאת בזרם המזרחי ובזרם הפועלים. אמנם, אל תתיאשו עוד בזה. אבל אל תבואו בעת מלחמה. זאת לא יכולים להגשים על ידי ריזולוציה ועל ידי רוב. זאת שאלת חיים, זאת שאלת אמונה, אמונה עמוקה. ידעתי, שזאת שאלה ציונית, אבל אנו באנו מן הפירוד אל האחוד ולא מן האחוד אל הפירוד. ואם רוצים לבוא בדרך זו אל האיחוד – הלא ראיתם שיש דרך של איחוד שמביאה לפירוד. הלא ראיתם, ישבנו אתמול ודברנו על שאלות שמאחדות את הישוב, והנה באנו לשאלה הדורשת איחוד וראינו להיכן הגענו. יש רשות לכל אחד להביע את דעותיו, אבל אין להסיר דבר שיש לו שרשים במציאות. במה קדמנו את הדברים בועד הלאומי? אמרנו שהזרמים קיימים. גם לד"ר מוסינזון יש הבדל ידוע, הוא בא מזרם ידוע, אבל הוא ידע להתיחס באופן בלתי משוחד אל הזרמים, על מה נלחם ד"ר מוסינזון ובמה תמכנו בו? בזה שבתוך גבולות אלה יש מקום לקיבוצים, יש מקום לאחד. בתוך זרם בית ספר מרכזי גם כן לעשות ניתוחים קשים. לא העמדנו לנו מטרה לביטול הזרמים. לא לזה קבלנו מנדט, אבל השתדלנו – ובשטח זה הגענו להישג כאשר לא היה בשנים הקודמות – להגיע לקיבוצים, הרב אוסטרובסקי מתרגז ומאיים, ומזרם הפועלים מתרגזים מהניתוח, הזרם הכללי סובל. אבל מתוך רצון להוציא את האניה למרחב דרושים ניתוחים. הם לא פוגעים בעצם המצפון. זה צריך הועד הלאומי לקחת עליו, ללכת ביד חזקה. חפצתי להגיד משהו על השביתה. אני חפץ להגיד לחברי ד"ר קצנלסון. אנו לא רוצים פה ויכוחים עיוניים על שביתות. דבר אחד אנו רוצים, למנוע את שביתות המורים, אבל לא על ידי דכוי זכויות להלחם באופן ארגוני, אלא על ידי קריאה ודרישה שיש אינסטיטוציה יהודית מוכרת ועליונה, שאינסטיטוציה זו תכריע. בזה התאחדה הסתדרות המורים. היא

התאחדה נגד ההצעה שתבוא ועדה ממונה על ידי הסוכנות. על זה לא קבלנו עד היום תשובה. אם הייתי מציע איזה דבר ל אספת הנבחרים, הרי רק דבר אחד: שבאותן השאלות - זאת לא יכולה להיות שאלה של תנאי עבודה, של תקציב - אבל באותן השאלות שבאים לידי סכסוך לא יכולה להיות שום סבתה, לפני שהשאלה תובא לפני האינסטנציה ולו גם לשם חות דעה וחקירה. על זה הייתי רוצה שאספת הנבחרים תחוה דעה.

- - - - - - - - - - -

בנוגע לשאלה העיקרית על הפרינציפ של שיטת המסים אני חפץ להזכיר לאסה״נ שהשאלה נידונה וקבלנו החלטות בענין זה והודענו עליהן לממשלה ואין אנו מזניחים שום הזדמנות מלהודיע על כך, ואנו יוצאים מתוך אותם הנמוקים שהזכיר מר וכיץ. ב) בנוגע להגדרת של איש ואשה, קבוץ וקבוצ , לא רק שכתבן בצו המסים הקודם כך אלא שהיה סו״ם בענין זה. והסו״ם לא היה פרטי, כמו שואטיץ אמר, אלא לקחנו את הענ״ד שלנו והטלנו עליו לטפל בענין זה ואח״כ הענין הלך לממשלה ודרשנו להכניס לתוך ההגדרה גם "חברה". היה לנו על כך ויכוח עם הגזבר של הממשלה. הוא לא החליט על זאת אלא העביר את הדבר למזכיר המספק ולממשלה המרכזית. הם עיכבו את הענין חדשים אחדים ואח״כ פסקו שלזה לא יסכימו, כי אין יודעים מי הם חברי החברה הזאת, אולי יש בה גם יהודים שיצאו מהכנסת. הם לא הסכימו לכך, ולכן לא הסוב מה שאנחנו נכתוב פה בהגדרה.

נשאר עוד ענין שעורר פה חלוקי דעות רציניים, זוהי השאלה אם לגבות בשביל הועד הלאומי 2% או 3%. אני מוכרח לספר שגם בישיבת ההנהלה, שבה עמדה השאלה על הפרק, היו בענין זה חלוקי דעות, והוחלט כי לפני אסה״נ ובזמן אסה״נ תשב הועדה הכספית של אסה״נ שתצטרך להביא על כך הצעה מעובדת בפני המושב. הטענות שטען מר בר רב האי נשמעו גם בתוך ההנהלה. אסה״נ יכולה איפוא לקבל איזו החלטה שהיא רוצה או שאפשר גם לא להחליט פה החלטה סופית אלא לבחור בועדה כספית וזו תביא הצעה לפני הנהלת הועד הלאומי ושם יחליטו, וכעת לא נעכב את צו המסים.

על ההערה בנוגע ללוח כבר ענה גורודיסקי. החודש אדר נקרא החודש השנים עשר. אנו עשירים בראשי שנה. הנמוק של הנהגת השנה הכספית מאפריל היה נמוק מעשי, כי אנו מוכרחים להתחשב עם השנה הכספית של הממשלה.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

י"ז באייר תש"ב 4.5.42

__י. בן-צבי__ – בפתיחת הישיבה של מליאת הועד הלאומי הנוכחית יש משום חדוש היא באה כתוצאה מהחלטת אספת הנבחרים האחרונה. אספה"נ החליטה על בחירות אולם ראתה את המכשולים העומדים לפני בצוען לפחות לא מוקדם מחצי שנה ולכן חדשה את כינון של מליאות הועד הלאומי החוקית בצירוף נציגי המקומות. הוזמנו לכאן חברי המליאה החוקית, אותה המליאה שנבחרה לפני שנים אחדות ע"י מושב אספה"נ, 11 ב"כ הקהלות וחברי ההנהלה שאינם חברי הועד הלאומי. אני מקדם בברכה את חברי הועה"ל ונציגי הקהלות, והנני מצטער שאינני רואה בין הנוכחים אחדים מהמוזמנים.

נוסף לשאלות שציינו בסדר היום אנו נצטרך לדון בשאלת המורים. שלחנו לכם דו"ח על פעולות הועה"ל ואני מקוה שאתם קראתם אותו, ואין לי אלא מלים אחדות להוסיף עליו.

תקציב הועד הלאומי וצו המסים. לאחר שהגשנו את תזכירנו בענין הנידון לממשלה היתה לנו פגישה במזכירות הראשית וישנה תקוה שהאשור לצו ולתקציב יבוא בקרוב. היו שנויים מסויימים אולם לא נגעו בעצם הצו. שרותים סוציאליים, קוינו שהממשלה תמשיך לתת 2000 לא"י לחדש אולם עדיין קבלנו את תשובתה יש להניח שבעד אפריל נקבל. חנוך – אם אתם זוכרים כי בעצם ימי אספה"נ עמדנו בפני שביתת מורים   בגלל תשלום המשכורת אולם הצלחנו למלא את הבטחתנו למורים בשטח זה, והנה, עתה עלתה שאלת תוספת יוקר. על השאלה הפרינציפיונית לתת או לא לתת אין חלוקי דעות, גם הממשלה אינה מכחישה, אולם הדבר כבר נמשך חדשים על חדשים, המורים לא קבלו בשעה שעובדים אחרים כבר מקבלים. היה וכוח כפול, דרגת המשכורת, שנית, על אפן השתתפות הגורמים השונים. היו וכוחים בינינו לבין המורים מצד אחד, וכוחים בינינו לבין הממשלה מצד שני. באנו לידי הסכמה עם הממשלה על תשלום עד לחשבון וכבר הפקידה בידינו סכום ידוע אולם ברגע האחרון פקדה עלינו לבלי הוציא את הכסף. הסכסוך עומד לפרוץ ובעקבו תבוא השביתה שהם מאיימים עליה, דרשנו ראיון עם הממשלה ואיננו יכולים לקבל אולטימטום של שעות מהמורים, אנו יכולים לקבל על עצמנו לטפל בשאלה בכל הרצינות הדרושה. בעתונות האשם הועד הלאומי שלא הרכיב את הועדה לבוררות, זהו תפקידה של הסוכנות. על השאלה העקרית שאלת המצב, תהיה הרצאה מיוחדת.

– – – – – – – – – – – –

למליאת הועה"ל יש כח וסמכות להחליט ולפנות לקהל בשאלות שנדונו כאן,
אולם מלבד ההחלטה שנקבל כאן עלינו לחיב את ההנהלה של הועה"ל על פעילות
להגברת וביצוע הגיוס. ואשר להודעתו של צ'זליבג - גיוס יותר ויותר תלמידים
לעבודה במשקים - הדבר הזה אינו חדש, ההנהלה דנה בשאלה זו כמעט בכל ישיבה
מסרנו את הדבר למחלקת החנוך, והנה הד"ר מוסינזון מודיע שקרוב ל-1000
תלמידים כבר יצאו לעבודה ולשלוח יותר כרגע זה אין זה אפשרי. לא נוכל, על
כן לקבל עכשיו כל החלטה בנד"ז, אלא נמסור את זה לידי ועדה מיוחדת
אשר במשך שבוע ימים תברר את הדברים ותגיש לנו חות דעת.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
ל' סיון תש"ב
25.6.1942

י. בן-צבי – בראש וראשונה הנני להזכיר שתי אבידות שהיו בזמן האחרון לציונות את אחד ותיקי הציונות המנוח ז"ידנר ואת הסופר הציוני אב. גולדברג.

והנני לברך את הה' בן צבי ראש מועצת עמק חפר שהתגייס לצבא והממלא את שליחותנו ברבבה השנ"ה. אנו מברכים אותו ומאחלים לו ולנו נצחון. ברצוני להודיע לכם על התגייסותו של ד"ר ברקן ראש מועצת עפולה לצבא.

הישיבה נועדה לאותו הסעיף שלא הגענו בישיבה הקודמת / שאלה האספקה. על פעולות הועה"ל שלחנו לכם סקירה ואין לנו צרך לעמוד כאן עליהן חוץ מלואים לצו הגיוס. החלק הראשון – החובה לגיוס ולנוטרות – השני, הגברת האמצעים. אחרי כ"ם הסכמנו לצורת המגבית שלא תפגע במגביות האחרות של כפר הישוב ומס חירום. אם לא זכינו להיות אמה לגייס ולצייד, אולם עלינו לדאוג לצרכים התרבותיים של החייל העברי ולעזרת משפחותו המגבית הזאת תמלא את החסר במס חירום או תפגע במגביתה.

לפני שאמסור את רשות הדבור לחברנו מר א. קפלן אעמוד על שאלה אחת חשובה והיא שאלת החנוך. אני רוצה להעיר את תשומת לבכם למצב החמור בחנוך לרגלי עכוב הממשלה לשלם את שכר העבודה של ימי השביתה. ההנהלה הודיעה בזמנו את דעתה והיא תעמוד לצד המורים בדרישה מהממשלה שלא ינכו את ימי השביתה. אם יש איזו ספק ספקה אצל שותפנו בחנוך, דהיינו אצל הרשויות המקומיות, יהיה ברור להם כי עמדתנו היא זו וגם עמדת הועד xxx המנהל היא כזו, ואנו מקוים שגם הם יבקשו את אותה העמדה, וע"י כך ביצור חזית מסוהפת שיהיה לה ערך. עוד ענינים רבים לא התפזרו ענין התאריך החדש הוא לא כ"כ פשוט. כדי למנוע זעזועים בעתיד חשוב שכל הצבור יתלכד סביב הועה"ל.

- - - - - - - - - -

נקדם בברכה את אחד מחברנו שהגיע אלינו מרחוקים, הד"ר שרייג, מברית המועצות, אחד מטובי העסקנים בלודז', היה לי הכבוד לפגוש אותו בנסיעתו האחרונה לפולין. אחרי שלש שנים של מאבק בין חיים למות הצליח להגיע אלינו ויש בפיו להגיד לנו מסבל אחינו בגולה, במחנות ההסגר ומחוצה להם, ויש לו

להגיד על יהדות רוסיה. כל ארץ ישראל חרדה לשמוע מה נשמע שם ברוסיה. אנו מחכים בחרדה לתוצאות מלחמת האיתנים, מלחמת רוסיה - היטלר. אולם יש גלגל בתוך גלגל - חרדה לאחינו שנמצאים שם. נשמח לשמוע את ד"ש מאחינו היהודים פליטי פולין ויהודי רוסיה אשר חי בקרבם וסבל את סבלותיהם.

- - - - - - - - - - -

מ ל י א ת   ה ו ע ד   ה ל א ו מ י
כ״ז מנ״א תש״ב   10.8.42

י. בן-צבי - רבותי, אספת הנבחרים החליטה על מליאת הועד הלאומי במסגרתה הנוכחית, אולם לנוכח השאלה הזו שאנו נדון בה היום מצאנו לנחוץ להזמין אל ישיבה המליאה את כ׳כ כל המועצות המקומיות כ׳כ הנהלת הסוכנות היהודית וחברי הועד המנהל. ישיבה זו מקודשת לפתיחת בתי הספר במועדם. נהגנו עד עת ישיבה לכל אחת מהשאלות אשר דרשה עיון או פתרון מאת הפלינום הזה, ביניהן היו ישיבות אשר הוקדשו לשאלות: המדינית, כלכלה ואספקה, חנוך וכו׳.

לפני שאנו נפתח בדיון בשאלת פתיחת בתי הספר אני מבקש מאת חברי הכנוס הזה להקדים את השאלה השניה העומדת על הפרק מגבית ההתגיסות ומס חירום בהיות ומר גרוס המרצה בשאלה זו מוכרח לחזור במוקדם לת״א, הרצאתו תגזול חצי שעה ואחרי זה תוקרא הרזולוציה של הועד הלאומי שמציעה ההנהלה.

\- - - - - - - - - - -

רציתי להזכיר דבר אשר אסור לנו לשכח, וזהו ימי השביתה. החלטנו ופרסמנו לדרוש מהממשלה את תוספת היוקר ולא לדרוש את נכוי ימי השביתה. אולם בלי רשות הממשלה לא נוכל לשלם את דמי הנכוי אין לנו רשות כוח ויכלת. יש נגוד אם לקבל רזולוציה בנוגע לשביתות, גם לד״ר רוסנזון יש ספקות. הצעותיו היו: א)לדרוש מהממשלה את תוספת היוקר; ב) שתן רשות לתשלום חצי חדש מאי; ~~צא~~ ויחד עם זה לפנות למורים בדרישה לפתוח את בתי הספר.

\- - - - - - - - - - -

המוסב ה-11 סל אספת הנבחרים הקליטית

כ"א כסלו תש"ג 30.11.42

<u>י. בן-צבי</u> - היום התכנסנו כלנו, מכל קצות ארצנו, בירוסלים עיר קדסנו, בירתנו הנצחית, למוסב מיוחד זה סל אסה"נ. האסון המחריד אסר פגע בכל יהדות אירופה, אסון סאין דומה לו בדברי ימי עמנו. כנסנו כלנו יחד, כל חברי אסה"נ סל כנ"י והאורחים הנכבדים. באנו הנה להביע את כאבו סל העם היוסב בציון על חרבנה סל האופה, לבטא את זעמו סל הישוב כלפי רוצחינו ורודפינו, להכריז על נכונותו סל הישוב, המאוחד כלו, לצאת ליסע אחיו, באנו להסמיע את דריסתנו אל העולם הגדול הדוגל עוד בסם הצדק והחופש, לתבוע ממנו סימלא את אסר נוסל עליו ולהחיס עזרה לאלה אסר חייהם תלויים להם מנגד בארץ אויב, אולם עדיין נסארו בחיים, ועוד לא מאוחר להציל אותם.

עמנו מלומד ומנוסה ביסורים, כאסר לא נתנסתה סום אומה ולסון, ההסטוריה הארוכה סלנו יודעת לספר על איסת החרבן מימי טיטוס ונבוכדנאצר, על הסמדת קהלות סלמות, קהלת הקדס אסר מסרו נפסם על קדוס הסם בימי מסעי הצלב בסנות ה"תתנ"ו, על חרבנה סל יהדות ספרד המפוארה ועל מוראי גלותה; על גזרות חמיל בסנת הת"ח ועל סחיטות אוקריינה בסנת התרע"ח. אולם מיום סנחרב בית מקדסנו, מיום סנהרסה מלכות יסראל, עוד לא היה כאסון הזה, אסר פגע בנו עתה בימים האלה.

במסך החדסים האחרונים היינו קרועים ומנותקים מאת אחינו המעונים, אסירי עני וברזל, הכלואים בתוך מחנות ההסגר ובמחנק הגיטאות, תחת מועקת הנאצים, מסכת הלוס האיום היתה נסוכה עליהם. כלנו חרדנו לגורלם, המסור בידי הנאצים, אסר ידענו סהם אנסי דמים ומרמה וכל רצונם אך להכרית את זרע יסראל, אולם לא רצינו להאמין סיבצעו את זממם כאסר הכריזו. קוה קוינו לרחמי סמים, האסנו סחלף הסרף הרתע, אם לא מפני מצפונה, מפני מורא העונס הצפוי לה בקרוב. אולם סעינו, פתאם לפתע הלמו ומחצו את ראסנו ידיעות המקפיאות את הדם ומחרידות את הנפס ולא רק מפי עדי סמיעה, אלא מפי עדי ראיה; על רצח אכזרי סל רבבות, על הסמדת מאות אלפים מאחינו ומאחיותינו, על התעוללות רסע, אסר אין מסלה בכל דברי ימי האנוסיות העקובים מדם.

אך האם אפסר לתאר במלים את גודל האסון? הן כל קינותיו סל ירמיהו הנביא,

אשר ירונן על שבר בת עמי, כה לך ה' משמים ארץ תפארת ישראל, יחוררו כלפי המציאות של היום. ההתעללות בזקן ונער, בנשים ותינוקות, אשר התעוללו בנו אשר אין דומה לה, גם בין הפראים, שוכני יערות. רבבות ומאות אלפים הומתו בעינויים ובאכזריות אשר לא ידעוה גדודי אטילא והאורדות של צ'ינגיז כ'אן. מוראות האינקביזיציה מחווירים לעומת תעלולי השטן הנאצי המתעולל באומה מחוסרת מגן זו.

אך לא לשם הספד, ואזכרה בלבד התכנסנו כאן, נציגי האומה, אשר בניה עלו לארץ מולדתם ההיסטורית לחוננה ולהקימה מעפרה. לא לשם מחאה גרידה נגד מעשי הדמים והזוועה של הרוצח מחוסר המצפון האנושי, אלא בכדי להפגין, כלפי ידידינו, כלפי העמים, אשר חרתו על דגלם את מלחמת הצדק והיושר, אשר הבטיחו חופש לכל הנברא בצלם, וחרות לכל העמים המדוכאים.

באנו גם להאשים: אשמה כבדה וחמורה מוטלת על כל עמי התרבות העומדים כיום במערכה נגד כחות הרשע והזדון, על התעלמם במשך שנים, גם לפני המלחמה וגם לאחר התפרצותה מגורל עמנו. באנו להזמין אותם לדיון על עברם, בשתיקה על כל ההתעללות אשר התעללו הגרמנים, והעמים התומכים בהם, במשך שנים באוכלוסי ישראל, בגרמניה ובפולין ובכל שאר ארצות הכבוש ועי"ז נתנו זמן וספק בידי הרונא להכין ולהכשיר באופן שיטתי את תכנית - השטן שלו, - להשמיד ולעקור משרש את זרע יעקב בכל אשר השיגה ידו בארצות שלטונו. אנו מאשימים את אומות העולם על עמדם מנגד ביום אידנו, ויעמדו על הפרק להכרית את פליטינו ולהסגר שערינו ביום צרה, ולא פתחו לפני הגולים את שערי ארצם להציל פליטי חרב. אנו מאשימים את האומות שוחרות החופש, על אשר התעלמו כליל, מקיומה של אומתנו העומדת זה אלפי שנה במערכה על קיומה ועל חרותה ולא הושיטו יד עזרה לעמנו, המתאמץ זה שני דורות לבנות מחדש את מולדתו, מקלט בצרה למאות אלפים גולים ופליטים ומולדת לאומה כלה.

שברנו גדול כפלים כי ידוע ידענו שיכולנו ויכלה ארצנו הקטנה הזאת, והיה לאל ידנו, אנו, בעזרתם של אלה, אשר השלטון והאחריות על הארץ הזאת הוטלו עליהם, להציל רבבות ומאות אלפים בני אדם לקוחים למות, יכולנו להציל ילדים ונוער, נשים-וישישים, אם אשמים אנחנו אשר לא עשינו מה אשר נוטל עלינו, אשמים

שליטי העולם, אשר לא עשו אשר נוטל עליהם, ולא מלאו את חובתם ויגעלו את שערי ההצלה היחידה לפליטי חרב האויב וידחפום ביגון שאולה.

הישוב היהודי בארץ ישראל, ה אוחד ומלוכד ברצון אחד לא ירגע ולא ישקוט ויבקיע החקים בקולו, ותעלה דרישתו באזני תקיפי עולם, והכריח אותם לשים קץ להקשחת הלב ולהושיט עזרה לעם מחוסר ישע.

הישוב היהודי בארץ ישראל שואף לתרום את חלקו במלוא יכולתו במלחמת החרות, ודורש מקומו במלחמה בין שאר העמים הקטנים והגדולים, הלוחמים על החפש ועל הדמוקרטיה, על מחנהו ועל דגלו. הוא דורש את מקומו יחד עם כל העמים בסדור העולם אחרי המלחמה על יסודות הצדק ההגות והשויון.

אחינו בני עמנו! מטרום הרי ירושלים, עיר קדשנו, אנו פונים אליכם אחים, היושבים בטוחים ושאננים, בארצות החופש והדמוקרטיה הלוחמת באויב המשולל — על דמי לכם: חובתכם הקדושה להתיצב כחומה ולצאת לעזרת אחיכם ואחיותיכם להכריח את אומות העולם שוחרות הצדק והחופש, למלא את חובתם אשר חבו לעמנו.

ואתם העמים שוחרי החופש, אליכם עמים אקרא בשם עמי המעונה, אשר אין סבל כסבלו ואין בין העמים אסון כאסונו. אליכם ואל נציגיכם, נציגי העמים והדתות המכריזות ברבה על אמונתם באלוהים ובאדם — אפנה: אל תעמדו על דמנו ואמרו לפקחית הרף.

בכל האמצעים אשר בידכם הפסיקו את התעלולים, את מרחץ הדמים של האויב, הצילו את יתר הפליטה ובראש וראשונה — הבטיחו מקלט מידי בארצות הנייטראליות לכל אלה אשר יצליחו להמלט מעקת האויב, הצילו מאבדון נפשות נקיות אשר עוד נשארו בחיים על אדמתו, כי יום הדין הזה לעמנו — יום מבחן הוא גם לכם, בו תיאמנו על כל הצהרותיכם ועל כל הבטחותיכם, אשר הכרזתם לפני העולם כלו.

- - - - - - - - - - - -

המושב ה-12 של אספת הנבחרים השלישית

י"ז אדר א' תש"ג 22.2.43

י. בן-צבי – חברי אספת הנבחרים, נציגי אגודת ישראל ואורחים נכבדים,

אחים,

כשלשה חדשים עברו מיום כינוסה של אספת הנבחרים במושבה האחרון, בו השמענו באזני העולם את הזעקה הגדולה על חרבן יהדות אירופה, אשר נידונה לכליון ולהשמד בידי הנאצים.

גם מושב זה, כמו המושב הקודם לו, כונס רק לשם דיון בשאלה אחת ויחידה – בשאלת יהודי הגולה, המתבוססת בדמיה תחת עקת הנאצים.

נציגי העם היושב בציון היו ראשונים להרים את קולם ברמה ולהביע את כאבה של האומה על חורבנה, חרבן שאין משלו בדברי ימינו; הראשונים לתת בטוי לזעם האומה כלפי רוצחינו ומעניננו; להשמיע את זעקתם אל היהדות שבארצות החופש, להחיש ישע לאחיכם המעונים ולקרא את קריאתם אל אומות העולם, אשר בשם רעיון החופש ידגלו – לבא לעזרת עמנו, לעזרה תכופה, מידית.

שלשה חדשים עברו, ולא חדלנו מלהתרות על הסכנה המפאלית הצפויה לשארית ישראל שבארצות שלטון הנאצים. הזהרנו את העולם, שאחרי טבח הדמים שערכו הנאצים לארכלוסי היהודים בכל רחבי פולין באמצע הקיץ שעבר, נשקפת כיום סכנה איומה גם לשארית הפליטה, ושהגזרות החדשות מצד גרמניה הנאצית, כגון רכוז כל שארית היהודים ב-53 הגיטאות ומחנות ההסגר, הגזרות הללו מכוונות להשמיד ולבער את שארית הפליטה. דרשנו עזרה תכופה ללקוחים למות, בקשנו לבא לקדם אחינו הנתונים בשבי ובמאסר על ידי חלופין, בקשנו להחיש את פדיון השבויים, למהר להצלת ילדים, התחננו לפתח לנו שערים, שערי היציאה מתופת הנאצי, ושערי הכניסה לארצות האומות המאוחדות, ולארצות הניטראליות.

דרשנו לאחוז באמצעים ממשיים, והעיקר – באמצעים מידיים, ללא דחיה. החיה הרעה איננה מוספת מהעונש הצפוי לה לעתיד לבא. רק לשון אחת מובנה לנחש הקדמוני – "הוא ישופך ראש, ואתה תשופנו עקב".

אך לא רק בדברים פנינו לעולם.

הישוב התאזר והגביר את מאמציו, מאמצי המלחמה. שתי רבבות, מטובי בניו ובנותיו, התנדבו לחזית המערכה, ועוד למעלה מרבבה התנדבה לשמירה על המולדת

ועל הישוב, בשרותי הבטחון, בשוטרים ובנוטרים, במדים ובלי מדים; כן מוסיף הישוב להגביר חיילים בתעשיה ובחקלאות להכפיל את מאמצי המלחמה לחזק את ידי הלוחמים עד שארצנו הקטנה הפכה במאמצי הישוב היהודי למבצר עוז בתוך המזרח הקרוב עבור המאמץ המלחמתי, והישוב הוכיח בזה את בגרותו ואת בגרותו הממלכתית, בזמן מלחמה כמו בזמן שלום – ומה היתה תגובת ידידינו?

אי אפשר להגיד שקולנו נשאר בקול קורא במדבר. הרבה דברי אהדה נשמעו מאז ועד עתה בחללו של עולם, הרבה דברי השתתפות בצער מצד ידידים טובים, מצד נציגי האומות הלוחמות, וכן מצד ראשי הכנסיות הדתיות ואף הבטחות מסוימות נשמעו מפי מיניסטרים ועל במות בתי המורשים, אבל במקום שיש צורך במעשים אין הדבורים מספיקים. אכן יש צורך להמעיט בדבורים ולהרבות בפעולה.

והמעשים היו דלים ופעוטים.

אין אנו במצב כזה, שמותר לזלזל אף בעזרה קטנה; העזרה אשר הושטה לנו מידי ממשלת בריטניה הגדולה – מתן אלפי רשיונות עליה לארץ לילדים ולבוגרים וכן אלפי רשיונות כניסה שניתנו למהגרים לארצות הברית – הועילו להצלת כמה אלפים נפשות מישראל. אולם מה ערך לעזרה קטנה זו לעומת גודל החרבן? רק בימים האחרונים זכינו, אחרי הרבה יסורים ועמל, לקבל את האלף הראשון, מהם כ-800 ילדים, אשר נמלטו מעמק הבכא, ועלו דרך איראן. הישוב מאושר לקבל היום את הסנוניות הראשונות הללו, אולם רעדה תאחז אותנו בהעלותינו על לב, כי גם אחד מאלף עדיין לא ניצל מגיא ההרגה.

איה הבטחת ידידינו, איה הכרזת האומות המאוחדות על חופש ועל שויון? הן חדשים עברו למיום שרגלי צבאות אמריקה ובריטניה הגדולה דרכו על יבשת אפריקה, ויבשרו חרות לעבדי הנאצים, ועדיין גם עתה, אחרי ועידת קזאבלנקא, רבבות יהודים נאנקים תחת עול חוקי הנאצים שהונהגו ע"י ממשלת וישי בצפון אפריקה ועוד אלפי יהודים כלואים במחנות הסגר, ובבתי הסוהר הנאצים, בשעה שדגלי החרות האמריקאים מתנופפים בראש קריות מרוקו ואלג'יר.

ואתם אחינו אנשי גאולתנו שבארצות הברית, למה נדמה קולכם, קול המטה מליוני אזרחים חפשים, המצוידים לתבוע את זכותם, זכות בני אדם, ואת זכות בני עמם בכל מקום שהם. איך זה תשבו בקוצר מעש, ולא תחושו לעזרת הגולה הדוויה.

המתבוססת בדמיה תחת רגפי הנאצים.

הן האויב הפראי לא הפסיק אף רגע את תעלוליו, הוא הסיך וממשיך בלא הפוגות במעסי רצח והסמדה; אחרי מפלתו סל רומל מידי צבאה בריטניה הגדולה נחל הצבא הגרמני בסבועות האחרונים את מפלותיו הראסונות לצפון מידי הצבא האדום המהולל, הנאזר בגבורה, אסר היום הזה אנו חוגגים יחד עם כל העולם הלוחם לחופס את יום הולדתו הכ"ה, וסולחים לו ולמהיגי הססס"ר את ברכותינו בסם הישוב כלו. אך גם מפלותיהם אלו סל הנאצים הגרמנים לא החלישו את תעלולי הדמים סלהם, ונהפוך הוא: עם בוא המפלות הללו הודיע גבלס על החלטת הממסלה הנאצית להסמיד את כל היהודים בארצות פלסונה, ואיש הדמים והמרמה נסה גם לחפות מעסי הטבח המופטח בעלילות סקר סאין להן סחר על היהודים המבודדים בגיטאות הסגורים, סהם האסמים במפלת הצבא הנאצי.

והנה כל יום מרבה את חללינו ואת קרבנותינו לאלפים, ואם לא תמהר העזרה הממסית לבוא, באחר את המועד, ולא יהיה עוד את מי להציל.

נססיע כאן גלויות, כי העולם הדמוקרטי הלוחם בעד רעיון החופס וחרות העמים לא עמד ביום המבחן, ועוד לא מלא את חובתו כלפי עמנו בינתאידו. אומות הדמוקרטיה עדיין לא עסו את אסר ביכלתם לעסות למען לקוחים למות, לא עסו את אסר הוסל עליהם, לקצ. את ידי רב הטבחים, להפסיק את מטבח הדמים, אסר נערך לאומה סלמה ונמסך במסך חדסים רצופים.

אליכם עמים נקרא, העמים לוחמי החופס! המעצמות הגדולות והקטנות הסובלות יחד אתנו, ואל כל העמים הניטרליים: הצילו את סארית הפליטה, הפסיקו את טבח הדמים ואת פעולות ההסמד, בכל האמצעים אסר בידכם, נהגו בנו כפי סהייתם נוהגים אילו נגע הטבח אל עצמכם ואל בסרכם!

יפתחו ברגע האחרון סערי יסועה, סערי ארצות הניטרליות, וסערי ארצות הדמוקרטיה, לתת מקלט ומפלט לעם פליטי חרב.

תובטח לעמנו הזכות הקדוסה, אסר לכל עם ועם, לקבוע גורלו במספחת כל העמים לוחמי החופס, הסואפים לסחרור המין האנוסי ממסטר העבדות והעריצות.

- - - - - - - - - -

המושב ה-13 של אספת הנבחרים השלישית

24.3.1943 י"ז אד"ב תש"ג

י. בן-צבי - בפתיחת מושב זה, המושב הי"ג לאספה"נ, נעלה את זכרון חללי בת עמי, ילדים וזקנים, נשים וגברים, אשר נשפך דמם בידי מרצחים נאצים. נזכור מאות אלפים ומיליוני נפשות קדושות וטהורות שנפלו מידי מיתו טרף ללא מגן. כן נעלה לפנינו את אלה אשר הקריבו את עצמם בהתגוננות של יאוש, ובמותם על קדוש השם, הצילו וקדשו את שמם ואת שם האומה.

ארץ ארץ, אל תכסי על דמם!

כן מחובתי להזכיר את שמותיהם של חברי אספה"נ, הועה"ל והועד הפועל הציוני, אשר נלקחו מאתנו בשנה זו. בראש וראשונה את הד"ר בן ציון מוסינזון, מנהל רשת החנוך שלנו, אשר מכאן, מבנין זה, ומאולם זה, השמיע לא פעם את דבריו, בישיבות הועה"פ הציוני, אספה"נ והועה"ל, ואשר הרצאתו המעמיקה והכוללת על החנוך שלנו רתקה את כלנו בסוף המושב השנתי הקודם. זוהי אבדה שאין לה תמורה. כן נעלה כאן את זכרונו של ד"ר שמעון ארסוף רופין, ההוגה והיוצר אבי ההתישבות הציונית העובדת, אחד מיוזמיה ומבצעיה הגדולים.

נזכיר בזה את שמו של אחד מיקירי קרתא ומותיקי בוניה של כנסת ישראל, מחברי הועה"ל והנהלתו במשך ימי היסוד שלנו את מר יוסף בר"ן מיוחס ז"ל, כן נזכיר את שמו של אחד מותיקי אספה"נ והועה"ל נציג אחינו התימנים ר' אברהם צארום, ועוד שלשה ממורינו ומאמני פרגוגינו שהלכו מאתנו, את אחד מחלוצי התחיה העברית ותקומת לשוננו, משה חיק, את המורה יצחק אפשטין, את הציוני הותיק, המחנך ד"ר יוסף מוהליבר ואת ד"ר אלכסנדר שור ת.נ. כלם צ.ב.ה. וזכרם ישאר בלבנו לנצח.

המושב השנתי הזה נועד לענינים המוספים של הישוב, לשרותיה ולתקציבה של כנסת ישראל, אולם שום כנוס ישובי לא יתואר בשעה זו בלי שנעלה בראש הדיונים את מצבנו הכללי בעולם, ומכלי שנדון על מאמצי הישוב במלחמה. בעוד אנו יושבים כאן ומתיעצים על עניני הישוב לא חדל המחבל מלהמשיך את מעשה ההרג והחבלה, ולמרות כל זעקתנו - אותותינו לא ראינו, אותות ישועה לשארית הפליטה.

בימים האחרונים עלה אלינו קול אחינו, כרגש מקבר, כצוחה מסלע, קול שארית הפליטה הנאנקת בתופת הנאצי; ובתוך הזעקה הרגשנו גם קול ענות גבורה, הד קול

מגני מצדה, אשר התקוממו על מעניהם ובמותם נקמו במרצחיהם בנקמת שמשון, בן מנוח. נגביך, איפוא את זעקתנו אל ידידינו, נזכיר להם כי עוד לא מתנו, ולא ויתרנו על חיי אחינו ואחיותינו, שארית הפליטה לבית ישראל - יפתחו לנו שערי ההצלה עתה בשעת נעילת השערים - תבוא הישועה מיד, ואל ישיאונו בנחמה שתבוא לאחר המלחמה, כשבכל אירופה הנאצית לא ישאר ח"ו מכל היהדות אלא בית קברות ענקי אחד.

בישיבה ראשונה של מושב זה, אנו פונים אל העבר הקרוב של מערכת הישוב במלחמה הקודמת, ולזכרון הגדודים העבריים הראשונים שבימים הללו נמלאו חצי יובל שנים להוסדם, אלה היו ראשונים, אחרי הפסקה של 1800 שנה מימות בר כוכבא, ו-1300 שנה מימות בנימין מטבריא. כמה מאלה שיושבים כאן, על הבמה ובאולם הזה - זכו להיות מהראשונים שלבשו מדי צבא עם אותות מגני דוד על זרוענו וסמני המנורה על כובעינו, בין הראשונים האלה שבאו מאמריקה זכיתי להיות גם אני, בין אלה שעברו את הים ונכנסו לארץ לשם הקמת ביתנו הלאומי בכחנו אנו עם נשק בידינו.

אלה מאתנו אשר לא זכו לעמוד שוב בשורה מאושרים שבנינו עושים זאת. בנינו ובנותינו אלה עושים חובם, אולם ישנם עוד רבים, אשר לא מלאו את חובתם. עתה הגיעה השעה שגם אלה יתעוררו ויצאו בעקבות הראשונים. אם הממשלה לא חייבה - אנו מחייבים את כלם בכח הישוב אשר נמסר בידינו ימלא נא כל אחד את חובו.

מושב ראשון זה נועד איפוא לצרת ישראל בגולה ביחד עם זה להגברת כחו של הישוב והתגייסותו, ולשם כך אנחנו נשמע במושב זה שתי הרצאות - אחת על הישוב בהתגייסותו והשניה על תרומת הישוב למאמצי המלחמה, ובזה תגמר הישיבה המשותפת של אספה"נ עם הועה"פ הציוני המצומצם. בישיבה זו נקבל ההחלטות והצהרות מתאימות, אולם לפני שנעבור לסדר היום נקדיש רגעי מספר לצרת ישראל בגולה ולקבלת החלטה בשאלה זו.

- - - - - - - - - - - -

אתמול ישבה הועדה המתמדת ודנה בענינים שנמסרו לידה.

בקשר לזאת ברצוני קודם כל להעיר הערה לעתונות. בחרנו ועדה מתמדת בכדי לעיין בהכרזה הנ"ל אם תרצה לתקן ומה שתמצא לנכון לתקן. והנה ההכרזה נתפרסמה בטרם שעברה את הועדה המתמדת. הועדה המתמדת הכניסה בהכרזה תקון מסויים בהכרזה. לא היה מקום לפרסם בעתונות את ההכרזה בטרם שעברה את הועדה המתמדת. בכל אופן תהיה האשמה כמי שתהיה אנחנו דורשים מהעתונות לפרסם עכשיו מחדש את הנוסחה המתוקנה כפי שעברה את הועדה המתמדת. וזוהי הודעה בתור יושב ראש שאני אחראי לא רק לכך שהדבר יפורסם אלא שגם שום דבר לא יפורסם לפני זמנו.

ועכשיו אני רוצה לענות על האינטרפלציה, שהכניס חבר אסה"נ מר אברמוביץ בשם סיעת פועלי ציון שמאל וסיעת השומר הצעיר בנוגע לענין הבחירות. נשאלנו אתמול מה בנוגע לבחירות לאסה"נ שהוחלט עליהן ולא הוצאו לפועל. מחובתי בשם ההנהלה לענות על השאלה הזאת, ואני רוצה לענות על זה דברים ברורים. נעשו מאמצים במשך כל השנה להגשים את ההחלטה הזאת כידוע הנאי האשון לסדור הבחירות הוא סדור פנקס xxxx הכנסתו ופרסומו בהתאם לתקנות כנסת ישראל. ואמנם יש לי להודיע לכם שהפנקס סודר בכל נקודות הישוב, בכל הערים ובכל המושבות מלבד בנקודה אחת, והיא: תל-אביב.

בנוגע לתל אביב עמד הועד הלאומי במשך כל השנה במו"מ בלתי פוסק עם קהלת תל אביב. הסברנו לקהלת תל אביב, שהעכוב שהם מעכבים הוא לא רק עיכוב בשביל תל אביב אלא זה מעכב את כל הבחירות בארץ. דרשנו מהם שסו"ס יגשו לתיקון הפנקס והקצבנו להם סכום של 500 לא"י כהשתתפותנו במפעל הזה. והנה אף על פי שמעולם לא דחו את דרישתנו לסדור הפנקס, בכל זאת נתגלו אצלם בכל פעם עכובים חדשים, והענין לא זז. רק בשבועות האחרונים נתמנתה סו"ס בתל אביב ועדה מיוחדת לשם סדור הפנקס בראשותו של מר פנקס. לפי הידיעות האחרונות, שהגיעו אלינו העבודה כבר התחילה, ואם העבודה הזאת תגמר במשך 2-3 החדשים הקרובים, נוכל מיד אחרי זה, במשך 2-3 חדשים, להוציא את הבחירות לפועל. ואם לקבל את הבטחתו של מר פנקס כמבוססת - וזה תלוי קצת לא רק במר פנקס אלא גם בשאר החברים של אותה הועדה שנתמנתה, שחבריה שייכים לא למפלגה אחת בלבד - הרינו

הרינו אחראים לכך שבמשך 5-6 חדשים תצאנה הבחירות לפועל. אני מבקש שתבינו כי הנהלת הועד הלאומי לא יכלה להוציא לפועל את הבחירות לאספת הנבחרים כאשר במקום כמו תל-אביב הרינו מקום שיש בו שליש הישוב, הפנקס איננו בסדר. זה היה העיכוב היחידי, ואם העיכוב הזה יוסר, יש יסוד להאמין שהבחירות תצאנה לפועל במועד שנקבע. מובן מאליו שאותו האורגן המפקח על הבחירות יבחר לפי חוקת הכנסת מכל המפלגות. אבל לזה יהיה ערך באותו הרגע שכבר לא יהיו עיכובים מצד סדור הפנקס. יתר על כן: כי ברגע שנווכח שהפנקס מסתדר והולך, אפילו אם עוד כל הפנקס לא יהיה מוכן, תעשינה ההכנות לבחירות.

- - - - - - - - -

ישיבה זו מוקדשת לענייני התקציב וצו המסים. אחרי גמר השאלה הפרוזאית של צו המסים ושל התקציב תשמע כאן הרצאתו של חברנו אליעזר קפלן על המצב בגולה, הרינו מה שיש לו למסור xxxx מבקורו האחרון בתורכיה ומה שהוא יודע, מה שהוא ראה מתוך האסון הזה.

לפני המשך הויכוחים יש מקום להערות אחדות. ראשית כל, הם שנו בישיבה הקודמת, למסור את כל ענייני התקציב לדיון לועדה תקציבית. ישיבת הועדה התקציבית נתקיימה והיא באה לידי מסקנות, לפני המשך הויכוחים כאן, כדי להעמיד את הויכוחים יותר מסביב לנקודה המעשית, ימסור המרצה מטעם הועדה התקציבית על המסקנות שאליהן הגיעה הועדה.

אבל יש לי עוד למסור דבר מהישיבה הקודמת של הועדה המתמדת בנוגע לשאלה אחת שבה לא היתה אולי בהירות מספיקה. המדובר הוא על נאומו של בן גוריון. הנאום נדפס למקוטעין בעתונות. כפי ששמעתי היום מאנשי העתונות אסרה הצנזורה את כל הנאום לפרסום. הודעתי שבקשר לנאום זה תבאנה הצעות פרינציפיוניות ומעשיות ואנו מטילים על הועדה המתמדת לדון בדבר. הועדה המתמדת דנה בדבר, א והיא החליטה למסור את הדיון בהרצאה, להנהלת הועד הלאומי שהיא תדון בענין בישיבתה הקרובה, ותחליט אח"כ אם להביא את הענין לפני אינסטנציה יותר רחבה היינו, לפני הפלינום של הועד הלאומי. יתכן שהדבר יבוא גם בפני מושב הועה"פ הציוני.

- - - - - - - - -

המושב ה־14 של אספת הנבחרים השלישית

כ"ח ניסן תש"ג 3.5.43

י. בן־צבי: שני מושבים הקדישה אספה"נ במשך החורף שעבר לשואת ישראל בגולה, את מושבה הי"א בכסלו והי"ד באדר ראשון. קריאתו של הישוב שמשה זעקה ראשונה לעורר את היהדות בעולם הרחב ואת דעת הצבור הכללית להפסיק את השתיקה שלוותה את צרת ישראל.

והנה באה ועידת ברמודה שתפקידה היה לכאורה להחיש עזרה לעם שרידי חרב. הועה"ל יחד עם הסוכנות, הצ"ח והאגודה, המאוחדים כלם בועדת ההצלה, פנו בשעתו בקריאה לועידה זו, והמושב הזה כונס לשם הערכתה של הועידה הזאת, שנקראה ע"י אומות הברית לשם פתרון בעית הפליטים. אולם ועידה זו שכבר נסתימה או נפסקה, לא רק שלא הראתה הבנה אמתית, לא נתנה תשובה הולמת לטרגדיה האיומה של חרבן עם ישראל באירופה, אלא אף סתמה את הגולל על שארית התקוה של יתר הפליטה בארצות אויב. לבעיה זו יוקדש המושב. נמצאים בינינו אנשים אכולי ספק ויאוש השואלים, אם יש עוד מקום ותועלת לקרוא לעזרה, לאחר שכל קריאותינו עד בה נשארו מעל. אולם טעות מרה טועים אלה: כל עוד הלב חי לא יוכל לעבור בשתיקה על יסורי הגוף הלאומי המתבוסס בדמיו. ולב האומה חי ועודנו הוא כאן, בישוב הזה, הוא לא התיאש מתקות חיים והצלה, ועליו להגיב, עליו לדרוש עזרה מהירה.

בימים האחרונים הגיעה אלינו כמבעד לערפל ידיעה מפתיעה על התגוננות הגבורה בחומות הגיטו. הוכחנו לעודד את אחינו הנאבקים מלחמת יאוש ולהחיש להם עזרה כאשר בידינו.

ולבסוף: עובדה היא כי תגובתו של הישוב שמשה דחיפה ומנוף להגבת אחינו שבגולה הרחבה, בראש וראשונה באנגליה ובארצות הברית, ולהגבת ידידנו שבין טובי אומות העולם.

לכן החלטנו להרים קולנו גם עתה.

על יהי הדבר הזה קל בעינינו אם נציגי הישוב, אספת הנבחרים נציגי המקיפות כל המפלגות המתכנסות כאן, אם ידעו ברגע זה להשמיע את המלה הנכונה כלפי אומות העולם, כלפי ידידים כלפי עם ישראל כלו, כלפי שמים. אם ידעו להשמיע

את המלה הזאת, ויפגינו את ההפגנה הזאת. ברגע זה כאשר נדמה לנו כי כלו כל הקיצים לא נשתוק ולא נמנע מלקרוא את הקריאה להצלה.

ולפני זה נקדיש רגעים אחדים לזכר האבדות אשר אבדו לנו בימים האחרונים (הקהל שומע את הדברים בעמידה) נזכיר כאן את שמו של איתמר בן־אבי הילד העברי הראשון, אשר הקדיש את חייו וזהה אותם עם התחיה הלאומית עם תחית השפה העברית, בנו של המחיה הגדול של השפה העברית אליעזר בן יהודה. נזכיר כאן קרבן חדש, אשר נפל בהגנו על משמרתו, באחד משמרות המולדת את שלמה, חבר משמרת צבי. נזכיר את הנב. איטה ילין, בת ר' מיכל פינס, שהלכה מאתנו בימים אלה ואשר היתה כמל של אשה, ירו לעין ושל אם ירושלמית, אשר יחד עם בעלה המנוח הקדישה את זמנה כל חייה לעניני הצבור לטובת הכלל. נזכיר בזה אחד מידידנו, אשר מת בארץ רחוקה, אחד האנשים שבאו אלינו ממרחקים ושנתמזגו מיד עם תנועת א"י העובדה, מוריס פינכסון, ממנהיגי פועלי אמריקה, אשר הקריב מרצו בשנותיו האחרונים לעבודה בעד ארץ ישראל. ולבסוף נזכיר את האבדה הקשה ביותר, את מות אחד, מקברניטי הספינה הציונית בזמנים הרעים והקשים ביותר, נזכיר את האיש, אשר הקריב את נפשו במלחמה זאת, מת על משמרתו במלחמה בעד עמו ובעד אומות הברית שוחרות החופש, נזכיר את הברגדיר קיש. על חברנו הברגדיר קיש יגיד כמה מלים אזכרה חברנו שפרינצק.

- - - - - - - - - - - - - - -

המושב הראשון של אספת הנבחרים הרביעית
כ"ד אלול תש"ד 12.9.44

<u>י. בן-צבי</u> - 1) עם גמר הבחירות נסתיימה תקופת עבודתה של אספה"נ השלישית, והנני ניגש למלוי התפקיד שהוטל עלי מטעם הנהלת הועד הלאומי היוצא - לפתוח את המושב הראשון של אספה"נ הרביעית. אני מברך את חברי אספה"נ היוצאים, ומקדם בברכה את הצירים הנכנסים לתפקידם.

במעמד חשוב זה יש להזכיר את כל אלה שמסרו את כחותיהם לבנינה של כנסת ישראל בתקופת השבור הלזה, ואשר אינם אתנו כיום, את אלה שהיו שותפים להרמת הבמה הזאת ומבמה השמיעו את דבריהם, נזכיר שמות אחדים מחברי ההנהלה שהלכו מאתנו, את שני הנשיאים של כנ"י שהלכו לעולמם את ר' דוד ילין ז"ל ואת פנחס רוטנברג ז"ל, ואת חבר ההנהלה דב הוז ז"ל. עודנו שרועים באבל על מותו הפתאומי של ברל כצנלסון מעמודי התווך של כנסת ישראל מראשית הוסדה. לזכרו הוקדש הסעיף הבא באיגרת הפתיחה.

לא אדבר כאן על חברי ההנהלה היוצאת, שנשאו בעול המפעל ובאחריותו במשך י"ג שנה, ואציין עבודתם הנאמנה והמסורה של חבר העובדים הותיקים, עזרתו של יועץ הכבוד המשפטי שלנו, הד"ר מ. אליאש, אשר עזר לנו תמיד בעצתו החשובה ובנבונותו, ולבסוף את עבודתו החשובה של מר בר רב האי - יו"ר ועדת הבחירות, שהביאה לידי גמר את הבחירות בהם השתתפו למעלה ממאתים אלף איש, הזיון ראשון במינו בארץ ישראל.

2) מה שמציין את התקופה המסתיימת מזו שקדמה לה שזו היתה תקופת הביצוע וההגשמה. בתקופה זו קוימו בפועל השירותים הישוביים העיקריים אשר ברשותה של הכנסת: החנוך, הבריאות, הארגון, והעזרה הסוציאלית, התרבות, החנוך הגופני, מחלקת הילד והנוער בכנסת, שרותים חקוניים אחרים, נוצרו המחלקות ונתבארו הכלים והמכשירים לבצוע השירותים הללו. יחד עם השבת מלחמתנו נגד הלקויים הישוריים בכהונה, השבועים באופיה הפרסונאלי - הוולונטארי, ונגד הלקויים היסודיים בשיטת הטלת המסים הפגומה; מלחמה בעד שיטת ארגון ארצי-טריטוריאלי ובעד שיטת מסים פרוגרסיבית; יחד עם זאת פיתחנו בגבולות החוקה פעולה ארצית, מכוונת לבצוע שרותי הכנסת הרגילים וגם התפקידים המיוחדים, שהזמן גרמם, בממדים ישוביים ממלכתיים.

3) נגזר עלינו, על הנציגות הישובית ועל ההנהלה היוצאת לעמוד בראש הישוב בשעת צרה לישראל בעולם ובשעת סכנה ומצוקה לישוב, אשר כמוה לא היתה עוד. אספה"נ היוצאת נבחרה כמוצאי מאורעות התרפ"ט (1929) ועליה עברו גם שלשה שנות מאורעות הדמים תרצ"ו-תרצ"ט (1936-1939) וגם חמש שנות המלחמה העולמית שלאחר זה. בעולם השתלטותם של הנאצים בגרמניה והכרזת מלחמת השמד ביהודים, בארצנו - מאורעות הדמים ומערכות הגבורה של הישוב בהגנתו על כבודו ועל קיומו, ימי הכשלונות ימי ועידת לונדון, אשר נסתיימו בספר הלבן, הגוזר כליה על העליה, על רכישת קרקעות ומפעל ההתישבות, על גידולנו ועל עתידנו בארץ.

4) הארגון הישובי לא הכזיב, לא נרתע מלמלא את תפקידו בשעת חירום, והיה הגורם הראש והראשון ללכוד כחות ההתנדבות והבטחון לכפר, ולמפר לקרנות הישוביות, כפר הישוב מס החרום, מגבית הישוב. הארגון הישובי פעל כמיטב יכלתו, ועכשיו זכינו להגיע את הספינה עד תחנה מחוז זו, שאינה התחנה הסופית, אלא תחנת מעבר, בה נוכל למסור את הנהלת ענייני הישוב לידי נציגות חדשה.

במקום ישוב של 174.000 בימי הבחירות הקודמות - מונה הישוב 560 אלף נפש, במקום 200 נקודות ישוב - עכשיו קרוב לשלש מאות. במקום 90 אלף בוחרים בכח ו-50.000 בפועל - הפעם 300 אלף בוחרים בכח ו-200.000 בוחר בפועל.

5) יש להצטער על כך, שסיעות אחדות מארגון המעמד הבינוני נעדרו מאתנו, וביחוד על העדר רשימת העדה הספרדית. לא העריכו לצערנו ראשי העדה הזאת כראוי, את ערכו של הארגון הישובי, את הערך הלאומי והמדיני של חדוש פני הישוב ואת חומר השעה בשעה שכל הכחות באומה נדרשים לפעולה מאוחדת, על כל זאת לא אבדנו את התקוה שהחוגים הנזכרים ישנו מעמדתם ויבינו כי המשגה שעשו, ואז בודאי תמצא דרך גם לשתופם בפעולת הישוב המאורגן. יבינו כלם את העובדה, כי הרוב המכריע של הישוב הביע את רצונו ע"י בחירת נציגיו בבחירות דמוקרטיות חפשיות, כנסת אחת בלתי מחולקת. מאתים אלף איש מבוגרי הישוב בחרו הפעם בנציגותם הישובית. כשעה שבבחירות הקודמות לאספה"נ השלישית והשניה לא הגיע אחוז המשתתפים בפועל ליותר מ-57%, עלה הפעם אחוז הבוחרים למעלה משני שלישים, ובזה מסתתמות כל הטענות בדבר xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx "השתתפות לקויה." סמכותה של אספה"נ זו היא שרירה וקימת, ונעלה מעל לכל ספק.

6) במת אספת הנבחרים היא כמעט הבמה היחידה אשר נשארה לעם ישראל בעולם, כאן נשמע דופק לבה של האומה בימים הקשים והמרים ביותר שבאו עלינו, היא היתה תל תלפיות שאליו נשאו עיניהם אחינו מכל העולם, מכאן נשמעה הזעקה הראשונה על הטראגדיה היהודית של ימינו ההתרעה על העול שנעשה לעם ישראל, על חטא השתיקה של העולם הנייטראלי ושל הידידים, אשר התעלמו מצרת ישראל, כנגד כל הקשחת לב אשר שללה את התקוה האחרונה, ואשר חתכה את השבלת האחרונה בה נאחזו ידי הטבעים.

7) דברנו על הלכוד הישובי שהושג בימי הנסיון המרים, מסביב למוסדותיו העליונים, האחראים בעד קו הפעולה הלאומי והישובי. לצערנו הרב התגלו בקרב חוגים ידועים נטיות שליליות מקו המשמעת הישובית. נעשו נסיונות מגונים להשתמש בשיטות נפסדות של טירור, שוד ושפיכות דמים לשם פתרון שאלות חיינו וגורלנו בדרך של אנארכיה והרס.

הטירור הזה המכוון כלפי פקידי הממשלה, הנמוכים והעליונים, ואשר פגע לפעמים באנשים חפים מפשע, רגשי זועה ותיעוב מצד הישוב. ההתפרצויות המטורפות הללו עלולות להמיט שואה על כל הישוב, בסכנם את יחסינו עם השכנים, עם בריטניה הגדולה ועם עמי החופש, אשר אהדתם נדרשת למלחמתנו הצודקת מלחמת עם התובע צדק, ואין התמיכה נקנית ע"י שיטות של שפיכת דם נקי. הישוב מאוחד כנגד המעשים המתועבים האלה. הועד הלאומי הכריז על חובתו של כל אדם בישראל להתנגד למעשי הפשע ולבלתי תת מקלט ומפלט לכל האחראים בעד מעשי הפשע הללו.

8) עתה עומדות רגלינו בשלב האחרון של המלחמה העולמית, העומדת להסתיים במהירות שלא שיערנו. נופלת מצודה אחרי מצודה מבנין הרשע והדמים, אחרי נפילת רומא בא שחרורה של פריס, של ברוסל ואנו מקוים לחזות בקרוב במפלתם של רשעים ובעונשם של שוחטי עמים.

9) האמת על המציאות האיומה, שנודעה לנו תחלה מתוך ידיעות ארעיות של עדי ראיה, אשר נמלטו מגיא ההרגה, מתאשרות באופן אכזרי ע"י עדים חדשים. צבא השחרור, הצבא האדום, מצא בארצות הכבוש, בהן השתוללו הנאצים, קברים וסמני קברים ותחנות השמדה במקומות בהן צץ ופרח ישוב יהודי, במשך דורות רבים, בקרב הגויים אשר אמרנו בצלם נחיה. מליוני אחים ואחיות יקרים נהרגו ונטבחו בעינויים קשים, זקנים ונשים, גברים וטף - אין נקי, נפלו ארזי הלבנון גאוני הרוח,

בפלך המונבי עמליק, אשר בנפשם הביאו, לחמם לא הבדיל חרב הרשע בין יהודים חרדים אשר כל מעינם בתורה ובין משכילי עם ולוחמי חרות האנושית, גורל אחד היה לכלם. נחרב המקור אשר היה מקור לא אכזב להנועה הציונית ויסוד מוסד לבנין הארץ ולחלוציות, וכן - לכל תנועה צבורית וסוציאלית; נזכור את הגולה אשר חרבה, נזכור את לוחמיה, לוחמי הגיטו, אשר נפלו בקרב האחרון קרב נואש עם רוצחי אדם, עם זובחי הילדים, יחי זכרם לעד בקרבנו ובקרב הדורות הבאים, ולא יסוף עד סוף כל הימים.

10) נזכור את מעפילי ציון, אשר חרפו את חייהם בדרך עליתם לארץ בנפלם בחרב רודפיהם אשר ארבו להם בין גבול לגבול, את אלה אשר טבעו בים בכלי שיט ארעיים בדרך, בין הצר הרודף ובין ארץ שאיפתם אשר בגבולותיה נסגרו באשמת ידידינו ובני בריתנו. כלם יהיו חקוקים על לוח לבנו ולא ימחקו עד עת קץ.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

י"ז תשרי תש"ה 4.10.44

<u>י. בן-צבי</u> – רבותי, חברי הועד הלאומי! אני מקדם בברכה את הישיבה הראשונה של הועד הלאומי החדש בהרכבו המלא. הישיבה הזאת נועדה לשאלה אחת דחופה וחשובה ביותר, והיא שאלת ועידת הקונגרס היהודי באמריקה.

אנחנו שמחים מאד לראות בתוכנו את חברנו ד"ר נחום גולדמן שבא אלינו מאמריקה. זה היה רצוננו שישתתף אתנו. יכול להיות שלמפרע אי אפשר היה לסדר זאת. אבל אנחנו שמחים שהענינים הסתדרו באופן כזה ושיש לנו היכולת לדון בשאלה זו בהשתתפותו של האיש הקומפטנטי ביותר בשאלה זו, ד"ר גולדמן.

אין לי צורך להציג אותו לפניכם. הוא חבר האכזקוטיבה הציונית, חבר הנהלת הסוכנות היהודית, ויו"ר הועד האדמיניסטרטיבי של הקונגרס היהודי. הוא היה בשעתו נציגה של ההסתדרות הציונית בג'ניבה ובשנים האחרונות באמריקה. היינו רגילים לפגוש את ד"ר גולדמן בתור איש הקונטיננט האירופי, איש הגולה הגדולה האירופית, עכשיו, אחרי החורבן האיום שקרה בגולה, אנחנו פוגשים את ד"ר גולדמן בתור איש בעל ידיעת המצב בקונטיננט השני, של היהדות השניה, ראשונה במנין ובמספר והחשובה ביותר בעולם לאחר ארץ ישראל, משם נשאר לנו ניר ואיזה תוקף שהוא. אנחנו מקוים לשמוע ממנו כאן סקירה לא רק הקונגרס היהודי אלא על הענינים החשובים ביותר של אמריקה, דרישת שלום מיהדות אמריקה.

לאחר כל מה שקרה ובשעה שהמלחמה עומדת לפני קצה ואנחנו עומדים על מפתן השלום, הרי כל השאלות הללו שנצטברו בזמן מלחמת העמים ובזמן החורבן הגדול, צפות ועולות כעת לפני עם ישראל. ואחריות בענינים אלה חלה על אותם חלקי היהדות שנשארו לפליטה ובראש וראשונה על היהדות הגדולה של אמריקה, על היהדות שבארץ ישראל ועל היהדות שבאנגליה אותם חלקי היהדות שניצלו בדרך פלא ובדרך נס מן ההפיכה ומן החורבן, כדי לקבל עליהם את העול הגדול של שיקומו של עם ישראל, של תקומת עם ישראל, בארצו.

ד"ר גולדמן יספר לנו את הבעיות העקריות של הקונגרס היהודי ואת הבעיות של הועידה שאליה אנו מוזמנים. עלינו יהיה לקבל היום עמדה ולקבוע את המשלחת ואת הרכבה. הענינים האלה נידונו כבר בהנהלת הסוכנות, והיא מייעצת לועד הלאומי להתיחס באופן חיובי לשליחת המשלחת. יחד עם זאת היא מיעצת מתוך

[illegible] מסוימים גם מנימוקים טכניים שהמשלחת בארץ ישראל תהיה מצומצמת אם כי יש לנו רשות לשלוח משלחת יותר גדולה.

אינני יכול לעבור לסדר היום מבלי לציין אותו המצב שבו אנו נמצאים כיום אלה בירושלים ושהוא בא בתוצאה מהמשך הטירור שלא נפסק. אספת הנבחרים הביע לא רק את התנגדותה לטירור את רצונה שיושם קץ למצב הזה. לא יהיה שום דבר חדש אלא דבר מובן מאליו, אם נביע כעת את רצוננו של המוסד החדש הזה שלא רק שיושם קץ לטירור אלא שהמוסדות העליונים ידונו גם בהקדם האפשרי על הצעדים והפעולה שיש לעשות בענין זה. נסתפק כאן בהודעה הזאת. הגיעו הדברים לידי כך שאי אפשר לסבול ולדחות יותר את הפעולה בענין זה. צריך שיגלה רצוננו הגמור והמוחלט של הישוב לשים קץ לכל הדברים האלה ולכל מעשי הטירור החותרים תחתנו והפוגעים בנו, בעתידנו ובהוה שלנו.

הישיבה הזאת נועדה רק לסעיף הועדה באמריקה, לא מפני שאין לנו סעיף יותר חשוב, יש סעיף שאין לדחות אותו והוא הסעיף בדבר הרכב ההנהלה. ההנהלה הקימת היא קימת מפני שחובתה לעמוד על משמרתה כל עוד לא נבחרה אחרת. אבל אין לדחות יותר את השאלה הזאת.

תבענו מאספת הנבחרים את רצוננו שאחר חג הסוכות יתכנס כבר מושב אספת הנבחרים. אולם בראש וראשונה צריכה במשך ימים אחדים אחר חג הסוכות להתכנס ישיבת הועד הלאומי שבה יקבע באופן סופי את הרכב ההנהלה. לצערי לפי הידיעות שהגיעו אלינו מפלגות שונות עוד לא כולן הכינו את ההצעותולכן לא יכולנו להעמיד על הפרק בישיבה זו את שאלת הרכב ההנהלה. אני חושב שזה יהיה גם רצוננו והחלטתו של הועד הלאומי שבישיבה הראשונה שתתכנס בזמן הקרוב ביותר תפתר השאלה של הרכב ההנהלה החדשה כדי שהיא תוכל להכנס בפעולה ללא דחוי, כדי למלא את כל התפקידים המוטלים עליה בשעה זו מטעם הארגון של כנסת ישראל.

- - - - - - - - - - -

השאלה היא אם אנו נוכל להמשיך את הישיבה לשם דיונים נוספים, או לא נוכל לעשות זאת. לדעתי אנו נמצאים בתוך לחץ של זמן. אנו ידענו בזמן שקראנו לישיבה שהזמן יהיה מצומצם ובוודאי היתה לסדר את השאלה שאינה סובלת מטעמים מובנים שום דחוי. הועד הלאומי הוא היחידי וזהו יכול להמשיך את הדיון, אבל אז צריך למצוא את הדרך איך להמשיך את הדיון. לפי מצב העניינים נוכל לשבת מקסימום עד שעה חמש או אולי בלילה. אני לא רוצה אגודות כזאת שנשב בלילה.

בראשית דברי הודעתי שאחת השאלות העיקריות שהועד הלאומי רוצה להעמיד על הפרק מיד אחרי הסכנה היא בחירת הנהלת הועד הלאומי. אנו הלוי"ה בזה בהצעה מצד המפלגות. אנו מדברו, הנהלת הועד הלאומי, לא מנהלת שום מו"מ בענין זה, זה ענין של המפלגות והן צריכות להגיע לברר את השקפותיהן. בינתיים עדיין מו"מ בין המפלגות שלא הגיע עדיין לאותה בורה שהן היינה מוכנות להציע הצעות קונקרטיות. ואם מי שהוא מרגיש את הצורך לדיון בסעיף הזה אזי הנהלת הועד הלאומי מרגישה כזה עוד יותר. אבל בראש וראשונה עומדת היום לדיון והחלטה על הועדה באמריקה.

\- - - - - - - - - - - - (ישיבה שניה מאותו תאריך)

אני פותח את הישיבה הזאת וחלק גדול מהנוכחים פה השתתפו בישיבת הועדה, אני מצמצם את הדברים ואמסור רק את המסקנות. הועדה הזו שמענו את דעתם של כל המפלגות בנוגע לשאלת המשלחת ונתברר שישנם שלשה זרמים. יש זרם המציע להצטמצם ולהסתפק במשלחת של ארבעה חברים, וישנו זרם המציע להרחיב עד כדי 10–11 ויש גם זרם שלישי המחפש דרך בינונית. אולם זאת הצעה מצד שתי מפלגות לדחות את ההחלטה עד לאחר התיעצות פנימית מתוך ידיעת ההצעות שנכנסו, מתוך ידיעת הדברים וההצעה הזו נתקבלה ברוב, יחד עם עוד הצעה אחת שנתקבלה פה אחד הקובעת את עמדת המשלחת. ההצעה של ועדת הסיעות שעמדת אספה"נ היא הקובעת את עמדת המשלחת. ההצעה של ועדת הסיעות הועדה המיוחדת הזו, הועדה המכינה היא שההחלטה הזו תתקבל כאן. וישנה עוד הצעה לכנס מיד את הישיבה השניה של הפלינום, ההצעה השניה באה לאחר אינפורמציה ששמענו מפי ד"ר גולדמן, היינו לכנס את הפלינום כעבור כמה ימים, אבל אחרי בירוריו של ד"ר גולדמן שמענו שהענין הוא דחוף ביותר והביע דעות שזה בין כה מאוחר מאד, ושזה יקח כעשרה ימים עד השגת הרשיון ישנו שאלון של כמה שאלות שעליו צריך לענות

צאא־ולמסור לקונסקול, ככה שאם נדחה את החלטתנו לקבוע זה יהיה מאוחר ואי אפשר לדחות את ההחלטה סופית יותר מאשר ליום ששי ולכן היתה הצעה שביום ששי בשעה 9 בבקר התכנס הועד המכינה ובשעה 11 יתכנס הועה´ל ויחליט בשאלה הזו. זאת היא הצעה ואני מביאה בשם הועדה המכינה ואני מציע לאשר אותה.

- - - - - - - - - -

אני יכול לסכם את הדברים. את זמן קביעת המושב אנו צריכים לכוון לא אחרי סוף אוקטובר, אנו מקוים שד´ר וייצמן יבוא. ברור שבמושב הזה נדון בשני סעיפים: הסעיף הפוליטי ועל הבעיות הישוביות ועל התפקידים של הועה´ל ובכל שאלות הריאורגניזציה הכרוכים בזה. קודם כל נצטרך ליקרוא למליאת הועה´ל תתקבע את סדר היום ואת המרצים. מה שנוגע לשאלת החנוך, מפני שהשאלה הזאת תופסת אותנו אנו מוכרחים לטפל בה. נקוה שנשבע מזעזוע, אם לא - נצטרך, להקדיש תשומת לב מיוחדת לשאלה זו, אני מפחד שעוד בישיבת מליאת הועה´ל, ישנו פה מנהל מחלקת החינוך שבודאי יעזור לנו בישיבת המליאה ובאספת הנבחרים שימסור לנו סיכום של החלטותינו בשאלה זו.

- - - - - - - - - - -

אתם יודעים שהנהלת הועה´ל פנתה אל המורים ודרשה מהם לבטל את החלטת השביתה. הפלינום של הועה´ל יפנה אל המורים, שהיות שהנהלת הועה´ל מטפלת בדבר הזה, והיות והענין הזה הנו במדרגה יכובית חשובה, דורש ממנו לדחות את השביתה לחדש ימים כדי לדון בהמשך הפעולה.

- - - - - - - - - - - - -

אפשר לקבל את כל האינפורמציה. אתם יודעים שהנהלת הועה´ל ישבה על מדורה זו יותר מפעם אחת והיתה פגישה עם מרכז המורים ושם הובאו הדברים. האפס לא נכנס בדרישות של המורים הוא רק מציע את הצעתו לחזק את דרישת הנהלת הועה´ל. היתה דרישה כזו מהנהלת הועה´ל.

- - - - - - - - - - - - - -

<u>י. בן-צבי</u> - אני רוצה רק מלה אחת להגיד, לא לוכוח, אני מוחה נגד כל האשמה שהושמעה כאילו היה פה רצון לפסול את מי שהוא. אני אומר, הודעתו של מר רמז היתה ברורה, והיא, שאינו מגביל את מספר חברי המשלחת. היתה התאמצות ומו"מ בנוגע להצעות אלו ע"י שתהיה הופעה אחידה ומלוכדת, ישובית על בסיס שנראה למצ"ע, שאילו היה בקיום האופוזיציה היה יכול לקבל את הבסיס הזה. מכל מקום אני דוחה את כל האשמה שהיה פה איזה פסול למפרע. היתה כונה לאפשר לכל המפלגות להשתתף במשלחת.

ברצוני להקריא את הודעת הרב אוסטרובסקי שעזב כינתים את הישיבה בה הוא מציע מטעם המזרחי ב"כ במלחת את הרב פישמן.

- - - - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
כ' מר חשון תש"ה 6.11.44

י. בן־צבי – הסעיף הראשון העומד על הפרק הוא הבעיות העומדות לפני כינוס הקונגרס היהודי באמריקה והחלטה בנוגע לפריאוריטי בתוך התושי האפשרויות הסכנות שניתנו אxxxאxxxאxxxאxxxאxxxאxxxאxxx לנו לגבי נסיעת חברי המשלחת שלנו.

ישיבה שניה, הערב, תהיה מוקדשת לבחירת ההנהלה ובין שתי הישיבות תהיינה התיעצות בין סיעתית.

- - - - - - - - - - -

הנהלת הועד הלאומי טפלה כל הזמן באופן אינטנסיבי מאד בשאלת החנוך ובשאלת שביתת המורים. היא לא הזניחה את הענין הזה. אולם יש עוד גורמים בחנוך, גורמים הנושאים בעול החנוך הן באופן תקציבי, מבחינת ההשתתפות בתקציב, והן מהצד החוקי בתור נותני העבודה החוקיים של החנוך. ואלה הם שני גורמים: עירית תל אביב וחבר המועצות, ויש ארגון מיוחד, ועד מנהל, ששם מתבטאת השותפות הזאת. כאן היה צורך בפעולה מיוחדת, לא רק מפני שהם גורמים בחנוך, אלא גם מפני שהגורם הזה הקיים במציאות חסר בקבוררום הזה, מפני סבה זו או אחרת הוא איננו מיוצג כאן לגמרי או מיוצג באופן חלש מאד, משום כך היה צורך ממשי ומעשי לקחת אתם פעולה נפרדת וליצור מעין חזית משותפת, מאוחדת ומלוכדת. ועד לאומי הוא ועד לאומי, ויש לו דעה סוברנית במה שנוגע לועד הלאומי, ועל החנוך בודאי ובודאי. אבל יש גם הגורמים שהזכרתי.
דבר שני: היה בינתים מו"מ עם הממשלה בכל השאלות הללו.
דבר שלישי – והוא דבר ארעי – שאנחנו נמצאים באמצע הבחירות להנהלת הועד הלאומי, ואנחנו מקוים היום לסיים את הפרק הזה ולבחור בהנהלת הועד הלאומי. משום זה יש גם הצעה כי הנהלת הועד הלאומי אשר תיבחר הערב, תשאר כאן מחר בבקר והיא תקבל לא רק את האינפורמציה, אלא גם תקבל עליה את החובה לטפל הלאה בענין זה יחד עם אותן השותפים והגורמים המשתתפים בחנוך, ועוד: מחר צריך להתכנס הפורום הידוע המטפל באופן קונסטיטוציוני ופרמננטי בעניני החנוך, והוא יוכל להביא לידי גמר או לידי בירור סופי את הענין בינינו ובין המורים.

אשר לשאלה ולדרישה לספוע כאן אינפורמציה, אין לי שום התנגדות לזה. נפנה לד״ר סולוביצ׳יק ונבקש שימסור אינפורמציה לאחר שנגמור את הסעיף הראשון. נשמע את האינפורמציה ונמסור את הביצוע להנהלה החדשה של הועד הלאומי. אם יהיה צורך באיזה צעדים ממשיים ההולכים כישיבת הועד הלאומי, אשר תצטרך ההנהלה לכנס באופן דחוף את ישיבת המליאה של הועה״ל לענין שהיתת המורים. בכל אופן אוכל לומר בפה מלא כי ההנהלה לא הזניחה אף יום אחד מבלי לטפל בכל הבעיות הללו ובכל ההצעות שהיו.

ב) באשר לענינים הפוליטיים: אין מעניבות אותי ידיעות שרבות המופיעות בעתונות בקשר עם אכרהסס. אבל השאלה עצמה קשורה עם אותה הבעיה הפוליטית שבשבילה החלטנו לכנס מושב של אספ״נ בסוף אוקטובר מיד עם בואו של ד״ר ויצמן לארץ ישראל. אנחנו אמנם כבר בחודש נובמבר, אבל ההחלטה על כנוס אספה״נ בעינה עומדת. הגשמתה נתאחרה מפני שכמה ענינים נתאחרו. הענין הזה קשור עם הענין הפוליטי הגדול, עם שאלת המדינה העברית. היה פרסום בענין זה מטעם הסוכנות היהודית. והאם יש סמכות יותר עליונה לכך מאשר הסוכנות? לועד הלאומי אין בענין זה ידיעות אחרות מאשר לסוכנות.

ג) אשר לבעיות הקשורות עם הכנוס היהודי העולמי, ירצה עליהן ד״ר לנדואר.

לפני נסיעתם של ד״ר יוסף וד״ר גולדמן היתה ישיבה של ההנהלה עם ד״ר לנדואר, ושם נסינו לברר את הבעיות ואת הענינים העומדים על הפרק בכנוס היהודי העולמי. לא נמצאו חלוקי דעות בינינו בשום נקודה חשובה, אם כי בדרך כלל יש חלוקי דעות בין חברי ההנהלה.

- - - - - - - - - - -

יש לראות את הועידה הזאת העומדת להתכנס באמריקה בועידה מיוחדה ואין לראות בה לא חזרה ולא תחליף לקונגרס ציוני. יש לה ענין מיוחד. ואף על פי כן ברור הדבר, שהיא תצטרך לא להתרוכז אבל לקבוע את יחסה בנוגע לשאלות. אבל היום לא נדבר על זה, כי קודם לכל החלטנו שעוד תהיה לנו הזדמנות לדבר. שנית ישנה עבודה. גם אני לא אדבר על השאלה הגדולה, על שיקומו של עם ישראל ועל המדינה היהודית. אדבר על הועידה הזאת בתור ועידה מיוחדת שהיא באה להשלים את הקונגרס הציוני.

צויינו כאן שלשה דברים: יש דינים נפשות ודינים מסובכות ועניני זכויות הכלל, זכויות עם ישראל.

על דיני נפשות לא אדבר כאן, כי אלה הן ההביעות שיש לנו (ויש ל-150 הצירים שהתאספו שם). אין פה שום דבר מיוחד למסלחת הארץ ישראלית להדש. בתור יהודים יש לנו הרבה לדבר הן על דיני הנפשות והן על דיני הממונות. אין כזה הבדל בינינו ובין יהודים אחרים שבאו להבוע את ההביעה הזאת. אבל יש דבר אחד שאנחנו צריכים להרגיש אותו יותר, אם כי היא דריקה ציונית יהודית מובהקת.

מהיום שהוקמה הבמה של הקונגרס הציוני, מהיום שהרצל הקים את הקונגרס הציוני, הכריז שלמרות שאיננו מדינה, אנחנו הננו הרקע של מדינה, מדינה בפוטנציה, ויש כבר רפרזנטציה ויש אלמנטים של מדינה, הוא התחיל לצבור את האלמנטים של המדינה העתידה, והוא הכריז שעם ישראל הוא עם שיש לו תביעות; עם לשם רפרזנטציה, עם לשם דלגציה ותביעות ועם כזמן האסון. עכשיו הגיעה השעה לבדוק את הנשק הזה ולהכריז שהוא עם לגבי אסון שכזה. אנחנו צריכים להופיע בתור עם לגבי האסון. ואין הדבר פשוט כ״כ. בשעה שאנחנו באים לרשת את יהודי הגולה, אז הידידים הכי טובים שלנו, כמו בנש, אומרים: בודאי מגיע הכל ליהודים הצ׳כים בתור צ׳כים בצבורות צ׳כיים ובודאי מגיע ליהודים הפולנים בתור פולנים בצבורות פולניים. אולם אנחנו צריכים להגיד שמגיע לנו בצבורות יהודיים. יקפחו אותנו וישדדו אותנו ויתנו לנו רק חלק מהמגיע לנו, אבל הצבור צריך להיות יהודי. הצבור הזה צריך להיות מכוון לדבר מסוים. אין זה צריך להיות צבור של עם ישראל שיישמך על פני כל העולם, מין פרזנ שכזה, אלא צבור שיש לו כיוון מסויים.

עלינו להגיעוד דבר אחד, שמלבד הזכויות הכלליות והרבנן הטוב יש מציאות כזאת, ושמה ארץ ישראל, ושהארץ הזאת היא היחידה שבה יש ליורש היהודי אאאאא רצון ונכונות ויכולת לומר גלויות שהוא מוכן לקבל את יהודי הגולה. יהודי אמריקה אינם יכולים לומר זאת, כי הם אינם בעלי הבתים על אמריקה. יש שם בעל בית אחר. הם הרדיב לגורלם, ו-5 מליון יהודי אמריקה לא יגידו דבר שלא ינעם או שיהיה לסורה רוחם של 150 מליון אחרים. וחצי מיליון היהודים

בארץ ישראל יכולים לאומיצים להגיד דבר שנוגע להם אם כי זה אולי אינני יודע להגיד בדיוק. אולי זה מזלזל אנשים החיים כאן ושאינם יהודים, אלא ערבים

זהו אולי היחוד היחיד בעולם שיכול להגיד ורוצה להגיד שאנחנו מוכנים לעשות דבר מה בשביל זה, כשביל שהארץ הזאת תשמש אותו המקור אשר לשם יכוון הצבור הלאומי. אנחנו יורשי המתים, אנחנו יורשי הכלל היהודי, ויש לנו מקום לאן לכוון את היכולת ואת האפשרויות, ואנחנו רוצים ומוכנים להקריב לשם כך קרבנות. (בארצות אחרות אומרים ליהודים: אתם אינכם בעלי הבתים, אתם אינכם יכולים לבחור את הארץ. יש מי שמתנגד ויש מי שחושב או עצור זכאי להתנגד. כאן יש לנו הרצון והזכות לומר אחרת, ויש 600.000 איש הרוצים בזה.) אני חושב שזהו אולי הדבר העיקרי שיש להגיד, שיש להקים צבור שלא היה קיים אחרי האינקביזיציה, לאחר גרוש ספרד. הם רצחו והם ירשו. עם ישראל לא דרש ולא יכול היה לדרוש. אחרי גזרות ת"ח, ימי חמלניצקי, ההיידמקים – הם רצחו והם ירשו. לאחר מה שקרה באוקראינה בזמן פטליורה בסוף המלחמה הקודמת – הרוצחים ירשו. גם הפעם הרוצחים ירשו. אבל אנחנו תובעים שחלק יועבר כי צרי דרך צבור כזה וכזה. ענין הילדים מופיע כאן בתור הדבר הכי בולט. זוהי הירושה החיה, אבל יש גם הירושה שאינה חיה.

אני רוצה להצטרף לדעה שהמולדת קודמת לכל צורה אחרת של שיקום ושל הצלה. וגם כאן אפשר להביא עובדות, ולא רק דברים – אם יבואו שליחינו מזויינים עם קצת חומר. מה היה עם 600.000 יהודי גרמניה? מהם מתו, מהם נהרגו, מהם גורשו, מהם נפזרו לכל הארצות, ומהם נקלטו 70.000 או 80.000 במקום אחד, ושהו ארץ ישראל. אולי יש ארצות שבאו לשם יותר, אם כי אני מסופק בזאת. אבל יש רק ארץ אחת שבה הם הופיעו בתור גוף ושיש להם הרשות לדרוש את ירושת יהודי גרמניה – להם ולא לאחרים, ולדרוש שיעבירו אותה לארץ ישראל. ואותה הזכות ישנה ליהודים מארצות אחרות ששרידים מהם ניצלו והגיעו לארץ ישראל. הם אמנם רק שרידים, אבל יש להם כתובת ויש להם רקע ויש להם עתיד יותר מאשר אלה שנפוצו. אם כן אין זה רק ענין של תיאוריה. חובתנו להביא את הדברים האלה לועדה ולדרוש מיהודי אמריקה למלא את חובתם בנידון זה.

את דברי הפרוטוקול הזה יש לנסח ואולי גם להדפיס בתור חוברת ולמסור בצידה למשלחת, או שנמסור להנהלה החדשה לעשות זאת אם נעשה זאת - תהיה תוצאה טובה ויצא דבר מה מישיבה זו.

---- - - -   - - - -

עכשיו אנו עוברים לענין המשלחת. בנוגע למשלחת אני צריך לספר דברים ידועים הישב. לפני יומים הגיעה הידיעה שהשיגו רק שני מקומות באוירון. בינתיים אחד מחברי המשלחת, ד״ר יוסף הסתדר ונסע מחוץ לחשבון הזה וכמו כן הודיעו שגם חבר מהשומר הצעיר יש לו היכולת להשיג מקום נסיעה שלא ע״י הועה״ל. נשארו לנו שני המקומות שקבלנו בינתיים ואנו רצינו לא לעכב ולהחליט על הדבר הזה ואפשר היה להחליט באופן אוביקטיבי לפי סימן פשוט, היות וכולנו אישרנו את כל המשלחת אפשר היה לקבוע את האנשים בהתחשב עם המשקל המספרי של הסיעות, כי סודר אחר אין לנו ואת זאת יכלה לעשות ההנהלה הקיימת שהיא נאמנה לטפל בשכיתת המוריב היא גם נאמנה שלא תטפל בחלוקת שני המקומות. מקום קבלנו על כך התנגדות וצריך להגיד שבמכתב נזרקו אשמות נגד ההנהלה שהיא כלל לא רשאית לטפל בזה ולכן חשבנו שעלינו לחכות עד הועה״ל. בינתיים נדחתה הועידה וע״י זה רוח לנו במקצת כי במשך הזמן הזה אפשר יהיה למצוא עוד מקומות באוירונים או בים.

לפי הבדיקה הפשוטה של המספרים במקום הראשון עומדת עליה חדשה ובמקום השני הפועל המזרחי ולפי זה ישנה הצעה למסור את זכות הקדימה לשתי הרשימות הללו ויחד עם זה לדאוג לשאר הסיעות בכדי להשיג להם את הפריוריטי, אם אפשר באוירון ואם יתברר שעד הסוף אי אפשר יהיה לסדור את הדבר אזי נצטרך להשלים את המספר על ידי חברים הנמצאים באמריקה, אבל ברגע אפשר לדחות עוד את הדיון על כך לשבועיים שלשה. זאת היא ההצעה המובאת לפני המליאה ועליה לקבל על זה החלטה.

- - - - - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

כ"ז חשון תש"ה 13.11.44

י. בן-צבי – הסעיף היחיד שעומד היום על הפרק הוא: בחירת הנהלה. חשבנו שנוכל היום לפתוח את הישיבה שהיתה צריכה להתקיים ב-10 בבוקר בזמן ולגמור בזמן, אולם הדבר לא יצא לפועל. כעת כבר השעה 12 ובכ"ז לא נוכל להתחיל את הישיבה היות שיש לי הודעה מטעם סיעות אחדות שמנהלות מו"מ על הרכב ההנהלה והם יוכלו להביא את הצעותיהן, כפי שמסרו לי, רק בשלש. עכשיו יש להפסיק את הישיבה עד שלש. לא רציתי לעשות את זה באופן אוטומטי אלא לפי החלטת הישיבה הזאת.

- - - - - - - - - - - - -

אני חושב שזאת תהיה הפעם האחרונה לאחורים כאלה. ואם אתה טוען (לאידלסון) שהמיד צריך לפתח את הישיבה בזמן מה שלא יקרה, עלי לציין כי אני הייתי פה בזמן אולם החברים לא היו. ואשר לשביתת המורים עלי למסור לך כי הנהלת הועד הלאומי שהיתה קימת לא החסירה אף יום אחד שלא תטפל יחד עם שאר הגורמים בענין השביתה ושום הצעה לא באה מצד המורים עד כה. אם כי שמעתי שכרגע נדונה הצעה מסוימת מצד הועד הלאומי אין שום הצעה ושום דבר לא נשתנה. כרגע שתבואנה הצעות אנחנו מיד נדון מהצד השכני. גם ענין הנסיעה שלכם יסודר. לבסוף אני רוצה לשאול דבר שלא עומד על הפרק. פנו אלי משלחת של הורים מהועד המרכזי ורוצים שנקבל אותם. אמרתי להם שהדבר הזה עומד מחוץ לסמכותו של הועד הלאומי הבטחתי להם למסור את הדבר לפלינום אם רוצים לשמוע אותה.

- - - - - - - - - - - -

לפתיחת הישיבה הזאת, שהיא הישיבה הראשונה אחרי רצח הלורד מוין, קדם שנעבור אל הצד המעשי, אני רוצה להביע עוד פעם את הזדעזעותו הקשה שלהישוב לרגלי הרצח המתועב הזה ואת השתתפותו בצער האומה הבריטית על האסון הזה. האסון הזה פגע בנו פגיעה קשה מאד, בנו יותר אם כי נהרג לורד בריטי ונציגה של אנגליה. כפי שכבר מסרנו שלחנו מלגרמה המביעה בשם הישוב את רגשי הזדעזעותנו ואת התנגדותנו לכל מין הטירור הזה. במקרה זה קבענו את עמדתנו

שבוע לפני זה על החלטה תקיפה מצד הישוב ונציגיו לעקור מן השורש את המשטר הזה ולהתקומם בכל כוחותינו נגד שלטון הטרור.

אני חושב בזה להפנות את אנשי הישוב לזה שאנו מחויבים להגן על הקרבנות של הטירור ושל הסחיטה אשר פשטה בארץ ומחובתו האזרחית והצבורית של כל אחד במקרה זה להלחם בהם. יש לפנות אל הרשויות המקומיות ואל הקהלות ואל אישים נאמנים שהם יאפשרו הגנה נמרצה נגד כל מעשי טירור ונגד סחיטה בפנים. זה יהיה צא הצעד הראשון שהישוב יעשה בכדי להשתחרר מאותם הכבלים ששם עליו הטירור ברחוב היהודי.

- - - - - - - - - - - - -

ברור שבמקרים כאלה היה צורך לפעול מיד או לא. אנחנו ישבנו פה ביום הרצח ולא נודע לנו אם הוא מת. היה פה מקום מיד להוציא גלוי דעת אולא. על זה לא פעם שמענו. היה מקום לשמוע את עמדת הנהלת הועד הלאומי יחד עם הסרכבנות שהופיעה והרגישה שזהו צו השעה. לא היתה לנו שום התנגדות עד כה. והנני פונה בפעם השלישית לעתונות שהדבר הזה לא לפרסום. ובזה אני רוצה לעבור לסדר היום - לענין הבחירות.

- - - - - - - - - - - - -

התוכחנו שבועות אחדים, ישבנו בסיעות בין מפלגתיות והיתה החלטה ברוב דעות שתהיה הנהלה בת 11 חברים ולא יותר. אח"כ בא תיקון שנתן את האפשרות לצרף עוד שני חברים בזכות של דעה מיעצת. אם היו בוחרים בהנהלה בת 18 חברים היה אז יותר מקום לדבר על זה, אולם את ההצעה הזאת דחו. ובתוך המספר המצומצם לא מצאו אפשרות יותר לצרף. הנהלת הועד הלאומי לפי החוק נבחרת לשנה ולא ל-4 שנים. עכשיו אי אפשר לשנות את החלטתנו והדברים רשומים. כן גם לך, אדון שביב, הכל נקבע לפי מספר הבוחרים באופן פרופורציונלי. בהנהלה היתה התחשבות ונתנו זכות מיעצת לעוד שני אנשים. הדברים אינם ולא יהיו בסוד.

- - - - - - - - - - - - -

פה מתוכחים על שני נאומים מבלי שאני יודע על מה שנואמים. אילו היו חברי הועד הלאומי מוסרים לי הייתי אומר את המלים: "העובדה שנכנסים להנהלה קואליציונית אינה אומרת שמהוים מפלגה אחת ומאוחדת כי אם כל אחת בזכויותיה". הייתי אומר למרות כל זה יש צורך בגוף אחד קואליציוני שזה נקרא בסיס המורחבהזה. לצערנו חסרים אלמנטים. הייתי מציע להפסיק את הויכוח ולהצביע.

- - - - - - - - - - - -

בטרם שנסיים את ההצעה, את האינטרפלציה, ירשו לי חברי הועד הלאומי, להביע בשם ההנהלה הקודמת שיוצאת כבר את רגשי הוקרתנו לחברנו מר אליהו ברלין, אשר עמד אתנו משך 13 שנה במערכה.

אני חושב בזה משותפים לא רק חברי ההנהלה אלא גם חברי הועד הלאומי שיש לנו הכבוד לראות בקרבנו את מר ברלין, לרגלי מבות אשר ידועות לנו צוסכסה ההנהלה לגמרי ומר ברלין נשאר חבר הועד הלאומי ולא נכנס להנהלה. אני רוצה לקוות שאנחנו נהנה גם להבא מעזרתו המסמכת בעבודת הועד הלאומי ואנחנו עוד נראה אותו בעבודה מעשית ואחראית של הועד הלאומי.

אני מאחל לו בריאות ומאחל לו גם להבא עבודה פעילה על מספר בנין הישוב והציונות כשם שעשה כל ימיו. ואנחנו שמחים לראותו בקרבנו כאחד מהצירים אשר לא נס לחו ולא פג טעמו ואנחנו נשאר קולגיום בעבודה. אני מאחל לו בריאות אני חושב בשם כולכם ברור. ואנחנו נתכנס לישיבת ההנהלה בהקדם האפשרי ונבקש את חברי ההנהלה הקודמת לעזור לנו בסדור העינינים שדרושים להנהלה החדשה נהנה מעזרתה.

- - - - - - - - - -

עלי להודיע שאחרי גמר הסעיף הזה אבקש מחברי ההנהלה להשאר כאן איזה רגעים כדי לקבוע את הישיבה הראשונה, אם אפשר היה לקבוע אותה בהקדם האפשרי, גם בשביל אותה השאלה שהתכוונת (לאידלסון) שאתה רוצה לעורר. יש לפנינו הצעה מסוימת של גולומב.

- - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

ט' טבת תש"ה 25.12.44

<u>י. בן-צבי</u> – רבותי, אני פותח את ישיבת המליאה. אנחנו נקדים את הדיון על שאלת החייל והטפול במשפחת החייל והנמסר לפה"צ ואח"כ נדון על החנוך, כמו כן תבוא הודעה על חלוקת התפקידים של ההנהלה. לפני שנגש לסדר היום הרשום אצלנו נקדים מלים אחדות על ענין דחוף. זהו ענין של פסקי דין האחרונים נגד אנשי הבטחון. על זה ירצה לנו מר גולומב. מלבד זה יש עוד סעיף אחד והוא עבודות בשבת במסילה.

- - - - - - - - - - - - -

השאלה הזאת הובאה לפני הפלינום מפני דחיפותה ומפני האופי המיוחד שיש בה. דוקא בזמן שכל הישוב מתנגד נגד הטירור, דוקא בזמן כזה צריך להבליט את הערך של הבטחון ושל ההגנה. אולם הממשלה עושה את ההיפך וכאילו מטשטשת את ההבדלים בין הטירור ובין הישוב. הנהלת הועד הלאומי החליטה לאחוז בצעדים ובינתיים בא הפלינום. לפי דעתי יש לאשר את ההצעה של מר גולומב והיא כפי שמעתם לשלוח משלחת. אפשר את זה לנסח עוד בצורה זו או אחרת.

- - - - - - - - - - - - -

הנהלת הועד הלאומי תצטרך לנסח את הדברים. אם נחליט למסור את הדברים בכתב על אחת כמה וכמה נצטרך לנסח. יהיה עוד מקום לדיון על פרטים בהנהלת הועד הלאומי. סו"ס משתתפים בהנהלת נציגי כל הזרמים. הנהלת הועד הלאומי תצטרך להתכנס בהקדם ותצטרך לעבד את הצורה. לכן נדמה לי שאפשר כעת לקבל את הצעת ההנהלה.

- - - - - - - - - - - -

אני חושב שזכתי להביא את הכרתנו לחבר פרלסון על העבודה האחראית והחשובה מאד שהוא עומד בראש הועדה הזו לטפול במשפחת החייל. והביא אותה לידי כך. ההרצאה שלו בעצמה מדברת על ההשגים שהושגו עד כה. כמו כן מביעים אנו את תודתנו לד"ר מ. סימון, שגם בזמנו של מר מ. סמילנסקי וגם אחרי זה ממשיך לעמוד בראש המפעל. אנו בטוחים שיתן לנו את עזרתו המלאה גם להבא.

אבל ברור שנצטרך להשקיע כוחות מצד הנהלת הועד הלאומי לדבר שיטה הזה, הטפול בחייל המשוחרר שהוא מצד הקצבים יותר קטן, אבל מצד של הטפול והיחסי בטפול אולי לא יותר קל אלא יותר קשה. עד כמה שהיגה לי הדריה לענין הזה, לפעמים השתתפתי גם בישיבות בנוגע לממשלה, ידעתי שהענין הזה הוא יותר קשה. כי יש לטפל באנשים שבאו מהמערכה, שהמשך הזמנים האלה קבעו את מלחמת היום הרשה הזאת ושמחוץ לקסרקטין לא יודעים מדאגה ורגילים שהסרג'נט מיג'ור והקורפורל ידאג להם, וכשהם יוצאים מטה עליהם לטפל בעצמם.

עכשיו אנו נשמע את ההרצאה השניה של חבר ההנהלה, החבר ניר, שהוא יחד עם זה מועמד מטעם ההנהלה לטפל בשאלה זו ולעמוד בראש הועדה הזאת יחד עם בא"כ הסוכנות הד"ר סימון.

- - - - - - - - - - - - -

שמענו את ההרצאות, נעבור לויכוחים שיהיו בשתי ההרצאות. ישנה הצעה לעשות הפסקה. ישנה הצעה נוספת, שבכדי להמנע מישיבת לילה האנו את הישיבה השניה נקדיש לויכוחים על השאלות הללו, על משפחת החייל והחייל המשוחרר ואת שאלה החנוך נדחה לישיבה שניה. שם הם עוד לא לגמרי מוכנים עם ההצעות. ישיבת ועדת החנוך היתה צריכה להיות אתמול והיא נתקיימה רק היום והם כנראה עוד לא מוכנים.

- - - - - - - - - - - - -

אני רוצה להודות על הבשורה הזאת ואני רואה בזה ענין של כבוד. אני רואה בזה הכרה לעבודה הקודמת והכרה אמון ורצון להמשיך את העבודה. אני רואה בהחלטה אשר באה לדבר חלוקה התפקידים של נשיא ושל יו"ר רצון להגביר את כוח העבודה מתוך אמונה זו שיש בזה רצון להגביר את הפעולה של ההנהלה ושל הועד הלאומי אני מביע את תקותי שעבודתנו, עבודת הארגון הזה אחראי גם באספת הנבחרים וגם בבוחרים ותעודתו של הארגון האכזקוטיבי, ההנהלה, תחוזק ע"י כוחות חדשים אשר הבוחרים נתנו. ע"י הכוחות החדשים של הנבחרים נוכל להגביר את עבודת כנ"ל. ברגע זה חפצתי להסתפק בזה ואמין שתהיה לנו עוד יכולת בישיבות הבאות לדון באופן יותר מפורט לדון על עבודות הנהלת הועד הלאומי ועל עבודות הארגון החדש שנבחר על ידינו.

- - - - - - - - - - - - - - - -

רציתי למסור הערות אחרות. איני יודע אם נחליט או נעמיד להצבעה את שאלת הריכוז. בכל זאת עלי לאמר למה לקיים אותם כמו שנוצרו מחלקות נפרדות, הנה יש להן סטטוס מיוחד לגבי הממשלה. היקף של התקציב אחר. בנוגע למשפחת החיל אין הפליה גדולה. הם מבדילים בין חיל אנגלי שנשלח לחו"ל ובין מקומי. יש נכונות מצד הממשלה לטפל בשאלה.

כממשלה השיבו כי יש זכות בכורה לעבודה לחייל המשוחרר, מה שאין כן בנוגע למשפחה. גם באנגליה אין דואגים למשפחה. ואינם יודעים למה אין דואגים להורים באנגליה. יש גם סבה פנימית, ענין המשפחה יגמר עם גמר המלחמה, ענין החילים המשתחררים ימשך יותר זמן. מי כעת מתחרר חולה ונכה. זוהי בעיה קשה אם המשפחה דורשת אין דאגה. בסוף המלחמה מספר הנכים יהיה יותר קטן ביחס.

ענין הסגבית צריך להסתגל לצרכי הישוב. עלינו לדאוג לכל החילים בלי יוצא מן הכלל. עלינו למסוך את הכוחות ולהטיל עליהם חובות. הטובה לנו השתתפותה שלהסוכנות, כי הגיוס הוא של הישוב ועם ישראל. אין על הישוב לקבל אחריות יחידה, והסוכנות צריכה לדאוג גם למשפחה וגם לחייל המשוחרר. על הועד הלאומי לדאוג גם לעתיד החיילים: התישבות ושיכון וזה דורש תקון.

- - - - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

כ"ד בסיון תש"ה 5.6.45

<u>י. בן-צבי</u> - שמענו כאן מפי אליהו לא רק אינפורמציה מאלפת, אלא מוסמכת. עד כמה שאני זוכר לא הקדשנו במליאות של הועד הלאומי, גם בשנים הקודמות, לעתים קרובות ישיבה לענינים אלה. ומשום זה אני דוקא חולק על דעתו של אליהו שאמר שצריך היה לסדר לאו דוקא ישיבה סגורה. אני אומר שנחוצה דוקא ישיבה כזו, שבה מתיחדים לענין זה ואפשר לדבר עליו בגלוי. ועוד דבר, אני בטוח כי כולנו מאוחדים לפחות בדבר אחד, בזה שיש צורך להתכונן באופן מוגבר בשלבי המלחמה, לרגלי כל הסיבוכים הפוליטיים ולרגל מה שמתרחש בסוריה ובלבנון ולרגל כל האינפורמציה שישנה. אולם דוקא משום זה טוב שעשינו ישיבה סגורה. שמעתי את דברי חברנו סנה ביום הנצחון ולא גרסתי שהדברים האלה היו צריכים להאמר בדלתיים פתוחות. דוקא מפני שהמצב הוא יותר מדי אחראי, היה טוב אילו היה חוסך את דבריו לישיבה זו או לדיון במוסד אחר ושם אפשר היה לדבר מתוך גילוי לב. גם השאלות שנשאלו כאן הוכיחו שטוב שהישיבה אינה פתוחה. פה נשאלו שאלות בדבר הערכת כוחם שלהערבים. טוב שנדבר על כך בינינו. היה גם נסיון להעריך מה הם הכוחות שיש לנו, הנה יש כעת ישיבה של 4-5 מדינות ערביות במצרים; הן מייצגות כ-30 מליון תושבים, אינני יודע כמה צבא יש להם, בכל אופן הם עושים את ישיבותיהם סגורות.

מסכים אני לדברי אליהו, שאם נאמץ את כוחותינו, אין לנו לחשוש שמא יוכלו ערביי ארץ ישראל להכריע אותנו. אבל לא הייתי אומר זאת כ"כ בבטחון שנוכל להתמודד אתם, אם יש 30 מליון ערבים מסביב. אילו היו משאירים אותנו לבדנו, היינו יכולים לעמוד נגד הבידואים והפלחים וכו' שבארץ, אולם לא אם יצטרפו אליהם המדינות השכנות.

כמה מלים בנוגע לטירור. גם אני חושב שהענין הוא קצת יותר רציני. אינני חולק על העובדות, אליהו יודע אותן יותר ממני. אבל הערכה יש לכל אחד ואחד. הערכתי היא, שהסכנה של לח"י ואצ"ל היא בעצם קיומם, בזה שהם סוברניים לגבי הישוב, לגבי שלטונות ההגנה שלנו, שהם לא מתחשבים אתם, שהם כופרים בסמכותנו ושהם קובעים בעצמם מה שהם קובעים. הנה קראנו באיזה עתון על

פעולה לגמרי אחרת מצד קבוצה הקרובה להם, קבוצת פיטר ברגסון.הקבוצה שלחה טלגרמה למצרים או לליגה הערבית וברכה אותם. הדבר הזה אינו פחות מסוכן ממעשים אחרים שהם עושים. הם מחליטים מתי צריך לברך את מי צריכים לברך. איש מהמוסדות אינו מחליט על כך, הם קובעים שהליגה הערבית זהו דבר טוב והם מברכים אותה. הם עושים זאת מפני שאין איש שימנע בעאדם. או שהרוגים הקרובים להם מחליטים שצריך להרוג את לורד מוין או איזה יהודי או איזה ערבי. הסכנה היא בעצם קיומם, הסכנה היא בזה שאין די תגובה מצדנו נגדם.

מדוע היה הנחשול הראשון של פעולותיהם בערב האחד באפריל 1944? כי אז הישוב אמר באופן פופולרי, שבאחד באפריל יתגשם דבר מה, כי זהו "הארצי"ט" לספר הלבן. זה נתן להם אומץ לב להתחיל בפעולת הטירור. כעת היה מין תאריך פטאלי אחר, הנה ועידת סן פרנציסקו, האם תתן ליהודים מדינה או לא. לא נתנו ליהודים מדינה, עכשיו הגיע הזמן להתחיל בטירור. אם כי איש לא אמר ליהודים שידונו שם בשאלות כאלה. עכשיו שרתוק מסביר את הדברים האלה. טוב שהוא מסביר אותם, אבל באופן פופולרי למרות כל ההצהרות של הציונים ושל הממשלות השכו שבסן פרנציסקו יהיה דבר מה. לא היה שם דבר מה, ועוד פעם התחילה תסיסה. הם נשענו על האהדה שישנה בקרב הבלתי טירוריסטים. יש צורך בפעולה נמרצת בשטח זה.

הגיעה השעה לחזק ולהגביר שוב את אותה הפעולה הפנימית שהזכיר את י.ר. אני יודע אמנם שיש הרבה מוקשים לא מצד אלה היושבים בחדר זה, מוקשים בדרך פעולת הועדה או פעולת הבטחון המוגברת, אבל צריך להתגבר גם על זה. ואם המצב הוא כ"כ רציני, לא צריך להסתפק רק בויכוחים, אלא צריך באמת להגביר את ההכנות הרציניות. יש ענין כופר הישוב שהזכיר אליהו ויש התביעה והדרישה שהמוסדות יגשו באופן אקטיבי יותר לאותה הפעולה שמשום מה נפסקה בחדשים האחרונים.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

ט' תמוז תש"ה 27.6.45

י. בן-צבי - בראשית הישיבה הזאת אני אזכיר את שם הרבנו, חבר הועד הלאומי וחבר ההנהלה, אליהו גולומב, אשר עוד לפני שלשה שבועות שמענו כאן את דבריו, את הרצאתו על השאלה שהיא השאלה המרכזית של הישוב שהוא בה היה האישיות המרכזית, שאלת ההגנה והבטחון, ולא ידענו שזאת היא הרצאת הפרדה. פתאום נלקח מאתנו, בדמי ימיו. מסירותו, עצתו, פעליו, חיים נגד עינינו תמיד וזכר מעשיו יעמוד לעד.

השתתפותנו שלוחה למשפחתו, להסתדרות העובדים.

עוד ירשה לי כאן להזכיר שני שמות שהלכו ללא עת, את ד"ר קרוינקר ממערב אירופה ואת אהרן רבינוביץ מרוסיה. זכרם שמור אתנו לנצח.

רבותי, הישיבה הזאת נקראה בשביל סעיף אחד אשר התחלנו לדון בו בישיבה הקודמת וזהו בענין הפעולה הארגונית, התקציבית והישובית לקראת שובם של החיילים. שמענו הרצאה רחבה ומקיפה בפעם הקודמת מאת גוריון. בינתיים נמשכו הבירורים והדיונים בין חברי הנהלת הועד הלאומי ובין הנהלת הסוכנות על דבר הצורה הסידורית, הצורה הארגונית, אנו נשמע כאת מפי חבר ההנהלה יותר פרטים על הודות התכניות וההצעות של הארגון המונחות לפנינו. דבר אחד ברור לנו, הענינים אינם סובלים דחוי. החיילים, לפי סדר השחרור, לא ישוחררו בבת אחת, אבל ההתחלה היא כעת וזה ילך בקצב מסוים של 500-600 איש להדש וכנראה שזה יגדל. מכל מקום אין להניח שהדבר זה מותר לדחות אותו לזמן רב. עד אוקטובר אנו רוצים לראות את המוסד הזה מוקם לקראת החיילים. על הפרטים ימסור הח' ניר.

- - - - - - - - - - -

הח' צילינג הציע הצעה שאני חושב לעצם הענין לא יהיה מי שהוא שמתנגד לזה, אבל דבריו יכולים להשאיר רושם לא נכון אם לא אתן ביאורים קצרים. בישיבה הקודמת הוחלט להעמיד על הפרק את שאלת החנוך כסעיף ראשון, אבל בינתיים קרו, דברים אחרים. הדבר האחד: המערכה שלנו עם הממשלה בעניני ועדת קרוסבי. המערכה הזאת לא נגמרה עד היום והידיעה שבאה בנידון זה בעתונות לא היתה מדויקת, כי ד"ר סולוביצ'יק במליאה הקודמת לא אמר שיש מצד

הממשלה החלטה שלילית, אלא אמר שהממשלה עוד לא אישרה את זאת ויש לנו עדיין מערכה בנידון זה. ובינתיים עד שהמערכה הזאת לא נגמרה קרה דבר מה מוזר מאד, ישנה איזו תביעה מצד מורים בתל אביב ועירית תל אביב את הדרישה הזאת בחרה לפתור בדרך של שביתה. ביום השני היתה ישיבה עם מרכז המורים בנידון זה וביקשנו לדחות את זה ולנסות לפתור את זה לא על ידי שביתה. באותה הישיבה בשם המרכז הופיע הסניף של המורים בתל אביב. כפי שהיום נודע לי דחו לשני ימים את השביתה. את כל זה יש לספר כדי שלא תשאר איזו טענה שהיא על מנהל החנוך למה שהוא נסע. הוא מטפל בענין יותר רציני מאשר דיונים, הוא מטפל בענין שיכול לשים לעל את כל המערכה שלנו נגד הממשלה בענין ועדת קרוסבי. כי אם בינתיים תהיה שביתה זה עלול להכשיל.

מה שנוגע לעצם ההצעה אין לנו ברירה, היום לא נוכל לדון בזה ומכאן הגיוני לקבוע כי בישיבה הבאה נעמיד את הסעיף בראשיתו, לא נמצא פה התנגדות לזה. <u>אני מאשר את ההצעה בלי שום התנגדות להעמיד על סדר היום של המליאה כסעיף ראשון את ענין החנוך.</u>

\- - - - - - - - -

שתי הערות מוקדמות. הערה אחת: אין לנו הצעה להגביל את רשות הדבור, אבל המקובל אצלנו שמדברים שלא יותר מ-15 רגע.

פנו אלי האורחים מהארגונים שהוזמנו וביקשו רשות הדבור. לא התכוננו לזאת בהנהלה, אבל מכיון שהוזמנו יש מקום לתת רשות הדבור לכל ארגון לעשרה רגעים. אם אין התנגדות לזאת אני מקבל את זה כהסכמה.

\- - - - - - - - - - -

נתבקשתי על ידי ד"ר אבניאל לתקן עובדות שלא יתקבל רושם לא נכון. התאחדות בעלי התעשיה טפלה מחוץ ללשכות ובשתוף עם ארגוני החיילים ב-180 חיילים משוחררים ובניהם נכים וזה נכלל בתוך מס. 328 המסודרים שהזכיר נ"ר. כמו כן הוא מבקש להעיר על הדבר כי אין התאחדות בעלי התעשיה נושאת באחריות של בתי התעשיה ליהלומים, שזהו מוסד אוטונומי.

\- - - - - - - - -

קודם כל יש לי להחזיר תשובה למר חת והשאלה הי"א על מת ההשתתפות של הועד הלאומי בלונדון. על זה אני רוצה לענות. היתה הצעה לשלוח משלחת ישובית ללונדון. הצעה זו היתה קודם. לאחר שהחלטנו בועד הפועל הציוני כאן על זה שצריכה להיות ישיבת הועד הפועל הציוני בלונדון רבה ההנהלה שבתנאים אלה אין הכיפות ונחיצות למשלחת של הועד הלאומי. ב) מלבד הצעד התכליתי יש עוד צעד של נציגות הפורמלית. אני צריך להגיד שבועד הפועל הציוני שמענו בירורים שיש לעשות בדיקה של הנוסעים על מקומות הבכורה, כי בסה"כ יצאו משלחת של 35 איש. יש קושיים רבים בקשר עם זה ובקשר עם השיכון. מתברר שיש קושי רב להשיג 35 מקומות לינה. אין שום ת וה שהחלטה זו תוכל להתגשם.

יחד עם זה אני משתמש בהזדמנות זו להגיד שאנחנו החסנו לכנס את ישיבת אספת הנבחרים ואחד הסעיפים יהיה שם תחת השם:"לקראת לונדון" אנחנו החלטנו שזה יהיה בערך בעוד שבועיים ב-10 או ב-9 ליולי עד כדי להשאיר זמן למשלחת שתסע אפילו באניה שתוכל להגיע ללונדון.

רמז נסע לקחת חלק בדיונים פנימיים בתור יו"ר הנהלת הועד הלאומי. מובן מאליו שבזמן שנסע לא היה ידוע אם יתקיים שם כנוס. ועכשיו אם הכנוס יהיה בעוד זמן קצר אני משער שרמז ישאר.

- - - - - - - - - - -

עם כל חשיבותו של הענין הוא נדון ע"י כל הגורמים שהם אחראים. אני מקבל את הערה שלך (ללוריא) בתור הצעה שהועד הלאומי מעביר להנהלה. אני מעביר את זה להנהלה והיא תברר מהו המצב. מלבד זה יש עוד שתי שאלות שאי אפשר כרגע לענות עליהן מפני שהשעה מאוחרת ונענה עליהן בפעם אחרת וכעת אני סוגר את הישיבה.

- - - - - - - - - - -

מושב שלישי של אספת הנבחרים הרביעית

כ"ג כסלו תש"ו 28.11.45

<u>י. בן-צבי</u> – היום, מתכנסת אספת הנבחרים למושב מיוחד זה, לשם קביעת עמדה להכרזתו של מר בווין על הקו המדיני שהממשלה הבריטית עומדת לנקוט לגבי שאלת ארץ ישראל. ביקשנו מר בן גוריון, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, נאות לבקשתנו להרצות לפני אספה"נ להביע את תגובתנו להכרזה זו.

בטרם תמסר רשות הדבור למרצה אני רוצה להקדיש כמה מלים לתאור מצבם של היהודים לאחר המלחמה – הן בארצות אשר בהן התוללו הנאצים במשך שש שנות המלחמה, והן בארצות אחרות שלא הספיקו הנאצים להשתרר עליהם, אולם הצליחו לזרוע בהן את הרעל של תורתם המזוהמת, כוונתי בראש וראשונה לתפוצות ישראל שבארצות מזרח אירופה ומרכזה, וכמו כן לארצות המזרח הקרוב.

אספה נכבדה, יותר משש חדשים עברו מאז התכנסנו כאן, כל חברי אספת הנבחרים בהשתתפות חברי הועד הפועל הציוני ונציגי הרשויות המקומיות, לכבוד הנצחון. אז היינו רשאים לראות את עצמנו במדת מה שותפים לנצחונם של אומות הדמוקרטיה על הנאציזם ועל הפאשיזם, שותפים לנצחון כשם שהיינו שותפים למלחמה. מאז עברה חצי שנה. אומות הברית אשר נחלו את הנצחון כבשו את ארצות האויב, וכל העמים, שנאנקו תחת עול הנאצים נשמו לרווחה. החיים בצרפת ובבלגיה, בהולנד ובסקנדינביה, בארצות הבלקנים ובמזרחה של אירופה חזרו למסלולם – והעמים המשוחררים התחילו לבנות מחדש ולחדש את חייהם. אולם נשארה אומה יחידה אשר לא נושעה, ושברה לא נרפא, היא האומה, שהקריבה במלחמה זו קרבנות יותר מכל העמים, הן בעורף והן בחזית, עובדה היא שמכל יהדות אירופה, אשר מחוץ לתחומי רוסיה הסובייטית, לא נשארו בחיים אלא כעשרים אחוז – כמליון וחצי מתוך שבעה וחצי מליון נפש. בכל שטח הכבוש האמריקאי והאנגלי שבגרמניה ואיטליה נשארו כ-130 אלף נפש, בתוך מחנות הפליטים, ועוד מספר של כמה אלפים נודדים בדרכים; בפולין המעטירה אשר היתה מגדל עוז ליהדות אירופה, בה חיו ופעלו 3,5 מליון יהודים, ובה גדל הרזרבואר הגדול של עם ישראל, הן במנין והן בבנין, בפולין זו לא נשארו בחיים אלא כ-70 או 80 אלף כלומר 2 או 2,5 למאה, ועוד כ-150 אלף פליטים, הנמצאים ברוסיה הסובייטית עתידים לחזור במשך הזמן. והנה מתוך פגישות עם נציגי היהדות הפולנית אשר השתתפו בועידת לונדון, וכן מפי

היחידים שהצליחו לעבור את הגבולות ולהגיע לארץ, הוברר לנו שגם לשרידים המועטים הללו אין מנוחה ואין תקוה בחייהם. מיד לאחר השחרור פרץ נחשול של שנאה. ושוב נגרים דמי ישראל הפעם בפולין המשוחררת. יהודי פולין אינם רואים כל תקוה לעצמם לחדש את חייהם בארץ שהפכה בית קברות למליוני יהודים. כל מאווייהם של השרידים - להמלט מגיא ההרגה, ועיניהם נשואות לציון. והנה אנו רואים זרם חדש של אלפי פליטים, הפורצים את גבולות פולין ומבקשים להם חסה זמני במחנות הסגר, בתקותם שמשם יפתח להם מסלול צר לציון. חמור ומדאיג הוא מצבם החמרי והרוחני של שארית ישראל גם בשאר ארצות: בצכוסלובקיה, ברומניה, בהונגריה ובארצות הבלקנים, ואף שארית זו מסועת לגאולה ופתיחת שערי הארץ.

לא אדבר על מחנות הסגר ועל שארית הפליטה המתלבטת ביסוריה בתוך תחומי גרמניה באזור הפקוח הבריטי, ואף באזור הניתן לפקוחה של אמריקה. לא אדבר על סבלם החמרי, על חוסר תזונה, בגדים, דירות ועזרה רפואית, לא אביא מספרים על הקרבנות על מזי רעב ומחלות שמספרם עלה לאחר השחרור לרבבות. בחסתם היחידה ותקותם האחרונה היא שעוד יזכו לראות במו עיניהם את ציון ולהגיע לחוף מבטחים - רק תקותם זו מחזיקה אותם בחיים בתוך היסורים החדשים, שבאו עליהם אחרי שש שנות עינויים לא אנושיים, תחת תגרת ידי היטלר.

ומן המערב - אל המזרח, מגלות אדום אל גלות ישמעאל. במזרח: בין נהר פרת ונהר חדקל משתרעת כברת אדמה בה ישבו גולי ישראל במנוחה זה יותר מאלפיים וחמש מאות שנה. לאחר המלחמה הקודמת השתחררו בני ערב מעול עותומניה, אשר בו היו נתונים במשך ארבע מאות שנה, באסיה בלבד הוקמו שש ממלכות ערביות חדשות, ובין שאר הערבים זכו ארם נהרים בכתר מלוכה, ושאיפתם לחרות ולעצמאות נתקימה בעזרתה של בריטניה הגדולה. אולם דוקא תחת חסותה של בריטניה יצא כאן שורש פורה ראש ולענה - וחוטים בלתי נראים נמשכו הנה מברלין הנאצית. רעם רעם על ראשם של יהודי עיראק. הטבח הראשון של אלף יהודים בימי רשיד עלי היה אות ראשון. רשיד עלי נכשל, אולם אחרי מפלתו נתקימה בידו תורתו הנאצית, אשר ינק מברלין, ללא כל הפרעה מצד ממשלת בריטניה והמיעוט היהודי המונה כ-130 אלף נפש נשאר במלכודת נתון לגורלו המר. גורלו של המיעוט הארמני בתורכיה העותמנית בשעתו, וגורל האשורים בעיראק - הם אילוסטרציה משכנעת למה שצפוי למיעוט

היהודי, תחת עול ממלכה מוסלמית קנאית כעיראק. ממשלה זו, היא בעלת ברית לבריטניה ולארצות הדמוקרטיה הכניסה חוקי הפליה שונים וגזרות על גזרות נגד נתיניה היהודים, שללה מהם את הזכות להשתמש בלשונם העברית, אסרה עליהם את הנסות לעליה לארץ ישראל, ומנעה רשות מעבר דרך ארצה מילדים יהודים פליטי חרב הנאצים לעכשיו אחרי גמר המלחמה והנצחון הכריחה כמה מיהודיה להתכחש לעצמם ולהשתתף בהפגנת איבה לציונות. כל אלה הם סמנים ברורים המבשרים את הסכנה ומראים לאן פני הדברים מועדות.

אולם מלבד ארצות ערב המפגרות יש גם ארצות מתקדמות: סוריה ולבנון הן שתי רפובליקות חדשות, אשר נוצרו בחסד אומות הבריה. הישוב היהודי שבהן מונה רק כ-20 אלף נפש, ואינו מהוה שם, אף אחוז אחד מאוכלוסיהם, ואף עפ"כ נעשו היהודים גם כאן שעיר לעזאזל, וחייהם ועתידם תלויים להם מנגד. בחורף נסו מעפילים יהודי סוריה לארץ ישראל הסמוכה, אולם ממשלת בריטניה הגדולה הקימה משמרות חזקות לשמור את דרך הכניסה ואימצה את ממשלות סוריה והלבנון לאחוז, באמצעים דרקוניים, נגד כל יהודי המנסה למצוא לו מפלט בארץ שהוכרזה ע"י בריטניה הגדולה כבית לאומי.

ובתימן עולה שועת אחינו: יהדות תימן עומדת על סף הכליון - מרעב ומגפות השוררים שם, ושערי היציאה נעולים בפניהם, שיירות של פליטים המתפרצים לעבור את המדבר לעדן, בתקותם להגיע משם לארץ, ניצודים ליד הגבול ע"י שוטרי המדבר - להסגירם לאדוניהם.

ומאסיה - לאפריקה, במצרים המתקדמת שבכל ממלכות ערב נמצא ישוב יהודי מושרש ומעורה מדורי דורות, גולה עתיקה, מימי בית ראשון, המונה בזמננו קרוב ל-80 אלף נפש מקרב 17 מליון תושבי. המיעוט היהודי שבמצרים אינו המיעוט היחידי, יש כאן גם מיעוטים אחרים, נוצרים מקומיים, ועדות אירופיות שונות, אולם נפל בגורלה המר של העדה היהודית להיות גם כאן שעיר לעזאזל. לפני שבועות אחדים הממה אותנו הידיעה של פרעות שסודרות ביהודי מצרים, על חלול בתי כנסיות וקדשי ישראל, על בתי ספר ומושבי זקנים על ילדים וישישים שהוכו, על שוד ועל ביזה. זה היה הפוגרום הראשון שבתקופה החדשה, לאחר הנצחון בארץ מתקדמת וידידותית, חברה לחבר העמים החדש, בשעה שצבאות בריטניה הגדולה

טרם עזבו את מצרים היתה אופינית לא רק לגבי מצרים אלא לרוח הזמן המנשב בקרב חברי הליגה הערבית אשר הוקמה ע"י ממשלת בריטניה, ואשר נתמכה בעיקר בידידותה של אנגליה. אופינית התפרצות זו לתנועה הנאצית והפשיסטית, אשר פתחו את תמרוניהן הראשונים בפוגרומים ובהתקפות על מיעוט היהודי יושבי ארצם, בזה התחילה בשעתו גם החקירה של ראשיד עלי בעיראק ומכאן גם המסקנות אשר עלינו להוציא מהפוגרומים האלה, עלינו ועל יהודי מצרים.

אחרי הפוגרום הראשון במצרים קבלנו את המהלומה השניה הנחתה על קהלת ישראל בטריפולי. בארץ הנתונה תחת פקוחה של האדמיניסטרציה הבריטית נערך טבח איום, אשר לא היה כמותו על קהלה לא גדולה אשר נשאה בימי שלטון הנאצים את חבל היסורים אשר שנו לה, ואשר בכבושה ובשחרורה השתתפו גם אחינו ובנינו מתנדבי ארץ ישראל. למעלה ממאה יהודים נשחטו, מאות נפצעו בעינויים קשים ורכוש ישראל היה לבז. היהדות העתיקה הנאמנה של צפון אפריקה אשר עברה את נתיבי היסורים ההסטוריים, מימי מרד בר כוכבא וכבושי הונדלים בזמן, שמדות האל-מוהאדיים בימי הבינים ושלטון הנסיכים הקנאים בדורות האחרונים ורדיפות הנאצים בזמננו, טעמה גם אחרי השחרור, תחת שלטון דמוקרטי, את טעם הפוגרום של קישינוב. עוד אות נוסף לגורל המר הצפוי ליהודי טריפולי ולכל 400 אלף היהודים הפזורים בגלות ישמעאל, בארצות המערב האפריקאי. ובאותה שעה גוזרת בריטניה הגדולה על נעילת שערי ארצנו, ותושביה היהודים נאלצים לשלם מחיר יקר, מחיר חיים ודם בהגנתם על מעפילים אשר חרפו נפשם ועלו למצא מקלט בקרב אחיהם על אדמת המולדת.

- - - - - - - - - -

מ ל י א ת ה ו ע ד ה ל א ו מ י

ט' טבת תש"ה 24.12.45

י. בן-צבי – אמנם הויכוח הזה היה בזמנו אבל הוא לדעתי מתרחב יותר מדי ונראים אחדים עמדו יותר מדי על הצד הפורמלי כאילו יש כאן ענין פורמלי. יש כאן ענין פורמלי אבל הוא איננו הקובע. הקובע היא השאלה לפי בחינת הדבר, לפי מועיל הדבר ומה מועיל הדבר לישוב. ועוד דבר, סו"ס יש פה הצעה אחת מסויימת, מה כעת לעשות למען לכוד הישוב. לכוד הישוב נחוץ בשבילנו, נחוץ בגלל המצב הזה. על הדבר קל לכוד הישוב דברו אנשים שלא תמיד דעתם משותפת אתנו. פנה אלינו וייצמן, נשיא ההסתדרות הציונית וזה מה שצריך היה לחייב אותנו לחשוב על הדבר הזה, הסוכנות עוסקת בזה ולא כל המו"מ בינינו ובין הסוכנות מביא שיש לכוד. בכן אנו רואים כאן חזה ענין שאיננו דוקא מתוך גישה זו או אחרת אל המצב כעת אלא מתוך הרגש הכללי המחייב דבר מה לעשות לשם אמשר את המאבק ויקבל אותה הצורה שיקבל המאבק הזה ויש הרגשה שהמאבק הזה דורש כעת את הלכוד. זה אולי לא הדבר הכי אידאלי מה שמציעים, הנה יש פתרונות יותר נאים, אני מסכים שהפתרון שלשפרינצק הוא יותר נאה או הפתרון האוסר לצרף אותם לכל פעולה. אבל עובדה היא שכעת הואב לבו ענין המצב, זה כולל בקרבו גם ענין הבטחון, גם פעולות כלכליות העומדות ואין איש פותר אותן. מי מטפל בשאלת החירום הערבי? כמובן שבעלי התעשיה מטפלים בזה, ייתכן שגם ההסתדרות מטפלת בזה, אבל לא מטפל מוסד צבורי מפני שחסר חלק גדול מאלה. ראשר לשאלה הפורמלית יש פתרון פורמלי. איש לא הציע הצעות אנשי דמוקרטיות או אנשי הכנסת. הציעו הצעה של קצור זמן הקדנציה שלנו, למנות ועדה מטעם הועד הלאומי. מובן כשימנו ועדה כזאת תהיה שאלה לא לצרף שאינם חברים לאספת הנבחרים, יעמידו להם תנאי שכל זה על מנת ללכת לאספת הנבחרים, אבל השאלה הראשונה הבוערת היא שאלת קביעת ועדת מצב. לדעתי אין כאן שום שאלה פורמלית. אילו אמרנו: צדיקים אנו ולא חטאנו אז היה ענין אחר, אבל הה' ריפטין היושב אתי במוסד מסוים הנוגע לבטחון והוא לא כל כך על טהרת הדמוקרטיה נבוצרה. יש ועד לאומי ויש הסוכנות וישנו עוד גורם (מר א. ציזלינג: זה לא מדויק) ישנו מישהו שהזמין אותם, הם לא הוזמנו על ידינו ואיננו אחראים עליהם. גם נציגי הועד הלאומי אינם מייצגים שם את הועה"ל. גם מגבית ההתגייסות נוצרה על ידי שלשה גורמים אלה. הסכמנו שיצורפו אנשים המייצגים חוגים מסוימים ואיש

לא בודק את ציציותיהם אם השתתפו בבחירות או לא ולא פוסלים אותם. וגם האורגן החשוב הזה החדש, החשוב מאד מאד, עניין הטפול בחיילים משוחררים, מי שואל אותם דרך מי עברו ואתה יושב שם ולא שואלים את הדבר הזה. אני שואל האם זה כנה ונכון לבוא פה ולהעמיד כך את השאלה באופן פורמלי לגבי שתוף בועדת המצב אשר שם ידונו הרבה על ענינים כלכליים, ענייני בטחון וגם שאר ענינים חיוניים מאד לישוב ולגבי אלה המדברים כעת על פעולה אגרסיבית יותר גדולה צריכה להיות עוד יותר חשובה ואלה הסוברים שאפשר לאחד שאלה אאאא עם אלמנטים מסוימים, אשר אולי הם רביזיוניסטים או לא רביזיוניסטים, אולי יותר קצוניים מרביזיוניסטים, לא יכולה להיות שאלה מדוע האורגן זה לבדוק יותר. הרביזיוניסטים לא יצאו מכנסת ישראל, הם לא יצאו מהקהלות, הם יוצאים לעתים קרובות מטשטשת, לכן צריך להעמיד להם את התנאי, צריך להזהר מא בדבר זה.

אני חושב שצריך להיות החלטה המאשרת להנהלת הועד הלאומי לגשת ללכד בדרך זו את הישוב. אני איני יודע אם הצד השני יקבל, איני יודע אם כולם יקבלו, אבל הועה"ל בנידון זה לא צריך להעמיד תנאים. אותם המיצגים חוגים מסוימים ושיש להם השפעה למעשה הם צריכים להיות במסגרת.

כל צרוף צריך להיות שמצרפים לועדה כזאת או לועדות משותפות שתהיינה בסוכנות צריכות להיות דרך הצבור הזה - דרך הועד הלאומי. אילו אמרנו שבלי זה לא מצרפים אותם זה דבר אחד אבל גם בלי זה מצרפים אותם וההסתלקות מזה תזיק יותר מאשר אילו לא התחלנו בפעולה זאת. לכל אלה יש הצעות יותר טובות שיציעו אותן, אבל שלא ימנעו. בזה אני מסיים. נסינו להציע להם צורה של הצטרפות לכל הענינים, לא אמרנו להם את זה באופן רשמי, אבל הם דוחים את הדבר הזה. הצעה רשמית כזאת כמדנו לא היתה. ההצעה שהוצעה כאן היא ההצעה הנראית ליותר ראלית, החשובה לקראת העתיד.

- - - - - - - - - - - -

חפצתי להעיר הערות אחדות, אבל חפצתי להעיר אותן בנוכחותו של צ׳זלינג.
הערה אישית הנוגעת לאישיות שהזכיר אתמול, בנוגע לחבר היהודי בועדה, נוכל
לבקר כמה שצריך את דעותיו ואת דבריו, אולם מחובתי להגיד, מתוך הכרתי
האישית אותו גם בלונדון וגם בארץ ישראל, שהדברים האלה, החשש הזה בנוגע
ליחסו, אינו מבוסס. הוא ידיד אמיתי של החנוך היהודי. אינני מדבר על
השקפותיו, יכול להיות שלא נעשה במידה מספיקה, מלבד העדויות עצמן, להסביר
ולהבהיר את השקפותינו. אנו לא די מסבירים את הדברים גם לידידים, אבל
אין ספק שיחסו הוא ידידותי לגמרי (לא לעתונות-פונה לשולחן העתונאים).
מר ליאון סיימון היה האיש שהוצע על ידי המוסדות לועדה זו. לכתחילה היה
מועמד אחר והתייעצו אתנו בקשר אליו מטעם הקולוניות ואנו אמרנו שהוא אינו
משביע את רצוננו. גם כן יהודי אינטלקטואלי אבל לא היינו בטוחים בציונותו.
אני לא רוצה שישאר הרושם כאילו שישב בין שזה גויים יהודי אחד והוא שקלקל.
היהודי הזה עזר כמה שיכול, לפי מיטב יכולתו ומצפונו. מה שיצא מזה אנו
בכלל איננו יודעים. יש הפרשי דעות; יש בחדר הזה גם כן דעות שונות.

עוד כמובן מוקדם לנחש מה יצא מהועדה הזאת, אבל היתה לנו יכולת לפחות
לדחות כמה וכמה אשמות ודעות בלתי נכונות שהיו בתוך הועדה. כבר העיר
כמדומני רמז או ד״ר סולובייטשיק שלא רק מחוגי הממשלה היו הכשלות אלא יש
לנו הרגשה שהיו הכשלות ידועות מתוך עדויות של כמה וכמה יהודים.

מה הם הדברים העיקריים שאנו בתור הנהלה הועד הלאומי היינו מוכרחים
להגן עליהם.

ראשית כל האוטונומיה של כנסת ישראל, האבטונומיה של הישוב לסדר את
בעיותיו כרצוננו. אנו צריכים היינו להוכיח לא רק את זכותנו שישנה לנו
ואת הרצון אלא גם את הכשרון שיש לנו מהצד המעשי וכאן נתקלנו בכמה נטיות
צנטריפוגליות הקיימות בקרב הישוב ולא יכולנו להכחיש את הידיעות הללו.
אולם עמדנו על זה שיש אחידות בתוך הכנסה הזאת וישנו רצון של הישוב כולו
לשמור על החנוך הזה למרות הבדלי הזרמים. נתקלנו כמובן בדעות קשות מאד
בנידון זה. עוד לפני שבאה הועדה הזאת, בהיותי בלונדון הרגשתי שיש להם כבר

דעות על זה. כמובן שיש לזה צבור, מחלקת החנוך של הממשלה העבירה את הדעות ללוגרון. ונדמה לי לפחות דבר אחד, שהצלחנו להזיז את הרעיון שאפשר. שתם לפרק את החנוך לחוליות או אפשר לעשות מוסד אשר המוסד הזה יהיה במקום הועד הלאומי אלא עוד כמה וכמה עדים. בנידון זה שאת זה לא יצליחו לפרק, ל״בדר מוסד אחר לא מסכימים בשום אופן. וכאן באה ההצעה שלהם הבלתי רשמית והתשובה שלנו.

יש דבר אחד, בתוך המו״מ הוברר לנו שברור להם שלא יוכלו לנתק את הקשר, ברור גם כן להם שלא הספיק הסטטוס החוקי של הועד הלאומי ולקחו מאתנו דרפט והם דנים עכשיו איך לתת את הסטטוס החוקי לועד הלאומי, את הסטטוס שאיננו בחזקת החנוך כיום.

יותר קשה המצב בנוגע לזרמים, וכמו שאמרתי לא רק מפני האינפורמציה של מחלקת החנוך הממשלתית אלא שכמה וכמה עדים אשר איננו יודעים בדיוק מי הם, אמרו את זה.

על כל פנים אם היה מישהו שהתחיל לחשוב שדוקא היהודי בועדה הוא הוא המפריע, הרי זה לא נכון, הוא האיש שעזר באופן מיוחד. אני לא מדבר על השקפותיו ודעותיו, אני כרגע מדבר על הרצון שלו להועיל לדבר הזה.

- - - - - - - - - - - - - -

אני מסכים עם זה שהדבר הזה הוא כולו ענין ישובי ומשום זה הישוב צריך לענות על זה. היו פה שני שלבים. הראשון— הוא יותר ם וסגם ע״ד האיסור של ויזות מעבר יציאה שלא היה כל כך ברור אם הדבר הוא באופן רשמי. היתה הודעה בשם הליגה על הודעה כזאת. קשה לדעת עד כמה שהדבר נתקבל בשלטונות עצמם. השלב השני – מה שנוגע לצעד הראשון הגשנו מחאה פורמלית לממשלה. דרשנו דיון בדבר. מה שנוגע לדבר השני – ע״ד החרם על זה לא דנו. בנוגע לענין הזה יש לנו לדון בהשתתפות גורמים כלכליים שונים. אני מוכן, רמז שאנחנו נביא לי״ב הראשונה של ההנהלה קודם כל לברר את הדברים. אח״כ מה צריכה להיות הפעולה שלנו, להציע להנהלה גם לעשות צעדים כלפי הממשלה.

- - - - - - - - - - - - - -

מושב רביעי של אספת הנבחרים הרביעית

י"א - י"ב אדר א' תש"ו 12-13.2.46

<u>י. בן-צבי</u> – השאלה הזאת על משלוח צעירים יהודים לחו"ל, לאפריקה, לאריטריאה או למקום אחר, נתעוררה לפני המקרים האחרונים ולפני מקרה האסון הללו. לא חכה הועד הלאומי לאספת הנבחרים בשאלה זו. והדרישה היתה דרישה פרינציפיונית הנובעת מלב כל יהודי ויהודי בישוב. נתקבלה החלטה פה אחד ונמסרה לממשלה עוד לפני כל מקרה האסון, לפני מקרה הרצח. אני לא נכנס לפרטים ואיני יכול לדבר על פרטים מה שידוע לנו, הוא שזה היה רצח ברוח קרה, רצח אכזרי. והועד הלאומי דרש מיד אחרי מה שקרה להחזיר אותם ודרש לשלוח משלחת. זה היה לפני הרבה חדשים. ואף על פי שמשלחת לא נתנה לו, נתנה לו יכולת לשלוח שני אנשים בקביעות מטעם הישוב בשם הרבנות הראשית, אשר בהתיעצות אתנו מנתה שני אנשים הנמצאים שם בקביעות וזה בהתאם לתקנות הקיסרות, אחד רב ואחד שוחט.

אולם אני עובר אל המקרים האחרונים אשר הגיעו לידינו. לפני שבועים. היריות, הפגיעות והרצח קרו בערך לפני 4 שבועות ב-17 לינואר, לפי הידיעות שלנו, כאשר באו אלינו הידיעות קבלנו גם ידיעה באמצעות המזכירות הראשית, ונתקבלו מכתבים שונים פרטיים. והדבר הזה האחרון נודע רק לפני ימים אחדים. ואני לא רוצה כאן לחוות דעתי. הישוב כולו, לא 300 המשפחות הסובלות שבניהם שם, אלא כל בית ישראל בארץ מתמרמר ומתנגד בכל תוקף נגד העונש של משלוח אנשים חשודים, אם הם חפים מפשע או אפילו אם יש יסוד לאשמה, לשלוח אותם לרצות את העונש מחוץ לארץ ישראל. והמקרים אשר קרו, אשר לפי ידיעתנו לא נתנו האסירים שום יסוד לזה, הרצח הזה מצד השומרים הממונים מטעם החוק, הסודנים, הרצח הזה מוכיח עד כמה שהגישה שלנו היתה צודקת. צודקת לא רק באופן פרינציפיוני אלא גם למעשה. זה מוכיח את תקיפות הדרישה שלנו להחזיר את העצורים לארץ ישראל, ואם יש אליהם מצד הממשלה תביעות או עונש היא צריכה להוציא את זה [illegible] שתוציא אבל בארץ ישראל. מיד כשנודע הדבר הזה, לפי יזמה של הסוכנות היהודית, נקבעה משלחת לנציב העליון ונתקבלה אתמול, הדברים האלה באופן כללי נמסרו, אני מצטער שאין לי יכולת למסור את פרטי השיחה, רק אסכם בשנים שלשה משפטים. כפי שאתם יודעים המשלחת היתה משותפת, ישובית וגם גם הכילה בקרבה 7 אנשים. היה נציג הסוכנות היה נציג הועד הלאומי, היה נציג אגודת ישראל,

היה נציג הרויזיוניסטים, היה נציג עיריית תל אביב, והיה נציג חבר המועצות והיה נציג קהלת ירושלים. הדרישה למשלחת היתה בזמן קצר שעות אחדות וזאת המשלחת שהורכבה. אני לא חושב שמי שהוא יחשוב שהמשלחת הזאת לא היתה רפרזנטטיבית או שלא הכילה את נציגות הישוב. אני יכול למסור לכם, שהקריאה המרה שפרצה מלב הרב הרצוג, אני יכול להבטיח לכם שהקריאה הזאת נמסרה אתמול. נמסרה בצורה הכי מקיפה והכי ברורה ועמוקה, וגם הדברים שלא נאמרו כאן נאמרו שם. ועמדה השאלה בצורה הפרינציפיונית שאין אנו משלימים עם זה, והועמדה בצורה מעשית ו-3 הדרישות הללו עמדו שם, הם אינם בקומוניקט הרשמי, אבל אני מרשה לעצמי להגיד, ש-3 הדרישות הללו נשמעו שם הדרישה על זכותנו, שאין להגלות יהודים אפילו חשודים, אפילו אם הם אשמים, להגלות אותם מארץ ישראל ושמה שתנבעים שהם יתבעו פה. והדרישה השניה, על דבר חקירה אוביקטיבית בהשתתפות נציגי הישוב בתוך זה. והדרישה השלישית שם או פה, בדיקה מחדש את כל המקרים של המאסר הזה.

אלה הדברים שהספקתי למסור ואלה הדברים שאתם צריכים לדעת, שהדברים האלה נעשו, ואני חושב שיש להמשיך בדבר הזה. אינני חושב שכאן אפשר לדבר על הצורה הטכנית איך להמשיך, ברור שדבר אחד יש לעשות וזאת: החלטה מחזקת של אספת הנבחרים על שתי הדרישות שלנו. א) הדרישה בנוגע להחזרתם לארץ. ב) בנוגע לועדת החקירה נויטרלית, בהשתתפות נציגי הישוב, לחקור מה היה שם. שאר הדברים נמסר למוסדות שלא הזניחו את זה עד כה ולא יזניחו את זה.

- - - - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

י"ז אדר א' תש"ו 18.2.46

י. בן-צבי – דברו על קואליציה רחבה. אני צריך בראשית הדברים להגיד, אני האזנתי לכל הדברים, אולם לא היה אחד שבפרינציפ יתנגד לקואליציה רחבה. אבל בכדי שתהיה רחבה או צרה צריך שתהיה קואליציה. הרגש זאת היא על אחריות קולקטיבית של חברי ההנהלה. אז גם יכולה להיות רחבה או לא רחבה. על זה לא אדבר הרבה. בה פירוש אחריות. אנחנו ישבנו בהנהלה במשך כל השנה אבל הצבור ראה את זאת באספה"נ והוא ישפוט והוא כבר שפט. ואני מדבר על תקציב כרגע, על ההצבעה המוזרה שהתחלקה. יש רשות להצביע אבל אחרי זה אין רשות להגיד שזו היתה קואליציה קולקטיבית רחבה. אני בפירוש בעד קואליציה רחבה, כל אלה שדברו עד כה – אני בעד קואליציה יותר רחבה אם אפשר. אם אי אפשר זהו ענין אחר. אני חושב שיש עוד אלמנט בישוב שהם צריכים להיות אחראים. אנחנו יודעים מה היה ענין המחרימים והפורשים. אבל אני יודע זו שאנחנו כלל לא מחרימים את המחרימים, כי מהם יושבים בהנהלת הסוכנות אני לא אומר כולם, אני אומר חלק מהם.

אני חפץ להגיד מלה אחת. פה הרבה דברו שבהנהלת הסוכנות לא מתחשבים אתנו. אני רוצה לציין עובדות שההנהלה שלפני הבחירות עד ההנהלה היוצאת כבשנו ארבעה מינים כמו: אחדות העבודה, השומר הצעיר, פועלי ציון וכו'. והשתדלנו לעומת זאת 4 מינים: התאחדות האכרים, ציונים כ' ספרדים ועליה חדשה. האם היתה מישהו שזה השפיע על הסוכנות. עכשיו חסרים שם. לא צריך להם מו"מ עם פועלי ציון שמאל ועם השומר הצעיר. ומה פלא שאנחנו משפיעים בדרכים דימוקרטיות לתקן את הדבר. זה ניתן לועד הלאומי ולאספה"נ. אבל זה חשוב כרגע. אני בעד קואליציה רחבה. ואם אין קואליציה זה לא מועיל לנו שהיא רחבה. זה א.

עכשיו מדברים על איזה קואליציה. פה היו כל מיני רעיונות. היה רעיון שזיזלינג הציע ואמר שזה לא צבורי, יכולה להיות קואליציה הסתדרותית, וקואליציה כזאת יכולה להיות גם בועד הלאומי. היה חבר שאמר שצריכה להיות קואליציה במובן הפוליטי. זה לא אותו הדבר כמו קואליציה הסתדרותית.

אני אומר שקואליציה פוליטית דרושה מאד לסוכנות שהיא אחראית. דרושה קואופרציה רחבה בין הסוכנות ובין הועד הלאומי. שהועד הלאומי צריך במקום

הסוכנות לעשות קואליציה זה לא מתפקידו. הוא צריך לקואליציה לחזית ישובית. מהצד הפוליטי אנחנו בטוחים שאנחנו קבלנו רזולוציה מסויימת. ואינני מבין, הלוא מה שקרה באספה"נ., זה באמת היה חזוק ההחלטה שנתקבלה בועד הלאומי. נתקבלה רזולוציה שהיא מחייבת פעולה אחידה עם הסוכנות, אבל היא היתה קצרה יותר מדי. היא עברה ברוב של 73 נגד 33. 2/3 זה רוב. ובכן אני לא מבין פה את התביעות הללו מצד זה. אני בעד חזית ישובית. אנחנו עוד לא יצאנו מהמלחמה. אנחנו רק מתכוננים לה. ובכן אני רק לקואליציה ישובית שלנו. אני מדגיש שהיא כוללת גם עוד ענינים כמו פוליטיקה. ע"ד הרחבת הפעולה. את אומרים בכלית ההנהלה. במה? אספת הנבחרים החליטה לפני שנה ואני בעד הרחבת ההנהלה. כל הישוב היהודי בנדון זה נכשל. לשם הרחבת הפעולה צריך דבר פרינציפי. גם הרחבת הפעולה כמובן תקציבי אני חושב שאספה"נ עשתה פעולה טובה בנדון זה. גם פתחה מקורות חדשים. על זה היתה הסכמה מראש, ביחוד בסיעה ב.

אני לא יודע מה שיצא עם הממשלה. מה שיכול להיות בישוב זה תלוי בנו. בהדוכני שהמתנה הראשונה העיקרית היתה צריכה להיות שהוא נתמך ע"י אלה שהם ראו שזהו העיקר. זה לא נעשה. אבל אני רואה שיש אפשרות כעת לתקן בעתיד את זה. צריך בפירוש להגיד, פעולה קואליציונית רחבה מהאלמנטים האלה שהיו עד כה. יש לדאוג שבעתיד נוכל ליצור קואליציה ולהגשים את כל הדברים.

מה שנוגע לתפקידים - תפקידים ישנם. יכול להיות שבמו"מ עם פלוני ואלמוני אפשר לקבל איזה תפקיד. אני בטוח שיש תפקידים. שפרינצק דבר על צפת. אני יודע לפני שבוע באה השלחת מטורקיה. נקרא לזה ככה או ככה. אם לא יהיה איש מיוחד היושב בענינים הכלכליים קשה יהיה להגדיר שלא עושה כלום. בקשר עם גורמים אחרים ימצאו את הדרך. בירוב יש רשות לדרוש את זה ולהגשים את זה. מה עשינו? לסבריה, לא עשינו כלום. כעת ענין צפת. שניהם סובלים. דוגמה שניה. יש 200 אלף יהודים שמחוייבים להתאזרח. על המחלקה הפוליטית כבר דברו כאן. כמו"כ המצב במשטרה. ימצאו אנשים שלא יבוזו לקטנות האלו. אין שאלה של חוסר תפקידים. יש תפקידים ולכן אין מקום לכל זה. אין מקום לחשדים שיכולים לצמצם את שיהו. אני בעד קואליציה רחבה.

- - - - - - - - - - - -

__מליאת הועד הלאומי__

י' ניסן תש"ו 11.4.46

__י. בן-צבי__ – רציתי להגיד כמה מלים: ראשית, אחרי כל האינפורמציה הנוספת אינני יודע מהו המצב, במצב זה קשה לקבוע על עצם הדבר אם הם עדיין על האניה. עמדתנו צריכה להיות קודם לכל שיפסיק את שביתת הרעב ושנית שלא ירדו מהאניה מרצונם הטוב. הד"ר סנה העמיד את השאלה באופן כולל, לא מהצד ההומניטרי אלא מהצד הפוליטי ולדעתו אם נשיג את העלאתם אין לראות בזה הישג, לדעתו זהו ענין פוליטי והוא דורש מטה פוליטית. הוא גם התנגד להופעה בפני הועדה האנגלו אמריקאית וכבר הוא מניח את זה שהחלטתם תהיה לרעתנו, ומשתמש בהודעה שבעתונות, שעדיין לא ברור אם ההודעה נכונה היא ומכל מקום נאמרה רק בשם חמשה חברים אנגלים שבועדה ולא ע"י כל הועדה. אין זה מן הנמנע שכל המגמה תהיה מלווה בשפיכות דמים ונשארו איפוא שתי הצעות של הצום וכיון שתי הצעות הצום יש הבדל מהותי וכמותי. אני רואה בצום ריאלי של המוסדים יותר צורה הפגנתית מצום של בודדים. צום כללי שימשך ימים יש לו ערך הפגנתי, כמובן שעל התוצאות, אם תנתן להם רשות העליה, אין איש בטוח. בינתיים בימים הקרובים יתפרסם הדו"ח של הועדה ואם לא תשביע את רצוננו נצטרך אז לאחוז באמצעים יותר דרסטיים.

עזרת יפי ברוגז, מה שהציע הרב המאירי, איננה מתקבל על דעתי. אם יראה לגבי שיש להפסיק את הקשרים עם הממשלה יש לחשוב היטב על האמצעים.

- - - - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

כ"ה ניסן תש"ו 23.4.46

<u>י. בן-צבי</u> - לפני שנה ורבע שמענו את קריאתו של הדר' ויצמן לכנוס כנסת
לא הצלחנו לקדם את הענין הזה. ברצוננו היה לצרף את כלם אולם כלי הבנינים
על תיקונים בחוקת הבחירות. והנה חלק מהמפלגות רוצים להצטרף הם אמנם דורשים
תקונים בחוקה אולם לא כתנאי. אם לא נצרפם אחרי כל הבדיקות התוצאה תהיה
שהענין ידחה לעוד שנה וחצי ואז ממילא תפתר השאלה מאליה. לדעתי זאת תהיה
שגיאה ונזק לכנ"י. אי"א ואסור לשאיר את המצב לקראת הקונגרס הציוני, לקראת
הדו"ח של ועדת החקירה, לקראת העליה הגדולה, כה דחוף. אל נשכח שאנו דואגים
הכל על העליה ולא רק על עלית העקורים יש גם מדינה עוד מליון וחצי יהודים
המכים לעלות לארץ והוא הוא המרכז שיבנה אותה ולמה לא נתן לאותה עדה
להשתתף ולשאת בעול? למר קרמפין - ישנה בקרב העדה הספרדית שהשתתפו בבחירות
ואלה באו על שכרם, ואם יש להם טענות טענותיהם אל רשימתם, והגיעתם לכתובת
אחרת לא זה. יש כאלה שלא השתתפו כאן על ענשם, עברה שנה וחצי בידינו הוא
לתת הגינה ולתת להם את היכלת להשתתף במוסדות.

- - - - - - - - - - - - -

מ ל י א ת   ה ו ע ד   ה ל א ו מ י

ו' באלול תש"ו   2.9.46

י. בן-צבי – רבותי וגבירותי, הייתי נעדר מן הארץ זמן קצר והזמן הקצר הזה היה מלא תוכן, לא רק הישיבות של האכזקוטיבה בפריז אלא, ובעיקר, הדברים שקרו כאן. אנו הועמדנו בפריז בפני מאורעות פוליטיים וסיטואציה פוליטית חשובה ומיוחדת במינה אשר לא יכולנו מראש לדעת את השתלשלות העניינים.

אני נשלחתי יחד עם חבר ההנהלה מר ש.ז. שרגאי להשתתף בישיבה ה בזקוטיבה המיוחדת הזאת וחובתי לספר כאן מה שהיה בישיבה זאת, לספר כמה דברים מישיבת האכזקוטיבה ומהמצב הפוליטי אשר חל בשבועות האחרונים. אמנם הרבה והרבה דברים אשר הוחלט עליהם מהם יהיו לגמרי דברים פנימיים, הרבה מאלה הדברים הדרו לעתונות, אחדים מהם בהחלט לפני זמנם ואתמול שמעו כמה מהנוכחים כאן בישיבת הועד הפועל הציוני הרצאות מפורטות. אבל ראשית כל לא כל חברי מליאת הועה"ל היו בישיבה של הועד הפועל ושנית הן הועד הלאומי בתור גוף שלו חוי נציגים ומחובתי לספר כמה מהדברים אשר היו שם. ואני עוד פעם מוכרח להגיד שהישיבה היא סגורה, לא מפני שתשמעו כאן סודות גדולים אלא מפני שיש כמה דברים שלא רצוי שברגע זה יופיעו, אבל לא מזיק שהמליאה ידעת ולכן הזמנו את נציגי העתונות למען ישמעו את זה אבל לא יפרסמו. שנית יכול להיות שהמליאה מזה מסקנות על דבר המשך הפעולה ולכן חשוב שחברי הועד הלאומי יהיו בקורס העניינים היות והסעיף השני שיעמוד על הפרק יהיה: עניני אי-השיתוף ולסעיף זה הזמנו גם את נציגי הרשויות המקומיות. בזה אני רוצה לגשת לסקירה הפוליטית.

שני נציגי הועד הלאומי הגיעו באחור זמן של 3-4 ימים לישיבה האכזקוטיבה בפריז ובינתיים נידונה שאלה מיוחדת שנתעוררה בזמן שנתכנסה האכזקוטיבה. השאלה הזאת היתה מקושרת עם הריפורט של גרידי אשר לפעמים קוראים לו גם הרפורט של מוריסון מפני שמוריסון הוא שהרצה בפרלמנט עליו, וההצעה הזאת נשלחה לאמריקה. ואני כאן מוסר דברים שהיו לפני בואי, אני מוסר את זה מפי אנשים שהיו שם. אני לא רואה עוד כרגע כאן את גולדה, אבל בכל אופן היא היתה מתחלה ואולי תוכל להשלים כמה דברים. הוברר לנו, לאלה שהתכנסו שם, שהצעת גרידי-מוריסון עומדת להתאשר על ידי נשיא ארצות הברית והיה שיקול דעת בתוך

בתוך ה אכזקוטיבה על מהותו של הרפורט הזה והיתה דעה - כפי שנמסר לי - פה, אחד או כמעט פה אחד שהאישור על הרפורט הזה עלול להמיט אסון חדש על כל עניננו והיתה סכנה חמורה שאם יעזבו את הדבר כמו שהוא, הרפורט יאושר עם כל אשר בו, לא סתם פדרציה אלא פדרציה מסוימת שאין בה לא סמכות לשם עליה, לא סמכות אדמיניסטרטיבית ולא גבולות אשר לעומת זה הוא נותן תוקף חוקי לחלוקת הארץ, אמנם לא פוליטית, אבל לקביעת איזור מסוים, תחום מושב בלי שום סמכות פוליטית. לעומת זאת מוציאים מן הכלל את הרוב של ארץ ישראל ומשאיר את זה לממשלה ערבית עם רשות להטיל את כל ההכרעות של הספר הלבן. עמדה השאלה, איך ובאיזה אופן למנוע ברגע האחרון את הסכנה המקושרת עם זה, ז"א הסתלקותו של הנשיא, הסתלקותה של אמריקה מלהשפיע בכלל, זה יכול להגמר בדקלרציה ריקה על דבר 100 אלף ובזה להגמר, ובזה הוא ימנע את עצמו מלהכנס לענין. וחברי האכסקוטיבה אחרי דיונים עמוקים ומסובכים בדבר הזה באו לידי דעה שיש צורך ברגע האחרון למנוע בעד הסכנה הזאת. ואף על פי שלא היינו, לא אני ולא מר שרגאי בחלק הזה של הדיונים, אבל הדיונים חזרו אחרי שובו של ד"ר גולדמן והשתתפנו בהם ובמובן זה הסכמנו לעמדה הזאת וקבלנו גם אנו את האחריות על קו הפעולה הפוליטי אשר האכזקוטיבה החליטה עליו פה אחד. אני רוצה שהדבר הזה יהיה ברור.

אולם בויכוחים האלה עמדה הטרגדיה שלנו בכל היקפה, גם בחומרת המצב במחנות הנידחים בחו"ל, גם המצב באמריקה, גם המצב בקרב הערבים. הסכנה שהדבר הזה יאושר כמו שהוא בהסכמתה אולי של אמריקה או בהשתתפותה היתה גדולה, לכן נתקבלה החלטה מה שנתקבלה, כלומר שיש לעשות הכל כדי לשבור את הרפורט הזה, למנוע מאמריקה שלתת את הסכמתה ובנידון זה בא מו"מ טלפוני עם החברים באמריקה, מלבד נציגי אמריקה שהיו בישיבה בפריז, היה איש אחד וזהו הרב סילבר אשר הודיע שלא יוכל לבוא, למרות שהוזמן, לרגלי המצב ושהוא צריך לעמוד על המשמר, בקשר עם גולדמן היו גם חברי ועדת המטרגה ועם "האמרגנסי קומיטי" ואם אני לא טועה משם באה הסכמה גמורה לכך ואמרו שלא ייתכן שמבססים להשפעת על הנשיא באמריקה ידובר אך ורק על הצד השלילי, כי אם רק זה יעשו יש סכנה

שהוא יאמר שהוא יצא מהעסק הזה ויגיד: קצה נפשי מענין זה. אני בעד 100 אלף יהודים ואני חוזר את זה גם עכשיו ובזה יצאתי מענין זה, זאת היתה הסכנה השניה. יכול להיות שתשאל השאלה מה הוחלט באכזקוטיבה ואם תתעורר שם השאלה xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx אז צריך להפעיל או לגרום לכך שמשם תבוא הצעה על מדינה עברית בחלק מארץ ישראל, מדינה מיד בא״י ואז יש להסכים להצעה זו אם תועמד השאלה באופן כזה או שלחת לענינים כמו שהם ולקבל את הצעת גרידי כמו שהיא שתהיה לה חותמת אמריקאית ואולי גם הסכמה מצד הערבים ואז ביחוד בפני אסון כאין מפלט ממנו. לכן צריך להשתדל לסדר את זה וזה אפשר על ידי הצעה קונקרטית: הקמת מדינה עברית בת קיימא בתחומים מתאימים וזאת יכולה להיות הצעתו של פיל+הנגב, פירוש כל הגליל העליון+הנגב, מסבות המלכתית מלאה גם בנוגע לעליה ורבוי שאמריקה תציע את הדבר הזה. אם הדבר הזה ידרוש תקופת מעבר אז אנו צריכים להסכים לתקופת מעבר של שנתיים. הרעיון הוא להעמיד את היהודים ברשות היהודים ולתת יכולת לעם ישראל לקבוע את גורלו לפי כחותיו מבלי להיות תחת שלטון עם אחר, שלטון זר. זהו שנוי גדול ויש בהחלטה הזאת תזוזה חשובה. מצד אחד יש בזה תזוזה מהעמדה שהיתה עד כה אולם יחד עם זה צריך להבין את המצב שבו עמדנו בפני הברירה לא לקבל את ארץ ישראל כולה או חלק ממנה אלא להפסיד את האפשרות הזאת של פתרון ברגע המתדרן, כרגע שבו באה הכרעה ולמנוע את הסכנה.

שליח של האכזקוטיבה, ד״ר נ. גולדמן, נסע והיה שם רק ימים אחדים והצליח. לא היה שום בטחון שיצליח להשפיע, חשבו אולי 20% אבל הוא הצליח. xxxx וזה צריך לתאר גם כאן. במשך זמן קצר, אולי 3-4 ימים הוא הצליח להשפיע על כל היוצאים והבאים בחשבון של הבית טרומן א) שהוא יתנגד להצעת גרידי, שהיה מוכן לחתום עליה; ב) הוא יסכים לדרוש מיד הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל בגבולות ידועים, ג) הוא הצליח לרכוש עזרה גם מצד אותם הגורמים היהודים שעמדו בפרינציפ נגד הציונות כל הזמן, למשל פרוסקאור. שמענו את הפרטים והדבר דורש הערכה מיוחדת שבמשך זמן קצר הדבר עלה בידו. אולם פה קרה דבר אחד, שלדעתי אפשר היה אולי גם לראות אותו מראש. בשעה שהציע ודרש טרומן שאמריקה תציע הצעה, לא רק לבטל את הצעת גרידי אלא

להציע במקומה הצעה חיובית שאלו מגולדמן: מהי ההצעה החיובית שאתם מציעים וגולדמן אמר. כאן קרה הדבר, שהנשיא הסכים לנוסח שלו וגם הודיע על כך אולם הוא הודיע את כל הדבר. הופיע הצעה ציונית של האכזקוטיבה והיא הופיעה בתור הצעה נתמכת ע"י ארצות הברית. כאשר הדבר הזה הופיע התראה גולדמן עם האמבסדור הבריטי באמריקה הוא יעץ לו להפגש עם בוין, להסביר לו את הדבר ולרכוש את עזרתו.

כשגולדמן בא לחברי האכזקוטיבה נדובר כל הדברים האלה מחדש והוחלט שהוא יתראה עם בוין וימסור לו את הדברים האלה וימסור אחר כך לגבי מצב עם הממשלה, לאחר הראיון האחרון שהיה לוייצמן עם הול, היה הול פונה פעמים אחדות כל יום אל ד"ר וייצמן ודורש ממנו תשובה בנוגע לועידה. וייצמן באופן פשוט השתמט מלהתראות אתו וגם אמר שאין הוא יכול להתראות אתו מפני שהוא מתיעץ עם חבריו. הוא חולה ואיננו יכול להשתתף בישיבה פריז אבל במשך כל הזמן מתיעץ הוא עם חבריו. והמצב הזה נמשך כמה ימים מבלי שיקרב זה אל זה. עוד דבר אחד, המכתב שקבל וייצמן היה מכתב כתוב אל ד"ר וייצמן ולא למזכירות כך שגם מצב המזכירות, אם מכירים בה או לא עוד לא היה ברור.

מה נעשה על ידי חידוש הקשר? השתנה דבר אחד שההבנה הזאת בינתיים בטלה ונתחדש הקשר. לא אמסור דו"ח מהשיחות, שיחות כאלו היו לא רק זו כי אם אחר כך היתה שיחה בלונדון בהשתתפות שלשה חברים מהאכזקוטיבה שנסעו לשם כך: ד"ר גולדמן, וייס ולוקר יחד עם וייצמן שהתראו עם הול ועם עוד פקידים גבוהיים. אחר כך היתה פגישה רשמית בפריז אשר השתתפו בה גם בוין וגם הול ושלשה נציגים מהסוכנות. נתברר דבר אחד, שבוין לא דחה למפרע את הדבר הזה, לא אמר שהדבר הזה הוא בלתי אפשרי, בוין אמר שהוא יודע על ההצעה החדשה וזה ראוי לבוא בחשבון אבל הוא צריך את הזמן להבין, צריך לחשוב על זה ולהביא למיניסטריון להתיעצות. בתוך השיחות הללו נתעוררו עוד כמה שאלות. הנהלת הסוכנות ציינה עוד שתי שאלות בתוך השיחות. אחת היא על דבר הנציגות. נציגותה של הסוכנות צריכה להיות על ידי אותם האנשים שהסוכנות תמצא לנכון. אם הסוכנות תבוא לידי הסכם עם הממשלה על הבסיס אז האנשים שיבואו בשם

הסוכנות הם אותם האנשים שהסוכנות תבחור בהם, בין אם הם נמצאים בחופש
ובין במאסר ובין אם הם עלולים להאסר. אחר כך היתה שאלה עוד יותר קשה
וזאת היתה השאלה על דבר הזמנת גופים העומדים מחוץ לסוכנות. הסוכנות
לא התנגדה שיוזמנו גופים כאלה אולם בתנאי שהם לא יוזמנו אלא בהתיעצות
עם הסוכנות ובהסכמתה. אולם שני הדברים האחרונים, ההרכב של משלחת
הסוכנות והרכב החברים שמחוץ לסוכנות, שני הדברים האלה היו דברים סקונדריים
שניים במעלה לאחר שיחליטו על הקו. באחת הישיבות, זו היתה בלונדון דרש
הול תשובה על השאלה אם הולכים אל הקונפרנציה או לא ואז אמרו לו נציגי
הסוכנות, כי בעצם עוד לא היתה הזמנה לסוכנות וההזמנה שהיתה היתה לד״ר וייצמן
אז הוא קם ממקומו באופן חגיגי והודיע: בשם ממשלת הוד מלכותו אני מזמין את
הסוכנות אל הקונפרנציה. זאת היתה הזמנה רשמית אבל בכל זאת בעל פה ומכאן
באה כל הערבוביה אם היתה הזמנה רשמית או לא היתה. אם כן היתה הזמנה רשמית
אבל לא בכתב. דרשנו הזמנה בכתב והוא אמר שלא נחוץ ואז החלטנו לענות תשובה
ובתשובה להדגיש דבר אחד שאנו מוכנים ללכת לקונפרנציה אם היא תהיה
במטרה מסוימת: הקמת מדינה יהודית בארץ ישראל ואז אנו מוכנים לדון גם על
שאר השאלות הפרלמנריות ואנו החלטנו וגם הודענו שלא נלך על יסוד בסיס שהממשלה
מציעה, על יסוד פדרציה כזאת של מוריסון ואנו דוחים את זה. נוכל ללכת רק
על יסוד בסיס אחד: הקמת מדינה עברית בארץ ישראל ואז אנו מוכנים לדבר על
שאר הדברים, על ההרכב וכל יתר הדברים: המכתב הזה נכתב ונמסר עם באורים בעל
פה על הדברים האלה. בתוך הבאורים האלה בוין התרעם מאד על סגנון המכתב
וצורתו הוא אמר: אתם מדברים אלינו כמו עם מנצח אל אומה מנוצחת. אבל בניח
את הסגנון והמכתב ונדבר על עצם הענין ובתוך עצם הענין הוא וגם הול הוסבר
עוד הפעם והדגש שיש על מה לדבר ואין הדבר הזה נדחה למפרע ויש על מה לדבר
אבל אמר: אנו מציעים בסיס שלנו אתם תציעו את הבסיס שלכם, אחרים - את שלהם א
ונדון באופן חפשי עליהם. חברינו אמרו שאנו יודעים מראש מה יכול לקרות כי
אם אתם לא תסכימו להצעת היסוד שלנו אין לנו כל תקוה לבוא להסכם ואנו נפרד
בלא כלום ולמה לנו ללכת ולהפרד מראש. אם יש יסוד שדעותנו תתקבלנה אז נדבר

מליאת הועד הלאומי

י"ג באלול תש"ו 9.9.46

י. בן-צבי – רבותי, אנו פותחים את הישיבה הזאת שהיא גם המשך לישיבה הקודמת.

אגיד כמה מלים על החלטת שנתקבלה באמצע הישיבה הקודמת והוצאה לפועל. על משלחת הועד הלאומי שנסע אל הנקודות העומדות במצור, דורות ורוחמה. במשלחת השתתפו: הה' א. ברלין, מר י. אידלסון, י. ריפטין, הגב. עדה פישמן ואנוכי. אנו הגענו לשם עוד לפני שהוסר המצור, ביחוד לרוחמה באנו עוד לפני הגמר. היתה לנו היכולת לראות את הדברים כמו שהם ואין אני בא לתת דו"ח כאן, מסרתי את זה במסיבת עתונאים והדבר נתפרסם בכל העתונים. אין מקום לדבר על האכזרות ועל פרופוגנדה, כי מה שראינו בעינינו, די מה ששמענו מעדים נאמנים במקום, הדבר הזה יכול להרתיח אפילו אנשים הכי שקטים כמוני. דיין העובדות שראינו שם מבלי שום צל של הגזמה, לראות את ההתעללות, ההשחתה שאינן כלל לצורך החיפוש ומעשי הנקמה בכדי שלא לעבור על זה בשתיקה.

יחד עם זה יש לציין את אומץ הלב, אחרי ששה ימים של מצור ראינו את רוח הגבורה ואת ההופעה של כבוד של אנשי המקום למרות כל התעלולים שנעשו בהם, רוח האימון והרצון וההחלטיות להתגבר ולעמוד. בואנו היה עדוד רב להם, הם ראו אחרי ששה ימי מצור שהם אינם מנותקים, שהישוב הוא אתם. ובין שאר הדברים שהבטחנו להם היא גם אותה העזרה שהישוב מחוייב לתת להם וזה קשור במדת מה עם התכנית העיקרית שנדון עליה, במה שנוגע לפעולת אי השתוף.

הדבר השני שאני רוצה בהתחלת הישיבה להודיע זה בנוגע לענין ועידת לונדון. מהישיבה ההיא ועד עתה נתקבלו הזמנות נוספות, מחוץ לסוכנות, לשורה שלאישים, אחד מהאנשים שקבל הזמנה זה אנוכי, אחד מהם זה הרב עוזיאל ועוד שורה של אנשים שאתם יודעים את שמותיהם. אוכל להגיד להם שלאחר ההזמנה הזאת כל אחד הודיע מבלי התיעצות מרובות תשובה שלילית שאין נציגים ואין אנשים יחידים בקרב הישוב היהודי בארץ ישראל אשר ישתפו פעולה בענין זה באותה שעה שהנציגות המוסמכת של עם ישראל בדקה את הדברים ומצאה שהתנאים אינם מתאימים ואינם מבטיחים שום סיפוק מינימלי לדרישותינו הצודקות של עם ישראל

וחיי עצמאות וחיי חירות כמו כל עם החולש על גורלו באופן עצמאי. הדבר הזה
זאת היא עובדה ולעובדה זו יש גם משקל פוליטי גדול גם בזמן שאנו לא משתתפים
כי גם בזמן שלא משתת ים הובלטה הסולידריות, עמידה אחדת של כל הגורמים,
גם אלה שהם המייצגים הנבחרים של האומה, גם אנשי הישוב שאמנם הוזמנו באופן
פרטי בלי תוארים של יו"ר, אבל מביעים לא רק את דעתם אלא את אותם הגופים
והזרמים אשר בזכותם הם הוזמנו. בזה אני חושב להסתפק ולעבור לסעיף העיקרי
העומד על הפרק ואשר גם עמד על הפרק בישיבה הקודמת ונדחה לישיבה זו.

אתם יודעים רבותי כי במשך הרבה שבועות דנו על תכנית קונקרטית של
תגובה, אי השיתוף של הישוב כמחאה נגד אותם מעשים, מעשי ההתקפה שהממשלה
התחילה וממשיכה, נגד מעשי ההתקפה של בטחונו של הישוב, נסיונות בלתי
פוסקים לפרק אותנו מהאמצעי העיקרי להבטחת שלומנו, מירוק הנשק במשקים.
ובעלים ומצד שני מאסרם ומעצרם של מנהיגי הצבור, מנהיגי הישוב ושל אלפי
אנשים עובדים במשקים ובערים. הפעולה הזאת עוד לא נפסקה וגם התכנית שלנו
משום זה אקטואלית. יש להצטער על האיחור הרב אשר בא לרגלי פשעים רבים מצד
גורמים שונים. הצענו תכנית מלאה, תכנית אשר יש בה שלבים, התכנית הזאת
קיימת אבל הבצוע שלה נתברר שאי אפשר לבצע אותו בבת אחת כי אם בשלבים ועמדנו
להכריז על זה ולהוציא לפועל. אני צריך להגיד שאין לעשות ריוח של הכרזה
והוצאה לפועל, היו הרבה הכרזות אבל ההכרזה הזאת צריכה להיות מלווה עם
הוצאה לפועל. מתוך גורמים שאינם תלויים בנו, במוסדות שהחליטו על זה, נתעכב
הדבר יותר ויותר. בישיבה הקודמת באה הצעה מצד הא' הופיין, שהעבר כאן את
ההצעה הזאת, ואנו הפסקנו אז את הישיבה לשם בדיקה נוספת אם ההצעה הזאת יש
לה על מה לסמוך.

הד"ר קצנלסון ימסור את פרטי הדברים וגם את פרטי המו"מ. היום הובא
הדבר הזה לישיבת ההנהלה וההנהלה החליטה שההצעה הזאת ראויה שיביאו אותה
לישיבה הזאת. אנו מביאים את ההצעה הזאת לישיבה, הישיבה תדון עליה ותחליט
אני מבקש את הד"ר קצנלסון למסור את הפרטים בכדי שנוכל לגשת לדיון ולהחליט
בשאלות הללו.

- - - - - - - - - - -

בעלי הקיבה. והמעשים שנעשים אינם תוצאה מהכרוזים. אין שום קשר בין הכרוזים והפרסטיז'ה שהם זוכים על ידי זה. מעשי הרצח הנמשכים בלי שום קשר לכרוזים, גם בחו"ל וגם בארץ, לעינינו, בירושלים זו, בתל אביב במושבות, רצח ושוד וכו'. דברים כאלה אינם מגבירים את כוחנו ואינם מראים לאומות העולם, שאנו יכולים להשתלט עליהם, שאנחנו יכולים להשתלט על עצמנו. האם באים המעשים האלה להבריח את האנגלים לעזוב את הארץ? יש כוחות יותר גדולים העושים את הדבר הזה בצורה יותר הגונה ויותר מוצלחת. יש אומות העולם ויש נציגי עם ישראל. האם זה המלחמה? המערכה היחידה שנשארה להם לנהל כיום היא נגדנו והם אינם מכחישים את הדבר הזה. "אנחנו נפציץ את המדינה הזאת" כמובן הדבר הזה בא מתוך "כוונות טובות", שבהם רצופה כידוע הדרך לבור שחת ועלינו בכל התוקף לאמר למשחית הרף! אולם בזה אין עוד כל חידוש. החידוש יהיה בזה, אם נגשים את החלטות אספת הנבחרים למעשה. והכוונה עכשו איננה לא רק ביחס לפורשים, אלא בעיקר ביחס לאלה התומכים בהם בפועל ולאלה המסכים בהם על ידי שתיקה. הדרך שלי היא, שאותה ועדה, שנבחרה לשם כך, תעשה באמונה את עבודתה. ויש צורך שגם העתונים לא יפרשו מהדרך הזאת. ההחלטה צריכה להיות, שאם לא יפסיקו את הדבר הזה, כולנו נעמוד ונמלא את החלטות אספת הנבחרים והועד הלאומי בכל עומק הדין. בראש ובראשונה יש צורך להפסיק את השוד או הרצח וההתנפלויות. החידוש יהיה בחזית מאוחדת בעסק זה, אם לא ימצא מקלט בשום עתון לדברים הללו. איך נוכל לחייב את "המשקיף"? ואת "הבקר"? בעוד כמה שבועות שלא "המשקיף" ולא "הבקר" ולא שום עתון אחר, לא באופן גלוי ולא באופן נסתר, לא יאמץ את לב הפורשים במלחמתם, שזו איננה מלחמה ציונית אלא מלחמה נגד הישוב, נגד הציונות, נגד המדינה העברית, נגד התקוה למדינה עברית. אין לי הצעות אחרות. את ההחלטות אשר החלטנו נקיים במלואן.

- - - - - - - - - - -

את הדליקה אולם אל נדמה את עצמנו בשאננות. מתוך רצון לשלום עם שכנינו עלינו להגביר כוח ולהגביר את הסמעת הישובית והנכונות לעמוד על בהסנו בכל עת צרה. והנה דוקא ברגע זה הגיעה הדראמה הגדולה של עמנו, לשיאה, ספל לגדודי עם ממוקף וממנרס. לפני 1900 שנה הועברו שבויי ציון בגילריות הרומאים ועכשיו באניות הצי הבריטי צאצאיהם.

איך לא יחרד לב יהודי במולדת, לב יהודי בכל העולם לטרגדיה זו.

מוקלי בריטניה הגדולה אשר רסן השלטון בידם בחרו בדרך הגלוזה של כוח ברוטאלי דרך אשר לא תנחילם כבוד. רצון האומה לא ישבר בכוח ברוטלי.

לא במעשים אכזריות ידוכא רצון העליה של עמנו אל מולדתו המושרש עמוק עמוק בנפש מליונים. ולאחינו המעפילים נאמר בדברי אדון הנביאים "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך ה' ומשם יקחך".

- - - - - - - - - - - - -

הביקורת, שאולי היא מוצדקת בחלקה: ולאותם הויכוחים, אשר הקדשנו להם יותר מדאי זמן.

אני רואה בהחלטה המאוחדת על המגבית גם ביטול ההתבדלות בשטח הבטחון. אמנם אנחנו היינו רגילים לזה בשנות המלחמה. גם אז היתה פרישה, התבדלות, אבל היתה למרות הכל פעולה מאוחדת בהתנדבות, בגיוס הכספים. לדבר הזה אנו זקוקים היום יותר מאשר קודם לכן, אני קורא לפרישה האזרחית בשם ההבדלות. היה זמן שקראנו לזה "פרישה", אבל כיום באו לענין הפרישה מועמדים אחרים, "רק כך" אחר לקחו לעצמם את הכתר הזה. אולם יש צורך להפסיק לא רק את הפרישה. כי אם גם את ההתבדלות כיחס לארגון הישוב, ולשם זה יש צורך בבחירות. אולם מודה. כי בגידרון זה יש לי עצמי ספיקות. ואגיד לכם מהם. לי אין צורך בבחירות לפני הזמן. אני חושב, שכוחה של אספת הנבחרים לא פג גם לגבי מדינה עברית, גם לגבי ההכנות למדינה העברית. אולם אינני מכחיש, כי חובתנו כעת להיות מוכנים לערוך את הבחירות, לחידוש כחותינו, וזה מתוך הכוונה לפתוח את הפתח ואת הדלת לאלה המוכנים לחזור מההתבדלותם ומפרישותם. ועכשו, כשהם רואים כהוש את ענין חרות ישראל העומדת להגשם, יכול להיות שזה יעזור להם גם לאלה המתבדלים, אשר עמדו מן הצד במשך 25 השנים האחרונות והם יצטרפו לארגון הישוב. כמובן, אם יבואו שוב ויגידו "שום דבר לא השתנה, אין אנחנו יכולים גם עכשו ללכת לבחירות", לא נבהל ולא נרתע, גם כשנשאר בלעדיהם. אבל חשוב הדבר, שגם הם יהיו בתוכנו. מכאן הדחיפות בהכנות היא במקומה. ואם חפצים לעשות את הדבר הזה, צריכים לעשותו באמצעים תקינים. ואשר לתקונים ולשיטת האיזורים - חוששני, שביך יפסול את הדמוקרטיה של האזורים, הוא לא פסל אותם מטעם זה, ואכן אין כאן ענין של דמוקרטיה, להיפך, ישנה כאן המרצת האנשים לפעילות, מפני שגם באיזורים הנחשלים ביותר יש אלמנטים אקטיביים וזה ימשיך את האנשים הנרדמים לפעילות. ואגב, ביך יכול לנאום את נאומו עוד פעם בישיבת המליאה הקרובה, שאליה תובא הצעה לאישור.

מלים אחדות לענין הבטחון מצד אחר. וכוונתי לענין הבטחון מבפנים, הבטחון לא רק מיבין מלך חצור, אלא גם מצד גורמים פנימיים. מעשה התועבה, כמבטאו הנכון של מר וורהפל נפסכים, אם יבואו ויניחו את הנשק - אני אהיה הראשון מצדי לתת להם את מלוא האפשרות לחזור בתשובה ולהכנס לתוכנו. אבל המצב איננו כזה. עדיין אין

מליאת הועד הלאומי
י"ג אלול תש"ו 9.9.46

י. בן-צבי - יש לי רושם שאפשר לקצר את הדברים לא מפאת הזמן אלא מצד התכן. בפרזה זו, אפשר היה להיות יותר מעשיים. אינני מכחיש שהשאלה שמר שפיר עורר היא שאלה יסודית ובוערת, ואני לא רוצה לנעול את הדלת. אני חושב שיש לנו בנדון זה בועד הלאומי הצעות שונות שהן עומדות על הפרק. אולם עובדה היא, שבכל ענין ישובי ממדרגה ראשונה - ואף בענינים לא ישוביים, אלא עולמיים - יש דבר מה שמלכד את הישוב, על אף כל הפילוגים. אם היתה כעת הזמנה לשולחן עגול, היינו עדים להופעה שלמרות המרחק הרב שיש בין כמה סוגים של יהדות בעולם שלא יושבים אתנו יחד ואין הם נמנים חברי כנסת ישראל שפרשו מהקהילה, יש דבר מה שמלכד ומחבר מאוד, וזוהי חזית אחת. לפי שעה היתה זו דחית התכנית של מוריסון, דחית ההזמנה. אני מציין, שבאופן רשמי או בלתי רשמי, למרות כל חלוקי הדעות, יש אחדות בישוב. אני קובע, שאנו עומדים בפני צורך של איחוד יותר מלא, אם כי אני דוחה את הדעה שיש כאן נציגות בלתי שלמה. אינני רוצה עכשיו להכנס בויכוח בענין זה. אני פונה לנואמים ומבקש אותם לא לערבב שאלה בשאלה. בפרט שיש לי הרושם, שבעצם הענין אין אנו רחוקים זה מזה. איש, מקום צד, לא הציע את הדבר העומד על הפרק בתור סוף האלפא-ביתא, אלא בתור אלף הכרחית ואפשרית כעת. משום כך זה יהיה נכון אם נתרכז בדבר הזה ולא ננעל את הדלת בפני הדיון של הענינים האחרים בישיבות הבאות.

- - - - - - - - - - -

יש לי שתי הערות קצרות. הנואם האחרון עורר בין השאר שאלה מאוד חריפה ושאלה שאינה ניתנת להדחות, - בנוגע לפעולה למען דורות ורוחמה. זה לא ענין שנדון עליו במליאה הזאת. זה ענין הנוגע להנהלה יחד עם נציגי הסוכנות. מיד אחרי הישיבה הזאת נבוא בדברים עם הגורמים המתאימים. ב) בנאומו חזר על האשמה הפורמלית שיש נגדי ונגד שרגאי. השאלה הזאת תעמוד בישיבה המלאה של ההנהלה ונגיע לשאלה הזאת. שם יהיה דיון פוליטי יותר רחב. אנו, כרגע לא נכנס לכל השאלות הללו.

שעות הטרוריסטים מתחדשות וכולנו יודעים עד כמה זה מזיק ומפריע למאבק הישוב. כרגע אנו נמצאים במצב שכל אחד מאתנו מביע את אי סיפוקו ואי הסכמתו, הנמסרה לאקס זה של תגובת הישוב, וכל אחד אומר שזה לא הכל. אבל פעם, אנו צריכים לעשות גם מינימום זה. הואיל והשעה כבר 2.10 יש הצעה להפסיק את הויכוחים.

- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי

כ' כסלו תש"ז 25.11.46

<u>י. בן-צבי</u>: רבותי, זה קרוב לחצי שנה שלא השתתפנו יחד עם חברינו בישיבת המליאה ואני מקדים כעת בברכה את חברינו אסירי ציון, בראש וראשונה את חברינו חברי הועד הלאומי ואת חברי הסוכנות שאינם כעת כאן, אנו מקדמים אותם בברכה, אף חברנו, הד"ר דוד רמז ואף חבר ההנהלה מרדכי שטנר, אשר במשך 4½ חדש של מעצרם היו נבדלים מאתנו. מאסרם היה גם מאסר בקהלנו. רמז הגדיר פעם ואמר שזה היה "נופש בלי חופש", אצלנו זה היה "חופש" בלי נופש. אנו גאים על עמדתם ועמדתנו של הישוב, אולם שחרורם איננו עדיין שחרור מלא, ההתקפה עוד לא נפסקה, המאבק נמשך. אנו שמחים לציין ומקדמים בברכה את כל שאר החברים, חברי כנסת ישראל וחברי ההנהלה לשחרורם, לשם המשך המערכה. אני שמח לראות נגדי את ברל רפטור, אחרי שראיתי אותו ברפיח. אלפים מחברינו שלא נקרא בשם נמצאים עוד במערכה ויישר כוחם לקראת העתיד.

הפגישה הזאת היא גם פרידה לזמן קצר, הפעם חלק גדול מאלה שיושבים כאן יהיו בבזל להמשכת המערכה הלאומית, המערכה הציונית. אנו מאחלים לכם, שתצליחו באיחוד הכוחות של האומה, באיחוד הכוחות של הישוב לקראת המערכה הגורלית העומדת לפנינו. צאתכם לשלום ובואכם לשלום.

\- - - - - - - - - - -

מליאת הועד הלאומי
כ"א מנ"א תש"ז 7.8.47

<u>י. בן-צבי</u> – אתמול הפגין הישוב את הזדהותו עם גירוש מעפילי יציאת אירופה תש"ז . הישוב כולו נענה לקריאתו של הועד הלאומי ושל הרבנות ואתו – הגולה הרחבה.

ההפגנה התבטאה הפעם לא על ידי ההלוכות עם דגלים, אלא ע"י <u>צום</u>, אשר יש בו משום הזדהות הכלל וכל יחיד ויחיד עם סבל המעפילים, הנושאים זה כחדש וחצי על גלי ים התיכון, ויש בו משום xxx מסורת בת אלפים שנה. כך הפגינו אבותינו על חורבן הבית בידי נבוכדנצר ובידי טיטוס, כך הפגינו על גזרות התק"נו ועל גזרת ת"ח. בהפגנה מיוחדת במינה זו יש משום הוכחה לעצמנו ולעולם מה גדול העול, מה עמוק הזעזוע, ולאחינו המעפילים, שלא נעזבם ולא נרתע מדרך העליה בכל הדרכים בכל התנאים.

התכנסנו למליאת הועד הלאומי הזאת ונציגי אגודת ישראל המקומות למטרה אחת להשמיע מחאתנו והזדהותנו עם גורל המעפילים.

ישיבתנו זו מתקיימת בשעה שחברי הועד הפועל הציוני התאספו בציריך לישיבה השנתית לקראת כינוס האו"ם בספטמבר. גם שני נציגי הועד הלאומי נמצאו באותה התיעצות. אנו עומדים בפני החלטה גורלית בועדת החקירה וכינוס הארגון.

והנה דוקא בשבועות האחרונים האלה השתרגו עלו על ראש הישוב ענינים כבדים.

נוסף התעללות הפורשים אשר לזה הקדשנו את הישיבות הקודמות של מליאת הועד הלאומי וקבלנו החלטות ברורות נגדן; באה התקפת הממשלה על הישוב, שהתבטאה במאסר שלשת ראשי העיריות, ומאסר עשרות אנשים ללא האשמה משפטית. הישוב הגיב, במאוחד על המאסרים הללו והביע את מחאתו נגד מאסר אנשים ללא האשמה משפטית ודרש פה אחד את שחרורם של ראשי העיריות.

נוסף לזה, צוינו השבועות האחרונים במעשי דמים – התנקשויות ביהודים מצד כנופיות שודדים ורוצחים. המקרים הללו הזכירו לישוב את הצורך בהגנה ממושמעת – להגנת הכפר והספר.

מה שיש לא מספיק יש להגביר ולחזק גם את אמצעי ההגנה וגם את המשמעת למוסד הישוב. מעשי הפורשים וכל מעשי ההפקרות עלולים להמיט אסון כפול על הישוב.

יש לציין כמו כן בספוק את העובדה שכל הארגונים האחראיים והצבור כולו גנה את מעשי ההתפרצות הבודדים שקרו פה ושם. יש לציין שגם הערבים עשו מאמצים לכבות

מליאת הועד הלאומי

כ"ח חשון תש"ח   11.11.47

י. בן-צבי – נדמה לי, שהשאלה המרכזית קבל השאלות, השאלה האקטואלית הנוגעת לועד הלאומי, לישיבה זו, צריכה היתה להיות שאלת הבטחון. היום אנחנו נמצאים כלנו תחת רושם הידיעות האחרונות מלייק-סאכסס, המבשרות לנו בשורה טובה, שענין הכרת צדקת עניננו חדר ללב אומות העולם, ואם עובדה זו עוד טרם מבטיחה לנו את הפתרון הרצוי, הרי זה כבר הבטיח לנו נצחון מוסרי עצום. ואם הדבר הזה יתגשם – ואנחנו מאמינים, שהוא יתגשם. מקבלת שאלת הבטחון ערך עוד יותר חריף ואקטואלי.

בין 57 האומות לא שמענו, אף לא קול אחד מאומות המזרח, אשר יעודד אותנו. פנינו לשלום, אולם השלום דורש שני צדדים. ואנו עם בעל נסיון היסטורי, אשר יודע הרבה מנסיוננו, ויש לנו פסוק מעציב, "כי אומר אני שלום – המה למלחמה". בעית הבטחון דורשת היום, יותר מאשר בזמן האחרון, תשומת לב מרובה. אני גם כן לא ראיתי את "ההסכם", אבל אני מברך על ההסכם מבלי שראיתיו.

אם יש כרוז אחד, כרוז אשר כולם חותמים עליו – זה אומר שיש הסכם על התנדבות אחת. על סיום אחד, וזהו העיקר. אני גם מוסיף על אלה שנהלו את המו"מ, משום כך נראה לי, שנאומו של חברי וידידי צבי לוריא, אשר ודאי ערוך מאתמול, קצת נתיישן. בינתים קרה דבר מה, גם בלייק-סאכסס הושג מה שהוא וגם פה, הרי יש בדבר זה משום הישג עצום, הושג ליכוד הפעולה למען הבטחון. והנאום הזה לא היה בזמנו משום שאיחר ביומיים.

ענין הבטחון צריך להיות כיום במרכז. ואנחנו עוד רחוקים ממצב אידיאלי בענין זה. נזדמנתי לשנים שלושה ימים לגליל העליון, הייתי גם בצפת והייתי גם באי אלה נקודות. הייתי קרוב עד לגבול, צעדים אחדים מן המספר הסורי. מהו המצב שם? מעבר מזה התאספו כל מלכי מדיין עם יבין מלך חצור וסיסרא עם רכב הברזל, יכול להיות שאלה רק תמרונים, (פנקס: ולסיסרא זה מחכה יעל), ומעבר הזה – הכנה בלתי מספקת. ואם גם לפי כחותינו המצומצמים נעשה משהו – הרי זה לכל הדעות בלתי מספיק. משהו אשר איננו יכול להבטיח אותנו לא מפני סיסרא ולא מפני סכנות אחרות, דרושה הכנה בקנה מידה אחר. לשם זה דרוש ליכוד, לשם זה דרושה המסגרת הזאת, לשם זה דרושה הפעולה המאוחדת. ואין היום השעה הרצויה לאותה

על שאר הפרטים ואז נלך אבל אם למפרע הדבר הזה לא יהיה ברור אין לנו מה ללכת. בינתיים הדברים האלה נדונו גם אצלנו בישיבות הדכסקוטיבה ולבסוף היה ברור שהמיניסטריון צריך להועץ ולענות בכתב. אנו בינתיים נסענו. אני נסעתי וכבר לאחר זה באו עוד חברים אחרים ורק לאחר זה נתקבל המכתב של הממשלה. מכתב התשובה כתוב בלשון דפלומטית כפי שהם יכולים לכתוב, אינם מתיחסים לכל הוכוחים שהיו, אלא תשובה האומרת שהממשלה קוראה את הקונפרנציה הזאת, וקוראה לה "ועדת הלשלום" ומזמינה את הסוכנות להשתתף בועידה הזאת על הבסיס שהממשלה מציעה, אבל היא יודעת מה דורשת הסוכנות והיא תכניס בחשבון את זה ונותנת את כל החופש להביא את הצעתנו והיא תכניס בחשבון את ההצעות השונות ומבקשת את רשימת המשתתפים עד לפני התחלת הקונפרנציה. הסוכנות בפריז והחברים בלונדון דנו ביניהם על הענין הזה וייתכן שעוד חברים כאן ימסרו לנו יותר פרטים. אבל הדבר ברור שהסוכנות החליטה קודם שתענה לשאול את דעת חבריה אשר בארץ ישראל ואני מדבר על ארץ ישראל הכונה היא לירושלים ולא רק לירושלים אלא גם החברי בלטרון. כך היה המצב. ולא ניתנה עדיין תשובה.

לפי דעתי חשוב כאן לא רק הטקסט של המכתב. הערתי אני כי את המכתב ירושלים להבין ככה שרק באופן פורמלי נותנים את השנסה להסביר את הדעות אבל לא מבטיחים שום דבר על התוצאות ואם לא מבטיחים שום דבר זה גם לא מראה על איזה דבר. אבל יכול להיות גם אחרת, אחרת זאת אומרת שהם לא יכולים אולי יותר להבטיח. אבל השאלה היא מה יהיה באמת ומה היא עמדתם, אם הם מוכנים לתמוך בזה או לא מוכנים לתמוך למעשה. הדבר הזה דורש בירורים וידיעה ברורה. ספק אם היתה ישיבת הקבינט לפני המכתב או הוא נשלח בלי הקבינט. אם אינני טועה אחרי שנשלח המכתב חכו למושב הקבינט שיתקיים אתמול או היום ומכאן אתם רואים שהתורה שבכתב ניתנה לנו התורה שבעל פה עוד נמצאת בבחינת נעלם. אנו עוד לא יודעים ויכול להיות שמתוך השיחות הנוספות הדברים האלה יתבררו במשך יום יומיים ואולי כבר התבררו בלונדון ונקבל את זה פה. במצב כזה היה מקום לדיון על עמדת הסוכנות. הדיון הזה נתקיים אתמול בועד הפועל הציוני

ולפי הדיון הזה מסקנות הועד הפ"ל הציוני אתמול היו שלא לקבל עדיין מסקנות אחרונות אלא בסעיף אחד, בנוגע לעמדתה של הסוכנות ולהמשך פעולתה בנידון זה. הוחלט אתמול לא להכריע בשאלה העקרונית. אשר להלוקה לא חלוקה היא עוד העמוד לדיון והכרעה בקונגרס הציוני יען כי כל החלטה שתהיה אאאא ההיה תלויה באישור של האורגן הגבוה של ההסתדרות הציונית. אבל אם להחליט בדבר הזה היה הכרח להחליט אם נותנים את האפשרות, את החופש לאכזקוטיבה לנהל את המשך המו"מ באותו הרוח שהיא ניהלה. אני חפץ שיהיה ברור, זה המשך המו"מ המוקדם ולאחר שיבואו לאיזה מסקנות חיוביות או שליליות אז הועד הפועל הציוני יהיה לא יכולת לקבל החלטה לעצם הדבר האם ללכת לקונפרנציה או לא ללכת וכו' ילך. זה מה שהוחלט אתמול. החלטה זו היא כמובן לא לפרסום.

בישיבה זו שלפנינו יש אפשרות של בירור בשאלה זו ועומדת לפנינו הצעת הועד הפועל הציוני כי עצם הפעולה נעשית ע"י הסוכנות, אנו היינו רק משתתפים. אבל הישוב, כשיגיע הדבר להחלטה לסדריה הקשורה אם ללכת לועידה וזה יחליטו לאחר האינפורמציה הסופית. אז יעמוד לפני הועה"פ הציוני וגם לפנינו אם ללכת ואם כן ללכת על ההרכב. זה יהיה במקרה שהאכזקוטיבה תציע ללכת, לעת עתה לא מציעה וההכרעה עוד לא באה, כשתתקבלנה הידיעות אז תהיה יכולת גם לנו לקבוע את דעתנו. אם תהיה החלטה שלילית לא יהיה לנו הרבה לדון בענין זה אבל אם לאכזקוטיבה ולועה"פ הציוני תהיה הצעה חיובית - בצטרך להתכנס ולדון גם על עצם הדבר ועל השתתפותנו באותה המשלחת.

אלה הדברים שרציתי למסור לכם. לפני שנעבור לדיונים בשאלה הזאת ולסדר היום הלא אני רוצה לברך את אורחנו היקר מר חיים גרינברג מאמריקה הנמצא אתנו כעת. לא פנים חדשות הוא חיים גרינברג בארץ ישראל. הוא בראשי התנועה הציונית העומדים בראש התנועה באמריקה ובמוסדות המיצגים את תנועת הפועלים הציונית באמריקה. הוא לא בפעם הראשונה אתנו אבל גם בהיותו באמריקה במשך שנים הוא משמש שופר נאמן ועד נאמן לרחשי הישוב והגיגיו. השופר שלו משמש שופר בחלק חשוב מאד מיהדות אמריקה הזקוק רק לאנגלית. הוא השתתף בישיבת האכזקוטיבה בפריז בכל פעולותיה מהתחלת הדיונים, בא אלינו רק לפני יום יומיים. אנו מברכים את בואו, לצערנו רק לזמן קצר. אבקש את גרינברג למסור לנו כמה דברים בנוגע למצב הפוליטי כפי שהוא השתתף בישיבות פריז ומסביב להם.

- - - - - - - - - - -